

A FŐVÁROSI KÖNYVTÁR ÉVKÖNYVE
XXXIX.

A FŐVÁROSI
SZABÓ ERVIN KÖNYVTÁR
ÉVKÖNYVE
XXVII.

1999 – 2000 – 2001.

BUDAPEST 2003

A FŐVÁROSI
SZABÓ ERVIN KÖNYVTÁR
ÉVKÖNYVE • XXVII.

A FŐVÁROSI KÖNYVTÁR ÉVKÖNYVE

XXXIX.

**A FŐVÁROSI
SZABÓ ERVIN KÖNYVTÁR
ÉVKÖNYVE
XXVII.**

ЕЖЕГОДНИК

Городской Библиотеки ИМ.
Эрвина Сабо, Будапешт
1999 – 2000 – 2001.

ANNUAIRE

de la Bibliothèque de la Ville
de Budapest, "Ervin Szabó"
1999 – 2000 – 2001

YEARBOOK

for the years 1999 – 2000 – 2001 of the
Metropolitan "Ervin Szabó" Library

JAHRBUCH

der Stadtbibliothek
"Ervin Szabó", Budapest
1999 – 2000 – 2001

BUDAPEST 2003

Szerkesztő:

KISS JENŐ

ISSN 0 139–2085

Felelős kiadó: Dr. Fodor Péter a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár főigazgatója
Készült a FSZEK sokszorosítójában
Táskaszám: 2004/178 Pédány szám: 300

JELENTÉS

„A múltat tiszteld, s a jelent
vele kösd a jövőhöz”

/Vörösmarty Mihály/

A FŐVÁROSI SZABÓ ERVIN KÖNYVTÁR MUNKÁJA 1999-2001

Az elmúlt időszak a könyvtár történetében és a főváros kulturális életében is meghatározó változásokat hozott. Az a munka, mely ebben a három esztendőben az intézményben folyt, szervesen kapcsolódik a könyvtár évszázados történetének kiemelkedő fordulópontjához.

A városi nyilvános könyvtár 1903-as alapítása után a hálózat építése, 1931-ben a palota-könyvtár kialakítása, az 50-es, 60-as években a hálózat gyarapodása, 1997–2001 között pedig a könyvtár rekonstrukciója voltak az intézmény történetének meghatározó eseményei.

A Központi Könyvtár 1997-ben elhatározott bővítése és rekonstrukciója olyan kihívások elé állította a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárat, amelyekre történetében alig, vagy egyáltalán nem volt példa. A Kiss Jenő főigazgató által vezetett könyvtár ezzel a jövőt alapozta meg. A szakmai programot Papp István főigazgató-helyettes vezetésével az intézmény munkatársai dolgozták ki.

Az elmúlt három évben számos feladatot kellett egyidejűleg megoldanunk. Építkeztünk, pályázatokat írtunk ki, kialakítottuk az új működési modellt, megteremtettük a Központi Könyvtár korszerű működéséhez szükséges technikai, személyi, pénzügyi feltételeket. A szakmai elképzeléseket szembesítettük a működés lehetséges formáival, melynek eredményeképpen kialakult egy, az eddigi tapasztalattól, gyakorlattól eltérő könyvtár- és könyvtáros kép.

A KÖZPONTI KÖNYVTÁR BŐVÍTÉSE ÉS REKONSTRUKCIÓJA

Az 1997–2001-ig tartó beruházás nettó értéke 3 milliárd forint volt, amelyből 2,4 milliárd forintot a kormány, 600 millió forintot a főváros folyósított. A lebonyolító a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár volt, ez kulturális beruházás esetében kivételes. A könyvtár vezetése rendkívül szoros koordinációval végezte munkáját. A beruházás és lebonyolítás feladatát Deák Sándor gazdasági igazgató fogta össze.

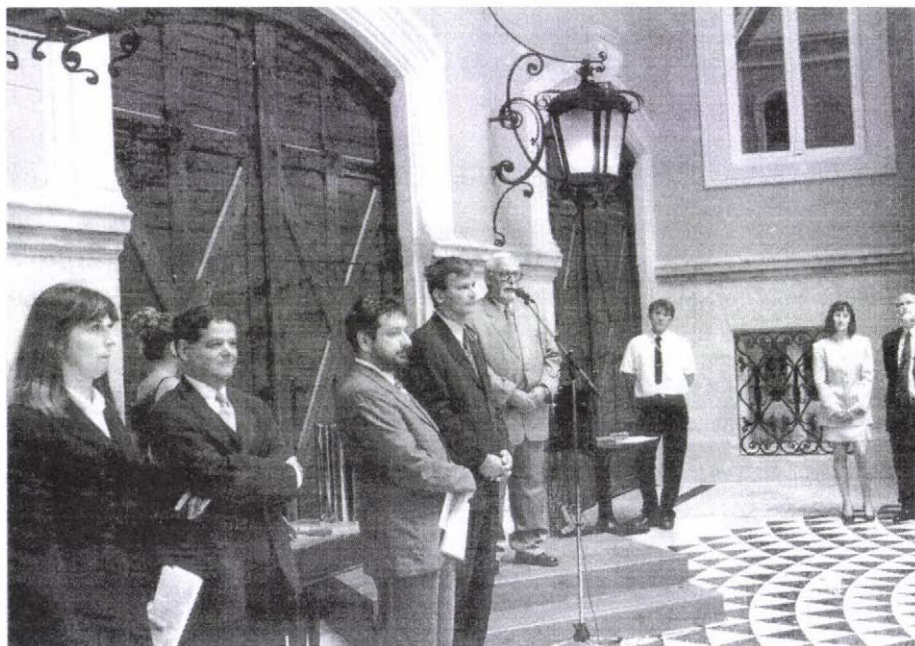
Az épület tervezője Hegedűs Péter, a belsőépítész Hefkó Mihály és Jakab Csaba, a vezető restaurátor Nagy Gábor volt. A fő kivitelezők: a Magyar Építő Rt, a MASZER Rt és a Középpületépítő Rt.

1999. január 29-én a szakmai nyilvánosság jelenlétében Hámori József kulturális miniszter és Demszky Gábor főpolgármester közösen helyezte el az új épület alapkövét.

A beruházás első üteme 1998 októberétől 2000. augusztus 31-ig tartott, ez alatt elkészült a Baross utcai új nyolcszintes épület, valamint a Reviczky utcai kispalota és a Wenckheim-palota nem műemléki részének átalakítása. 2000. november 17-én Rockenbauer Zoltán, a nemzeti kulturális örökség minisztere és Demszky Gábor főpolgármester avatta fel a Központi Könyvtár új épületét, Schiffer János főpolgármester-helyettes átadta az új gyermekkönyvtár kulcsát. Ezzel a bővítés és rekonstrukció első szakasza lezárult.

A második ütemben 2000. szeptember 1-je és 2001. augusztus 31-e között befejeződött a Wenckheim-palota műemléki felújítása. A zárókövet 2001. szeptember 7-én helyezte el Rockenbauer Zoltán, a nemzeti kulturális örökség minisztere és Demszky Gábor főpolgármester, a könyvtár jelképes kulcsát Schiffer János főpolgármester-helyettes adta át.

Ezzel a tervezett határidőn belül, a jóváhagyott összeg túllépése nélkül valósult meg a FSZEK Központi Könyvtár bővítése és rekonstrukciója. A nagyközönség számára 2001. szeptember 12-én nyílt meg a könyvtár.

A REKONSTRUKCIÓ SZAKMAI PROGRAMJA

A könyvtár életében az 1999. év egy hosszabb reform kezdete, a megújuló Központi Könyvtár megnyitására történő felkészülés első éve volt. Újrarendeltük a könyvtár egészének működését, meghatároztuk az új feladatokat. Leszögeztük, hogy olyan könyvtárat kívánunk működtetni, amely megfelel a következő évtized szakmai és használói elvárásainak.

1999 januárjában végleges döntés született arról, hogy a bővítés és rekonstrukció idejére is biztosítjuk a Központi Könyvtár működését. Ez azonban természetesen együtt járt azzal, hogy a szolgáltatásokat kényszerűen csökkentettük, ami döntően a raktári anyagot érintette. A bővítés előrehaladásával a palotaépület hátsó részét (raktár, szabadpolcos övezet, kölcsönzési adminisztráció) az ütemtervnek megfelelően kiürítettük. Januárban megindult a raktárakból a kölcsönözhető állomány kiköltöztetése a Vecsési úti külső raktárba, több mint 250 000 kötet könyvet az új helyen is raktári rendben helyeztünk el. A külső raktárba kihelyezett állományrész nem volt kölcsönözhető, de kérésre helyben használatra beszállítottuk és rendelkezésre bocsátottuk. Március első harmadában egyheti zárva tartás vált szükségessé az ideiglenes szabadpolcos terem és az ideiglenes kölcsönzési adminisztrációs helyek kialakításához. Az olvasók a szabadpolcon juthattak hozzá az 1990 után megjelent könyvekhez, melyekhez további gyakran keresett könyveket válogattunk le. A keresést számítógépes nyilvántartás segítette.

A várható változásokról napilapokban, szórólapokon, interneten, sajtóbeszélgetésen folyamatosan tájékoztattuk a lakosságot. Személyes beszélgetésre hívtuk meg a fővárosi könyvtárak olvasószolgálati vezetőit, hogy tájékoztassuk őket a kialakult helyzetről, a változásokról, és kérjük együttműködésüket.

Lehetővé tettük, hogy a Központi Könyvtárba érvényes olvasójeggyel még egy hálózati könyvtár szolgáltatásait is igénybe vegye az olvasó újabb beiratkozási díj megfizetése nélkül 2001. december 31-ig.

Megkezdtük és folyamatosan végeztük a nyitáshoz szükséges háttér munkát. Elkészült a raktári állomány átrendezési terve, az olvasótermi állomány vonalkódozása, a könyvek raktári jelzeteinek módosítása.

Többfordulós szakmai véleménycsere nyomán kialakult az olvasói terek végleges funkciója. Megkezdődött a működési modell kidolgozása, melynek egyik fontos alapeleme az egységes szolgálat, összehangolt szolgáltatás. Elkészítettük a 80%-os alapterület-növekedésből, a szolgáltatások bővüléséből adódó üzemeltetési és személyi fejlesztési tervet.

Új szolgáltatásként, a szélesebb olvasói igények kielégítését oldotta meg a nagy forgalmat bonyolító böngészde. A tematikus bontásban kihelyezett, jórészt új beszerzésű dokumentumgyűjteménynek, a lapozgatásra, olvasgatásra alkalmas tér barátságos kialakításának köszönhetően a böngészde igen hamar nagy népszerűsége tette szert. A gyermekkönyvtári szolgáltatás bevezetése tradícióváltást jelent, amely a tapasztalatok szerint időszerű és indokolt volt. Bár a gyerekek a könyvtár egészét használhatják, elsősorban a nagy gonddal berendezett, hozzáértéssel részükre összeállított könyvállományt, az egyéni elmélyüléshez és a csoportos foglalkozásokhoz egyaránt alkalmas földszinti teret veszik igénybe. Ez a két új szolgáltató tér új látogatói, olvasói réteget vonzott.

A földszinten helyeztük el a médiatárat, a számítógépes katalógus övezetét, a kölcsönzést és az adminisztrációs szolgálatot. Az első emeleten a szabadpolcos állomány, a hagyományos cédulakatalógus terme, a második emeleten a prézens anyag, a kurrens folyóirat-olvasó, irodalmi szakolvasó terem, a harmadik emeleten a társadalomtudományi gyűjtemény, a szociológiai olvasóterem kapott helyet. A negyedik emeleten helyeztük el a raktárával a Budapest Gyűjteményt, a folyóiratolvasót és a szociológiai szabadpolcos állományt.

A részleges nyitást megelőző öt hónapban feladatot az olvasói adatbázis építése, a dokumentumok jelzetelese, és elektronikus állományvédelmi rendszer kialakítása adott.

A Központi Könyvtár és a hálózat szolgáltatását egyaránt érintő változás volt 2000-ben a Központi Ellátó Szolgálat (KESZ) integrálása az új könyvtár szervezetébe. A szolgáltatás a kezdeti problémák megoldása után ma már az elvárt hatékonysággal működik. Nőtt a könyvtárközi és a hálózaton belüli átkölcsönzési kérések száma; ez különösen érzékelhetővé lett miután a dokumentumok lelőhely adatát is tartalmazó központi számítógépes katalógus interneten hozzáférhetővé vált.

A Központi Könyvtár nyitására való felkészülésként vonzáskörzetében három tagkönyvtárat (V. ker. Királyi Pál utca, VII. ker. Kertész utca, Olvasóterem, VIII. ker. Gutenberg tér) szolgáltatási feladat és gyűjtemény átvételével integráltunk az új könyvtárba. Állományukat a böngészdeben és az irodalmi olvasóteremben helyeztük el. Olvasói fórumokon tájékoztattuk az érdeklődőket a változásokról, és írásban értesítettük a szolgáltatások igénybevételének lehetőségeiről.

A Központi Könyvtár 2000. november 20-i első nyitását követően szolgáltatási tapasztalatokat, olvasói véleményeket gyűjtöttünk arról, hogy a megtervezett könyvtári működési modell hogyan vizsgázik a gyakorlatban. Az olvasók, a látogatók megkedvelték az új nyitvatartási rendet, hamar belakták az új épületrészt és a használat folyamatosan növekedett.

2001-ben a nyári három hónapos zárva tartás után, a "palota-könyvtár" elkészültével teljessé vált a Központi Könyvtár. A korábbi hét hónapos üzemeltetési tapasztalat ismeretében 2001. szeptember 12-től már módosított, teljeskörű szolgáltatással álltunk használóink rendelkezésére. Az olvasói férőhelyek száma 200-ról 900-ra nőtt, az olvasók által használt terek több mint négyszeresére bővültek. A palotában kapott helyet a bölcséleti és a művészeti szakolvasóterem. A nagy és kis

bálteremből, a fogadóteremből illetve az arany- és ezüst szalonból olvasótermet és egyben rendezvények megtartására is alkalmas övezetet alakítottunk ki.

A használati igények figyelembevételével módosult a könyvtári szolgáltatások köre. Az új helyzetnek megfelelően szükségessé vált a szabadpolcos állomány átrendezése, a folyóiratolvasó és az általános olvasóterem funkcióinak átalakítása. Növeltük és bővítettük az olvasók által közvetlenül hozzáférhető bekötött folyóiratok körét. Szétválasztottuk a médiatér és az internetszolgáltatást.

A könyvtár az átriumos fogadó övezettel, a kávéházzal, és a rendezvényeknek is helyet adó Wenckheim-palotával a főváros egyik fontos kulturális találkozóhelyévé vált. Konferenciákat, koncerteket, kiállításokat rendezünk, helyet adunk fogadásoknak és különböző társasági rendezvényeknek, új lehetőségeket biztosítva ezzel a könyvtár vállalkozási tevékenységének.

A megújuló Központi Könyvtár állományának kialakítása érdekében az intenzív szerzeményezést és az állományrészek megtervezését nagyszabású kötetési programmal kapcsoltuk össze.

Megszerveztük a munkatársak felkészítését alapfokú marketing és alapfokú számítástechnikai képzéssel. Megkezdődött az új szervezeti rend ismeretében a működési terv kidolgozása, a munkatársak kiválasztása és felvétele. Ugyanakkor a hálózat nagyobb könyvtárai ebben az időszakban jelentős szolgáltatás-átvállalással segítették a működőképesség megőrzését.

Kiemelt feladat volt az új integrált könyvtári informatikai rendszer tenderdokumentációjának elkészítése, az igényeinknek legmegfelelőbb szoftver kiválasztása, felkészülés a tesztelésére és használatára a Központi Könyvtárban. Olyan rendszer kialakítását tűztük ki célul, amely lehetővé teszi, hogy abba fokozatosan a hálózat tagkönyvtárai is bekapcsolódjanak. Az igények összegyűjtése és rendszerzése után – a hálózati tagkönyvtárakban dolgozó kollégák és külső szakértők bevonásával – munkacsoportokat hoztunk létre, melyek többfordulós egyeztetések után készítették el a tenderdokumentációt. Külön munkacsoport alakult a beérkezett pályázatok értékelésére és a döntéselőkészítő anyag elkészítésére. Választásunk a Corvina rendszerre esett, melynek fogadására mind szakmailag, mind technikailag felkészültünk. Az integrált könyvtári rendszer, az online elérésű adatbázisok, a Nemzeti Kulturális Alapprogram támogatásával elkészült új honlapunk, az internet-használati lehetőség már az új igényeket szolgálta. Használatukkal gyorsabb, megbízhatóbb, minőségileg magasabb szintű tájékoztatást biztosítunk. A Központi Könyvtár nyitásakor áttértünk a gépi kölcsönzésre, a Corvina rendszer bevezetése sok megoldandó feladatot jelentett. Átéltük a kezdeti problémák kezelésének időszakát, folyamatosan tanulva korszerűsítettük a rendszert.

A szolgáltatási tevékenység változása miatt a Fővárosi Közgyűlés módosította a könyvtár alapító okiratát, a Kulturális Bizottság pedig elfogadta az új szervezeti és működési szabályzatot, valamint az új használati szabályzatot amely a kölcsönzési rend, a térítési díjak tekintetében hozott jelentős változást és megreformálta a dokumentumok rendelkezésre bocsátásának gyakorlatát is.

A Zene Világnapján, 1999. október 1-jén ünnepélyes keretek között nyitottuk meg a Központi Könyvtár Zenei gyűjteményének hangtárát, melyet a Japán Kulturális Kormánysegély elnyerése révén a Sony cég mintegy 90 millió forint értékben audiovizuális eszközökkel szerelt fel. Nyolc korszerű kutatóhely – számítógépek, könyvek és kották mellett analóg és kompakt lemezek, videofilmek, hangkazetták, hangszalagok, DAT kazetták – és tizenhat kényelmes zenehallgató-hely várja az érdeklődőket. A hangtár megnyitását megelőzően közel háromezer darab CD-t kaptunk ajándékba a Sony Corporation-tól. A Magyar Állami Operaház a zenei gyűjteménynek ajándékozta a Millenniumi Operapályázatra beérkezett 13 db magyar mű kéziratos partitúráját.

A Millenniumi Kormánybizottság és a Fővárosi Önkormányzat anyagi támogatásával 2001. március 23-án, Bartók Béla születésének évfordulóján a zenei gyűjteménynek helyet adó Pálffy-palota kertjében felavattuk Szervátiusz Tibornak a zeneszerzőt megőrkítő szobrát.

A HÁLÓZATI TAGKÖNYVTÁRAK

A könyvtár vezetése már 1999-ben megfogalmazta azt a szándékát, hogy a Központi Könyvtár építésének befejezése után azonnal megkezdje a hálózati tagkönyvtárak korszerűsítését és fejlesztését.

Első lépésként 2000. július 1-től módosult a hálózat struktúrája, a korábbi hat régiót négy, közel azonos nagyságú – Budai-, Észak-pesti, Kelet-pesti, Dél-pesti – egységgé alakítottuk át. Az igazgatók pályázat útján történt kinevezése után elsődleges feladat volt a folyamatos munka megszervezése mellett az egymásra épülő szolgáltatási rendszerek kialakítása, a könyvtárak állományának átvétele és az ezzel kapcsolatos adminisztratív feladatok rendezése, a gyarapítás elveinek összehangolása.

2001-ben megkezdtük a hálózat korszerűsítésének előkészítését, az ehhez szükséges erőforrások megteremtését. Megtörtént a FSZEK hálózati könyvtárainak felmérése, amely egy évtizedre visszamenően számba vette a létesítményi, tárgyi, személyi feltételeit és a szervezeti egységek szolgáltatási teljesítményét. Célunk az volt hogy megfelelő információ birtokában tudjuk megfogalmazni a minőségi és területi könyvtári ellátás fejlesztési irányait és megteremtjük a feltételeket az intézményi erőforrások felhasználásának/hasznosításának optimalizálásához. Ez a felmérés képezte az alapját a kidolgozandó könyvtárfejlesztési stratégiának.

Differenciált szolgáltatási rendszert hoztunk létre, amely erősíti a szervezetet, bővíti a szolgáltatások körét, javítja a hálózaton belüli könyvtári tevékenység koordinációját.

Alapvető célkitűzésünk az, hogy a hagyományos és az új típusú dokumentumok, illetve a helyben használat növelése mellett új információs szolgáltatásokat vezessük be.

ÉPÜLETFELÚJÍTÁSOK

Felújítási terveink 1999-ben a rendkívül szűkös finanszírozás miatt csak részlegesen teljesültek, és így lényegesen elmaradtak a kívánatos mértéktől. 1999. szeptember 3-án megnyílt a felújított Dagály utcai nagykönyvtárunk. A rendelkezésre álló 15 millió forint mellett külső támogatók segítségével megújult a könyvtár kertje, bútorzata és eszközparkja.

Felújítási célú támogatásban intézményünk 2000-ben nem részesült, saját forrásból csak kisebb karbantartási és tatarozási munkákat tudtunk elvégezni.

A fővárosi és a XVI. kerületi önkormányzat támogatásával sikerült kívül-belül felújítani sashalmi könyvtárunkat, amelyet 2000 januárjában adtunk át. A Kertész utcai könyvtár felújítása 2000 novemberében készült el. 2000 májusában megnyitottuk átépített krisztinavárosi könyvtárunkat, helyi önkormányzati támogatással sikerült újjávarázsolnunk a homlokzatot is.

Öt kerületi könyvtárban építettük ki a számítógépes hálózatot. Több egységünkben előkészítettük a számítógépes kölcsönzés technikai feltételeit, megvásároltuk a szükséges eszközparkot és a szoftvereket.

2001-ben mindössze egy könyvtárunkat újítottuk fel: a XIII. kerületben a Pannónia utca 83. sz. alatti könyvtárat, a munkát a kerületi önkormányzat anyagilag is támogatta. Ebben az évben nem kezdtük meg a Vadász utcai könyvtár felújítását, mert az V. kerületi önkormányzat várhatóan új és jobb lehetőséget biztosít számunkra. A Vadász utcai könyvtárra szánt keretből ezért a Nagykörösi úti könyvtár felújítását indítottuk el.

SZOLGÁLTATÁSOK, KÖNYVTÁRHASZNÁLAT

Könyvtárunk összforgalmi mutatói közül a kölcsönzők és ebből eredően a kölcsönzött dokumentumok száma kisebb mértékben emelkedett; minimálisan csökkent a beiratkozott olvasók és a látogatók száma, melynek elsősorban az az oka, hogy a Központi Könyvtár az építkezés miatt az időszak nagyobb részében szűkíteni kényszerült szolgáltatásait. A korábban felújított könyvtárak forgalmi mutatói az átlagnál magasabbak voltak, mivel az olvasók visszatértek kedvelt könyvtáraikba.

A Zenei gyűjtemény iránti érdeklődés a Pálffy-palotába való költözés után nőtt. A hálózat egészében növekedett a helybenhasználat, a kézikönyvtárat használók száma és a CD-ROM kölcsönzés, a fénymásolási igény.

Igyekeztünk színvonalas szolgáltatásokat nyújtani használóinknak. Lerövidült a könyvújdonságok bekerülése a könyvtárakba, számítógépek kihelyezésével, adatbázisok telepítésével javítottuk a tájékoztatás lehetőségeit. Több kerületi könyvtárunk eredményesen pályázott a Soros Alapítvány által kiírt internet-telepítési lehetőségre. Így több nagyobb hálózati könyvtárunkban sikerült ingyenes internet-elérést biztosítanunk olvasóinknak.

A könyvtári törvény által biztosított ingyenesség, a vonzó gyermekkönyvtári környezet, a csoportos foglalkozások számának emelkedése, megerősödött kapcsolataink az iskolákkal, szabadidős programok, játszóházak, klubok működtetése együttesen hozzájárult ahhoz, hogy több gyermek beiratkozását és könyvtárhasználatát regisztráltuk.

Minden évben kiemelten foglalkozunk a 16 éven aluliak könyvtárhasználatával. Az iskolai könyvtárak megerősödése mellett sem csökkent a gyermekrészlegeink iránti igény. A hagyományos könyvtári órák helyett elsősorban kiscsoportos foglalkozások, szakkörök, klubok keretében, versenyekre való célzott felkészülési szándékkal érkeznek az osztályok. Könyvtárosaink aktívan részt vesznek a kerületi vetélkedők tematikájának kidolgozásában, állományrészek kiemelésével segítik a felkészülést. Központi Könyvtárunk új gyermekrészlegének munkatársai mesedélutánokat, kézműves foglalkozásokat szerveztek a gyermekeknek délutánonként és szombat délelőttönként. Gyermekkönyvtáros Műhelyünk munkatársai jó kapcsolatot tartanak fenn azokkal a szakmai és civil szervezetekkel, amelyek a gyerekolvasók ellátásában érintettek.

A gyermekek mellett a hátrányos helyzetű olvasók ellátása is kiemelten szerepelt feladataink között. A Kőbányai Könyvtár rendszeresen szállított könyveket a X. kerületi Szociális Otthon idős lakóinak. Szervezetten működött a könyvszállítás több kerületi könyvtárunkban is az idős, ágyhoz kötött olvasók részére. Rendezvényeket, vetélkedőket szerveztek a Szivárvány tanoda értelmi fogyatékos tanulóinak. A Vakok és Gyengénlátók Intézetével két XIV. kerületi könyvtárunk tartotta a kapcsolatot. A Terézvárosi Gyermekkönyvtár koordinálta, fejlesztette és gondozta a Down Egyesület letéti állományát.

GYŰJTEMÉNYSZERVEZÉS

Az intézményi dokumentumbeszerzés a költségvetési források jelentős átcsoportosítása, a kezelési díjakból származó bevétel és az érdekeltségnövelő támogatás jóvoltából képes volt lépést tartani a növekvő könyvtárakkal. Megállapítottuk, hogy az elkövetkezendő két-három évben elsősorban a szakkönyvek beszerzése egyre nagyobb gondot jelent, holott az olvasók érthető módon ezeket keresik egyre gyakrabban.

A hálózat könyvbeszerzési gyakorlatában egyre gyakoribbak voltak az egypéldányos beszerzések. Egyre nehezebben tudtunk egyensúlyozni a különböző szinten tanulók felől érkező igények teljesítése és a nagyobb arányban jelentkező szórakoztató, kikapcsolódást biztosító irodalom beszerzése között. A periodikák választéka egyes helyeken javult az elmúlt időszakhoz képest, de még mindig elmaradt az olvasói igényektől.

Újdonság, hogy megkezdtük nagyobb könyvtárainkban a DVD lemezek beszerzését. Az Európai Unió kiadványok széleskörű gyűjtése indult meg a Budai-, Kelet-pesti, és a Dél-pesti régiókban, valamint a Központi Könyvtárban.

A videoforgalom csökkenése hálózati szinten megállt, bevételeink csekély növekedést mutatnak. Többet költöttünk CD- és CD-ROM vásárlásra – kölcsönzési mutatóink is emelkedtek. A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvényben foglaltakat figyelembe véve újra kellett gondolnunk a dokumentumtípusokhoz kapcsolódó szolgáltatásainkat.

KATALOGIZÁLÁSI FELADATOK

1999 tavaszán döntés született a retro-csoport létrehozásáról, melynek feladata a Központi Könyvtár katalógusának gépre vitele volt, megteremtve ezzel az új könyvtár tájékoztatásának és szolgáltatásainak korszerű alapját adó adatbázist.

Folytattuk a hálózati könyvtárak cédulakatalógusainak retrospektív konverzióját, az egyes tagkönyvtárak állományadatainak digitalizálását. A nagy ütemű honosítási munkálatokat az elavult dokumentumok selejtezése és a duplumok kivonása előzte meg. 2001 végére TextLib-en honosítottuk a IV/1., IV/4., IX/1., IX/2., X/2., X/3., X/4., XII/1., XIII/2., XIV/1. és a XIX/1. sz. tagkönyvtárak állományát.

A régiók és megrendelőink számára heti gyakorisággal forgalmaztuk az új könyvek rekordjait.

AZ INFORMATIKAI RENDSZER FEJLESZTÉSE

Az időszakot több könyvtári célú integrált, illetve meghatározott könyvtári feladatra készített szoftver egyidejű használata jellemezte. Adatbázisaink egyik része továbbra is a TEXTÁR-programmal épült, a katalógizálási munkák döntő hányadát a TextLib-bel végeztük el. A ciklus végén – intenzív előkészítő szakasz után – bevezettük a CORVINA rendszer több modulját.

A KESZ-ben 1999 januárjától megkezdtük az intézményen belüli kölcsönzési modul használatát és az adatforgalmazást.

A Budapest történetének bibliográfiája 1950-1980 (retrospektív adatbázis) CD-ROM-változatának előkészítése (indexelés, formátumok tervezése, egyeztetése) megkezdődött.

Dagály utcai könyvtárunkban a nyitás óta TextLib rendszeren kölcsönzik a könyvállományt. Az olvasói adatok felvitelének befejezése után megkezdődött a gépi kölcsönzés a XII/2. gyermekkönyvtárunkban is. A kerületi könyvtárakban az állományrészek honosítási munkái a régiók tervei szerint tovább folytatódtak.

Továbbfejlesztettük internetes szolgáltatásainkat, elsősorban a Központi Könyvtárban dolgozók részére, kiterjesztettük az elektronikus levelezés lehetőségét. Folyamatosan frissítettük könyvtárunk honlapját. Elkészítettük az új honlap tervét, megkezdtük a rendszer kidolgozását, az adatgyűjtést.

2000. november 6-án a Központi Könyvtár a TextLib rendszerről áttért a Corvina rendszer használatára. Az új informatikai rendszer részeként megoldottuk a hálózat tűzfalás védelmét. Az olvasók számára is hozzáférhetővé tettük az internetet.

A 2001. évben folytatódott az integrált könyvtári szoftver igényeinknek megfelelő adaptálása és továbbfejlesztése, az új modulok (periodika, szerzeményezés, állomány-nyilvántartás, leltározás) rendszerbe állítása és a hagyományos katalógusok digitalizálása.

A Széchenyi terv IKB pályázatán 24 könyvtárunk nyert számítógépeket és ingyenes internet-hozzáférést, ez jelentős minőségi- és infrastruktúraváltást fog eredményezni könyvtárainkban. Az internethez bérelt vonalakat építünk ki, megszervezzük munkatársaink szakmai továbbképzését.

Továbbra is sikeresen forgalmaztuk a FSZEK adatbázisait. Az Irodalmi Bibliográfiára, a Szociológiai adatbázis CD-s verziójára százan, a Közhasznú adatbázisra harmincöten fizettek elő CD-n megjelentettük a Mesegyűjtemények analitikus bibliográfiáját.

KAPCSOLATOK, RENDEZVÉNYEK

A könyvtári ellátás javítása érdekében tárgyalásokat kezdeményeztünk a kerületi önkormányzatokkal és a Kulturális Bizottságokkal. A kerületekben fontosnak tartották a minőségi könyvtári szolgáltatások biztosítását, könyvtáraink megítélése továbbra is jó volt. Együttműködési megállapodást kötöttünk a IX. kerületi önkormányzattal. A kerület egy nagyteljesítményű

PC-t – komplett konfigurációval és perifériákkal – adományozott a FSZEK-nek, melyet a Börzsöny utcai (IX/1.) könyvtárunkban helyeztünk el. Tovább erősítettük a helyi kulturális intézményekkel, szervezetekkel kialakított jó kapcsolatainkat. A kerületi önkormányzatokat és a helyi intézményeket folyamatosan tájékoztattuk a könyvtárak munkájáról, meghívtuk őket rendezvényeinkre, bemutattva a könyvtár kultúráközvetítő szerepének erősödését.

Könyvtáraink aktív szerepet vállaltak a kerületek kulturális életében. Irodalmi esteket, könyvbemutatókat, szabadidős foglalkozásokat, klubokat szerveztek az érdeklődők részére.

Minden évben megrendeztük a Fővárosi Könyvtári Napokat. Rendezvénysorozatunk szinte valamennyi könyvtárunk részvételével egész októberben tartott, kapcsolódva más helyi rendezvényekhez. Kiemelkedő volt 2000-ben a Villamos Könyvtár, 2001-ben a Könyvtári Vidám Park rendezvénye. A programokon részt vevők találkozhattak művészekkel, kiállításokon, irodalmi rendezvényeken, koncerteken, zenei vetélkedőkön, helytörténeti sétákon, filmvetítéseken vehettek részt. A gyermekek a rendhagyó irodalom- és történelem órák mellett történelmi játszóházakban, bábelőadásokon, jelmezversenyen szórakozhattak, vetélkedőkön mérhették össze tudásukat. A Könyvtári Napok ideje alatt használt dokumentumokat árusítottunk nagyobb könyvtárainkban. Évente megrendeztük a bocsánat hetét, több ezer dokumentum került vissza, és áll újra az olvasók rendelkezésére.

Kiemelt rendezvénysorozataink 2000-ben a Millenniumi évfordulóhoz és az Olvasás évéhez kapcsolódtak.

Az országos sajtóval, rádiókkal, televíziókkal kialakított jó és aktív kapcsolatunknak köszönhetően népszerűsítették szolgáltatásainkat és programjainkat. Rendszeresen jelentek meg híradások a Központi Könyvtárban zajló változásokról, az építkezés részleteiről. A helyi média állandó szereplőiként kerületi könyvtáraink rendezvényeiről folyamatosan tájékoztattuk a lakosságot.

A Goethe Intézetől átvett gyermekkönyvtári anyag – a Terézvárosi Gyermekkönyvtárban – egyre nagyobb népszerűségnek örvend a német nyelvet tanuló diákok körében. Német nyelvet beszélő könyvtáros segít az állományban való eligazodásban, ami báziskönyvtára egyfajta nemzetiségi gyermekkultúrának is.

2000 nyarán a holland ELISA a Magyar Könyvtárosok Egyesülete, az Informatikai és Könyvtári Szövetség és a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának támogatásával olvasói felmérést készített, mely az olvasói szokásokat és érdeklődést vizsgálta. A munkába 20 kerületi könyvtárunk vett részt, összesen 1500 kitöltött kérdőívet küldtünk vissza. Kollégánk volt a felmérés egyik hazai koordinátora.

Folyamatosan részt vettük a hazai (MKE, IKSZ, HUNRA, MOKKA, IBBY, Magyar Zenei Tanács) és a nemzetközi szakmai szervezetek munkájában (INTAMEL, AIBM Magyar Nemzeti Bizottsága).

Új arculatot terveztünk intézményünk részére, mely az egységes használat mellett lehetőséget ad könyvtáraink egyéni megjelenésére.

A Központi Könyvtárban 2001-ben az olvasók számára többnyelvű (magyar, angol, német) információs csomagot készítettünk. A szórólapok az állományról és a szolgáltatásokról tájékoztatnak. A könyvtárosaink rendszeresen vezetnek látogató csoportokat, többnyire magyar nyelven, de angolul, németül és franciául is bemutattuk a megújult könyvtár tereit és szolgáltatásait. A Központi Könyvtár nyitása előtt 2000-ben és 2001-ben reklámklipet készítettünk, ami több televíziós csatorna társadalmi célú hirdetésében is szerepelt (MTV1, MTV2, Duna TV, TV2, RTL Klub).

Intézményünk több könyvtári szakmai konferenciának szolgált helyszínéül. Kiemelkedett ezek közül a Fővárosi Könyvtári Napok gyermekirodalmi konferenciája, az MKE Közkönyvtári Egyletének kerekasztal beszélgetése. Több kiadó tartotta itt könyv- és folyóirat bemutatóját.

A Millenniumi Kormánybiztosság támogatásával kiemelkedő jelentőségű volt és szakmai sikert jelentett a *Hitélet Pest-Budán* kiállítás. Ugyancsak nagy visszhangot váltott ki a *Félhold és kereszt* című tudományos konferencia és kiállítás, amely a Török Nagykövetség, a Nemzeti Kulturális

Örökség Minisztériuma és a Fővárosi Kulturális Bizottság támogatásával valósult meg. Mindkét kiállítást a Budapest Gyűjtemény készítette.

Tovább folytatódott – az 1995-ben kezdődött – “örökbefogadási” akciónk, amelynek keretében ismert személyiségek ajánlották kedvelt műveiket olvasótársaiknak. Új kezdeményezésünk, hogy kortárs írók ajánlják műveiket a könyvtár olvasóinak. 1999-ben a frankfurti könyvvásár magyar és idegennyelvű anyagát a Frankfurt'99 Kht. és a Magyar Könyvklub könyvtárunk részére ajánlotta fel.

GAZDÁLKODÁS

1999-ben megállapítottuk, hogy a növekvő könyvtárhasználat tényleges és fokozódó társadalmi igényt jelez a FSZEK szolgáltatásai iránt, adott lehetőségeink mellett az erőforrások maximális kihasználtságával működünk. A működtetés növekvő költségeit egyre kevésbé tudjuk fedezni saját bevételeink további növelésével.

Intézményünk működési bevételei a tervezettnél megfelelően alakultak. Alaptevékenységünk keretében végzett szolgáltatásaink meghaladták az eredetileg előirányozottat. A növekedés elsősorban a CD-kölcsönzés bevételeinek emelkedéséből származik. Egyéb sajátos bevételeink a tervezettől elmaradtak. Összességében működési bevételeink a várt szinten és a tervezett ütemben teljesültek, hatékonyan javítva likviditási helyzetünket és gazdálkodásunk feltételeit.

Az új Központi Könyvtár személyi és működési feltételeit a fővárosi közgyűlés terveinknek, igényeinknek megfelelően biztosította.

A kerületi önkormányzatoktól átvett támogatások nagyságrendje azonos szinten maradt. A pályázati rendszer megváltozása miatt változó mértékű támogatásban részesültünk a Soros Alapítványtól, a Nemzeti Kulturális Alapprogramtól, illetve a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumától. Az összesen százas nagyságrendű beadott pályázattal szemben realizált összegek minden tekintetben a hagyományos támogatói kör visszavonulását mutatják.

Minden évben akciót kezdeményeztünk a lakossági személyi jövedelem adó 1%-ának elnyerésére, amelynek eredményeképpen 1999-ben 3 600 000 forint, 2000-ben 3 837 035 forint, 2001-ben 4 201 269 forint támogatást kaptunk.

HUMÁNPOLITIKAI FELADATOK

A nyugdíjba vonulások, a pályát kényszerből elhagyó fiatal diplomások nagy száma 1999-ben arra készítetett bennünket, hogy átfogó felmérést készítsünk könyvtárunk személyi ellátottságáról. A felmérés eredménye: a kollégák túlterheltek, könyvtárosaink/könyvtáraink teljesítőképességük határára értek, tovább nem terhelhetők. Alkalmazottaink fizetése más közalkalmazotti foglalkozáshoz viszonyítva is jelentősen lemaradt. Egyre nagyobb problémát okozott a személyzet fluktuációja, ami elsősorban a szakképzetlen és közhasznú foglalkoztatottak körében volt kiemelkedő. Ez az állapot nehezítette a szolgálat megszervezését. A szakképzett munkaerő pótlása egyre nagyobb nehézségekbe ütközött, ami az alacsony béreknek és a többműszakos munkaidőbeosztásnak volt köszönhető. A Központi Könyvtár megnyitásával egyidejűleg, a megnövekedett feladatok ellátásának biztosítása érdekében szakmai és műszaki munkaterületen egyaránt jelentős létszámbővítés történt.

A könyvtárban zajló változásokról folyamatosan tájékoztattuk a munkatársakat. A Könyvtári Híradó hasábjain mutatkoztak be könyvtárunk új vezetői, beszámolót közöltünk a beruházás menetéről, a Központi Könyvtárban zajló, a könyvtár egészét érintő változásokról, örökbefogadási és a lakosság jövedelemadójának megszerzésére irányuló kampányunkról, a Fővárosi Könyvtári napok eseményeiről, stb. A könyvtár vezetése év végén ellátogatott minden szolgáltató egységbe, hogy beszámoljon az elmúlt év munkájáról, a várható változásokról és az előttünk álló feladatokról.

Tovább folytatódott könyvtárosaink számítástechnikai továbbképzése, az alapismereteken túl az internet- és adatbázis-használati képzésben.

Az időszakban rendszeresen szerveztünk asszisztensképző tanfolyamot, kollégáink különböző felsőoktatási intézményben szakirányú diplomát szereztek. Az Ötpacsirta utcai épület alagsorában számítástechnikai oktatótermet hoztunk létre.

Elkészítettük az 1/2000. (I.14.) NKÖM – a kulturális szakemberek képzési rendszeréről szóló – rendelet szerint a teljes munkaidőben foglalkoztatott közalkalmazottak 7 éves képzési tervét és 2 évre szóló beiskolázási tervét.

A létszámváltozáshoz igazítva módosítottuk az intézmény hétéves továbbképzési tervét.

Munkatársaink továbbképzését elsősorban a számítástechnikai-, internet felhasználói és könyvtári marketing témakörökre összpontosítottuk.

Könyvtárszakos egyetemi, főiskolai hallgatókat folyamatosan fogadtunk szakmai gyakorlatra.

A könyvtár dolgozói kiemelkedő munkát végeztek a rekonstrukcióhoz kapcsolódó szakmai programok kidolgozásában és funkcionális kialakításában, a szolgáltatások megteremtésében.

A hálózatban dolgozó munkatársak az elmúlt évben számos jelentős feladatot vállaltak át a Központi Könyvtártól, amelyet eredményesen oldottak meg. A gazdasági-műszaki igazgatóság a beruházás megvalósításában végzett elismerésre méltó, szervező és lebonyolító munkát.

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár megújulása nem fejeződött be a Központi Könyvtár felújításával, szakmai munkájának újragondolásával, a következő évtized feladata a tagkönyvtári rendszer korszerűsítése, fejlesztése.

A huszadik század végén az informatikai kultúra térnyerésével megváltoztak a kulturális szokások, a műveltség tartalma. A könyvtár, mint fontos kultúráközvetítő intézmény jelentősen felértékelődött. A szakmai gondolkodást a könyvtár, a könyvtáros szerepvállalásának folyamatos újraértelmezése jellemezte. A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban – amely az ország egyik legrégebbi, és legnagyobb közkönyvtára, a fővárosi lakosság mintegy 10%-ának közvetlen szolgáltatója, jelentős kulturális érték őrzője és közvetítője – megkerülhetetlenné vált az intézményi szerep újrafogalmazása, a könyvtár fejlesztési koncepciójának kidolgozása. Olyan szakmai, szervezeti feladatok megoldását tűztük ki, amelyek hosszú évekre meghatározzák Budapest könyvtári szolgáltatását. A cél a felhasználói igények változásait gyorsan követő, működésében magas színvonalon integrált, hatékony könyvtári rendszer kialakítása és továbbfejlesztése.

Múlt és jövő, a hagyományok és az új kihívások együtt határozzák meg a ma teendőit.

Dr. Fodor Péter

SZÍNES MELLÉKLET /KÖZPONTI KÖNYVTÁR KÉPEI/

A felújított könyvtárépület (az egykori Wenckheim-palota) főhomlokzata a parkosított Szabó Ervin térrrel

A könyvtár főbejárati szárnya a hozzácsatolt egykori Berczik-házzal

Az újonnan épült épülettömb Baross utcai homlokzata

Az átrium, háttérben az olvasószolgálat pultja

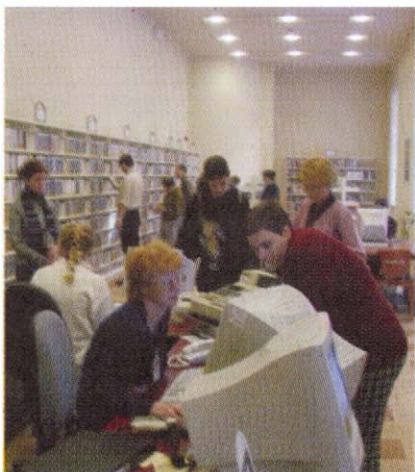
A földszinti böngészde, előtérben a könyvkiadó pultja

Az átriumból nyíló kávéház

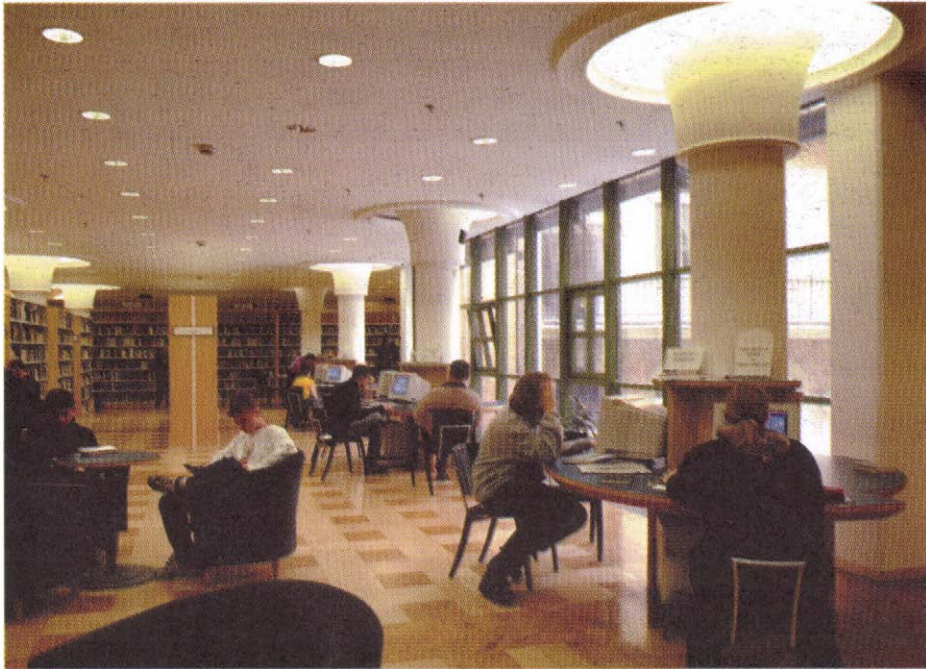
A gyermekkönyvtár az első szinten

A multimédia terem

Az internet használatára berendezett terem a második szinten

Második szint: szabadpolcos válogatótér

Az irodalmi és nyelvtudományi olvasóterem a harmadik szinten

A művészeti olvasóterem a negyedik szinti palotaszárnyban

Az egykori palota terei olvasótermi és rendezvényi célokat egyaránt szolgálnak. A nagyobbik bálterem

Olvasói helyek a kisebbik bálteremben

A volt fogadóterem

A díszlépcsőház

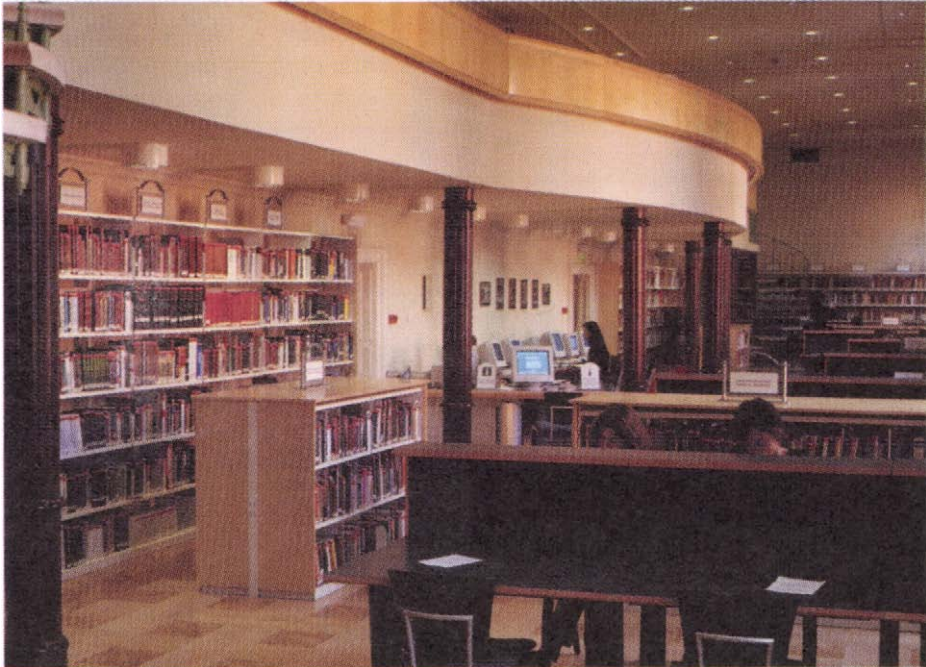
A lépcsőház alatti helyiség Fadrusz János kőfaragványával

A fogadóteremből nyíló hajdani szalonok

A bölcséleti olvasóterem

A szociológiai gyűjtemény olvasóterme a negyedik szinten

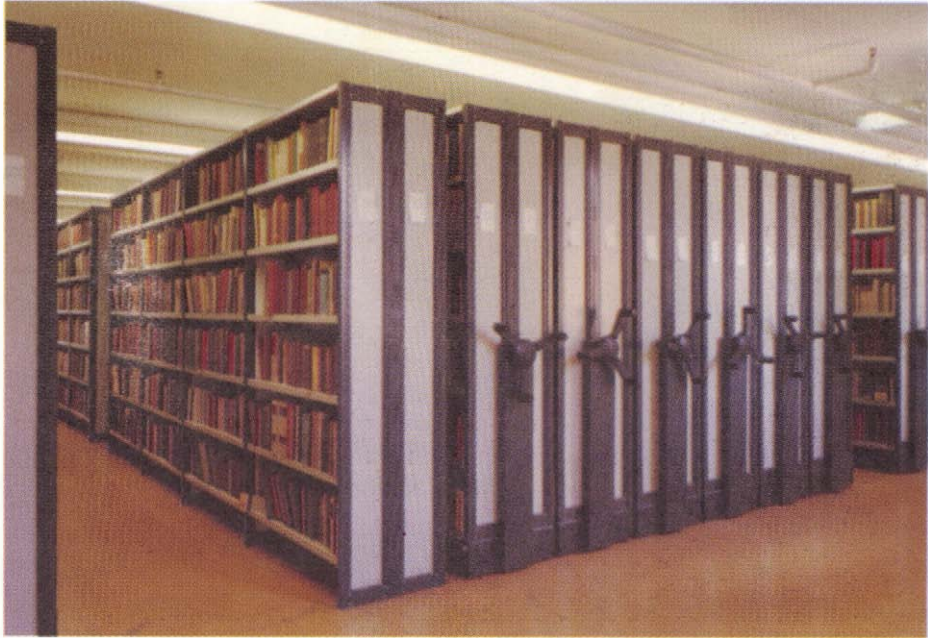
Az új épülettömb negyedik szintjén kialakított általános olvasóterem belső udvari részlete

Galéria az ötödik szinten

Hatodik szint: a Budapest Gyűjtemény olvasóterme

Raktári részlet

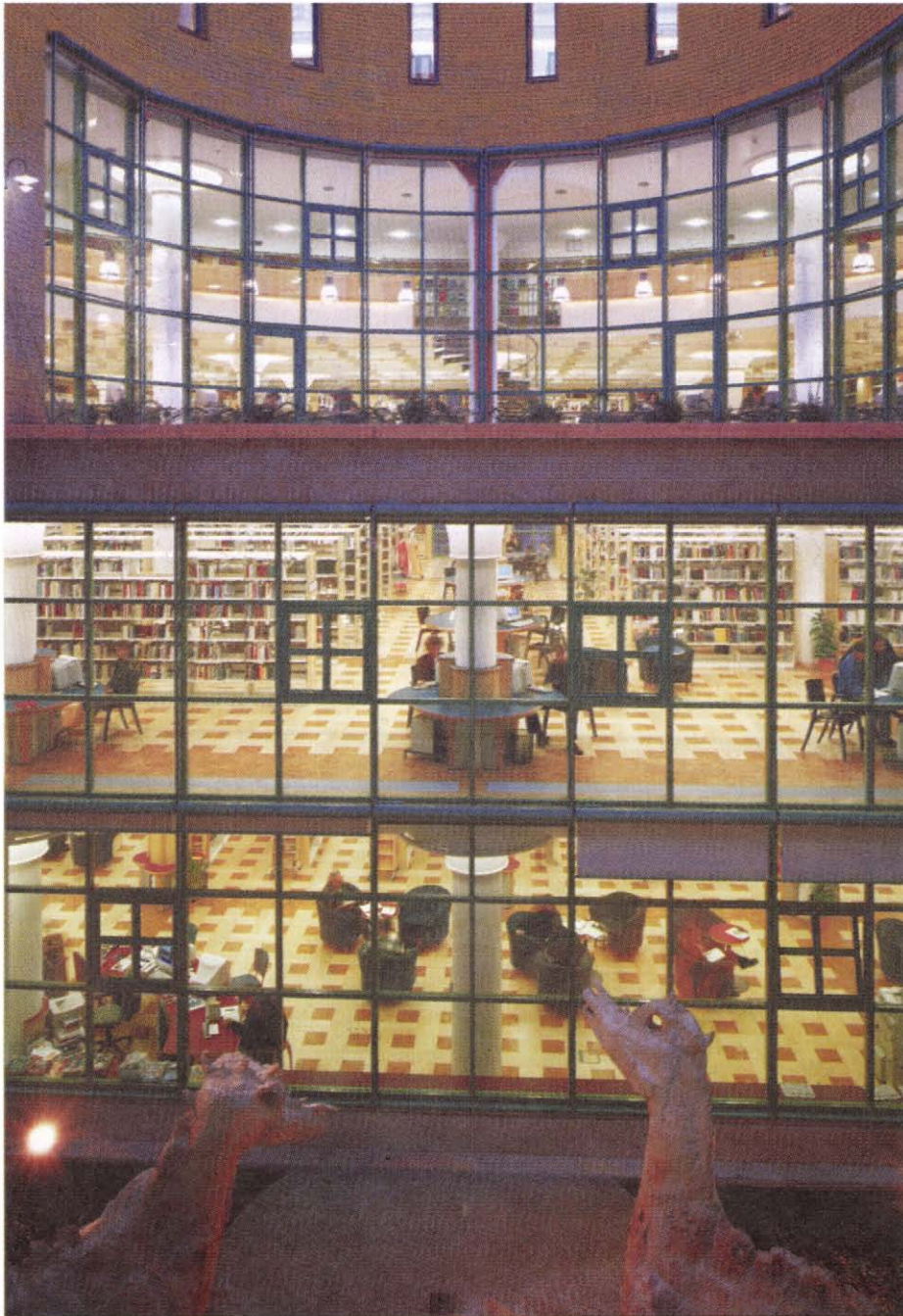
Irodahelyiség a nyolcadik szinten

A Baross utcai új tömb tetőszintje

A Baross utcai szárny és a Reviczky utcai kisebbik palotaépület találkozásából kialakított belső udvari front

A Baross utcai tömb üveghomlokzata a belső udvar felől. Előtérben a gyermekkönyvtárhoz kapcsolódó rendezvényi tér a sárkányszobrokkal

A Zenei gyűjteménynek és a gazdasági irodáknak helyet adó volt Pálffy-palota a Reviczky utca és az Ötpacsirta utca sarkán

A Zenei gyűjtemény földszinti nagyterme

ADATOK

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár fő adatai
1999–2000–2001

	Központi Könyvtár			Hálózat			Összesen		
	1999	2000	2001	1999	2000	2001	1999	2000	2001
Tagkönyvtárak száma	1	1	1	74	74	72	75	75	73
Dokumentumok száma	1 203 408	1 461 372	1 517 108	2 637 000	2 366 510	2 314 032	3 840 408	3 827 882	3 831 140
ebből a könyvek száma	678 496	772 469	796 940	2 363 379	2 257 694	2 227 821	3 041 875	3 030 163	3 024 761
Beiratkozott olvasók száma	17 950	15 077	48 535	144 055	144 279	135 441	162 005	159 356	183 976
Kölcsönzött dokumentumok száma	157 378	143 525	545 199	5 914 887	5 892 789	5 641 304	6 072 265	6 036 314	6 186 503

Személyi változások

1999

Papp István főigazgató-helyettes 1999. január 1-től nyugállományba vonult, a teendőket 1999. márciusától Sóron László, az új főigazgató-helyettes látja el. 1999. február 1-től nyugállományba vonult dr. Katsányi Sándor, az Olvasószolgálati Főosztály vezetője, munkáját dr. Bartos Éva vette át. Nyugállományba vonult Cziboly Józsefné (Kölcsönzési és Raktári Osztály), utóda dr. Babákné Kálmán Mariann lett. Nyugdíjba vonult Mayerné Baán Magdolna (XXIII. kerület). A kerületi könyvtár vezetője dr. Őriné Fekete Piroska lett. Nyugdíjba vonult Toldy Csaba (XVII. kerület). Sáfár Katalin sajnálatos halála miatt Tóth Jánosné kapott megbízást a Gutenberg téri könyvtár vezetésére.

2000

Nyugállományba vonult Szabó Jánosné, az Észak-pesti régió igazgatója, Székely Ervinné (XIX/1.), Vitéz Miklósné (XI/6.), Dr. Csoma Mihályné (XV/1.), Tóbi Sándorné (XXI/1.), Tömör Mária (IX/1.), Atkári Gyözőné (XXIII/1.), Jelinek Istvánné (XI/5.), Lakatos Pálné (VII/3.), Prihoda Jánosné (XVIII/3.) és Varga József (Üzemfenntartási Osztály).

Új vezetők Hamar Krisztina (XIX/1.), Király Éva (XVII/4.), Khoór Katalin (XV/1.), Szabó Ervinné (IV/1.), Vargáné Vida Emília (XI/6.). A Kertész utcai olvasóterem áthelyezése után Kopcsay Ágnes a Központi Könyvtár Tájékoztatási csoportvezetője lett, a VII/3. kölcsönző könyvtár vezetését Tóth Jánosné látja el. Az Üzemfenntartási Osztály vezetője Szunomár Zoltán lett.

Pályázatot írtunk ki a régióigazgatói feladatkörre. Ennek eredményeként a Budai-régiót Horváthné Jakubecz Ilona, az Észak-pestit Pobori Ágnes, a Kelet-pestit Szecsei Lászlóné, a Dél-pestit Kovács Éva irányítja.

2001

Nyugállományba vonult dr. Kiss Jánosné, a VI/1. könyvtár vezetője.

A 2001-es év folyamán a Könyvtári Intézetbe távozott: Fehér Miklós, a Központi Könyvtár igazgatója és dr. Bartos Éva, a tájékoztatási osztály vezetője.

A Központi Könyvtár új igazgatója Nagy Anna, a tájékoztatási osztály vezetője Téchy Tünde, az informatika osztály vezetője Béniné Virág Mária. A VI/1. könyvtár vezetője Novák Péter lett.

Elismerések

1999

<i>Pro Cultura Budapest</i>	Horváthné Jakubecz Ilona régióigazgató, Budai régió
<i>Józsefvárosért kitüntetés</i>	VIII/2. sz. könyvtár munkatársai
<i>Pro Bibliotheca Civica</i>	Sándor Ottóné, a Közhasznú Információs Szolgálat csoportvezetője Babákné Kálmán Mariann, a KESZ vezetője

Szabó Ervin Emlékgyűjű

Kiss Jenő, nyugalmazott főigazgató
Cziboly Józsefné, a Raktári Osztály vezetője
Mayerné Baán Magdolna, a XXIII/1. könyvtár vezetője

Aranygyűjű

Papp István, nyugalmazott főigazgató-helyettes

*In honorem artis
bibliothecariensis*

Vörösné Jánosi Katalin, a XIII/8. könyvtár vezetője

Főigazgatói dícséret

Ácsné Varga Mónika

Atkári Gyözöné

Cziboly Józsefné

Farkas Ferenc

Fehérvári György

Fogarasi Erzsébet

Gerbner Mihály

Giba Ferenc

Hont Péter

Incze Olivér

Kapócsné Borbély Mónika

Kovács Enikő

Kováts Beatrix

Nagy Livia

Oláh Ferenc

Petrik Mária

Rainer Andrea

Rákosi Lászlóné

Reitinger Gáborné

Szabadfi Endréné

Szabó Jánosné

Szilák Hajnalka

Szóts Erika

Takács József

Tömör Mária

Török Györgyné

Vértesi Szabolcs

Vincze Mária

Virágh Gáborné

Vitéz Miklósné

Vörösné Jánosi Katalin

Vuncs Anikó

Központi Könyvtár

Gazdasági Igazgatóság

Központi Könyvtár

Gazdasági Igazgatóság

Gazdasági Igazgatóság

Központi Könyvtár

Gazdasági Igazgatóság

Gazdasági Igazgatóság

Központi Könyvtár

Központi Ellátó Szolgálat

Gazdasági Igazgatóság

Központi Könyvtár

Központi Könyvtár

XXII/3.könyvtár

XXIII/1.könyvtár

Raktározási Osztály vezetője

XIX/3. könyvtár

Üzemfenntartási Osztály

X/4.könyvtár

Olvasószolgálat/Közhasznú

Információs Szolgálat

Számviteli Osztály

VII/2. könyvtár

Üzemfenntartási Osztály

XVIII/3. könyvtár

V/2.könyvtár

X/4.könyvtár

Szerzeményezési és Feldolgozó

Főosztály

Műszaki Osztály

XI/5.könyvtár

III/7.könyvtár

Nyomda

Budapest gyűjtemény

XX/4.könyvtár

Régióigazgató

IV/1.könyvtár

Kötészet

IX/1.könyvtár

II/4.könyvtár

Zenei Gyűjtemény

XVI/2.könyvtár

Szerzeményezési és Feldolgozó

Főosztály

XI/6.könyvtár

XIII/8. könyvtár vezetője

XIV/4. könyvtár

Tanácsosi címek

Nyers Erika	IV/1.könyvtár
Guzsalovits Attila	IV/1.könyvtár
Cigányik Anikó	XVII/2. könyvtár
Hucskóné Kovács Mária	XIV/1. Könyvtár
Vazinay Mária	X/4. könyvtár

Munkatársi címek

Jáger Judit	III/7. könyvtár
Kiss Eszter	XII/1. könyvtár
Füleki Lászlóné	2. régió központ
Németvölgyi Lászlóné	5. régió központ

2000

<i>Széchenyi Ferenc-díj</i>	Papp István nyugalmazott főigazgató-helyettes
<i>Népművelésért-díj</i>	Kelemen Tamás, a XI/5. könyvtár vezetője
<i>MKE emlékérem</i>	Dr. Bartos Éva, az Olvasószolgálati Főosztály vezetője
<i>Pro Bibliotheca Civica</i>	Havas Katalin, az Olvasószolgálati Főosztály munkatársa Vargáné Vida Emília, a IV/1. könyvtár vezetője
<i>In honorem artis bibliothecariensis</i>	Kádár Lászlóné, Gazdasági Igazgatóság, az Anyag-és Eszközgazdálkodási Csoport vezetője
<i>Szabó Ervin Emlékgyűrű</i>	Atkári Gyözöné, XXIII/1. könyvtár Dr.Csoma Mihályné, a XV/1. könyvtár vezetője Indali György, Központi Könyvtár, Budapest Gyűjtemény Szabó Jánosné, az 5. régió igazgatója Szanyi Mária, Központi Könyvtár, Szerzeményezési és Feldolgozó Főosztály Székely Ervinné, a XIX/1. könyvtár vezetője Szerdahelyi Edit, II/2. könyvtár Varga József, Gazdasági Igazgatóság Üzemfenntartási Osztály vezetője Vitéz Miklósné, a XI/6. könyvtár vezetője

A XIII. kerületi Önkormányzat elismerésben részesítette Vörösné Jánosi Katalint, a XIII/8. könyvtár vezetőjét és Hegedüs Györgyöt, a XIII/8. könyvtár munkatársát.

Főigazgatói dicséret

Bán Edina	XIII/8.könyvtár
Baranyainé Berta Éva	XX/2. könyvtár

Bölcskéiné Horváth Beáta		XVIII/3. könyvtár
Cseke Tibor	Gazdasági Igazgatóság	Üzemfenntartási osztály
Csupor András		II/3. könyvtár
Czettel Anikó		IX/1. könyvtár
Dócziné Nagy Mária		XI/5. könyvtár
Fekete Miklós		V/1. könyvtár
Grnák Márta	Központi Ellátó Szolgálat	
Guzsalovits Andrea		IV/1. könyvtár
Hatlaczky Katalin		X/4. könyvtár
Hegedűs Lászlóné	Gazdasági Igazgatóság	Kötészet
Horváth Zsolt	Központi Könyvtár	Budapest gyűjtemény
Hucskóné Kovács Mária		XIV/1. könyvtár
Kapuvári Zsuzsa		VII/2. könyvtár
Kissné Császár Erzsébet	Gazdasági Igazgatóság	Munkaügyi osztály
Kiss Katalin	szakreferens	
Kovács Katalin		X/3. könyvtár
Mészáros Julianna		V/3. könyvtár
Pintér Zsuzsanna		XXII/2. könyvtár
Porogi Gabriella		XII/1. könyvtár
Prihoda Jánosné		XVIII/3. könyvtár
Serly Cecília	Központi Könyvtár	Zenei gyűjtemény
Szabolcsi Ferenc	Gazdasági Igazgatóság	Műszaki osztály
Szirtes Istvánné	Gazdasági Igazgatóság	Üzemfenntartási osztály
Szolnoki Pálné	Központi Könyvtár	Raktározási osztály
Szöllősi Tiborné	Gazdasági Igazgatóság	Igazgatói Titkárság
Tankó Tünde	Központi Könyvtár	Szociológiai gyűjtemény
Tárnyikné Szepessy Zsuzsa		XV/4. könyvtár
Vajkó Józsefné		XIX/3. könyvtár
Varró Erika		III/2. könyvtár
Vuncs Józsefné		XV/1. könyvtár
<i>Főtanácsosi cím</i>		
Bóna Márta	Központi Könyvtár	Szociológiai gyűjtemény
<i>Főmunkatársi cím</i>		
Orosz Livia	Gazdasági Igazgatóság	Műszaki osztály
<i>Tanácsosi címek</i>		
Dr. Bardócz Antalné	Központi Könyvtár	Tájékoztatási osztály
Békeiné Z. Kamila	XVI/1. könyvtár	
Böszörményiné Szulyovszky Márta	Központi könyvtár	Szerzeményezési és Feld. Főoszt.
Budavári Klára	XVIII/3. könyvtár	
Fogarasi Erzsébet	X/4. könyvtár	
Kiss Eszter	XII/1. könyvtár	
Kovács László	XI/5. könyvtár	
Németh Erzsébet	XIII/2. könyvtár	
Novák Péter	VI/1. könyvtár	

Sántha Tiborné
Schusztner Ilona

Központi Könyvtár
Központi Könyvtár

Budapest gyűjtemény
Tájékoztatói osztály

Munkatársi címek

Ambrusné Vigh Edit
Bartek Bálintné
Fehér József
Giba Ferenc
Incze Olivér

Központi Könyvtár
Gazdasági Igazgatóság
Gazdasági Igazgatóság
Gazdasági Igazgatóság
Gazdasági Igazgatóság

Kölcsönzési és raktári osztály
Pénzügyi osztály
Üzemfenntartási osztály
Számviteli osztály
Üzemfenntartási osztály

2001

Wlassics Gyula-díj

Bencsikné Kucska Zsuzsa, a VI/2. könyvtár vezetője

*Pestszentlőrinc-Pestszentimre
Önkormányzata "Művelődésért" díja*

Kovács Verona, a XVIII/3. Könyvtár vezetője

Pro Bibliotheca Civica

Török Györgyné, a II/4. Könyvtár vezetője
Deák Sándor gazdasági igazgató

Szabó Ervin Emlékgyűű

Dr. Kiss Jánosné, VI/1. Könyvtár vezetője

Aranygyűű

Sóron László főigazgató-helyettes

In honorem artis bibliothecariensis

Gujgiczter Imréné, Gazdasági Igazgatóság,
Ellenőrzési csoport

Főigazgatói dicséret

Baloghné Báder Lidia
Bátyai Józsefné
Béniné Virág Mária
Csámpai Zoltán
Csémyné Kelemen Ildikó
Csizmás Adrienn
Csupaki Orsolya
Gálos László
Illényi Ildikó
Kiss Attila
Labodics Jánosné
Makki Mónika
Marsa Csaba
Márton János
Matavovszky Tiborné
Mezeiné Nagy Marianna
Mosbergerné Lévai Klára
Murányi Krisztina

Gazdasági Igazgatóság Üzemfenntartási osztály
VII/3. könyvtár
Központi Könyvtár Informatikai osztály mb. vezetője
X/4. könyvtár
Budai régió - Szerzeményezési csoport
Központi Könyvtár Kölcsonzési és raktározási osztály
Központi Könyvtár Zenei gyűjtemény
Központi Könyvtár Budapest gyűjtemény
Főigazgatói Titkárság
Központi Könyvtár Informatikai osztály
Kelet-pesti Régióközpont
IV/1. könyvtár
Gazdasági Igazgatóság Műszaki osztály
Gazdasági Igazgatóság Anyag-és Eszközgazdálkodási Csoport
XIII/8. könyvtár
XIX/3. könyvtár
XVIII/3. könyvtár
I/1. könyvtár

Nagy Anna	Központi Könyvtár igazgatója
Nitsch Lászlóné	VII/2. könyvtár
Piskulicz Zoltánné	XXI/4. könyvtár
Pobori Ágnes	Észak-pesti régió igazgatója
Sörös Ferencné	XV/4. könyvtár
dr. Szatmári Istvánné	XII/1. könyvtár
Vass Éva	Gazdasági Igazgatóság Nyomda

Főmunkatársi cím

Hont Péter	VII/2. könyvtár
------------	-----------------

Főtanácsosi cím

Szabolcsi Ferenc	Gazdasági Igazgatóság
------------------	-----------------------

Tanácsosi címek

Bendzselné Mráz Borbála	XI/6. könyvtár	
Czakó Katalin	Kelet-pesti régióközpont	
Kukor Ferenc	Központi Könyvtár	Tájékoztatási osztály
Sipos György	Központi Könyvtár	Budapest gyűjtemény
Virág Gáborné	Központi könyvtár	Szerzeményezési és Feld. Főoszt.
Mocsáriné Mihalik Edit	XV/1. könyvtár	

Munkatársi címek

Dobozi István	Gazdasági Igazgatóság	Üzemfenntartási osztály
Gerhardtne László Margit	XXIII. könyvtár	
Janovszky Józsefné	III/5. könyvtár	
Vidak Jenő	Gazdasági Igazgatóság	Műszaki osztály

**Oktatás-továbbképzés
1999-2000 tanév**

Felsőfokú tanulmányok

– alapképzés:

Eötvös József Főiskola, Budapest	könyvtár	10 fő
Eszterházy Károly Tanárképző Főiskola, Eger	magyar	2 fő
ELTE Tanárképző Főiskolai Kar, Budapest	könyvtár	15 fő
ELTE Tanárképző Főiskolai Kar, Budapest	informatika	1 fő
Gábor Dénes Főiskola, Budapest	műszaki menedzser	1 fő
Janus Pannonius Tudományegyetem, Pécs	művelődésszervező	1 fő
Jászberényi Tanárképző Főiskola	könyvtár-művelődésszervező	1 fő
Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Budapest	jog	1 fő

– másoddiplomás képzés:

ELTE Tanárképző Főiskolai Kar, Budapest	informatika	1 fő
József Attila Tudományegyetem, Szeged	könyvtár-informatika	1 fő
Juhász Gyula Tanárképző Főiskola, Szeged	könyvtár	1 fő

PhD képzés

József Attila Tudományegyetem, Szeged	doktorandus	1 fő
---------------------------------------	-------------	------

Könyvtáros asszisztensképző tanfolyamon vett részt 5 fő

Fővárosi Oktatási Központ

– 120 órás számítástechnikai tanfolyam 93 fő

2000-2001 tanév

Felsőfokú tanulmányok

– alapképzés

Eötvös József Főiskola, Budapest	könyvtár	4 fő
Eötvös József Főiskola, Baja	könyvtár	2 fő
ELTE Tanárképző Főiskolai Kar, Budapest	könyvtár	13 fő
ELTE Bölcsészettudományi Kar, Budapest	könyvtár-informatika	1 fő
ELTE Természettudományi Kar, Budapest	programozó matematikus	1 fő
Eszterházy Károly Tanárképző Főiskola, Eger	könyvtár	1 fő
Pécsi Tudományegyetem Tanárképző Főiskola	könyvtár	1 fő
Szent István Egyetem, Gödöllő	közgazdaságtan	1 fő
Szent István Egyetem Tanítóképző Főiskola, Jászberény	könyvtár	1 fő

– másoddiplomás képzés:

Eötvös József Főiskola, Budapest	könyvtár	1 fő
ELTE Tanárképző Főiskolai Kar	könyvtár	2 fő

Informatika a Nemzetvédelmi Képzésben Alapítvány

– Internet használata a könyvtári környezetben	31 fő
– Könyvtári feldolgozó munka és tájékoztatás internet forrásai	2 fő
– Helyi forrásgyűjtemények digitalizálása	3 fő
– Könyvtári menedzsment internet támogatással	3 fő

Könyvtáros asszisztensképző tanfolyamon vett részt 13 fő

*A FSZEK Központi Könyvtár szolgáltatásai
és gépi katalógusai – bevezető tanfolyam*

14 fő

Tájékoztató tanfolyam könyvtárosok számára

24 fő

Corvina analitika tanfolyam

11 fő

Munkatársaink külföldi tanulmányútjai

1999

Prágai Városi Könyvtár	Nagy Anna, Bánhegyi Gyuláné
London, Croydon	Kiss Katalin
Norvégia	Téchy Tünde, Bencsikné Kucska Zsuzsa
Zürich, INTAMEL konferencia	dr. Fodor Péter
Franciaország	Hegedűsné Zöldi Hedvig

Szakmai tapasztalatcserére fogadtuk a prágai, moszkvai és a brassói Városi Könyvtár munkatársait.

2000

Anglia	Bencsikné Kucska Zsuzsa, Pesti Ernő
Brassó, Városi Könyvtár	Kiss Katalin, Rátky Ágnes, Dr. Szatmári Istvánné
Pozsony, Köln	Szalczerné Ligethy Nóra
Ljubjana	Babákné Kálmán Mariann, Dr. Bartos Éva, Fehér Miklós, Sóron László
Saint Louis, INTAMEL konferencia	Dr. Fodor Péter
Edinburgh	Gócza Gyuláné

2001

Kína	Dr. Fodor Péter a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma kiküldetésében
Franciaország, Prégueux	Gócza Julianna a Zenei Könyvtárosok Nemzetközi Szövetségének szervezésében
Spanyolország, Marokkó	Bencsikné Kucska Zsuzsanna a MKE Olvasószolgálati Szekció szervezésében

A FŐVÁROSI SZABÓ ERVIN KÖNYVTÁR KIADVÁNYAI

1999 – 2001

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár adatbázisai [Elektronikus dokumentum] [Bp.] : FSZEK: Arcanum Adatbázis, 1999. 1 CD-ROM

1. Irodalmi kritikák, tanulmányok bibliográfiája, 1961-1998 / szerk. Pesti Ernő.
2. Mesegyűjtemények analitikus bibliográfiája, 1980-1990 / szerk. Tompek Lászlóné.
3. Szociológiai információ, 1980-1998 / szerk. Vágh Mária, Karbach Erika

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár adatbázisai [Elektronikus dokumentum] [Bp.] : FSZEK: Arcanum Adatbázis, 2000. 1 CD-ROM

1. Irodalmi kritikák, tanulmányok bibliográfiája, 1961-2000/2/ szerk. Pesti Ernő.
2. Mesegyűjtemények analitikus bibliográfiája, 1980-1990 / szerk. Tompek Lászlóné.

2. Mesegyűjtemények analitikus bibliográfiája, 1980-1990 / szerk. Tompek Lászlóné.
3. Szociológiai információ, 1980-2000/1/ szerk. Vágh Mária, Karbach Erika [Bp.] : FSZEK : Arcanum Adatbázis, 2001

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár adatbázisai [Elektronikus dokumentum] [Bp.] : FSZEK: Arcanum Adatbázis, 2001. 1 CD-ROM

1. Irodalmi kritikák, tanulmányok bibliográfiája, 1961-2000 / szerk. Pesti Ernő.
2. Mesegyűjtemények analitikus bibliográfiája, 1980-1990 / szerk. Tompek Lászlóné.
3. Szociológiai információ, 1970-2000 / szerk. Vágh Mária, Karbach Erika.
4. Budapest történetének bibliográfiája, 1950-1980 / főszerk. Sántháné Antal Sára.

Félhold és kereszt : Konferencia és kiállítás a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban 2001. október 17. / [szerk. Szabó Ágnes] ; [közread. a] Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár = Hilal ve haç : 17 Ekim 2001 tarihinde Baskent Szabo Ervin Kütüphanesinde bilimsel konferans ve sergi / [sergiyi düzenleyen Ágnes Szabó...] Bp. : FSZEK, 2002. 188 p. : ill.

Fodor Béla: Hősök tere : képes történet : illustrierte Geschichte eines Platzes / szerk. és írta Fodor Béla ; [ford. Sántháné Antal Sára és Farkas Roswitha] ; [...felvételeket kész. Gadányi György]; kiad.: Herminamező Polgári Köre és a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Budapest Gyűjteménye [Bp.] Herminamező Polgári Köre : FSZEK, 2001. 59 p. : ill.

Hegedűsné Zöldi Hedvig: Cigány irodalmi különgyűjtemény a FSZEK VIII/2. sz. Könyvtárában : bibliográfia. Bp. : FSZEK, 2001. 37 p.

Klinda Mária: A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár 1601 előtti nyomtatványainak katalógusa : BCB Cat. [közread. a] Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Országos Széchényi Könyvtár ; [... ford. Hegyközi Ilona] = Catalogus librorum ante 1601 impressorum, qui in Bibliotheca Civitatis Budapestiensis asservantur : BCB Cat. / composuit Mária Klinda [közread. a] Bibliotheca Civitatis Budapestiensis, Bibliotheca Nationalis Hungariae Széchényiana. Bp. : FSZEK : OSZK, 2001. XXXVI, 761 p. : ill.

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Évkönyve XXV. 1994-1995-1996. / Szerk. Kiss Jenő / Bp. /FSZEK/, 1999. 163 p. 25 cm.

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Évkönyve XXVI. 1997-1998. /Szerk. Kiss Jenő/ Bp. /FSZEK/, 2000. 201 p. 1 t. Az I-XVIII. sz. táblák külön tasakban mellékelve.

Könyvtári Híradó 1999/1-12. sz. Felelős szerkesztő: Pobori Ágnes
Könyvtári Híradó 2000/1-12. sz. Felelős szerkesztő: Pobori Ágnes
Könyvtári Híradó 2001/1-12. sz. Felelős szerkesztő: Pobori Ágnes

PÉNZÜGYI GAZDÁLKODÁS

	1 999	2 000	2 001
Költségvetési bevételek	ezer Ft	ezer Ft	ezer Ft
alkalmazottak térítése	1		16
Alaptevékenység bevétele, készletértékesítés	355	8 092	2 712
Beiratkozási díj	29 639	31 267	46 780
Késedelmi díj	12 791	14 048	19 174
Videókölsönzés	34 316	35 126	37 938
CD kölsönzés	21 760	28 174	37 035
CD-ROM kölsönzés	8 186	8 372	10 071
Kazetta kölsönzés	4 212	3 496	3 560
Kártérítés	2 417	2 921	3 484
Használt dokumentum értékesítés	2 974	2 686	2 325
Hang- és fénymásolás	5 934	5 953	9 375
OMIKK bevétel (szerződéses munka)	8 981	4 373	2 256
Alaptevé. egyéb bev. (szoc.ref.szolg., adatbázis stb.)	8 909	9 998	10 800
Alaptevékenység keretében végzett szolgáltatás összesen	140 119	146 414	182 798
Bérelti díj	11 623	12 708	20 333
Egyéb bevétel (tgg. bizt., tender, adomány, stb.)	5 623	9 073	6 358
Fővárosi Munkaügyi Központ (bér 70%)	9 352	9 622	14 170
Fővárosi Munkaügyi Központ (járulékok 70%)	4 511	4 777	6 334
Intézmények egyéb sajátos bevételei összesen	31 109	36 180	47 195
ÁFA visszatérülése	193 000	420 400	262 920
Kiszámlázott termékek és szolgáltatások, ÁFA-ja	23 811	25 786	33 170
Értékesített tárgyi eszközök és immat. javak ÁFA-ja	79	51	98
Áfa bevétel összesen	216 890	446 237	296 188
Vállalkozási bevételek (nyomda)	4 723	3 448	3 315
Vállalkozási bevételek (kávézó)			7 537
Vállalkozási bevételek (rendezvény)			6 140
Kamatbevételek	6 564	5 107	5 644
Intézményi működési bevételek mindösszesen	399 761	645 478	551 545
Felhalmozási bevételek (eszközök értékesítése)	317	200	390
Felügyeleti támogatás működési célú	821 024	936 033	1 089 861
ebből: érdekltség-növelő támogatás	32 528	49 267	44 342
Fővárosi Alapok támogatása	1 230	4 078	2 472
Felügyeleti támogatás felhalmozási célú	633 689	1 611 324	731 664
előző évi le nem utalt támogatás miatti bevétel	8 160	6 007	
Külső támogatás működési célú	42 314	25 009	34 487
Külső támogatás fejlesztési célú	36 961	7 300	2 000
Pénzeszköz átvétel - APEH 1%	3 654	3 837	4 201
Pénzforgalom nélküli bevételek	9 897	11 716	99 391
Költségvetési bevételek összesen	1 955 777	3 246 904	2 513 359

Költségvetési kiadások	1 999 ezer Ft	2 000 ezer Ft	2 001 ezer Ft
Személyi juttatások	446 658	499 964	611 006
Munkaadókat terhelő járulékok	185 746	205 302	237 597
Személyi kiadások összesen	632 404	705 266	848 603
Irodaszer, nyomtatvány beszerzése	11 441	14 125	22 787
Hajtó és kenőanyag beszerzése	2 939	3 110	2 527
Könyvbeszerzés	97 521	111 445	121 085
Folyóiratbeszerzés	26 719	30 180	34 529
Videó beszerzés	22 200	25 322	28 443
CD-beszerzés	15 813	18 602	28 904
CD-ROM-beszerzés	13 788	11 724	8 442
Egyéb dokumentumok beszerzése	9 700	7 150	7 153
Könyvtári dokumentum beszerzés összesen	185 741	204 423	228 556
Szakmai készletbeszerzés	4 172	4 443	1 957
Szakmai kísértékű tárgyi eszköz beszerzés	4 442	3 304	528
Dokumentum és szakmai készletbeszerzés összesen	194 355	212 170	231 041
Munka-, védő-, forma-, egyenruha	246	954	665
Kisértékű tárgyi eszközök beszerzése (fénym., szgép, irodai)	2 208	2 678	5 175
Számítástechnikai segédanyag beszerzés	3 798	5 802	8 045
Karbantartási, fenntartási anyagok beszerzése	6 713	3 700	4 388
Járművek egyéb készlet beszerzései	428	483	187
Tisztítószerek beszerzése	3 825	4 259	7 588
Egyéb készletbeszerzés	2 214	3 329	3 967
Kávézó árubeszerzés			5 595
Rendezvény árubeszerzés			2 386
Készletbeszerzések összesen	228 167	250 610	294 351
Telefon	16 218	18 070	21 098
Adatátviteli célú távközlési díjak	543	1 907	5 316
Számítástechnikai szolgáltatás díja	8 850	1 581	3 142
Bérleti díjak	15 205	18 216	21 205
Szállítási szolgáltatás	412	317	287
Gázenergia szolgáltatás	9 423	14 059	12 258
Villamosenergia szolgáltatás	22 951	30 051	40 466
Távhő és melegvíz szolgáltatás	12 382	13 294	11 451
Víz és esatornadíj	1 432	1 530	1 859
Eszközkarbantartás, kisjavítás	6 399	7 523	8 785
Járművek karbantartása, kisjavítása	886	871	259
Ingatlanok karbantartása, kisjavítása	15 698	17 364	25 462
Karbantartási, kisjavítási szolgáltatások kiadásai	22 983	25 758	34 506
Postai levél, csomag stb...	4 887	4 721	6 869
Szemétszállítás és kéményseprési díjak	1 525	1 570	2 032

	1 999 ezer Ft	2 000 ezer Ft	2 001 ezer Ft
Takarítás, rovarirtás	3 812	3 313	2 545
Eü.szolg., ügyvédi díj, egyéb	2 417	3 305	4 115
Egyéb üzemeltetési, fenntart. szolg. (közös ktg. hirdetés)	7 870	9 896	10 425
Egyéb szolgáltatási kiadások összesen	22 510	24 805	27 987
Szolgáltatási kiadások összesen	132 909	149 588	179 575
Belföldi kiküldetés	130	119	124
Külföldi kiküldetés	379	891	437
Reprezentáció	452	898	1 301
Reklám és propaganda kiadások	3 145	4 266	1 045
Egyéb dologi kiadások (oktatás, tanfolyam, egyéb)	11 891	1 883	1 963
Vásárolt termékek és szolgáltatások áfa-ja	57 808	67 084	80 341
Gépjárművek, épület biztosítás	1 820	2 476	921
Egyéb kiadások (adók, díjak, bankktg. stb)	2 562	1 891	4 139
Pénzmaradványt terhelő befizetési kötelezettség	9 425	11 759	99 391
Dologi kiadás összesen	438 842	509 047	681 531
Pénzeszköz átadása szakszervezetnek, alapítványnak	816	173	370
Pénzforgalom nélküli kiadások (vállalkozási eredm.)		207	2 436
Központi könyvtár célberuházása	625 195	1 605 824	727 664
Célberuházás eszközpótlás		5 500	4 000
Pénzeszköz átadás	8 500	96	131
Felújítás	12 268		
Saját hatáskörű beruházás	59 059	29 807	28 122
Befektetett eszközök, felújítás ÁFA-ja	172 797	409 171	187 787
Felhalmozási és tőke jellegű kiadások összesen	877 819	2 050 398	947 704
Költségvetési kiadások összesen	1 949 881	3 265 091	2 480 644

A külső támogatások összegezése*

eFt-ban

A támogatást kapták	Kerületi Önkorm. támogatása	Nemzeti Kult. Örökség Miniszt.	Egyéb támogatások	Összesen
I. kerület	1 000	0	0	1 000
II. kerület	0	70	0	70
III. kerület	0	320	1 043	1 363
IV. kerület	1 300	0	1 135	2 435
V. kerület	0	0	0	0
VI. kerület	0	0	207	207
VII. kerület	1 730	716	1 287	3 733
VIII. kerület	0	80	340	420
IX. kerület	0	166	0	166
X. kerület	600	0	0	600
XI. kerület	1 620	550	1 317	3 487
XII. kerület	0	267	0	267
XIII. kerület	1 940	550	0	2 490
XIV. kerület	1 000	0	0	1 000
XV. kerület	600	150	0	750
XVI. kerület	575	180	0	755
XVII. kerület	105	0	0	105
XVIII. kerület	0	350	0	350
XIX. kerület	0	140	1 126	1 266
XX. kerület	275	140	0	415
XXI. kerület	0	0	1 236	1 236
XXII. kerület	900	0	0	900
XXIII. kerület	50	0	120	170
Központi könyvtár				
KESZ	0	400	0	400
Budapest Gyűjtemény	0	0	990	990
Zenei gyűjtemény	0	0	150	150
Szociológiai gyűjtemény	0	0	543	543
Szerzeményezési és feldolgozó osztály	0	1 500	0	1 500
Informatikai osztály	0	13 000	0	13 000
Központ	0	3 000	25 984	28 984
Összesen:	11 695	21 579	35 478	68 752

*1999-ben pénzügyileg teljesített támogatások

Támogatások

– Kerületi Önkormányzat

I.	1 000
IV.	1 300
VII.	1 730
X.	600
XI.	1 620
XIII.	1 940
XIV.	1 000
XV.	600
XVI.	575
XVII.	105
XX.	275
XXII.	900
XXIII.	50

 11 695

– Fővárosi Önkormányzat

Közművelődési és Tudományos Alap

Budapest történetének bibliográfiája 1950–1980. (Bp. Gyűjtemény)	250
Budapest történetének digitális képtárháza (Bp. Gyűjtemény)	250
Irodalmi Kávéház rendezvényei (2. régió)	50
Könyvek házhoz szállítása és programok szervezése (2. régió)	80
Szabadkőműves mozgalom Budapest szellemi életében (6. régió)	100
Millenniumi könyvtár-villamosjárat működtetése (6. régió)	300
Magyar népmesék megismertetése (6. régió)	50

Zenei Alap

“A magyar zene hatalma” címmel ritkaságok és az új szerzemények bemutatása című sorozat ismertető füzetéhez (Zenei gyűjtemény)	150
--	-----

 1 230

– Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma

Hálózati infrastruktúra, számítástechnikai eszközpark kialakítása (Informatikai osztály)	13 000
--	--------

– Nemzeti Kulturális Alapprogram

Fénymásoló beszerzése a régi, illetve ritka könyvek állagának megóvása érdekében (1. régió)	250
Fővárosi Könyvtár 100 éve című kiadvány (Központ)	500
Fővárosi Könyvtári Napok (Központ)	1 500
Fénymásológép beszerzése állományvédelmi és olvasószolgálati szempontok miatt	70
II/2. Könyvtár (1. régió)	
A papírkönyvtártól az automatizált könyvtárig – átfogó továbbképzési program (Központ)	300
A FSZEK adatbázisában bent lévő, illetve most honosítandó bibliográfiai rekordok kiegészítése a központ példányadataival (Szerzeményezési és feldolgozó osztály)	1 500

	eFt-ban
A felújított Dagály u.-i könyvtár bútorzatának cseréje, pótlása (5. régió)	200
Fénymásológép beszerzése az állományvédelmi és az olvasószolgálati munka színvonalának emelése érdekében (1. régió)	70
Fénymásológép beszerzése VII/1. könyvtár (6. régió)	300
Fénymásológép beszerzése VII/2. Könyvtár (6. régió)	166
Fénymásológép beszerzése IX/1. Könyvtár (6. régió)	166
Fénymásológép beszerzése XI/5. Könyvtár (2. régió)	300
Nagyteljesítményű fénymásoló beszerzése a régi helyett XII/1. Könyvtárba (1. régió)	192
Fénymásológép beszerzése a gyermekkönyvtári munka színvonalasabbá tétele érdekében XII/2. Könyvtár (1. régió)	75
Sharp 2216 típusú fénymásológép igénylése XV/1. (5. régió)	150
Fénymásológép beszerzése XVI/2. Könyvtár (4. régió)	180
Az elhasznált fénymásológép cseréjének támogatása XIII/3. Könyvtár (3. régió)	250
Az elhasznált fénymásológép cseréjének támogatása XIX/1. Könyvtár (3. régió)	140
Az elhasznált fénymásológép cseréjének támogatása XX/2. Könyvtár (3. régió)	140
A KESZ gépparkjának feljavításához 3 munkaállomás beállítása (KESZ)	400
Nyomatott és elektronikus könyvtárismertető előállítás (Központ)	700
Speciális gyűjtemények nyomtatott és elektronikus használati ismertetője (6. régió)	250
Az észak-pesti régió arculatának további alakítása (5. régió)	350
Millennium 11 címmel honismereti játéksorozat a XI. kerületi 12-14 éves gyermekek részére (2. régió)	250
FSZEK VIII/2. Könyvtára – gyerekek olvasásra nevelése könyvtári eszközökkel a magyar kultúra értékeivel (6. régió)	80
Történelmi múltunk megismertetése rendezvénysorozattal (3. Régió)	100
	8 579
<i>– Soros Alapítvány</i>	
Internet oktatás (1. régió)	1 017
Internet oktatás (2. régió)	1 187
Internet oktatás (3. régió)	2 312
Internet oktatás (5. régió)	1 135
Internet oktatás (6. régió)	1 187
Információs központ (Központ)	1 440
<i>– Környezetvédelmi Minisztérium</i>	
Központi Környezetvédelmi Alap	
Pálffy-palota műemlék épületének rekonstrukciója (Központ)	23 961
<i>– OTKA</i>	
A magyar szociológiai irodalom 25. éve. Szakirodalmi bibliográfia CD-ROM-on 1972-1996. (Szociológiai gyűjtemény)	543
A FSZEK XV-XVI. századi nyomtatványainak katalógusa (Ritkaságok gyűjteménye)	190
<i>– Karácsonyi Sándor Általános Iskola</i>	
Dokumentum beszerzés (3. régió)	50
<i>– Klébl Márton Közalapítvány</i>	
Társasjáték vásárlás (3. régió)	20
<i>– Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Közalapítvány</i>	
A hónap nemzeti és vallási napjai (1. régió)	26
A cigány irodalmi különgyűjtemény fejlesztése (6. régió)	40

eFt-ban

A soroksári könyvtár német nyelvű állományának gyarapítása (3. régió)	100
– <i>Svéd nagykövetség</i>	
Wallenberg kötet kiadásához	583
– <i>Budapest Bank Budapestért Alapítvány</i>	
Budapest digitális képtárház (Budapest Gyűjtemény)	300
– <i>Terézvárosi Művelődési Közalapítvány</i>	
“Meseszalon” óvodásoknak (6. régió)	50
A “Kincskereső” Terézvárosban (6. régió)	65
Dokumentum beszerzés (6. régió)	42
Összesen:	68 752
Áthúzó támogatások egyenlege	11 757

A 2000. évben befolyt támogatások részletezése

Támogatások

– *Kerületi Önkormányzatok*

I.	1 163	
IV.	800	
IX.	100	
X.	680	
XI.	1 520	
XIII.	2 035	
XIV.	1 200	
XV.	1 000	
XVI.	1 490	
XVII.	255	
XIX.	70	
XX.	250	
XXII.	980	
XXIII.	50	
	<hr/>	
	11 593	
– <i>APEH 1%</i>		3 837
– <i>Fővárosi Önkormányzat</i>		
Környezetvédelmi Alap		
Környezetvédelmi szemlélet formálása iskoláskorú gyerekek körében (5. régió)		50
Zenei Alap		
Koncertek, előadások (Zenei)		100
Idegenforgalmi Alap		
Fővárosi Kiadvány (Központ)		3 528

Közművelődési és Tudományos Alap Bibliográfia (Bp. Gyűjtemény)	400
– <i>Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma</i> Telematikai fejlesztés (Számítógépes o.)	7 000
Dokumentum-ellátó rendszer működése (Szerzeményezés)	2 500
Nyomtató vásárlás (Központ)	300
Budapest történetének bibliográfiája 1950–1980.	1 000
– <i>Környezetvédelmi Fejlesztési Intézet</i> Környezetvédelmi Alap Jeles napok 99' (4. régió)	100
– <i>Nemzeti Kulturális Alapprogram</i> 100 jelentős magyar költő munkásságának bemutatása, népszerűsítése (6. régió)	50
Fővárosi Könyvtári Napok (Központ)	2 300
A Magyar Nemzeti Bizottság részvételéhez az IAML kongresszusán (Zenei)	126
Olvasótábor józsefvárosi cigánygyerekek számára (4. régió)	50
– <i>Pro Kultúra Urbis Közalapítvány</i> Könyvkiadás (Központ)	1 188
– <i>Soros Alapítvány</i> CD-ROM (KESZ)	500
Tanfolyam szervezés (Olvasószolgálat)	150
Közhasznú információs fejlesztés (Közhasznú)	1 145
Egészségkárosodottak könyvtári ellátása (4. régió)	120
– <i>XIII. ker. Közművelődésért Alapítvány</i> Kézműves Klub (5. régió)	60
– <i>MTA</i> OTKA (Szociológia)	543
– <i>Európa Könyvkiadó</i> Irodalmi Kávéház (2. régió)	6
– <i>Karácsony Sándor Általános Iskola</i> Dokumentum vásárlás (3. régió)	50
– <i>ÁB-AEGON Rt.</i> Kulturális célokra (Központ)	500
– <i>Közép-európai Brókerképző Alapítvány</i> Könyvvásárlás, folyóirat előfizetés (Központ)	1 715
– <i>Budapest Egyesítése Alapítvány</i> Fejlesztés (Bp. Gyűjtemény)	1 228
– <i>Országos Széchenyi Könyvtár</i> Könyvtárközi kölcsönzés (Olvasó, Zenei)	25
– <i>Terézvárosi Művelődési Közalapítvány</i> Könyvvásárlás (2. régió)	58

A 2001. évben befolyt támogatások részletezése

e-Ft-ban

Támogatások

– *Kerületi Önkormányzatok*

I.	1 000	
IX.	230	
X.	600	
XI.	1 520	
XIII.	2 250	
XIV.	1 200	
XV.	500	
XVI.	1 077	
XVII.	200	
XVIII.	350	
XIX.	133	
XX.	250	
XXI.	70	
XXII.	545	
XXIII.	160	
	10 085	10 085

– *Fővárosi Önkormányzat*

Idegenforgalmi Alap		
Kiadvány megjelentetés		672
Képzőművészeti Alap		
Szervátiusz Tibor: Bartók szobor		500
Zenei Alap		
Házimuzsika koncertek		50
Közművelődési és Tudományos Alap		
Fővárosi Könyvtári Napok		300
Egy hónap, egy író, egy könyv (4. régió)		150
Félhold és kereszt konferencia		150
Bp. történetének bibliográfiája 1981–1990.		200
Budapesti beszélgetések		450

– *Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma*

IAML Kongresszuson való részvétel		285
Dokumentum-ellátó rendszer		1 599
Dokumentum-ellátó rendszer		1 500
Dokumentum-ellátó rendszer		280
Telematikai pályázat		900
A magyar szociológia 30 éve		463
Szervátiusz Tibor: Bartók szobor		2 000
Olvasás éve		4 000
Hitélet Pest-Budán kiállítás		1 070

– <i>Nemzeti Kulturális Alapprogram</i>	
“Sebastian Münster Cosmographiae Universalis Libri VI.” című művének restaurálása	670
Könyvkötészeti, valamint dokumentum konzerválási, tisztítási alapanyagok	1 978
Fénymásológépek beszerzése	1 200
Könyvtár és helyi társadalom viszonyát feltáró nemzetközi projektben résztvevő könyvtárosok, célcsoportok felkészítése (2. régió)	600
Olvasás éve rendezvénysorozat	1 500
Prezentációs berendezések beszerzése	1 100
Irodalmi film- és hangarchívum számára lejátszó berendezések beszerzése	105
Fővárosi Könyvtári Napok rendezvénysorozat	1 000
– <i>Soros Alapítvány</i>	
Információs Központ	3 138
A cigányság könyvtári ellátásának fejlesztése, cigány irodalmi különgyűjtemény gyarapítása (4. régió)	100
Korszerűbb, napjaink követelményeinek megfelelő rendszerben működő adatbázisra való áttérés	820
Mozgáskorlátozott idős és beteg emberek részére könyvek, hangoskönyvek, folyóiratok és ezek használatát segítő eszközök kölcsönzése, házhoz szállítása (1. régió)	339
A FSZEK Vízivárosi Olvasóterme közhasznú tájékoztató szolgálatának továbbfejlesztése (1. régió)	500
– <i>Magyar Köztársaság Külügyminisztériuma</i>	
Európai Unióval kapcsolatos különgyűjtemény kialakítása (3. régió)	260
– <i>Budapesti Fesztiválközpont Kht.</i>	
“A város arcai” című kiadvány előállítására	150
– <i>Karácsony Sándor Általános Iskola</i>	
Dokumentum vásárlása (3. régió)	50
– <i>Magyarországi nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Közalapítvány</i>	
Dokumentum beszerzés (3. régió)	100
– <i>Török Nagykövetség</i>	
Félhold és kereszt című kiállítás	150
– <i>Országos Széchényi Könyvtár</i>	
Könyvtárközi postaköltsége	89
Könyvtárközi postaköltsége	3
Összesen:	38 506

STATISZTIKAI TÁBLÁZATOK
1999 – 2000 – 2001

Az állomány
1999

Kerület	saját állomány(db)									letét*(db)			
	Könyv és időszaki kiadvány	CD	Egyéb hanghordozó	Video- film	Elektroni- kus doku- mentum	Egyéb dok.	Összesen	Gyarapodás	Csökkenés	Hang- kazetta	CD	Video- film	Elektroni- kus doku- mentum
I.	74 601		672			755	76 028	1 641	8 527	70	425	588	110
II.	107 805		3 715			1 011	112 531	2 566	3 976	365	1 000	1 516	157
III.	131 593		1 824			6 736	140 153	4 893	1 657	551	1 185	3 550	469
IV.	103 365		3 706				107 071	8 320	15 662	832	5 046	3 156	418
V.	56 048		3 414	3		645	60 110	2 295	144	89	179	1 710	
VI.	60 765		1 133			2 194	64 092	2 769	8 443	94	812	1 377	236
VII.	121 852		8 474	970		5 312	136 608	4 004	2 771	172	4 535	2 870	485
VIII.	80 790		1 987			1 027	83 804	2 429	4 811	157	536	1 111	211
IX.	105 388		3 256			4 362	113 006	3 391	2 220	192	958	3 671	198
X.	188 792		9 201			7 292	205 285	5 751	6 238	1 568	2 428	2 730	460
XI.	226 960		9 737	69		11 909	248 675	6 064	5 074	1 007	2 415	3 208	357
XII.	75 932		150			791	76 873	2 709	2 003	1 247	1 140	1 045	306
XIII.	196 785		6 371	64	15	243	203 478	6 269	16 259	1 846	4 259	3 607	542
XIV.	77 017		1 366				78 383	2 909	112	896	1 684	2 539	240
XV.	95 413		867				96 280	2 924	6 549	889	4 253	2 179	233
XVI.	44 876		538				45 414	1 743	4 108	173	1 086	1 124	211
XVII.	90 009		2 119	11		3	92 142	2 011	9 218	237	766	2 293	256
XVIII.	102 157		2 636	54		3 415	108 262	3 474	825	1 775	1 710	3 664	391
XIX.	83 726		3 951			3 224	90 901	3 094	1 685	1 115	1 926	1 015	423
XX.	65 598		1 764			2 227	69 589	2 058	536	288	443	1 408	64
XXI.	125 007		4 085			1 814	130 906	3 808	559	279	1 549	2 656	426
XXII.	46 303		836			771	47 910	2 035	14	99	563	1 667	220
XXIII.	36 120		2 946	2		1 392	40 460	1 138	471	820	441	1 054	111
Hálózat	2 296 902		74 748	1 173	15	55 123	2 427 961	78 295	101 862	14 761	39 339	49 738	6 524
Kp.-i Kvt.	678 496	8 508	7 681	351	42	508 330	1 203 408	37 327	404			459	631
Összesen	2 975 398	8 508	82 429	1 524	57	563 453	3 631 369	115 622	102 266	14 761	39 339	50 197	7 155
KESZ	66 477	41 097	14 661	55 683	10 762	20 359	209 039	29 914	11 267				
Mindössz.	3 041 875	49 605	97 090	57 207	10 819	583 812	3 840 408	145 536	113 533	14 761	39 339	50 197	7 155

*A kerületi könyvtárak a hangkasszettekat, CD-ket, videofilmeket és az elektronikus dokumentumokat letétbe kapták a Központi Ellátó Szolgálattól.

A forgalom egységenként
1999

Könyvtár	Beiratkozott olvasók			Látogatók			Látogatókból kölcsönzők			Kölcsönzött dokumentumok			Folyóirat féleség
	gyerek	felölt	összes	gyerek	felölt	összes	gyerek	felölt	összes	gyerek	felölt	összes	
I/1.	70	777	847	1 471	13 009	14 480	678	8 058	8 736	2 474	34 382	36 856	20
I/2.	14	352	366	162	13 602	13 764							65
I/4.	15	104	119	102	1 472	1 574	78	1 198	1 276	97	5 016	5 113	7
I. össz.	99	1 233	1 332	1 735	28 083	29 818	756	9 256	10 012	2 571	39 398	41 969	
II/1.	321	259	580	1 206	2 541	3 747	985	2 308	3 293	2 818	11 233	14 051	5
II/2.	411	296	707	6 125	6 703	12 828	2 568	5 132	7 700	6 291	16 554	22 845	18
II/3.	211	299	510	1 817	3 270	5 087	1 305	2 726	4 031	5 475	11 528	17 003	7
II/4.	1 133	3 555	4 688	10 774	47 822	58 596	8 042	38 700	46 742	25 464	170 872	196 336	76
II. össz.	2 076	4 409	6 485	19 922	60 336	80 258	12 900	48 866	61 766	40 048	210 187	250 235	
III/1.	676	404	1 080	7 891	6 537	14 428	5 190	4 767	9 957	19 455	23 321	42 776	22
III/2.	327	938	1 265	6 292	14 509	20 801	4 508	12 521	17 029	15 173	54 925	70 098	29
III/3.	453	599	1 052	7 797	9 242	17 039	5 835	7 444	13 279	16 926	26 529	43 455	26
III/5.	1 193	1 622	2 815	10 563	19 582	30 145	8 475	17 733	26 208	21 930	81 989	103 919	61
III/7.	717	3 627	4 344	7 133	40 300	47 433	5 224	30 493	35 717	16 376	111 890	128 266	68
III. össz.	3 366	7 190	10 556	39 676	90 170	129 846	29 232	72 958	102 190	89 860	298 654	388 514	
IV/1.	1 228	5 268	6 496	16 045	87 281	103 326	12 282	71 008	83 290	46 295	278 613	324 908	108
IV/3.	977	540	1 517	9 632	9 844	19 476	7 654	7 822	15 476	46 339	47 450	93 789	22
IV/4.	896	1 148	2 044	13 381	15 126	28 507	11 884	13 787	25 671	36 898	43 628	80 526	31
IV. össz.	3 101	6 956	10 057	39 058	112 251	151 309	31 820	92 617	124 437	129 532	369 691	499 223	
V/1.	294	602	896	5 506	14 577	20 083	5 014	13 994	19 008	15 790	44 861	60 651	21
V/2.	395	2 080	2 475	4 189	25 853	30 042	3 000	23 616	26 616	7 478	96 339	103 817	51
V/3.	531	129	660	4 676	1 594	6 270	3 635	952	4 587	8 464	2 965	11 429	13
V. össz.	1 220	2 811	4 031	14 371	42 024	56 395	11 649	38 562	50 211	31 732	144 165	175 897	
VI/1.	92	2 657	2 749	145	27 416	27 561	113	21 526	21 639	349	96 928	97 277	38
VI/2.	1 150	399	1 549	13 424	3 556	16 980	9 445	1 723	11 168	34 064	5 211	39 275	17
VI. össz.	1 242	3 056	4 298	13 569	30 972	44 541	9 558	23 249	32 807	34 413	102 139	136 552	

A forgalom egységeként
1999

Könyvtár	Beiratkozott olvasók			Látogatók			Látogatókból kölcsönzők			Kölcsönzött dokumentumok			Folyóirat féleség
	gyerek	felölt	összes	gyerek	felölt	összes	gyerek	felölt	összes	gyerek	felölt	összes	
VII/1-3.	390	5 566	5 956	1 988	87 994	89 982	856	41 962	42 818	3 074	143 345	146 419	150
VII/2.	687	2 734	3 421	6 347	51 019	57 366	3 555	33 259	36 814	12 360	106 609	118 969	45
VII. össz.	1077	8 300	9 377	8 335	139 013	147 348	4 411	75 221	79 632	15 434	249 954	265 388	
VIII/1.	337	2 207	2 544	4 183	36 789	40 972	2 871	28 295	31 166	8 740	96 751	105 491	55
VIII/2.	381	922	1 303	4 545	14 336	18 881	2 701	10 595	13 296	8 841	41 436	50 277	48
VIII. össz.	718	3 129	3 847	8 728	51 125	59 853	5 572	38 890	44 462	17 581	138 187	155 768	
IX/1.	429	1 445	1 874	8 880	26 907	35 787	5 548	20 929	26 477	17 614	76 014	93 628	51
IX/2.	626	1 455	2 081	7 090	30 542	37 632	5 049	23 446	28 495	21 329	99 087	120 416	53
IX/3.	292	912	1 204	1 844	13 240	15 084	1 176	9 671	10 847	3 051	36 210	39 261	26
IX/4.	236	325	561	2 356	2 792	5 148	1 659	2 227	3 886	6 445	9 731	16 176	26
IX. össz.	1 583	4 137	5 720	20 170	73 481	93 651	13 432	56 273	69 705	48 439	221 042	269 481	
X/2.	321	395	716	3 706	9 935	13 641	2 547	8 279	10 826	7 097	41 016	48 113	11
X/3.	637	1 088	1 725	5 651	20 603	26 254	3 593	14 220	17 813	15 825	63 094	78 919	21
X/4.	1 469	6 403	7 872	28 140	112 087	140 227	18 960	72 442	91 402	61 900	273 737	335 637	153
X. össz.	2 427	7 886	10 313	37 497	142 625	180 122	25 100	94 941	120 041	84 822	377 847	462 669	
XI/1.	255	45	300	3 280	691	3 971	1 905	517	2 422	6 274	3 101	9 375	4
XI/2.	777	293	1 070	5 895	3 859	9 754	3 617	2 427	6 044	10 620	8 255	18 875	30
XI/3.	901	1 012	1 913	12 009	11 124	23 133	4 133	7 186	11 319	16 875	29 603	46 478	50
XI/4.	354	316	670	6 367	8 145	14 512	2 573	3 398	5 971	7 085	13 071	20 156	29
XI/5.	1 622	5 004	6 626	27 140	103 554	130 694	12 193	49 021	61 214	51 970	255 994	307 964	181
XI/6.	615	2 107	2 722	8 353	40 146	48 499	6 327	27 315	33 642	17 076	100 061	117 137	80
XI. össz.	4 524	8 777	13 301	63 044	167 519	230 563	30 748	89 864	120 612	109 900	410 085	519 985	
XII/1.	152	3 913	4 065	1 130	62 760	63 890	265	52 187	52 452	784	220 822	221 606	77
XII/2.	738	95	833	5 964	718	6 682	4 662	532	5 194	16 522	1 628	18 150	16
XII. össz.	890	4 008	4 898	7 094	63 478	70 572	4 927	52 719	57 646	17 306	222 450	239 756	

A forgalom egységenként
1999

Könyvtár	Beiratkozott olvasók			Látogatók			Látogatókból kölcsönzők			Kölcsönzött dokumentumok			Folyóirat főleség
	gyerek	felölt	összes	gyerek	felölt	összes	gyerek	felölt	összes	gyerek	felölt	összes	
XIII/1.		501	501		6 397	6 397		5 455	5 455		24 174	24 174	9
XIII/2.	420	1 030	1 450	3 993	12 316	16 309	3 076	10 749	13 825	8 870	52 913	61 783	25
XIII/4.	151	1 322	1 473	1 783	16 806	18 589	1 337	15 081	16 418	4 524	68 556	73 080	19
XIII/5.	1 189	112	1 301	9 635	1 534	11 169	8 160	565	8 725	17 800	1 629	19 432	17
XIII/6.	154	714	868	1 777	8 881	10 658	1 486	7 846	9 332	5 199	34 176	39 375	23
XIII/7.	968	129	1 097	12 269	2 731	15 000	10 474	2 372	12 846	31 918	7 174	39 092	16
XIII/8.	714	3 070	3 784	6 060	33 599	39 659	2 703	21 348	24 051	6 029	63 139	69 168	113
XIII. össz.	3 596	6 878	10 474	35 517	82 264	117 781	27 236	63 416	90 652	74 343	251 761	326 104	
XIV/1.	373	1 211	1 584	8 550	32 535	41 085	3 689	17 281	20 970	16 175	72 703	88 878	40
XIV/2.	345	1 745	2 090	3 615	25 260	28 875	2 391	18 979	21 370	7 487	71 318	78 805	36
XIV/3.	231	537	768	2 104	11 337	13 441	1 370	8 782	10 152	5 923	42 761	48 684	16
XIV/4.	316	1 351	1 667	3 839	21 405	25 244	2 916	17 407	20 383	9 225	87 740	96 965	51
XIV. össz.	1 265	4 844	6 109	18 108	90 537	108 645	10 366	62 509	72 875	38 810	274 522	313 332	
XV/1.	811	2 726	3 537	14 191	65 977	80 168	8 187	40 895	49 082	24 017	136 062	160 079	65
XV/3.	539	1 566	2 105	6 951	20 544	27 495	5 117	17 136	22 253	15 752	71 493	87 245	40
XV/4.	836	657	1 493	14 789	18 873	33 662	8 856	10 602	19 458	28 175	40 640	68 815	37
XV. össz.	2 186	4 949	7 135	35 931	105 394	141 325	22 160	68 633	90 793	67 944	248 195	316 139	
XVI/1.	396	1 127	1 523	4 978	15 086	20 064	3 718	12 368	16 086	9 935	43 150	53 085	23
XVI/2.	383	888	1 271	4 831	16 787	21 618	2 674	12 154	14 828	8 049	38 425	46 474	55
XVI. össz.	779	2 015	2 794	9 809	31 873	41 682	6 392	24 522	30 914	17 984	81 575	99 559	
XVII/1.	48	89	137	475	852	1 327	365	680	1 045	1 410	3 095	4 505	3
XVII/2.	685	965	1 650	9 316	26 201	35 517	8 190	24 412	32 602	26 836	93 189	120 025	46
XVII/3.	86	129	215	767	1 261	2 028	570	1 033	1 603	2 037	4 855	6 892	8
XVII/4.	1 535	1 066	2 601	38 969	34 724	73 693	15 795	27 392	43 187	44 956	117 402	162 358	45
XVII. össz.	2 354	2 249	4 603	49 527	63 038	112 565	24 920	53 517	78 437	75 239	218 541	293 780	

A torgalom egységeken
1999

Könyvtár	Beiratkozott olvasók			Látogatók			Látogatókból kölcsönzők			Kölcsönzött dokumentumok			Folyóirat főleség
	gyerek	felölt	összes	gyerek	felölt	összes	gyerek	felölt	összes	gyerek	felölt	összes	
XVIII/1.	510	658	1 168	9 882	17 169	27 051	6 010	11 810	17 820	21 666	50 264	71 930	32
XVIII/2.	527	415	942	6 836	8 293	15 129	5 157	6 747	11 904	17 814	23 823	41 637	23
XVIII/3.	1 326	4 488	5 814	29 953	103 099	133 052	11 223	49 170	60 393	32 323	167 500	199 823	112
XVIII.össz.	2 363	5 561	7 924	46 671	128 561	175 232	22 390	67 727	90 117	71 803	241 587	313 390	
XIX/1.	883	3 178	4 061	7 745	39 949	47 694	7 727	31 854	39 581	24 420	135 401	159 821	82
XIX/3.	659	1 409	2 068	7 220	18 699	25 919	5 828	16 374	22 202	23 537	80 107	103 644	62
XIX.össz.	1 542	4 587	6 129	14 965	58 648	73 613	13 555	48 228	61 783	47 957	215 508	263 465	
XX/2.	474	1 719	2 193	3 868	34 101	37 969	2 640	26 355	28 995	8 477	86 658	95 135	63
XX/4.	438	765	1 203	4 401	14 589	18 990	3 641	13 019	16 660	10 116	39 791	49 907	30
XX.össz.	912	2 484	3 396	8 269	48 690	56 959	6 281	39 374	45 655	18 593	126 449	145 042	
XXI/1.	722	1 342	2 064	5 521	24 029	29 550	3 013	14 856	17 869	7 288	52 731	60 019	98
XXI/3.	379	726	1 105	6 575	14 249	20 824	3 805	9 907	13 712	8 695	37 802	46 497	45
XXI/4.	836	780	1 616	9 475	11 977	21 452	6 600	8 826	15 426	15 235	29 205	44 440	57
XXI/5.	597	623	1 220	5 995	11 928	17 923	4 405	9 524	13 929	10 595	34 301	44 896	48
XXI.össz.	2 534	3 471	6 005	27 566	62 183	89 749	17 823	43 113	60 936	41 813	154 039	195 852	
XXII/1.	415	659	1 074	8 341	12 772	21 113	4 535	8 437	12 972	11 672	22 979	34 651	24
XXII/2.	231	326	557	4 082	7 009	11 091	3 819	3 262	7 081	12 641	16 727	29 368	13
XXII/3.	693	1 171	1 864	8 713	19 400	28 113	6 385	14 886	21 271	24 641	72 225	96 866	46
XXII.össz.	1 339	2 156	3 495	21 136	39 181	60 317	14 739	26 585	41 324	48 954	111 931	160 885	
XXIII/1.	771	1 005	1 776	4 316	20 262	24 578	3 096	15 958	19 054	7 818	74 084	81 902	54
Hálózat	41 964	102 091	144 055	545 014	1 731 708	2 276 722	349 063	1 206 998	1 556 061	1 132 896	4 781 991	5 914 887	
Kp.-i Kvt.		17 950	17 950		218 982	218 982		65 023	65 023		157 378	157 378	853
Mindössz.	41 964	120 041	162 005	545 014	1 950 690	2 495 704	349 063	1 272 021	1 621 084	1 132 896	4 939 369	6 072 265	
A kurrens folyóiratok száma összesen												4 052	

A forgalom dokumentumtípusok szerint
1999

Kerület	A könyvtárak száma	Alapterület m ²	Kölcsönzött dokumentumok							Beszerzésre fordított bruttó összeg eFt-ban*		
			Könyv és folyóirat	CD	Egyéb hanghordozó	Video-film	Elektronikus dokumentum	Egyéb	Összesen	összesen	ebből kurrens folyóiratra	
I.	3	673	40 966	290	57	642			14	41 969	2 245	465
II.	4	632	216 269	3 230	5 777	19 128		895	4 936	250 235	2 670	460
III.	5	1 366	345 142	4 398	4 663	32 122		1 617	572	388 514	5 492	902
IV.	3	1 207	391 133	61 372	8 354	34 419		3 204	741	499 223	4 621	635
V.	3	509	164 585	753	1 753	6 223			2 583	175 897	2 252	414
VI.	2	653	122 662	3 418	475	8 276		519	1 202	136 552	2 437	248
VII.	2	1 292	208 677	33 527	2 906	18 807		1 004	467	265 388	4 057	600
VIII.	2	1 043	137 700	2 957	1 996	11 525		968	622	155 768	2 534	517
IX.	4	1 034	238 919	4 519	2 698	21 604		110	1 631	269 481	3 615	724
X.	3	1 818	393 859	19 849	5 403	35 210		3 233	5 115	462 669	5 665	996
XI.	6	1 913	486 991	11 123	765	17 497		1 171	2 438	519 985	7 430	1 731
XII.	2	371	204 540	6 356	5 796	13 776		1 188	8 100	239 756	2 590	430
XIII.	7	1 624	245 974	30 553	9 076	36 522		2 237	1 742	326 104	6 194	725
XIV.	4	845	267 713	7 840	2 065	32 776		1 186	1 752	313 332	3 397	749
XV.	3	640	256 513	24 166	5 003	26 448		1 426	2 583	316 139	3 241	540
XVI.	2	516	75 141	3 374	1 406	19 125		468	45	99 559	2 014	459
XVII.	4	606	266 602	3 625	2 074	20 315		774	390	293 780	2 234	480
XVIII.	3	1 326	262 774	12 987	4 510	31 803		1 316		313 390	3 218	431
XIX.	2	1 000	232 885	11 583	6 713	10 749		1 535		263 465	2 870	413
XX.	2	575	118 119	2 702	3 692	20 408		121		145 042	1 794	264
XXI.	4	1 268	152 900	8 448	1 929	31 580		995		195 852	3 192	652
XXII.	3	324	136 427	3 180	955	14 655		602	5 066	160 885	2 009	382
XXIII.	1	504	69 240	1 156	1 313	9 880		313		81 902	1 010	165
Hálózat	74	21 739	5 035 731	261 406	79 379	473 490		24 882	39 999	5 914 887	76 781	13 382
Kp.-i Kvt.	1	11 365	142 261	10 916		2 493		1 708		157 378	71 617	13 186
Összesen KESZ.	75	33 104 477	5 177 992	272 322	79 379	475 983		26 590	39 999	6 072 265	148 398 67591	26 568
Mindössz.	75	33 581	5 177 992	272 322	79 379	475 983		26 590	39 999	6 072 265	215 989	26 568

*A beszerzésre fordított összegadatok tájékoztató jellegűek

A forgalom változása
1998-1999

Kerület	1998				1999				Az előző évi százalékában %			
	Beiratkozott olvasók	Látogatók	Kölcsönzők	Kölcsönzött dokumentumok	Beiratkozott olvasók	Látogatók	Kölcsönzők	Kölcsönzött dokumentumok	Beiratkozott olvasók	Látogatók	Kölcsönzők	Kölcsönzött dokumentumok
	I.	1 902	45 792	19 004	68 686	1 332	29 818	10 012	41 969	70,0	65,1	52,7
II.	6 398	73 034	59 123	252 725	6 485	80 258	61 766	250 235	101,4	109,9	104,5	99,0
III.	10 315	129 194	102 514	416 643	10 556	129 846	102 190	388 514	102,3	100,5	99,7	93,2
IV.	9 253	127 417	105 043	401 717	10 057	151 309	124 437	499 223	108,7	118,8	118,5	124,3
V.	3 909	53 414	46 103	171 178	4 031	56 395	50 211	175 897	103,1	109,8	108,9	102,8
VI.	4 237	42 436	31 936	127 573	4 298	44 541	32 807	136 552	101,4	105,0	102,7	107,0
VII.	8 709	186 124	78 414	269 531	9 377	147 348	79 632	265 388	107,7	79,2	101,6	98,5
VIII.	4 039	59 917	46 181	159 887	3 847	59 853	44 462	155 768	95,2	99,9	96,3	97,4
IX.	5 964	93 300	67 439	267 772	5 720	93 651	69 705	269 481	95,9	100,4	103,4	100,6
X.	9 139	102 286	74 239	285 435	10 313	180 122	120 041	462 669	112,8	176,1	161,7	162,1
XI.	14 593	254 281	133 179	536 865	13 301	230 563	120 612	519 985	91,1	90,7	90,6	96,9
XII.	5 196	74 707	58 024	236 362	4 898	70 572	57 646	239 756	94,3	94,5	99,3	101,4
XIII.	9 930	154 752	128 313	472 313	10 474	117 781	90 652	326 104	105,5	76,1	70,6	69,0
XIV.	6 080	110 850	74 567	312 933	6 109	108 645	72 875	313 332	100,5	98,0	97,7	100,1
XV.	7 096	142 094	81 765	278 307	7 135	141 325	90 793	316 139	100,5	99,5	111,0	113,6
XVI.	4 204	64 682	44 451	135 381	2 794	41 682	30 914	99 559	66,5	64,4	69,5	73,5
XVII.	4 710	107 450	73 522	227 087	4 603	112 565	78 437	293 780	97,7	104,8	106,7	129,4
XVIII.	7 455	154 811	85 455	303 780	7 924	175 232	90 117	313 390	106,3	113,2	105,5	103,2
XIX.	5 776	61 641	50 712	220 305	6 129	73 613	61 783	263 465	106,1	119,4	121,8	119,6
XX.	3 351	56 282	46 125	143 262	3 396	56 959	45 655	145 042	101,3	101,2	99,0	101,2
XXI.	5 865	83 525	60 545	193 632	6 005	89 749	60 936	195 852	102,4	107,5	100,6	101,1
XXII.	3 117	46 397	28 104	105 698	3 495	60 317	41 324	160 885	112,1	130,0	147,0	152,2
XXIII.	1 768	22 460	18 358	73 475	1 776	24 578	19 054	81 902	100,5	109,4	103,8	111,5
Összesen	143 006	2 246 846	1 513 116	5 660 747	144 055	2 276 722	1 556 061	5 914 887	100,7	101,3	102,8	104,5
Kp.-i Kvt.	21 185	281 354	84 790	192 895	17 950	218 982	65 023	157 378	84,7	77,8	76,7	81,6
Mindössz.	164 191	2 528 200	1 597 906	5 853 642	162 005	2 495 704	1 621 084	6 072 265	98,7	98,7	101,5	103,7

Az állomány
2000

Kerület	Saját állomány (db)							Letét*(db)				
	Könyv és időszaki kiadvány	Hanghordozó	Videofilm	Elektroni- kus doku- mentum	Egyéb doku- mentum	Összesen	Gyarapodás	Csökkenés	Hang- kazetta	CD	Videofilm	Elektroni- kus doku- mentum
I.	75 178	221			741	76 140	1 544	1 432	374	499	552	124
II.	99 857	3 612			830	104 299	2 330	10 562	378	1 062	1 637	201
III.	131 350	1 794			6 532	139 676	4 270	4 747	579	1 309	3 570	503
IV.	101 980	3 579				105 559	4 448	5 960	1 666	5 697	2 889	476
V.	56 019	3 413	3		42	59 477	1 978	2 611	194	185	1 310	
VI.	63 789	1 133			389	65 311	2 755	1 536	430	1 433	1 497	303
VII.	125 198	7 541	970		102	133 811	3 676	6 473	169	5 026	2 617	725
VIII.	63 904	1 843			96	65 843	1 108	19 104	52	42	558	38
IX.	105 032	2 550	1		4 236	111 819	3 515	4 888	330	1 049	3 681	261
X.	181 538	7 726			7 270	196 534	4 900	13 651	1 539	2 387	3 243	585
XI.	223 330	8 239	54		11 637	243 260	5 526	10 941	1 041	2 437	3 189	420
XII.	76 320	70			782	77 172	2 204	1 905	1 245	1 286	1 025	348
XIII.	200 118	4 529	29	15	243	204 934	6 788	5 332	3 976	5 048	3 710	564
XIV.	79 235	1 342				80 577	3 067	873	906	1 819	2 752	280
XV.	89 627	577				90 204	2 992	9 068	977	4 522	2 305	253
XVI.	44 742	373				45 115	1 845	2 144	205	1 194	1 316	242
XVII.	89 116	2 088	11		3	91 218	1 910	2 834	247	819	2 330	291
XVIII.	103 476	2 258			3 356	109 090	3 117	2 289	1 688	1 816	3 783	402
XIX.	79 598	767			2 954	83 319	2 321	9 903	1 153	2 082	1 022	451
XX.	63 489	1 624			2 211	67 324	1 471	3 736	350	460	1 523	97
XXI.	120 335	3 726			1 643	125 704	2 753	7 955	368	1 639	2 614	481
XXII.	48 056	789			737	49 582	1 950	278	96	606	1 735	248
XXIII.	36 407	2 772	2		1 361	40 542	864	782	844	466	1 046	151
Hálózat	2 257 694	62 566	1 070	15	45 165	2 366 510	67 332	129 004	18 807	42 883	49 904	7 444
Központi Könyvtár	772 469	83 305	57 153	12 716	535 729	1 461 372	56 423	7 498		3 680	3 416	1 130
Összesen	3 030 163	145 871	58 223	12 731	580 894	3 827 882	123 755	136 502	18 807	46 563	53 320	8 574

*2000. november 8-i állapot

Eddig az időpontig a kerületi könyvtárak az itt felsorolt dokumentumokat a Központi Ellátó Szolgálattól kapták letétbe. Ezt követően - mivel a KESZ-t a Központi Könyvtárba integrálták - onnan kapták a letétet.

A forgalom egységeként
2000

Könyvtár	Beiratkozott olvasók			Használók			Használókból kölcsönzők			Kölcsönzött dokumentumok			Folyóirat féleség
	gyerek	felölt	összes	gyerek	felölt	összes	gyerek	felölt	összes	gyerek	felölt	összes	
I/1.	320	1 650	1 970	3 062	16 843	19 905	1 273	9 201	10 474	4 446	36 803	41 249	23
I/2.	18	385	403	190	7 432	7 622							62
I/4.	22	113	135	108	1 196	1 304	92	1 752	1 844	258	5 732	5 990	7
I. össz.	360	2 148	2 508	3 360	25 471	28 831	1 365	10 953	12 318	4 704	42 535	47 239	
II/1.	265	190	455	1 072	2 090	3 162	821	1 721	2 542	2 446	8 768	11 214	5
II/2.	485	255	740	7 773	6 505	14 278	2 583	4 267	6 850	7 434	13 625	21 059	18
II/3.	200	332	532	1 284	2 995	4 279	875	2 536	3 411	3 872	11 283	15 155	7
II/4.	949	2 944	3 893	8 712	38 030	46 742	5 146	28 995	34 141	20 708	120 687	141 395	76
II. össz.	1 899	3 721	5 620	18 841	49 620	68 461	9 425	37 519	46 944	34 460	154 363	188 823	
III/1.	711	364	1 075	7 741	5 606	13 347	4 927	4 154	9 081	16 013	18 746	34 759	22
III/2.	354	970	1 324	6 527	13 835	20 362	5 219	12 280	17 499	17 438	53 033	70 471	29
III/3.	477	581	1 058	8 817	9 708	18 525	6 516	7 307	13 823	18 608	26 848	45 456	26
III/5.	1 127	1 638	2 765	14 264	24 933	39 197	9 380	18 690	28 070	26 127	71 999	98 126	61
III/7.	696	3 595	4 291	6 871	40 223	47 094	5 359	30 218	35 577	17 364	113 833	131 197	68
III. össz.	3 365	7 148	10 513	44 220	94 305	138 525	31 401	72 649	104 050	95 550	284 459	380 009	
IV/1.	1 334	5 637	6 971	19 026	91 265	110 291	14 737	74 267	89 004	49 325	264 464	313 789	111
IV/3.	853	769	1 622	8 400	8 572	16 972	7 240	7 317	14 557	43 677	43 479	87 156	22
IV/4.	983	1 223	2 206	14 989	18 121	33 110	13 802	16 840	30 642	43 167	53 010	96 177	28
IV. össz.	3 170	7 629	10 799	42 415	117 958	160 373	35 779	98 424	134 203	136 169	360 953	497 122	
V/1.	29	131	160	1 439	4 579	6 018	1 143	3 958	5 101	3 698	12 679	16 377	21
V/2.	288	1 977	2 265	3 311	24 726	28 037	2 600	22 046	24 646	4 918	97 656	102 574	47
V/3.	546	165	711	5 180	1 568	6 748	4 558	1 200	5 758	11 786	3 962	15 748	10
V. össz.	863	2 273	3 136	9 930	30 873	40 803	8 301	27 204	35 505	20 402	114 297	134 699	
VI/1.	92	2 958	3 050	232	34 365	34 597	197	27 692	27 889	542	121 172	121 714	39
VI/2.	1 175	439	1 614	13 559	3 423	16 982	9 137	2 123	11 260	27 542	4 754	32 296	19
VI. össz.	1 267	3 397	4 664	13 791	37 788	51 579	9 334	29 815	39 149	28 084	125 926	154 010	

A forgalom egységenként
2000

Könyvtár	Beiratkozott olvasók			Használók			Használókból kölcsönzők			Kölcsönzött dokumentumok			Folyóirat féleség
	gyerek	felölt	összes	gyerek	felölt	összes	gyerek	felölt	összes	gyerek	felölt	összes	
VII/1-3.	189	3 919	4 108	1 889	51 217	53 106	716	27 368	28 084	2 489	95 157	97 646	133
VII/2.	773	2 687	3 460	7 594	48 601	56 195	4 455	31 976	36 431	14 952	98 380	113 332	46
VII. össz.	962	6 606	7 568	9 483	99 818	109 301	5 171	59 344	64 515	17 441	193 537	210 978	
VIII/1.	75	453	528	1 306	11 117	12 423	816	8 199	9 015	2 824	34 920	37 744	55
VIII/2.	364	990	1 354	4 689	14 836	19 525	2 935	11 292	14 227	10 133	45 614	55 747	43
VIII. össz.	439	1 443	1 882	5 995	25 953	31 948	3 751	19 491	23 242	12 957	80 534	93 491	
IX/1.	427	1 448	1 875	8 225	26 706	34 931	3 984	19 806	23 790	13 190	73 341	86 531	51
IX/2.	464	1 757	2 221	4 906	21 982	26 888	3 858	19 178	23 036	15 470	106 598	122 068	53
IX/3.	268	948	1 216	1 787	12 465	14 252	1 224	8 926	10 150	3 595	33 974	37 569	26
IX/4.	282	338	620	2 969	3 758	6 727	2 236	3 008	5 244	8 774	14 439	23 213	26
IX. össz.	1 441	4 491	5 932	17 887	64 911	82 798	11 302	50 918	62 220	41 029	228 352	269 381	
X/2.	276	435	711	4 260	10 694	14 954	2 682	8 836	11 518	7 439	43 775	51 214	10
X/3.	657	1 143	1 800	6 234	23 058	29 292	3 818	15 467	19 285	16 953	69 514	86 467	26
X/4.	2 343	6 967	9 310	27 063	113 923	140 986	20 089	72 879	92 968	68 631	302 648	371 279	195
X. össz.	3 276	8 545	11 821	37 557	147 675	185 232	26 589	97 182	123 771	93 023	415 937	508 960	
XI/1.	260	40	300	3 393	678	4 071	2 066	494	2 560	6 882	2 926	9 808	4
XI/2.	713	316	1 029	6 943	4 549	11 492	5 186	3 834	9 020	20 843	16 220	37 063	30
XI/3.	839	1 064	1 903	14 300	14 309	28 609	4 474	7 338	11 812	20 034	31 369	51 403	51
XI/4.	170	199	369	4 687	5 523	10 210	2 089	2 476	4 565	6 412	9 674	16 086	29
XI/5.	1 002	4 263	5 265	25 433	105 339	130 772	10 800	45 097	55 897	46 313	231 842	278 155	172
XI/6.	393	2 465	2 858	12 176	48 607	60 783	7 514	30 033	37 547	19 486	99 562	119 048	83
XI. össz.	3 377	8 347	11 724	66 932	179 005	245 937	32 129	89 272	121 401	119 970	391 593	511 563	
XII/1.	157	3 868	4 025	1 300	62 798	64 098	405	53 049	53 454	1 743	230 331	232 074	77
XII/2.	737	90	827	6 762	789	7 551	4 994	466	5 460	17 811	1 496	19 307	16
XII. össz.	894	3 958	4 852	8 062	63 587	71 649	5 399	53 515	58 914	19 554	231 827	251 381	

A forgalom egységenként
2000

Könyvtár	Beiratkozott olvasók			Használók			Használókból kölcsönzők			Kölcsönzött dokumentumok			Folyóírat féleség
	gyerek	felölt	összes	gyerek	felölt	összes	gyerek	felölt	összes	gyerek	felölt	összes	
XIII/1.		450	450		5 982	5 982		4 981	4 981		21 019	21 019	9
XIII/2.	267	618	885	2 881	7 516	10 397	2 283	6 590	8 873	7 295	32 923	40 218	25
XIII/4.	140	1 342	1 482	1 464	13 501	14 965	1 147	12 982	14 129	3 911	50 564	54 475	20
XIII/5.	1 214	108	1 322	10 704	1 510	12 214	9 376	511	9 887	18 979	1 503	20 482	17
XIII/6.	185	718	903	2 283	7 718	10 001	1 770	6 710	8 480	6 171	29 923	36 094	23
XIII/7.	863	118	981	11 903	2 605	14 508	10 513	2 295	12 808	35 638	8 155	43 793	13
XIII/8.	1 039	4 209	5 248	17 113	74 268	91 381	7 368	49 047	56 415	22 473	173 402	195 875	113
XIII. össz.	3 708	7 563	11 271	46 348	113 100	159 448	32 457	83 116	115 573	94 467	317 489	411 956	
XIV/1.	387	1 209	1 596	7 255	33 187	40 442	4 068	18 052	22 120	19 233	77 536	96 769	38
XIV/2.	349	1 716	2 065	3 944	25 857	29 801	2 751	20 136	22 887	7 956	71 669	79 625	37
XIV/3.	318	541	859	3 428	12 341	15 769	2 087	9 188	11 275	7 574	42 587	50 161	11
XIV/4.	305	1 303	1 608	4 120	19 955	24 075	3 115	16 263	19 378	9 369	77 419	86 788	48
XIV. össz.	1 359	4 769	6 128	18 747	91 340	110 087	12 021	63 639	75 660	44 132	269 211	313 343	
XV/1.	600	2 460	3 060	14 238	48 754	62 992	8 063	35 469	43 532	23 371	116 541	139 912	75
XV/3.	601	1 556	2 157	7 364	20 680	28 044	5 538	18 174	23 712	17 495	80 235	97 730	41
XV/4.	774	694	1 468	17 128	18 506	35 634	10 684	11 325	22 009	34 739	43 723	78 462	31
XV. össz.	1 975	4 710	6 685	38 730	87 940	126 670	24 285	64 968	89 253	75 605	240 499	316 104	
XVI/1.	305	887	1 192	4 352	12 023	16 375	3 370	9 847	13 217	9 056	34 329	43 385	25
XVI/2.	1 111	2 404	3 515	11 067	31 955	43 022	7 185	25 475	32 660	22 192	80 716	102 908	48
XVI. össz.	1 416	3 291	4 707	15 419	43 978	59 397	10 555	35 322	45 877	31 248	115 045	146 293	
XVII/1.	58	73	131	415	787	1 202	276	592	868	1 056	2 879	3 935	4
XVII/2.	760	1 051	1 811	11 400	30 186	41 586	9 971	27 983	37 954	35 338	110 134	145 472	51
XVII/3.	105	106	211	698	1 158	1 856	484	893	1 377	1 775	4 067	5 842	5
XVII/4.	1 705	1 224	2 929	44 398	26 399	70 797	14 838	17 495	32 333	47 213	76 527	123 740	43
XVII. össz.	2 628	2 454	5 082	56 911	58 530	115 441	25 569	46 963	72 532	85 382	193 607	278 989	

A forgalom egységeként
2000

Könyvtár	Beiratkozott olvasók			Használók			Használókból kölcsönzők			Kölcsönzött dokumentumok			Folyóirat főleség
	gyerek	felölt	összes	gyerek	felölt	összes	gyerek	felölt	összes	gyerek	felölt	összes	
XVIII/1.	570	670	1 240	12 064	18 544	30 608	7 118	12 252	19 370	25 692	50 263	75 955	32
XVIII/2.	491	476	967	7 440	9 245	16 685	5 051	7 470	12 521	13 952	21 661	35 613	24
XVIII/3.	1 433	4 519	5 952	31 477	113 354	144 831	12 192	50 014	62 206	34 407	169 705	204 112	99
XVIII.össz.	2 494	5 665	8 159	50 981	141 143	192 124	24 361	69 736	94 097	74 051	241 629	315 680	
XIX/1.	822	3 221	4 043	7 307	38 768	46 075	5 925	29 342	35 267	20 564	119 185	139 749	76
XIX/3.	657	1 444	2 101	7 236	19 757	26 993	5 521	16 620	22 141	20 413	72 713	93 126	54
XIX.össz.	1 479	4 665	6 144	14 543	58 525	73 068	11 446	45 962	57 408	40 977	191 898	232 875	
XX/2.	421	1 702	2 123	3 236	31 657	34 893	2 393	25 268	27 661	7 881	82 272	90 153	58
XX/4.	474	842	1 316	4 231	13 503	17 734	3 211	11 940	15 151	7 827	39 963	47 790	33
XX.össz.	895	2 544	3 439	7 467	45 160	52 627	5 604	37 208	42 812	15 708	122 235	137 943	
XXI/1.	758	1 309	2 067	7 568	24 572	32 140	4 420	15 984	20 404	9 869	56 701	66 570	75
XXI/3.	405	722	1 127	7 627	14 292	21 919	4 554	10 001	14 555	9 834	35 024	44 858	40
XXI/4.	937	763	1 700	10 475	13 121	23 596	6 666	9 867	16 533	14 577	29 466	44 043	51
XXI/5.	672	567	1 239	5 895	11 339	17 234	4 454	9 095	13 549	11 628	39 207	50 835	44
XXI.össz.	2 772	3 361	6 133	31 565	63 324	94 889	20 094	44 947	65 041	45 908	160 398	206 306	
XXII/1.	430	680	1 110	7 921	11 121	19 042	4 715	8 203	12 918	14 245	26 378	40 623	26
XXII/2.	221	353	574	5 242	8 043	13 285	2 617	4 061	6 678	12 765	20 702	33 467	14
XXII/3.	829	1 198	2 027	10 239	21 537	31 776	10 032	23 395	33 427	39 075	102 865	141 940	50
XXII.össz.	1 480	2 231	3 711	23 402	40 701	64 103	17 364	35 659	53 023	66 085	149 945	216 030	
XXIII.	851	950	1 801	4 603	18 092	22 695	4 540	15 537	20 077	9 081	60 533	69 614	48
Hálózat	42 370	101 909	144 279	587 189	1 698 797	2 285 986	368 242	1 189 343	1 557 585	1 205 987	4 686 802	5 892 789	
Központi Könyvtár	531	14 546	15 077	n. a.	173 360	173 360	n. a.	64 452	64 452	n. a.	143 525	143 525	805
Mindösszesen	42 901	116 455	159 356	587 189	1 872 157	2 459 346	368 242	1 253 795	1 622 037	1 205 987	4 830 327	6 036 314	

A kurrens folyóiratok száma összesen

4 137

A forgalom dokumentumtípusok szerint
2000

Kerület	A könyvtárak száma*	Alapterület m2*	Kölcsönzött dokumentumok							Beszerzésre fordított bruttó összeg eFt-ban**			
			Könyv és folyóirat	CD	Egyéb hanghordozó	Video-film	Elektronikus dokumentum	Egyéb	Összesen	Allománygyarapításra	Kurrens folyóíratra	Összesen	
I.	3	673	44 187	1 147	158	1 747				47 239	1 778	673	2 451
II.	4	632	164 306	2 697	2 246	14 657		817	4 100	188 823	2 308	506	2 814
III.	5	1 366	337 544	5 156	4 196	31 449	1 084	580		380 009	4 108	992	5 100
IV.	3	1 207	384 393	67 525	7 024	35 052	2 526	602		497 122	4 135	933	5 068
V.	3	509	124 827	404	730	5 280			3 458	134 699	2 172	285	2 457
VI.	2	653	134 101	6 650	636	9 797	843	1 983		154 010	3 008	252	3 260
VII.	2	1 292	166 919	28 130	1 031	13 512	1 042	344		210 978	4 189	871	5 060
VIII.	2	1 043	84 876	1 016	613	6 290	223	473		93 491	1 008	309	1 317
IX.	4	1 034	237 757	5 437	1 846	22 170	714	1 457		269 381	3 243	600	3 843
X.	3	1 818	445 026	17 978	4 774	33 522	2 859	4 801		508 960	5 219	1 075	6 294
XI.	6	1 913	474 606	12 202	1 484	19 784	1 178	2 309		511 563	5 538	2 012	7 550
XII.	2	371	217 412	7 427	2 503	13 458	842	9 739		251 381	2 130	473	2 603
XIII.	7	1 624	315 193	45 650	9 888	37 880	2 460	885		411 956	7 524	991	8 515
XIV.	4	845	269 429	9 335	1 438	31 562	929	650		313 343	3 347	891	4 238
XV.	3	640	255 658	26 728	3 392	27 564	847	1 915		316 104	3 057	595	3 652
XVI.	2	516	111 558	5 451	2 320	26 131	833			146 293	2 016	526	2 542
XVII.	4	606	252 320	4 169	2 397	19 044	997	62		278 989	2 101	542	2 643
XVIII.	3	1 326	259 109	13 155	4 075	33 200	1 092	5 049		315 680	2 742	692	3 434
XIX.	2	1 000	200 884	11 539	4 187	12 116	982	3 167		232 875	2 048	718	2 766
XX.	2	575	110 094	2 683	3 478	21 248	440			137 943	1 247	444	1 691
XXI.	4	1 268	156 916	11 283	2 360	34 430	1 317			206 306	2 168	1 024	3 192
XXII.	3	324	191 650	3 269	898	14 791	613	4 809		216 030	1 644	423	2 067
XXIII.	1	504	56 243	1 310	893	10 671	497			69 614	728	244	972
Hálózat	74	21 739	4 995 008	290 341	62 567	475 355	23 135	46 383		5 892 789	67 458	16 071	83 529
Központi Könyvtár	1	14 800	83 269	25 594	12	5 072	676	28 902		143 525	141 357	13 331	154 688
Összesen	75	36 539	5 078 277	315 935	62 579	480 427	23 811	75 285		6 036 314	208 815	29 402	238 217

*Az év közben megszűnt V/1., VII/1. és VIII/1. könyvtárak adataival

**A beszerzésre fordított összeg adatok tájékoztató jellegűek

A forgalom változása
1999–2000

Kerület	1999				2000				Az előző évi százalékában %			
	Beiratkozott olvasók	Látogatók	Kölcsönzők	Kölcsönzött dokumentumok	Beiratkozott olvasók	Látogatók	Kölcsönzők	Kölcsönzött dokumentumok	Beiratkozott olvasók	Látogatók	Kölcsönzők	Kölcsönzött dokumentumok
I.	1 332	29 818	10 012	41 969	2 508	28 831	12 318	47 239	188,3	96,7	123,0	112,6
II.	6 485	80 258	61 766	250 235	5 620	68 461	46 944	188 823	86,7	85,3	76,0	75,5
III.	10 556	129 846	102 190	388 514	10 513	138 525	104 050	380 009	99,6	106,7	101,8	97,8
IV.	10 057	151 309	124 437	499 223	10 799	160 373	134 203	497 122	107,4	106,0	107,9	99,6
V.	4 031	56 395	50 211	175 897	3 136	40 803	35 505	134 699	77,8	72,4	70,7	76,6
VI.	4 298	44 541	32 807	136 552	4 664	51 579	39 149	154 010	108,5	115,8	119,3	112,8
VII.	9 377	147 348	79 632	265 388	7 568	109 301	64 515	210 978	80,7	74,2	81,0	79,5
VIII.	3 847	59 853	44 462	155 768	1 882	31 948	23 242	93 491	48,9	53,4	52,3	60,0
IX.	5 720	93 651	69 705	269 481	5 932	82 798	62 220	269 381	103,7	88,4	89,3	100,0
X.	10 313	180 122	120 041	462 669	11 821	185 232	123 771	508 960	114,6	102,8	103,1	110,0
XI.	13 301	230 563	120 612	519 985	11 724	245 937	121 401	511 563	88,1	106,7	100,7	98,4
XII.	4 898	70 572	57 646	239 756	4 852	71 649	58 914	251 381	99,1	101,5	102,2	104,9
XIII.	10 474	117 781	90 652	326 104	11 271	159 448	115 573	411 956	107,6	135,4	127,5	126,3
XIV.	6 109	108 645	72 875	313 332	6 128	110 087	75 660	313 343	100,3	101,3	103,8	100,0
XV.	7 135	141 325	90 793	316 139	6 685	126 670	89 253	316 104	93,7	89,6	98,3	100,0
XVI.	2 794	41 682	30 914	99 559	4 707	59 397	45 877	146 293	168,5	142,5	148,4	146,9
XVII.	4 603	112 565	78 437	293 780	5 082	115 441	72 532	278 989	110,4	102,6	92,5	95,0
XVIII.	7 924	175 232	90 117	313 390	8 159	192 124	94 097	315 680	103,0	109,6	104,4	100,7
XIX.	6 129	73 613	61 783	263 465	6 144	73 068	57 408	232 875	100,2	99,3	92,9	88,4
XX.	3 396	56 959	45 655	145 042	3 439	52 627	42 812	137 943	101,3	92,4	93,8	95,1
XXI.	6 005	89 749	60 936	195 852	6 133	94 889	65 041	206 306	102,1	105,7	106,7	105,3
XXII.	3 495	60 317	41 324	160 885	3 711	64 103	53 023	216 030	106,2	106,3	128,3	134,3
XXIII.	1 776	24 578	19 054	81 902	1 801	22 695	20 077	69 614	101,4	92,3	105,4	85,0
Hálózat	144 055	2 276 722	1 556 061	5 914 887	144 279	2 285 986	1 557 585	5 892 789	100,2	100,4	100,1	99,6
Központi Könyvtár	17 950	218 982	65 023	157 378	15 077	173 360	64 452	143 525	84,0	79,2	99,1	91,2
Mindösszesen	162 005	2 495 704	1 621 084	6 072 265	159 356	2 459 346	1 622 037	6 036 314	98,4	98,5	100,1	99,6

Az állomány
2001

Kerület	Saját állomány							
	Könyv és időszaki kiadvány	Hanghordozó	Videofilm	Elektroni- kus doku- mentum	Egyéb doku- mentum	Összesen	Gyarapodás	Csökkenés
I.	73 487	217			734	74 438	1 886	3 588
II.	99 380	3 502			807	103 689	2 171	2 781
III.	134 010	1 777			6 444	142 231	3 604	1 049
IV.	100 105	3 327				103 432	5 386	7 513
V.	51 791	2 396	3		42	54 232	1 783	6 027
VI.	65 787	1 128			384	67 299	2 636	648
VII.	103 214	5 578	703		102	109 597	3 445	27 659
VIII.	47 055	1 826			96	48 977	658	1 861
IX.	103 932	1 588	1			105 521	2 518	8 816
X.	182 543	7 652			7 452	197 647	6 318	5 205
XI.	227 591	8 099	54		11 368	247 112	5 698	5 901
XII.	78 492	70			782	79 344	2 172	
XIII.	193 773	4 331	26	15	243	198 388	7 232	13 778
XIV.	81 548	1 342				82 890	3 040	727
XV.	86 789	417				87 206	2 662	5 660
XVI.	44 813	368				45 181	1 874	1 808
XVII.	89 861	1 790	11		3	91 665	2 081	1 634
XVIII.	109 031	2 258			150	111 439	3 017	668
XIX.	80 666	215			10	80 891	2 549	4 977
XX.	62 678	1 466				64 144	1 459	4 639
XXI.	123 849	3 673			1	127 523	2 836	1 017
XXII.	49 554	778			736	51 068	1 611	125
XXIII.	37 872	2 242	2		2	40 118	866	1 290
Hálózat	2 227 821	56 040	800	15	29 356	2 314 032	67 502	107 371
Központi Könyvtár	796 940	95 790	61 806	15 859	546 713	1 517 108	65 576	9 840
Összesen	3 024 761	151 830	62 606	15 874	576 069	3 831 140	133 078	117 211

A forgalom egységeként
2001

Könyvtár	Beiratkozott olvasók			Használók			Használókból kölcsönzők			Kölcsönzött dokumentumok			Folyóirat féleség
	gyerek	felölt	összes	gyerek	felölt	összes	gyerek	felölt	összes	gyerek	felölt	összes	
I/1.	371	1 696	2 067	9 287	47 577	56 864	2 216	40 155	42 371	8 292	52 108	60 400	52
I/2.	14	292	306	246	5 274	5 520	0	0	0	0	0	0	64
I/4.	22	172	194	107	2 172	2 279	107	2 040	2 147	629	16 504	17 133	7
I. össz.	407	2 160	2 567	9 640	55 023	64 663	2 323	42 195	44 518	8 921	68 612	77 533	
II/1.	208	252	460	1 347	2 415	3 762	889	1 838	2 727	3 150	8 710	11 860	4
II/2.	501	304	805	10 449	6 275	16 724	3 163	3 397	6 560	8 543	14 053	22 596	21
II/3.	227	309	536	2 322	4 330	6 652	1 092	2 766	3 858	4 888	11 504	16 392	8
II/4.	1 005	3 095	4 100	13 622	58 703	72 325	5 199	31 887	37 086	20 272	184 536	204 808	61
II. össz.	1 941	3 960	5 901	27 740	71 723	99 463	10 343	39 888	50 231	36 853	218 803	255 656	
III/1.	618	395	1 013	9 199	6 731	15 930	4 573	3 883	8 456	14 617	16 877	31 494	10
III/2.	384	910	1 294	8 251	17 549	25 800	5 050	12 207	17 257	15 606	51 706	67 312	29
III/3.	464	568	1 032	11 137	12 578	23 715	5 800	7 006	12 806	18 113	27 184	45 297	27
III/5.	971	1 495	2 466	17 745	31 854	49 599	8 670	17 068	25 738	29 936	69 820	99 756	55
III/7.	529	2 734	3 263	7 767	39 124	46 891	4 335	22 651	26 986	14 342	105 235	119 577	59
III. össz.	2 966	6 102	9 068	54 099	107 836	161 935	28 428	62 815	91 243	92 614	270 822	363 436	
IV/1.	1 325	5 054	6 379	12 097	69 972	82 069	8 418	54 354	62 772	24 863	217 936	242 799	103
IV/3.	748	1 013	1 761	6 773	6 743	13 516	5 681	5 648	11 329	43 816	46 007	89 823	22
IV/4.	883	1 028	1 911	8 405	11 463	19 868	6 296	9 853	16 149	26 812	48 757	75 569	29
IV. össz.	2 956	7 095	10 051	27 275	88 178	115 453	20 395	69 855	90 250	95 491	312 700	408 191	
V/2.	38	428	466	1 117	12 026	13 143	754	9 798	10 552	1 965	37 598	39 563	40
V/3.	514	201	715	3 994	1 223	5 217	3 377	1 158	4 535	8 522	3 066	11 588	13
V. össz.	552	629	1 181	5 111	13 249	18 360	4 131	10 956	15 087	10 487	40 664	51 151	
VI/1.	106	2 752	2 858	139	27 115	29 499	127	23 835	23 962	393	112 020	112 413	39
VI/2.	860	500	1 360	11 634	4 686	16 320	8 104	1 580	9 684	23 057	6 104	29 161	20
VI. össz.	966	3 252	4 218	11 773	31 801	45 819	8 231	25 415	33 646	23 450	118 124	141 574	

A forgalom egységeként
2001

Könyvtár	Beiratkozott olvasók			Használók			Használókból kölcsönzők			Kölcsönzött dokumentumok			Folyóirat féleség
	gyerek	felölt	összes	gyerek	felölt	összes	gyerek	felölt	összes	gyerek	felölt	összes	
VII/2.	915	2 462	3 377	9 607	47 083	56 690	6 622	28 675	35 297	21 015	86 323	107 338	53
VII/3.	154	2 354	2 508	6 089	43 852	49 941	3 925	24 324	28 249	17 478	106 446	123 924	40
VII. össz.	1 069	4 816	5 885	15 696	90 935	106 631	10 547	52 999	63 546	38 493	192 769	231 262	
VIII.	366	835	1 201	4 823	14 060	18 883	3 784	11 062	14 846	11 876	45 512	57 388	41
IX/1.	393	1 508	1 901	7 792	24 015	31 807	3 850	17 469	21 319	15 639	84 314	99 953	52
IX/2.	494	1 648	2 142	5 458	22 482	27 940	3 358	16 414	19 772	11 287	69 017	80 304	47
IX/3.	258	979	1 237	1 562	10 111	11 673	1 066	8 224	9 290	3 448	35 786	39 234	24
IX/4.	137	225	362	1 961	2 770	4 731	1 327	2 034	3 361	4 859	9 148	14 007	18
IX. össz.	1 282	4 360	5 642	16 773	59 378	76 151	9 601	44 141	53 742	35 233	198 265	233 498	
X/2.	260	402	662	4 408	12 010	16 418	2 793	9 563	12 356	9 176	43 451	52 627	9
X/3.	616	1 289	1 905	6 719	21 645	28 364	4 243	14 785	19 028	20 380	74 234	94 614	24
X/4.	2 560	6 072	8 632	27 693	128 531	156 224	14 869	62 997	77 866	55 918	299 219	355 137	147
X. össz.	3 436	7 763	11 199	38 820	162 186	201 006	21 905	87 345	109 250	85 474	416 904	502 378	
XI/1.	257	23	280	3 081	470	3 551	1 959	360	2 319	6 344	898	7 242	4
XI/2.	743	369	1 112	8 420	5 400	13 820	6 062	4 264	10 326	20 565	13 804	34 369	26
XI/3.	915	992	1 907	17 356	21 864	39 220	4 419	8 241	12 660	31 644	50 166	81 810	43
XI/4.	159	169	328	2 019	2 466	4 485	1 086	1 337	2 423	3 422	5 689	9 111	25
XI/5.	1 499	4 101	5 600	16 401	67 925	84 326	9 405	41 775	51 180	38 657	239 375	278 032	153
XI/6.	381	2 356	2 737	9 030	33 546	42 576	6 640	24 486	31 126	18 136	86 782	104 918	73
XI. össz.	3 954	8 010	11 964	56 307	131 671	187 978	29 571	80 463	110 034	118 768	396 714	515 482	
XII/1.	122	3 397	3 519	2 333	72 959	75 292	394	44 514	44 908	1 054	176 471	177 525	77
XII/2.	745	160	905	6 841	1 996	8 837	5 075	1 061	6 136	15 644	3 762	19 406	15
XII. össz.	867	3 557	4 424	9 174	74 955	84 129	5 469	45 575	51 044	16 698	180 233	196 931	

A forgalom egységeként
2001

Könyvtár	Beiratkozott olvasók			Használók			Használókból kölcsönzők			Kölcsönzött dokumentumok			Folyóirat féléség
	gyerek	felölt	összes	gyerek	felölt	összes	gyerek	felölt	összes	gyerek	felölt	összes	
XIII/1.	1	348	349	1	4 601	4 602	1	3 906	3 907	4	19 711	19 715	9
XIII/2.	46	226	272	128	332	460	111	269	380	497	1 775	2 272	25
XIII/4.	163	1 343	1 506	1 470	14 133	15 603	1 103	12 792	13 895	4 766	57 580	62 346	22
XIII/5.	1 278	92	1 370	10 075	1 535	11 610	8 856	502	9 358	18 012	1 590	19 602	20
XIII/6.	182	689	871	2 424	7 064	9 488	1 630	5 863	7 493	6 222	28 710	34 932	21
XIII/7.	873	114	987	8 591	3 954	12 545	7 315	3 302	10 617	24 177	12 594	36 771	17
XIII/8.	1 209	4 497	5 706	21 414	93 746	115 160	10 364	63 723	74 087	32 477	207 616	240 093	113
XIII. össz.	3 752	7 309	11 061	44 103	125 365	169 468	29 380	90 357	119 737	86 155	329 576	415 731	
XIV/1.	380	1 175	1 555	11 919	39 993	51 912	5 138	20 246	25 384	22 960	103 741	126 701	33
XIV/2.	379	1 586	1 965	5 400	28 301	33 701	3 244	19 316	22 560	10 535	90 679	101 214	30
XIV/3.	317	548	865	3 914	12 553	16 467	2 637	9 069	11 706	9 161	41 435	50 596	10
XIV/4.	284	1 283	1 567	4 598	22 058	26 656	3 224	17 903	21 127	8 848	84 075	92 923	43
XIV. össz.	1 360	4 592	5 952	25 831	102 905	128 736	14 243	66 534	80 777	51 504	319 930	371 434	
XV/1.	615	2 145	2 760	9 885	29 427	39 312	6 038	27 699	33 737	20 887	102 961	123 848	53
XV/3.	612	1 663	2 275	10 127	25 755	35 882	7 866	21 972	29 838	29 289	122 052	151 341	36
XV/4.	667	750	1 417	17 102	19 950	37 052	10 732	12 842	23 574	44 003	55 584	99 587	20
XV. össz.	1 894	4 558	6 452	37 114	75 132	112 246	24 636	62 513	87 149	94 179	280 597	374 776	
XVI/1.	237	886	1 123	3 997	11 175	15 172	3 024	9 185	12 209	7 835	33 669	41 504	23
XVI/2.	959	2 212	3 171	10 626	24 177	34 803	7 213	20 623	27 836	20 124	77 268	97 392	39
XVI. össz.	1 196	3 098	4 294	14 623	35 352	49 975	10 237	29 808	40 045	27 959	110 937	138 896	
XVII/1.	42	73	115	335	574	909	220	446	666	999	2 404	3 403	4
XVII/2.	758	1 019	1 777	7 249	21 361	28 610	5 576	20 173	25 749	16 194	84 672	100 866	33
XVII/3.	91	130	221	600	879	1 479	378	693	1 071	1 562	3 471	5 033	5
XVII/4.	1 760	1 360	3 120	38 132	27 057	65 189	13 606	16 928	30 534	51 644	91 647	143 291	38
XVII. össz.	2 651	2 582	5 233	46 316	49 871	96 187	19 780	38 240	58 020	70 399	182 194	252 593	

A forgalom egységeként
2001

Könyvtár	Beiratkozott olvasók			Használók			Használókból kölcsönzők			Kölcsönzött dokumentumok			Folyóirat féleség
	gyerek	felölt	összes	gyerek	felölt	összes	gyerek	felölt	összes	gyerek	felölt	összes	
XVIII/1.	460	665	1 125	10 887	17 330	28 217	6 634	11 441	18 075	21 043	46 417	67 460	34
XVIII/2.	540	445	985	6 210	9 321	15 531	4 512	6 962	11 474	14 180	22 281	36 461	21
XVIII/3.	1 441	4 514	5 955	29 644	99 183	128 827	12 256	49 209	61 465	33 701	175 055	208 756	104
XVIII.össz.	2 441	5 624	8 065	46 741	125 834	172 575	23 402	67 612	91 014	68 924	243 753	312 677	
XIX/1.	894	3 241	4 135	4 806	32 601	37 407	3 683	24 566	28 249	12 220	112 930	125 150	79
XIX/3.	680	1 343	2 023	6 615	17 990	24 605	4 416	14 792	19 208	14 820	65 680	80 500	58
XIX.össz.	1 574	4 584	6 158	11 421	50 591	62 012	8 099	39 358	47 457	27 040	178 610	205 650	
XX/2.	340	1 525	1 865	5 249	25 601	30 850	3 682	20 712	24 394	9 315	79 925	89 240	57
XX/4.	508	801	1 309	4 377	12 027	16 404	3 520	10 061	13 581	6 682	42 443	49 125	35
XX.össz.	848	2 326	3 174	9 626	37 628	47 254	7 202	30 773	37 975	15 997	122 368	138 365	
XXI/1.	714	1 350	2 064	5 910	18 662	24 572	4 292	14 222	18 514	9 405	48 574	57 979	77
XXI/3.	425	695	1 120	6 840	13 418	20 258	3 990	9 468	13 458	8 214	32 848	41 062	41
XXI/4.	999	824	1 823	13 123	17 322	30 445	7 172	9 823	16 995	15 192	31 021	46 213	53
XXI/5.	567	535	1 102	6 152	10 937	17 089	4 573	7 991	12 564	11 568	37 404	48 972	44
XXI.össz.	2 705	3 404	6 109	32 025	60 339	92 364	20 027	41 504	61 531	44 379	149 847	194 226	
XXII/1.	365	695	1 060	10 248	15 032	25 280	4 247	7 049	11 296	11 812	21 908	33 720	27
XXII/2.	227	366	593	4 686	7 002	11 688	1 882	3 079	4 961	12 230	20 482	32 712	15
XXII/3.	903	1 261	2 164	15 127	28 142	43 269	9 406	14 906	24 312	24 989	54 345	79 334	47
XXII.össz.	1 495	2 322	3 817	30 061	50 176	80 237	15 535	25 034	40 569	49 031	96 735	145 766	
XXIII.	862	963	1 825	4 578	15 671	20 249	2 557	12 953	15 510	5 704	51 006	56 710	53
Hálózat	41 540	93 901	135 441	579 670	1 629 859	2 211 774	329 826	1 077 395	1 407 221	1 115 629	4 525 675	5 641 304	
Központi Könyvtár	1 971	46 564	48 535	n. a.	n. a.	556 475	4 882	214 530	219 412	21 517	523 682	545 199	1 354
Mindösszesen	43 511	140 465	183 976	579 670	1 629 859	2 768 249	334 708	1 291 925	1 626 633	1 137 146	5 049 357	6 186 503	
A kurrens folyóiratok példányszáma összesen													4 499

A forgalom dokumentumtipusok szerint
2001

Kerület	A könyvtárak száma	Alapterület m ²	Kölcsönzött dokumentumok							Beszerzésre fordított nettó összeg eFt-ban*		
			Könyv és folyóirat	CD	Egyéb hanghordozó	Video-film	Elektronikus dokumentum	Egyéb	Összesen	Allomány-gyarapításra	Kurrens folyóíratra	Összesen
I.	3	562	72 348	1 653	1 057	2 475			77 533	1 712	913	2 625
II.	4	632	230 801	3 551	5 686	14 233	821	564	255 656	2 190	520	2 710
III.	5	1 366	327 329	4 474	3 334	26 762	1 537		363 436	3 505	1 114	4 619
IV.	3	1 207	319 246	58 441	4 248	24 675	1 581		408 191	6 080	873	6 953
V.	2	384	47 234	142	1245	2 351		179	51 151	3 216	290	3 506
VI.	2	653	124 406	6 876	2 203	7 090	710	289	141 574	3 901	307	4 208
VII.	2	961	195 671	23 755	966	9 760	1 110		231 262	4 129	549	4 678
VIII.	1	652	53 095	504	196	3 590		3	57 388	670	181	851
IX.	4	1 034	206 441	4 905	3 777	17 635	740		233 498	2 319	836	3 155
X.	3	1 818	445 299	16 293	3 640	31 105	2 584	3 457	502 378	5 140	1 094	6 234
XI.	6	1 912	483 203	11 260	3 547	16 412	1 060		515 482	5 371	1 956	7 327
XII.	2	371	173 155	5 111	7 125	10 852	688		196 931	2 318	582	2 900
XIII.	7	1 624	322 677	54 005	8 589	27 568	2 892		415 731	8 073	1 196	9 296
XIV.	4	846	332 720	7 567	984	27 943	1 570	650	371 434	3 460	879	4 339
XV.	3	640	323 581	22 542	1 723	24 876	962	1 092	374 776	3 000	672	3 672
XVI.	2	516	107 936	6 123	1 389	22 672	762	14	138 896	1 960	543	2 503
XVII.	4	605	229 980	4 012	1 342	16 450	760	49	252 593	2 370	631	3 001
XVIII.	3	1 326	257 207	13 870	9 579	28 568	901	2 552	312 677	2 859	760	3 619
XIX.	2	1 000	179 612	11 464	3 363	10 096	1 115		205 650	2 311	695	3 006
XX.	2	575	113 018	1 990	2 815	20 192	350		138 365	1 245	456	1 701
XXI.	4	1 267	150 651	9 238	2 505	30 636	1 196		194 226	2 460	1 055	3 515
XXII.	3	324	128 774	2 489	2 237	11 616	648	2	145 766	1 493	484	1 977
XXIII.	1	504	45 665	1 190	684	8 749	422		56 710	850	277	1 127
Hálózat	72	20 779	4 870 049	271 455	72 234	396 306	22 409	8 851	5 641 304	70 632	16 863	87 495
Központi Könyvtár	1	13 850	389 974	78 645	1 586	32 834	8 840	27 350	539 229	122 999	16 804	139 803
Egyéb		6 492										
Összesen	73	41 121	5 260 023	350 100	73 820	429 140	31 249	36 201	6 180 533	193 631	33 667	227 298

*A beszerzésre fordított összegadatok tájékoztató jellegűek.

A forgalom változása
2000-2001

Kerület	2000				2001				Az előző évi százalékban %			
	Beiratkozott olvasók	Látogatók	Kölcsönzők	Kölcsönzött dokumentumok	Beiratkozott olvasók	Látogatók	Kölcsönzők	Kölcsönzött dokumentumok	Beiratkozott olvasók	Látogatók	Kölcsönzők	Kölcsönzött dokumentumok
I.	2 508	28 831	12 318	47 239	2 567	64 663	44 518	77 533	102,35	224,28	361,41	164,13
II.	5 620	68 461	46 944	188 823	5 901	99 463	50 231	255 656	105,00	145,28	107,00	135,39
III.	10 513	138 525	104 050	380 009	9 068	161 935	91 243	363 436	86,26	116,90	87,69	95,64
IV.	10 799	160 373	134 203	497 122	10 051	115 453	90 250	408 191	93,07	71,99	67,25	82,11
V.	3 136	40 803	35 505	134 699	1 181	18 360	15 087	51 151	37,66	45,00	42,49	37,97
VI.	4 664	51 579	39 149	154 010	4 218	45 819	33 646	141 574	90,44	88,83	85,94	91,93
VII.	7 568	109 301	64 515	210 978	5 885	106 631	63 546	231 262	77,76	97,56	98,50	109,61
VIII.	1 882	31 948	23 242	93 491	1 201	18 883	14 846	57 388	63,82	59,11	63,88	61,38
IX.	5 932	82 798	62 220	269 381	5 642	76 151	53 742	233 498	95,11	91,97	86,37	86,68
X.	11 821	185 232	123 771	508 960	11 199	201 006	109 250	502 378	94,74	108,52	88,27	98,71
XI.	11 724	245 937	121 401	511 563	11 964	187 978	110 034	515 482	102,05	76,43	90,64	100,77
XII.	4 852	71 649	58 914	251 381	4 424	84 129	51 044	196 931	91,18	117,42	86,64	78,34
XIII.	11 271	159 448	115 573	411 956	11 061	169 468	119 737	415 731	98,14	106,28	103,60	100,92
XIV.	6 128	110 087	75 660	313 343	5 952	128 736	80 777	371 434	97,13	116,94	106,76	118,54
XV.	6 685	126 670	89 253	316 104	6 452	112 246	87 149	374 776	96,51	88,61	97,64	118,56
XVI.	4 707	59 397	45 877	146 293	4 294	49 975	40 045	138 896	91,23	84,14	87,29	94,94
XVII.	5 082	115 441	72 532	278 989	5 233	96 187	58 020	252 593	102,97	83,32	79,99	90,54
XVIII.	8 159	192 124	94 097	315 680	8 065	172 575	91 014	312 677	98,85	89,82	96,72	99,05
XIX.	6 144	73 068	57 408	232 875	6 158	62 012	47 457	205 650	100,23	84,87	82,67	88,31
XX.	3 439	52 627	42 812	137 943	3 174	47 254	37 975	138 365	92,29	87,79	88,70	100,31
XXI.	6 133	94 889	65 041	206 306	6 109	92 364	61 531	194 226	99,61	97,34	94,60	94,14
XXII.	3 711	64 103	53 023	216 030	3 817	80 237	40 569	145 766	102,86	125,17	76,51	67,47
XXIII.	1 801	22 695	20 077	69 614	1 825	20 249	15 510	56 710	101,33	89,22	77,25	81,46
Hálózat	144 279	2 285 986	1 557 585	5 892 789	135 441	2 211 774	1 407 221	5 641 304	93,87	96,75	90,35	95,73
Kp.-i Kvt.	15 077	173 360	64 452	143 525	48 535	556 475	219 412	545 199	321,91	320,99	340,43	379,86
Mindössz.:	159 356	2 459 346	1 622 037	6 036 314	183 976	2 768 249	1 626 633	6 186 503	115,45	112,56	100,28	102,49

**A Központi Könyvtár részletező adatai:
A Központi Könyvtár állománya gyűjteményeként**

	1999			2000			2001		
	Gyarapodás	Csökkenés	Dec. 31	Gyarapodás	Csökkenés	Dec. 31	Gyarapodás	Csökkenés	Dec. 31.
Monografikus	27 512	351	458 559	24 332	-	482 891	29 751	7601	505 041
Periodika	627	14	80 647	1 302	524	81 425	1 049	-	82 474
Bp. gyűjtemény	1 072	-	84 885	581	-	85 466	650	-	86 116
Röpirat	-	-	4 556	-	-	4 556	-	-	4 556
Szűry Gyűjtemény	-	-	5 881	-	-	5 881	-	-	5 881
01 Könyvészeti Gyűjt.	2	3	8 681	2	-	8 683	7	-	8 690
02 Könyvtartani Gyűjt.	-	-	2 635	-	-	2 635	-	-	2 635
09 Könyvritkaságok	1	-	9 308	10	-	9 318	4	-	9 322
Ballagi Gyűjtemény	-	-	4 839	1	-	4 840	-	-	4 840
Térképgyűjtemény	-	1	1 542	41	-	1 583	-	-	1 583
Bp. Kisnyomtatvány	6 775	-	459 841	5 181	-	465 022	9 328	-	474 350
Mikrofilm Bp.	85	-	3 574	-	-	3 574	-	-	3 574
Mikrofilm nagy rakt.	41	-	110	-	-	110	-	-	110
Magnókazetta	-	-	7	-	-	7	1 043	-	1 050
Videokazetta	-	-	351	-	-	351	73	-	424
CD ROM Bp.	-	-	3	5	-	8	-	-	8
CD ROM nagy rakt.	3	-	29	27	-	56	44	2	98
Összesen:	36 118	369	1 125 448	31 482	524	1 156 406	41 949	7603	1 190 752
Zenei Gyűjtemény									
könyv és időszaki	632	-	18 760	967	24	19 703	922	13	20 612
kotta	1 295	18	43 052	1 745	90	44 707	1 477	24	46 160
z. magnófelv.	-	-	250	-	-	250	-	-	250
hanglemez CD	3 651	17	15 883	818	10	16 691	566	2	17 255
mikrofilm	-	-	15	-	-	15	-	-	15
Összesen:	5 578	35	77 960	3 530	124	81 366	2 965	39	84 292
Mindösszesen:	41 696	404	1 203 408	35 012	648	1 237 772	44 914	7642	1 275 044

**A Központi Könyvtár szerzeményezéséből
(Zenei és Budapest Gyűjteménnyel együtt)**

A beszerzés módja	Darab			%		
	1999	2000	2001	1999	2000	2001
Vásárlás	27 922	22 682	27 692	74,8	64,8	61,7
Ajándék, csere	6 920	9 823	13 851	18,5	28,0	30,8
Köteles példány	2 485	2 507	3 371	6,7	7,2	7,5
Összesen	37 327	35 012	44 914	100	100	100

**A Központi Könyvtár részére beszerzett könyvek átlagára
(forint)**

	1999	2000	2001
Könyvek	5590	6 313	8 776
Külföldi	9486	10 663	15 376
Belföldi	1682	1 962	2 175

**A külföldi vásárlások megoszlása
(Zenei gyűjtemény nélkül)**

Összeg (ezer forint)			
	1999	2000	2001
Könyv	23 052	22 638	19 497
Folyóirat	11 969	9 717	11 321
Összesen	35 021	32 355	30 818
Darab ill. cím			
Könyv	2 430	2 123	1 268
Folyóirat	161	169	202
Összesen	2 591	2 292	1 470

A Központi Könyvtár gyarapodásának nyelvek szerinti megoszlása

Nyelv	1999		2000		2001	
	db	%	db	%	db	%
Magyar	20 815	83,3	22 686	86,2	28 486	87,3
Angol	2 847	11,4	2 174	8,2	3 088	9,5
Német	709	2,8	612	2,3	576	1,7
Francia	561	2,2	697	2,7	179	0,5
Orosz	13	0,1	8	0,1	13	0,1
Olasz	15	0,1	49	0,2	118	0,4
Egyéb	14	0,1	75	0,3	161	0,5
Összesen:	24 974	100	26 301	100	32 621	100

A Központi Könyvtár gyarapodásának szakok szerinti megoszlása

	1999		2000		2001	
	db	%	db	%	db	%
Általános művek	1 575	6,3	1 447	5,5	1 405	4,3
Filozófia	1 443	5,8	1 183	4,5	1 445	4,4
Vallás	582	2,3	410	1,5	599	1,9
Társadalomtudományok	4 059	16,3	4 574	17,4	5 819	17,8
Természettudományok	582	2,3	1 128	4,3	1 056	3,2
Alkalmazott tudományok	2 110	8,5	2 368	9,0	3 144	9,6
Művészet	1 835	7,3	1 600	6,1	2 776	8,5
Irodalom- és nyelvtudomány	2 741	10,9	1 887	7,2	3 496	10,7
Történettudomány	2 428	9,7	1 868	7,1	2 337	7,2
Földrajztudomány	360	1,5	945	3,6	863	2,7
Életrajz	238	1,0	206	0,8	241	0,8
Szépirodalom	7 021	28,1	8 685	33,0	9 440	28,9
Összesen:	24 974	100	26 301	100	32 621	100

A Központi Könyvtárba járó folyóiratok megoszlása a beszerzés módja szerint

	1999			2000			2001		
	Magyar	Külföldi	Összes	Magyar	Külföldi	Összes	Magyar	Külföldi	Összes
Köteles példány	186	-	186	431	-	431	497	-	497
Vásárlás	432	161	593	628	169	797	542	202	744
Ajándék	42	32	74	49	31	80	71	42	113
Összesen	660	193	853	1108	200	1308	1110	244	1354

A FŐVÁROSI SZABÓ ERVIN KÖNYVTÁR A SAJTÓ TÜKRÉBEN 1999

Barczy Zsuzsa: Nem teljesített olvasói kérések a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár hálózatában. = A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár évkönyve. 25. 1994–1996. Bp., 1999. 96–125.

Horváth Tamás: Elfeledett tervek a Budapest Gyűjteményben : a Svábhegyi Kábelvasút. = A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár évkönyve. 25. 1994–1996. Bp., 1999. 150–156.

Karner Katalin: Vendégváró Budapest : a fővárosi vendéglátás és idegenforgalom a városfejlődés tükrében 1873–1930. = A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár évkönyve. 25. 1994–1996. Bp., 1999. 140–149. A Budapest Gyűjtemény kiállításáról.

Fodor Péter: Az olvasó érezze, hogy itt ő a legfontosabb : beszélgetés Fodor Péterrel, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár főigazgatójával [riporter] Stark László. = Budapesti Lap 1. évf. 1999. 1. sz. 6–7. III.

Papp István: Ha halkán szól a zene, akkor is lehet táncolni. III. = Könyv, Könyvtár, Könyvtáros 8. évf. 1999. 1. sz. 3–15.

Városi nyilvános könyvtár: a gyakornokok szolgálati szabályzata. = Könyv, Könyvtár, Könyvtáros 8. évf. 1999. 1. sz. 16–20. 1917-es szabályzat.

„Kulcsátadás” a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban. = Könyvtári Levelező/lap 11. évf. 1999. 2. sz. 25–26.

Kasza Gábor–Lugosi László: Elsárgult idő: a Klösz-fényképek titkai. = Foto Video 1. évf. 1999. 4. sz. 76–79. III. A Budapest Gyűjtemény fotótáráról.

Tóth Gyula: Áttörések: a public library megjelenése, első térhódítása Magyarországon. = Könyvtári Figyelő. 9 (45.) évf. 1999. 2. sz. 223–235. Szabó Ervinről.

Szociológiai információs szolgáltatások. = Iskolakultúra 9. évf. 1999. 5. sz. 128.

A magyar és japán kormány levélváltása a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár audiovizuális felszereléssel történő ellátásáról. = Magyar Közlöny 1999. 4. Sz. 274–275.

Bánhegyi Gyuláné: Retrospektív katalóguskonverzió néhány nagykönyvtár gyakorlatában. Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár. = Könyvtári Figyelő 9.(45) évf. 1999. 3. sz. 567–570.

Murányi Péter: Vannak változások : újra a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár irodalmi adatbázisáról. = Könyvtári Figyelő 9.(45) évf. 1999. 3. sz. 617–623.

Nagy Attila–Molnár Márta: Talpmasszázs, befektetési alapok meg a Bánk bán: a könyvtári kérdések változó arca. = Könyvtári Figyelő. 9 (45.) évf. 1999. 3. sz. 547–552.

A Corvina nyert a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár pályázatán. = Könyvtári Levelező/lap 11. évf. 1999. 8. sz. 15.

Vörösné Jánosi Katalin: „... részesülnek az örömből, amit létrehoztak...”: megújult a FSZEK Dagály utcai könyvtára. = Könyvtári Levelező/lap 11. évf. 1999. 10. sz. 33–35.

Fodor Péter: Egy éve a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár élén.[riporter](f.á.) = Könyvtári Levelező/lap 11. évf. 1999. 11. sz. 2-6.

Katsányi Sándor: Mikor alapították a fővárosi könyvtárat? = Könyv, Könyvtár, Könyvtáros 8. évf. 1999. 11. sz. 30–34.

Takács Miklósné: Hangtárnyitás a zene világnapján. = Könyvtári Levelező/lap 11. évf. 1999. 11. sz. 28.

*

Tóth Balázs: Könyvtár a jövő évezredben is. = Népszava 1999. jan. 12. 12.

Szemere Katalin: 2001-re megújul a főkönyvtár. = Népszabadság 1999. jan. 14. 29. III.

Fodor Péter: Halló ... [riporter: Kun Mónika]. = Metro 1999. jan. 14. p. III. A központi könyvtár építészeti rekonstrukciójáról.

- Vida Barbara: Megújul a Wenckheim-palota : a rekonstrukció idején a szolgáltatás változatlan. = Magyar Nemzet 1999. jan. 14. 11.
- Stark R. László: Az új évezred bibliotékája: átalakítják a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár központi épületét. = Magyar Hírlap 1999. jan. 14. 8. III.
- Gócza Gyuláné: Áruvédelmi kapun át a XVIII. századba: beszélgetés Gócza Gyuláné zenei könyvtárossal. [riporter] Hollós Máté = Magyar Nemzet 1999. jan. 23. 24. III.
- Sz.[emere] K.[atalin]: Lesz helye egymillió könyvtári kötetnek. = Népszabadság 1999. jan. 30. 37. III. A Központi Könyvtár alapköletételéről.
- Bagdi Marianne: Ulysses hazatért : Márai-est a Szabó Ervin Könyvtárban. = Napi Magyarország 1999. febr. 26. 12. III. Bánffy György estjéről.
- M. K.: Új épülettel bővül a Szabó Ervin Könyvtár. = Napi Magyarország 1999. márc. 3. 11. III.
- Szemere Katalin: Nyolc napra bezárt a főkönyvtár. = Népszabadság 1999. márc. 3. 33. III.
- Szemere Katalin: Ma ismét kinyit a főkönyvtár : negyedmillió kötetet vittek Soroksárra. = Népszabadság 1999. márc. 11. 32. III.
- Mucska Péter: Polgári szalonnak álcázták a gyerekkönyvtárat: a szovjet regényeket már csak porolásra veszik elő. = Népszabadság 1999. márc. 12. 26.
- Szemere Katalin: CD-ROM-ra kerülnek a Budapest Gyűjtemény anyagai. = Népszabadság 1999. márc. 24. 29. III.
- A magyar és a japán kormány levélváltása a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár audiovizuális felszereléssel történő ellátásáról. = Magyar Közlöny 1999. 4. sz. 274-275.
- Szemere Katalin: Szabó Ervin Könyvtár: díjmelés. = Népszabadság 1999. máj. 3. 33.
- Mátraházi Zsuzsa: Divat a könyvcsonkítás : kamerák az olvasóteremben. = Magyar Nemzet 1999. máj. 10. 4. III.
- Gosztonyi Gergely: Könyvtárkeringő. = Népszabadság 1999. jún. 2. 25. III.
- Fehér Miklós: Szegény város gazdag könyvtára : Salgótarjánból ingázik a Szabó Ervin Könyvtár új igazgatója. [riporter] Szabó Gy. Sándor. = Népszabadság 1999. jún. 16. 27. III.
- Ködmön Marianna: Gutenberg új korszaka. = Metro 1999. jún. 22. 6. III.
- Szemere Katalin: Nyári szünet a könyvtárakban. = Népszabadság 1999. júl. 7. 26.
- Kovács Barbara: Könyvtárak az ezredfordulón. = Vasárnapi Hírek 1999. júl. 11. 7.
- Rosdy Tamás: Teljes megújulás előtt: megmarad a Szabó Ervin Könyvtár hálózata. = Magyar Nemzet 1999. szept. 3. 10. III.
- Szemere Katalin: Felújítás után megnyílt a Dagály utcai könyvtár. = Népszabadság 1999. szept. 4. 35. III.
- Fodor Tímea: Modern hangtechnika: átadták a Pálffy-palotában működő hangtárat. = Napi Magyarország 1999. okt. 2. 13. III.
- Szemere Katalin: Hangtár japán támogatással : korszerű berendezésekkel gyarapodott a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár. = Népszabadság 1999. okt. 2. 37. III.
- Prém András: Könyvtári napok a fővárosban : az „elveszett” könyvek büntetlenül visszaadhatók. = Népszabadság 1999. okt. 7. 33.
- Jávorszky Béla Szilárd: A kotta eszköz a zenész kezében : zeneműkiadás és -kereskedelem Magyarországon - kiállítás nyílik a Szabó Ervin Könyvtár Zenei gyűjteményében. = Népszabadság 1999. okt. 19. 12. III.
- Kiss Éva, Cs.: Százéves az első budai könyvtár. = Népszabadság 1999. okt. 25. 36.
- Erich Kästner és a gyerekek : vándorkiállítás emlékezik az íróra. = Magyar Nemzet 1999. nov. 16. 11. A Goethe Intézettel közösen rendezett kiállítás.
- Kínai olvasókat várnak. = Népszabadság 1999. nov. 20. 35. III. A Gutenberg téri könyvtárban.

Barczy Zsuzsa: A könyvállomány gyarapítása a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban. = A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár évkönyve. 26. 1997-1998. 2000. 125-151.

Bartos Éva: Sikerlisták a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban 1991/1996. = A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár évkönyve. 26. 1997-1998. 2000. 152-157.

Gócza Julianna: „Fehérhajóból Ötpacsirta”: új otthonában a Zenei Gyűjtemény. = A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár évkönyve. 26. 1997-1998. 2000. 66-76. III.

Katsányi Sándor: Társadalomtudományi könyvtár kontra általános közművelődési könyvtár : két koncepció harca a Szabó Ervin előtti Fővárosi Könyvtárban. = A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár évkönyve. 26. 1997-1998. 2000. 119-124.

Klinda Mária: Az 1601 előtti nyomtatványok feltárása könyvtárunkban. = A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár évkönyve 26. 1997-1998. 2000. 109-118.

Papp István: A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Központi Könyvtára megújuló épületének tervei. = A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár évkönyve 26. 1997-1998. 2000. 49-65.

Pauza István: Az első lépések ... a WPR-hez vezető úton. = A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár évkönyve. 26. 1997-1998. 2000. 77-80.

Sándor Ottóné: Hétköznapi ügyeink: tíz éves a Közhasznú Információs Szolgálat. = A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár évkönyve. 26. 1997-1998. 2000. 158-168.

Vörösné Jánosi Katalin: A könyvtár szociális funkciói : a XIII. kerület két könyvtárában végzett vizsgálatok tapasztalatai. = A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár évkönyve. 26. 1997-1998. 2000. 169-186.

Fodor Péter: Korrekt játszmák : beszélgetés dr. Fodor Péterrel, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár főigazgatójával.[riporter] Strohmayer Erika, Varga Mihály. = PR Herald 6. évf. 2000. 1. sz. 15-17. III.

Kraiciné Szokoly Mária: Könyvtárak a kirekesztés ellen : a globalizáció kihívásai. = Könyv, Könyvtár, Könyvtáros 9. évf. 2000. 1. sz. 28-36. A projektben a FSZEK VIII. kerületi Kálvária téri fiókja vett részt.

Hegedüs Péter: A Szabó Ervin Könyvtár új székháza. = Iskolakultúra 10. évf. 2000. 4. 56-60. III.

Új gyűjtemény épül a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban. = Könyvtári Levelező/lap 12. évf. 2000. 3. sz. 12-13. A Kortárs Gyűjtemény alapja a Frankfurti Könyvvásáron kiállított anyag.

Bényei Miklós: A magyarországi helyismereti tevékenység vázlatos története. = Könyvtári Figyelő 10. (46.) évf. 2000. 4. sz. 612-630. A Budapest Gyűjteményről.

Fodor Péter: Mennyivel tud többet és mást a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár mint...? = Könyv, Könyvtár, Könyvtáros 9. évf. 2000. 9. sz. 16-26. III.

Katsányi Sándor: A Budapestensia kialakulása, avagy három könyvtárosportré. = Könyv, Könyvtár, Könyvtáros 9. évf. 2000. 9. sz. 53-59. Toldy László, Kőrösy József, Szabó Ervin.

Karakó Józsefné: Könyvünnep a Krisztinavárosban. = Könyvtári Levelező/lap 12. évf. 2000. 9. sz. 21-22.

Balogh Lídia: Szociológiai szaktájékoztató számítógépes adatbázisok segítségével a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban. = Könyv, Könyvtár, Könyvtáros 9. évf. 2000. 10. sz. 16-23.

Szunomár Zoltán: Új-régi könyvtár a jövő évezrednek. = Mentor 11. évf. 2000. 10. sz. 19. III.

Fodor Péter:[A Központi Könyvtár megnyitása 2000. november 15-én.] = Könyvtári Levelező/lap 12. évf. 2000. 11. sz. 1-3. III.

*

Szemere Katalin: Ebéd egy korona húsz krajcárért. = Népszabadság 2000. jan. 21. 26. III. A Budapest Gyűjtemény Vendégszolgálató című kiállításáról.

- Szemere Katalin: Olvasóbarát rekonstrukció : több új szolgáltatás: multimédia, könnyűzenei részleg. = Népszabadság 2000. jan. 21. 26. III.
- Sz.[emere] K.[atalin]: Új olvasóterem Sashalmon. = Népszabadság 2000. jan. 22. 35. III.
- Ragó Alexandra: Régi reklámok, szép emlékek. = Üzleti 7. 2000. jan. 24. 6. III. A Budapest Gyűjtemény Vendégcsalogató című kiállításáról.
- Fodor Péter: A Wenckheim-palota csodái : újjáépül és bővül a Szabó Ervin központi könyvtár. [Riport] = Józsefváros. 2000. febr. 7. 8. III.
- Rosdy Tamás: Iroda a magyar irodalom fordításáért : Frankfurtban járt könyvek a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárnak. = Magyar Nemzet 2000. márc. 9. 11. III.
- D.[udás] É.[va]: Kortárs gyűjtemény a frankfurti könyvekből. = Magyar Hírlap 2000. márc. 9. 8. III.
- Babinecz Zsuzsa: Bővül a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár. = Magyar Hírlap 2000. márc. 22. 8. III.
- Osgyán Edina: Bibliotéka és információs központ: rekonstruálják a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárat. = Napi Magyarország 2000. márc. 30. 12. III.
- Fodor Péter: A város dolgozószobája leszünk : A Szabó Ervin Könyvtár főigazgatója a felújításról [riporter] Mátraházi Zsuzsa. = Magyar Nemzet 2000. ápr. 12. 31–32.
- Sz.[emere] K.[atalin]: Bezár a központ, nyit a krisztinavárosi : egyetlen könyvtárlátogató sem marad olvasnivaló nélkül a nyáron. = Népszabadság 2000. jún. 15. 36. III.
- Szemere Katalin: Ha kell, házhoz szállítják a könyveket. = Népszabadság 2000. jún. 15. 14.
- Csajkovszky Krisztina: Digitalizált közkönyvtár: a hagyományos bibliotéka kiegészül az új generáció kultúrájának technikájával. = Magyar Hírlap 2000. jún. 24.
- Cs.[ajkovszky] K.[risztina]: Nem félnek az internettől. = Magyar Hírlap 2000. szept. 6. 8.
- Szemere Katalin: Fotók, könyvek, térképek, plakátok : új teremben és egy helyen a Budapest Gyűjtemény. III. = Népszabadság 2000. szept. 13. 33. Újrakezdése Könyvtári Levelező/lap 2000. 9. 38.
- Szemere Katalin: Egy napig ismét jár a villamoskönyvtár. = Népszabadság 2000. szept. 29. 32. III. Ötvenöt éve, 1945 júliusában indult útjára a FSZEK mozgókönyvtára.
- Szemere Katalin: Könyvtárvillamos a kettes vonalán. = Népszabadság 2000. okt. 2. 27. III.
- Márton Béla: Kottatárlat harmadszor : magyar és külföldi műhelyek munkáit mutatják be. = Magyar Nemzet 2000. okt. 17. 14.
- Tyápay Katalin: Terézvárosi maratoni felolvasás. = Népszabadság 2000. okt. 30. 25.
- Kanizsai Andrea: Két hét múlva kinyit a Szabó Ervin. III. = Népszabadság 2000. nov. 9. 33.
- Szemere Katalin: Hétfőn nyit a Szabó Ervin : nyolcszintes lesz a központi könyvtár. = Népszabadság 2000. nov. 16. 35. III.
- Méltó helyen a Budapest Gyűjtemény. = Népszabadság 2000. nov. 23. 33. III.
- Bojár Iván András: Nagy sajtóban kis egéerként. = Népszabadság 2000. nov. 29. 30. A Központi Könyvtár épületéről.
- Kanizsai Andrea: Könyvtárrá változik az Ugocsa mozi. = Népszabadság 2000. dec. 4. 27. XII/1. könyvtár.
- Budafoki képeslapok. = Népszabadság 2000. dec. 7. 32. A XXII. kerületi könyvtárban rendezett helytörténeti kiállításról.

2001

- V.[ajda] K.[ornél]: A FSZEK Központi Könyvtára megnyitotta kapuit. Rockenbauer Zoltán megnyitó beszédével. = Könyv, Könyvtár, Könyvtáros 10. évf. 2001. 1. 3–6.
- Csanády Pál: Regények és sárkányok a kastélyban : a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár bővítése. = Alaprajz 8. évf. 2001. 1. sz. 42–47. III. Uo p. 48. A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár felvonói.

- Benedek Ádám: Könyvfészek. = Tér-Rend 2001. 1/2. 86-93. III.
A Központi Könyvtár épületéről.
- Lázár Mária: Rend a lelke mindennek! = Tér-Rend 2001. 1/2. sz. 87-93.
- Kraszkó Zita: Elvárásolt palota : a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban. = Intérieur 3. évf. 2001. 2. sz. 52-57. III.
- Hangodi Ágnes: A "habent sua fata libelli" tétel igazságának vizsgálata egy könyvtártudományi gyűjteményrészben. = Könyvtári Figyelő 11. évf. 2001. 3. sz. 451-468. A FSZEK-ből az Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi Szakkönyvtárába átkerült anyagról.
- Katsányi Sándor: Szabó Ervin és Teleki Pál. = Magyar Könyvszemle 117. évf. 2001. 3. sz. 363-366. Könyvtártörténet.
- Befejeződik a FSZEK Központi Könyvtár bővítési és rekonstrukciós programja. = Könyv, Könyvtár, Könyvtáros 10. évf. 2001. 8. sz. 6-8.
- Megújult bibliotéka. III. = Mentor 3. évf. 2001. 10. 5. III. Rövid híradás.
- Zárókö-elhelyezés a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Központi Könyvtárában. = Könyvtári Levelező/lap 13. évf. 2001. 10. sz. 8.
- Pobori Ágnes: Összefogás, vagy amit akartok...: Könyvtári Vidám Park. = Könyvtári Levelező/lap 13. évf. 2001. 10. sz. 23-26. Régiók vetélkedő programja.
- Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár rekonstrukciója és bővítése : VIII. Szabó Ervin tér 1. = Műszaki Tervezés 41. évf. 2001. 6. sz. 45-46.
- Götz Eszter: Nyitott ház : Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár központi épülete : építész Hegedűs Péter = An open house : The Central Building of the Szabó Ervin Library, Budapest. III. = Új Magyar Építőművészet 2001. 6. sz. 8-14.
- Szegő György: FSZEK, A-Z-ig. III. = Új Magyar Építőművészet 2001. 6. 12.

*

- Sándor P. Tibor: Régi Budapest, fiatal közönség. [riporter] Szemere Katalin. = Népszabadság 2001. jan. 7. 23.
- K[ósa] J[udit], N.: Gyerekkönyvnap a könyvtárban. = Népszabadság 2001. márc. 30.
- Nagy Zita: Dédanyáink Budapestje [riporter: Rácz Judit]. III. = Magyar Nemzet 2001. márc. 31. 12. A Budapest Gyűjtemény fotótáráról.
- Angyal Gábor: Terv a közraktárak megmentésére : bor- és sajtómúzeum is szerepel Benedek Ádám elképzeléseiben. III. = Népszabadság 2001. ápr. 19. 33. A Budapest Gyűjtemény dokumentumainak felhasználásával készült diplomaterv és kiállítás.
- Szénási Zsófia: Aranyozott belső termek 1931-ből : hetven éve nyílt meg a Fővárosi Könyvtár a Wenckheim-palotában. = Magyar Nemzet 2001. ápr. 21. 14. A cikk Fodor Péter igazgatóval történt beszélgetés alapján készült.
- Cs[ordás] L[ajos]: Felekezetek emlékezete. = Népszabadság 2001. ápr. 23. 43. III. A Budapest Gyűjtemény Hitélet Pest-Budán című kiállításáról.
- Kempf Zita: Szamárfülek : közkönyvtárak a rendszerváltás után. = Magyar Narancs 13. évf. 2001. 18. sz. 31-32. III. Az Észak-pesti régióról.
- Hitélet Pest-Budán : részletek a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Kisgalériájában június 15-ig megtekinthető kiállítás anyagából. = Evangélikus Élet 66. évf. 2001. 18. sz. 5. III.
- Pósa Zoltán: Megszépülő könyvpalota : szeptemberben újjáéled a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár. = Magyar Nemzet 2001. júl. 27. 15.
- Finisben a könyvtárfelújítás. = Népszabadság 2001. júl. 27. 23.
- Tölgyesi Gábor: Visszakapja régi pompáját a Wenckheim-palota : ősszel nyílik a felújított Szabó Ervin Könyvtár = Magyar Hírlap 2001. júl. 27. III.

Riba István: Kölcsönzési kényszer: fogyatkozó közkönyvtárak. = *Heti Világgazdaság* 23. évf. 2001. 33. sz. 85–87. III.

Csordás Lajos: Bálók és olvasók a Wenckheim-palotában. = *Népszabadság* 2001. aug. 16. 32. III.

Fodor Péter: Minden az olvasók érdekében történt: pénteken ünnepélyesen átadják a felújított Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár kulcsait. [Riporter] Pósa Zoltán = *Magyar Nemzet* 2001. szept. 6. 14. III.

D[udás] É[va]: Újra kaput nyitott a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár: korszerű technológia kapott helyet a patinás épületben. = *Magyar Hírlap* 2001. szept. 8. 6. III.

R. V. - B. B.: Megduplázódott a Szabó Ervin alapterülete: szerdán már látogatókat fogad az épület, amelynek zárókövét ünnepélyes keretek között tegnap helyezték el. = *Népszabadság* 2001. szept. 8. mell. III.

[Eszéki Erzsébet]: Megújult a Szabó Ervin Könyvtár. = *Világgazdaság* 2001. szept. 12. 5.

Prinz, Clemens: Paradies nicht nur für Leseratten: Szabó-Ervin-Bibliothek fertiggestellt. = *Budapester Zeitung* 2001. szept. 17. 23. III.

L. F.: Gyermekirodalom. = *Magyar Nemzet* 2001. okt. 11. 15. Rövid tudósítás a gyermek- és ifjúsági irodalommal foglalkozó szakmai napról.

S. Z.: Képek tanúsága ötvenhatról. = *Népszabadság* 2001. okt. 16. 29, 31. III. Ahol egykor apám járt című kiállítás Hajdú László 1956-os képeiből.

Szabó, P.: Ahol egykor apám járt októberben: 1956-os fényképek a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban. = *Magyar Nemzet* 2001. okt. 16. 14.

Fodor Péter: A könyv palotája. [Riporter] Lendvai Vera. = *Képes Újság* 42. évf. 2001. 42. sz. 16–17. III.

Ucsnay, Julia: Königin im Reich der Buchstaben : mit Pomp und Prunk spottet die restaurierte Ervin-Szabó-Stadtbibliothek ihrer bürgerlichen Gattung. = *Pester Lloyd (Budapester Rundschau mell.)* 2. évf. 2001. 42. 1. III.

Szénási Zsófia: A félhold és a kereszt évszázadai : a török-magyar kapcsolatok emlékei a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban. = *Magyar Nemzet* 2001. okt. 17. 19.

Szemere Katalin: Megújulnak a könyvtárak. III. = *Népszabadság* 2001. okt. 29. 34. A könyvtár számítógépesítéséről.

Valaczkay Gabriella: Múterem az ágyban. = *Népszabadság* 2001. dec. 10. 30. III. Kiállítás gyermekparalízises betegeket életéről.

Összeállította: Sántháné Antal Sára

A KÖNYVTÁR MUNKATÁRSAINAK SZAKMAI, TUDOMÁNYOS ÉS TÁRSADALMI TEVÉKENYSÉGE

Bánhegyi Gyuláné

/Retrospektív katalóguskonverzió néhány nagykönyvtár gyakorlatában/ A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár. In: *Könyvtári Figyelő* 9. /45./ köt. 3. sz. 1999. 567–570. p.

A MOKKA katalógizálási szakbizottságának tagja.

Dr. Bartos Éva

Társadalomképünk az olvasáskultúra tükrében. (Gereben Ferenc: Könyv, könyvtár, közönség c. könyvének ismertetése.) In: *Magyar Napló*, 1999. 3. sz. 54–56. p.

Gyermekek biblioterápiája. In: *Fordulópont*, 1999/2-3. sz. 93-106. p.

Segített a könyv, a mese. Vallomások életről, irodalomról, olvasásról. (Szerk. – –) Bp. Magyar Olvasástársaság, 1999. 200 p.

Olvasómozgalom vagy amit akarunk... (Ötletek, javaslatok közkönyvtáraknak a közeledő Olvasás Éve alkalmából.) In: Könyvtári Levelező/lap, 2000. 4. sz. 1–3. p.

A helyi társadalom igényeinek hatása a közkönyvtári szolgáltatásokra. (Elhangzott a "Publika Magyarország" 2000. Március 29-30-án Zamárdiban rendezett konferenciáján.) In: Könyvtári Levelező/lap, 2000. 5. sz. 25–27. p.

Sikerlisták a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban 1991-1996. In: A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Évkönyve 26. Köt. 1997–1998. 152–158. p.

A helyi társadalom igényének hatása a közkönyvtári szolgáltatásokra. In: Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 2000. 5. sz. 30–35. p.

Kultúra és identitástudat. (Gereben Ferenc: Identitás, kultúra, kisebbség c. könyvének ismertetése.) In: Magyar napló, 2000. 4. sz. 103–105. p.

Az MKE Tanácsának elnöke.

Budai Gabriella

Közreműködött a PUELLAE, 2000. BLZ 013 c. hangfelvétel létrehozásában.

Budavári Klára

A gyerekek olvasási szokásai. In: Pestszentlőrinc-Pestszentimre Képviselő Testületének és Helytörténeti Gyűjteményének Évkönyve. 1999.

Fodor Béla

Hősök tere: képes tértörténet = illustrierte Geschichte eines Platzes. Szerk. és írta Fodor Béla [ford. Sántháné Antal Sára, Farkas Roswitha]; [kiad.: Herminamező Polgári Köre, FSZEK Budapest Gyűjteménye. Bp.: 2001. 59 p. III.

A másik Budapest : képeskönyv az elő(d)városokról. Vál., szerk. Fodor Béla, Horváth Tamás. 2. Kiad. Bp.: Delta Kft., 1999. 120 p. III.

Zugló templomai és történelmi egyházai. Szerk. részt vettek: Békássy Csaba, Fodor Béla et al. Bp.: Herminamező Polgári Köre, 2001. 63 p. (Zuglói füzetek)

A Herminamező Polgári Köre helytörténeti csoportjának vezetője.

Hely- és várostörténeti témájú cikkeket publikált a Népszabadság Budapest mellékletében.

Dr. Fodor Péter

A Füstölgők Társaságának alapító elnöke.

A Kultúráközvetítők Társaságának alelnöke.

Gócza Julianna

Zenei könyvtári ismeretek. Szerk. Gócza Julianna. Bp. MKE Zenei Könyvtáros Szervezet. 1999. 194 p.

A zeneművek tárgyi feltárása. In: Zenei könyvtári ismeretek. Szerk. Gócza Julianna. Bp. MKE Zenei Könyvtáros Szervezet. 1999. 137–194. p.

A FSZEK Zenei Gyűjteménye új otthonában. In: Ének-zene. 1999/1. 36–37. p.

"Fehérhajóból Ötpacsirta". Új otthonában a Zenei Gyűjtemény. In: A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Évkönyve. 26. Köt. 1997-1998. Bp. 2000. 66–77. p.

MKE Zenei Könyvtárosok Szervezete vezetőségi tagja.

Magyar Zenei Tanács ellenőrző bizottsági elnöke.

Zenei Könyvtárak Nemzetközi Szövetsége (AIBM) Magyar Nemzeti Bizottság elnöke.

Gyulai Csaba

Voces Equales. Genesis. Fonó Records, 1999. FA-066-2 CD

Cantus Corvinus Vokalensemble und Kammerchor. J. S. Bach: Kantaten BWV 182, 4, 12. Allegro Thaler. MZA-037, 1999.

M. A. Charpentier: Messe pour Mr. Mauroy. Purcell Choir, Orfeo Orchestra, conducted by György Vashegyi. Hungaroton Classic HCD 3 1869, 1999.

A:N:S Chorus: Jacob Obrecht: Missa Si dederó, Missa Pfauenschwanz. Hungaroton Classic HCD 3 1946.

Kolinda: Elfelejtett istenek. Periferic records BGCD 373, 2000.

Makám: SkanZen. Fonó Records, FA-073-2, 1999.

Horváthné Jakubecz Ilona

Az MKE Közkönyvtári Egylet elnöke.

Horváth Zsolt

Szócikkek az 1956-os Intézet Magyarország története 1944–1953 című internetes kiadványában.

Az 1945 utáni magyar történelmi tárgyú szócikkek szerzője a Magyar nagylexikonban a sorozat VI. kötetétől.

Válogatott bibliográfia Budapest történetéhez 1991-1994. /Összeáll. Sántháné Antal Sára, Horváth Zsolt/. In: Tanulmányok Budapest múltjából 28. Köt. Bp., 1991. 331–391.

Karner Katalin

Budapest az egyesítéstől az 1930-as évekig. Írta: Csapó Katalin, Karner Katalin. Bp.: Útmutató Tanácsadó és Kiadó Kft., 1999. 128 p. Ill. (Változó világ; 25)

Vendégváró Budapest : a fővárosi vendéglátás és idegenforgalom a városfejlődés tükrében 1873–1930. In: Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Évkönyve. 25. Köt. 1994/1995/1996, 140-149. p.

A fővárosi vendéglátás történetéhez kapcsolódó cikkeket publikált a Vendég című gasztronómiai, vendéglátó- és szállodaipari szaklapban.

Kiss Borbála

A nő és hivatása : szemelvények a magyarországi nőkérdés történetéből, 1777–1865. Szerk. Fábri Anna. [a névmagyarázatokat Borbíró Fanni, a bibliográfiát Dede Franciska és Kiss Bori állította össze]. Bp.: Kortárs K. 1999. 359 p.

Mélységek fölött : magyar írók novellái a vakságról, látókról és nem látókról. [vál. és összeáll. Kiss Bori]; [szerzői: Ady Endre et al.]. Bp.: Noran, 2000. 210 p. (Novella)

Fábri Anna – Kiss Bori: Egy lappangó kézirat nyomában : részletek Kánya Emília emlékiratából. = Lelkipásztor 73. 1998. 7–8. 258–262. p.

Kánya Emília: Részletek az "emlékirat"-ból. Közzéteszi: Fábri Anna, Kiss Bori. In: Holmi 10. évf. 1998. 7. sz. 904–915. p.

Kalla Zsuzsa – Ratzky Rita: Beszélő tárgyak. In: Studia Caroliensia 2000. 2. sz. 137–138. p. Könyvismertetés.

Kiss Jánosné

Pobori Ágnes: Az Andrassy úti könyvtár : történelem és könyvtártörténet. In: A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Évkönyve 26. köt. 1997–1998. Bp. 2000. 81–101. p.

N. Nagy Anna

A MOKKA Informatikai bizottságának tagja

Pauza István

Az első lépések... a WPR-hez vezető úton. In: A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Évkönyve. 26. köt. 1997–1998. Bp. 2000. 77–81. p.

Pobori Ágnes

Kiss Jánosné: Az Andrassy úti könyvtár : történelem és könyvtártörténet. In: A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Évkönyve. 26. köt. 1997–1998. Bp. 2000. 158–169. p.

Sándor Ottóné

Hétköznapi ügyeink. Tíz éves a Közhasznú Információs Szolgálat. In.: A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Évkönyve. 26. Köt. 1997–1998. Bp. 2000. 158–169. p.

Sándor Tibor

Kincses Károly – Sándor P. Tibor: Fotó, város, történet.; [Közread.] Magyar Fotográfiai Múzeum, Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár. [Bp.]: 1998. 278 p. Ill. (A magyar fotográfia történetéből/Magyar Fotográfiai Múzeum; 12)

Sándor Tibor – Kincses Károly: Budapest trio. In: Hungarian Quarterly 1999. 155. 70–79.

Hely- és várostörténeti témájú cikkeket publikált a Népszabadságban.

A MKE Helyismereti Könyvtáros Szervezetének elnökségi tagja.

Sántháné Antal Sára

Válogatott bibliográfia Budapest történetéhez 1991-1994 / összeáll. Sántháné Antal Sára, Horváth Zsolt. In: Tanulmányok Budapest múltjából. 28. köt. Bp.: BTM, 1999. 331–391.

Hősök tere : képes tértörténet : illustrierte Geschichte eines Platzes. Szerk. és írta Fodor Béla [...ford. Sántháné Antal Sára és Farkas Roswitha]; [...kiad.: Herminamező Polgári Köre és a FSZEK Budapest Gyűjteménye Herminamező Polgári Köre : FSZEK, 2001. 59 p.

Sóron László

A MOKKA igazgató tanácsának tagja.

Szabó Ágnes

Bod Péter levelei Ráday Gedeonhoz. In: Magyar Könyvszemle 2001. 1. sz. 117–125. p.

Téchy Tünde

A Magyar Irodalomtörténeti társaság tagja.

Vörösné Jánosi Katalin

A könyvtár szociális funkciói. A XIII. kerület két könyvtárában végzett vizsgálat tapasztalatai. In: A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Évkönyve. 26. köt. 1997-1998. Bp. 2000. 169–187. p.

AJÁNDÉKOZÓ SZEMÉLYEK ÉS INTÉZMÉNYEK 1999-2000-2001-BEN

Belföldiek

Ablonczy László
Ábrahám Lajos
Aszódi Imre
Asztalos Tamás
Bagi Aranka
Balogh Lajos
Barótiné Egey Klára
Dr. Böszörményi Ede
Dr. Buda Béla
Buzády Csongor
Dobos Tas László
Dr. Erdősi Ferenc
Dr. Fónyad Ernő
Gervai Pál
Györgyey Klára
Karsai Ervin
Kemenes Kálmán
Kevey István
Kiss Tamás
Dr. Kovách Imre
Kuti Éva
Dr. Lakatos Ernő
Lénárd Miklós
Lugosi Lugó László
Lukács János

Accordia Kiadó
Agent-Lab Kft.
Állami Privatizációs és Vagyonkezelő Rt.
Apáczai Csere János Gyakorló Gimnázium
Aquila 2000 Kft.
Aristone Bt.
Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Katona
József Megyei Könyvtára, Kecskemét
Balassa Bálint Társaság
Balassi Kiadó
Béres Gyógyszertár
Berzsenyi Dániel Főiskola
Bibó István Szakkollégium
Budapest Főváros Levéltára
Budapest Főváros Terézváros Önkormányzata
Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem,
Környezetgazdaságtani és Technológiai
Tanszék
Szociológia és Szociálpolitika Tanszék

Megyesy Jenő
Moldvay József
Molnár Antalné
Sz. Nagy Károlyné
Némedi Dénes
Nyárádi Gábor
Dr. Opper Klára
Dr. Pokol Béla
Dr. Róna Tivadar
Solymossy Péter
Somogyi Harold
B. Szabó László
Székely András
Szekszárdi Mihályné
Dr. Szentpéteri Béla
Szűcs Ildikó
Tóth Ferenc
Tóth István János
Tóth László
Trautmann László
Varecza László
Varga Ferencné
Wacha Imre
Wuletin István

Budapesti Közgazdaságtudományi és
Államigazgatási Egyetem, Nemzetközi
Kapcsolatok Tanszék
Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi
Egyetem, Gazdaság- és
Társadalomtudományi Kar, Szociológia és
Kommunikáció Tanszék
Budapesti Művelődési Központ
Budapesti Történelmi Múzeum Könyvtára
CC Consultatio Kft.
Central European University, Budapest
Collage, Library, Budapest
Corvina Kiadó Kft.
A Családi Nevelésért Alapítvány
Csongrád Megyei Levéltár
Hódmezővásárhelyi Levéltára
Debreceni Irodalmi Múzeum
Debreceni Orvostudományi Egyetem,
Egészségügyi Főiskolai Kar, Nyiregyháza

Demokratikus Oktatásért Kelet-Európában
Egyesület
Diplomata Magaria Kft.
Dura Stúdió
ELMO Holding Inc.
Eötvös Loránd Tudományegyetem,
Állam- és Jogtudományi Kar:
Magyar Állam- és Jogtörténeti Tanszék
Politológia Tanszék
Statisztikai Tanszék
Eötvös Loránd Tudományegyetem,
Bölcsészettudományi Kar:
Angol-Amerikai Intézet
Egyetemes Közép- és Koraújkori
Történeti Tanszék Titkársága
Finnugor Tanszék Könyvtára
Fonetikai Tanszék
Magyar Nyelvtudományi Tanszék
Történeti Könyvtár
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Tanító- és
Óvóképző Főiskolai Kar
Eötvös Loránd Tudományegyetem,
Természettudományi Kar:
Valószínűségelméleti és Statisztikai
Tanszék
Emberi Jogok Magyar Központja
Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális
Egyesület
Érseki és Főkáptalani Levéltár, Kalocsa
Eternit Művek, Hatschek Lajos Kft.
Ezredvég Alapítvány
Fact, Pécs
Felsőoktatási Pályázatok Irodája, Professzorok
Háza
Földművelésügyi és Vidékfejlesztési
Minisztérium
Szólészeti és Borászati Kutatóintézete,
Pécs
Főszékesegyházi Könyvtár, Kalocsa
Gábor Dénes Főiskola, Vállalkozástudományi
Tanszék
Goethe Institut, Budapest
"Gönczy Pál" Református Iskola-Alap
Háttér Baráti Társaság a Melegekért
"Helyi Önkormányzati Know-How" Program
Hermann Ottó Múzeum Könyvtára
Hetek, Országos Közéleti Hetilap
Heves Megyei Levéltár
Hevesi Népművészeti és Háziipari
Szövetkezet
Hírközlési és Informatikai Tudományos

Egyesület
Honvédelmi Minisztérium, Oktatási és
Tudományszervező Főosztály
Horvát Köztársaság Nagykövetsége
Human Telex Consulting Kft.
Hunfalvy János Külkereskedelmi és
Közgazdasági Szakközépiskola
Hungarian Modern Pentathlon Association
Ifjúsági és Sportminisztérium, Nemzeti
Ifjúságkutató Intézet
Ige Tanácsadó Kft.
Information Division, Taipei Representative
Office
Information U.S.A., Budapest
Institute of International Education, Budapest
Iráni Nagykövetség
Írók Boltja (Budapest)
Izraeli Nagykövetség
Jászberényi Városi Könyvtár és Információs
Központ
Jedlik Ányos Társaság
Juhász Gyula Tanárképző Főiskola, Olasz
Nyelv és Irodalmi Tanszék, Szeged
Kaposvári Megyei és Városi Könyvtár
Károli Gáspár Református Egyetem,
Hittudományi Kar
Keresztény Múzeum
Kerkai Jenő Egyházzociológiai Intézet
Kínai Népköztársaság Nagykövetsége,
Kulturális Osztály
Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat,
József Attila Megyei Könyvtára
Korona Kiadó Kft.
Kossuth Lajos Tudományegyetem, Magyar és
Összehasonlító Irodalomtudományi Intézet
Kossuth Nyomda Rt., Pallas Stúdió
Központi Statisztikai Hivatal:
Békés megyei Igazgatósága
Budapesti és Pest Megyei Igazgatósága
Könyvtár és Dokumentációs Szolgálat
Levéltár
Népességtudományi Kutató Intézet
Történeti Statisztikai Helyiségnévtár
Szerkesztősége
Kulturális Örökség Igazgatósága
Külügyminisztérium
Local Government and Public Service Reform
Initiative
LSI Oktatóközpont Alapítvány
Madách Irodalmi Társaság.
MAGIC Onyx Magyarország Kft.

Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete
Mgyar Állami Eötvös Loránd Geofizikai
Intézet
Magyar Állami Földtani Intézet, Országos
Földtani Szakkönyvtár
Magyar ENSZ Társaság
Magyar Festők Társasága
Magyar Honvédség, Kulturális és Média
Igazgatóság
Magyar Izraelita Kézmű- és Földművelési
Egyesület
Magyar Könyvklub
Magyar Külügyi Intézet
Magyar Nemzeti Bank, Titkárság
Magyar Östörténeti Kutató és Kiadó KHT
Magyar Rádió Rt., Oktatási Osztály
Magyar Szabványügyi Testület, Szabványbolt
Magyar Televízió Rt., Unokáink sem fogják
láttni..., Ráday Mihály városvédő műsora
Magyar Tudományos Akadémia
Doktori Tanácsa
Ipar- és Vállalatgazdasági Bizottsága
Judaisztikai Kutatócsoport
Közgazdaságtudományi Kutatóközpont
Művészettörténeti Kutatóintézet
Nyelvtudományi Intézet
Politikai Tudományok Intézete
Szociológiai Kutató Intézet
Magyar Tudományos-, Üzemi és Szaklapok
Újságíróinak Egyesülete
Magyarok Világszövetsége
Magyarok Világszövetsége, Borsod-Abaúj-
Zemplén megyei Szervezete
Magyarországi Németek Országos
Önkormányzata
Menhely Alapítvány, Hajléktalan Gondozási
Központ
Miniszterelnöki Hivatal
Miniszterelnöki Hivatal, Európai Integrációs
Főosztály, Integrációs Stratégiai
Munkacsoport Titkársága
Miskolci Egyetem,
Bolyai Kollégiuma
Jogtörténeti és Jogelméleti Intézet
Könyvtár-Levéltár-Múzeum
Miskolci Egyetem, Központi Könyvtár
Újkori Magyar Történeti Tanszék
MOFÉM Rt.
MOL Rt., Humánpolitikai vezérigazgató-
helyettes
Nagycsaládok Országos Egyesülete

Nemzeti Színház Könyvtára
Népjóléti Minisztérium
Oktatási Minisztérium, Eurydice
Magyarországi Képviselő
Oktatási Minisztérium, Kutatás-Fejlesztési
Államtitkárság, Kommunikációs és Sajtó
Főosztály
Open Society Institute
Országos Egészségbiztosítási Pénztár,
Fővárosi és Pest megyei Egészségbiztosítási
Pénztára
Országos Földtani Szakkönyvtár
Országos Idegennyelvű Könyvtár
Országgyűlés Hivatala
Országos Közoktatási Intézet,
Felnőttoktatási Iroda
Országos Közoktatási Szolgáltató Iroda
Országos Munkaügyi Módszertani Központ
Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság
Országos Műszaki Információs Központ és
Könyvtár
Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum
Osztrák Kelet- és Délkelet Európa Intézet
Pécsi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar,
Modernkori Történeti Tanszék
Felnőttképzési és Emberi Erőforrás
Fejlesztési Intézet Szakkönyv és
Dokumentumtára
Rektori Hivatal
Tanárképző Intézet
Természettudományi Kar, Földrajzi Intézet
Továbbképző Központ
Pénzügykutató Rt.
Pontes Kft.
PRO Hungario Kulturális Értékközlő
Alapítvány
REA- Stúdió Bt.
Robert Schuman Institute, Budapest
Roma Sajtóközpont
Román György Alapítvány
Savaria Szakközépiskola, Szombathely
Sebességszolgáltató Iroda
Simmelweis Egyetem, Általános
Orvostudományi Kar
Testnevelési és Sporttudományi Kar
Simmelweis Orvostörténeti Könyvtár
Sík Kiadó Kft.
Soros Alapítvány Titkársága
Struktúra-Munkaügy Kiadói Kft., Munkaügyi
Szemle szerkesztősége

Szabad Föld Lap- és Könyvkiadó Rt
Szegedi Tudományegyetem,
Bölcsészettudományi Kar, Összehasonlító
Irodalomtudományi Tanszék
Pedagógiai és Pszichológiai Intézet
Szent-Györgyi Albert Orvostudományi
Egyetem Központi Könyvtára
Szent István Egyetem
Szent Rókus Kórház
Szépművészeti Múzeum Könyvtára
Szociális és Családügyi Minisztérium,
Nőképviselői Titkárság
Phare Program Iroda
"SZOFOKRÁCIA" Társadalmi Egyesület
Szövetkezeti Kutatási Alapítvány

Külföldiek

Prof. Dr. E. H. Bottenberg, Braunschweig
Böröcz József, New Brunswick
Fábián Tibor, Chicago
Cathrine Horel ,
Y. Kudomi, Tokyo
Noéh Zoltán, Toronto
Edith Packer,
Ciro Angelo Scognamiglio, Nápoly
John M. Spalek, Albany
Tapolczay Lukács, Toronto
Várady Huszár Ágnes, Chicago
Dr. Ljubov Vengrus, Szentpétervár
B ertelsmann Stiftung, Gütersloh
Biblioteca Centralá Universitará, Kolozsvár
Bodleian Library, Slavonic and East European
Section, Oxford
British Museum, Royal Anthropological
Institute, London
Bundesinstitut für Ostwissenschaftliche und
Internationale Studien, Köln
Carl Friedrich von Siemens Stiftung, München
Columbia University Libraries, New York
Economie
Ethnographisches Museum, Kittsee
Frankfurter Goethe-Museum, Frankfurt
Jehuda Deutsch, Natanya
Hungarian Association, Cleveland
Korea Foundation, Szöul
Kultura, Maisons-Laffitte

Szövetkezeti Kutató Intézet
Tárki
Társaság a Szabadságjogokért
Technika Alapítvány
Tessedik Sámuel Főiskola, Körös Főiskolai
Kar
Tiszaújváros, Polgármesteri Hivatal
Török Nagykövetség
TYPOTEX Elektronikus Kiadó Kft.
Veszprém Megyei Német Önkormányzatok és
Elektorok Közössége, Veszprém
Wosinszky Mór Megyei Múzeum
Xantus János Múzeum, Győr
Zala Megyei Könyvtár

The Library of Congress, Washington
Martin-Luther-Universität, Halle
Mission Recherche, Párizs
Népkönyvtár, Topolya
Nobelstiftelsen, Stockholm
Pegazus Irodalmi Társaság, Toronto
The Poetry Club, Maple Ridge
Romania Biblioteca Nationala, Bukarest
Rosszijszkaja Akadémija Nauk, Moszkva
Kosszijszkaja Goszudarsztvennaja Biblioteka,
Moszkva
Sikh Missionary Center, Phoenix
Slovenská Národná Kniznica, Martin
Social Research, The East Central Europe
Journal Donation Project
Staatsbibliothek, Preussischer Kulturbesitz,
Berlin
Stichting Ons Erfdeel, Rekkem
Südost-Institut, München
Universitäts- und Landesbibliothek, Halle
Universitna Kniznica, Pozsony
University of California, General Library,
Berkeley
University of California, University Research
Library, Los Angeles
Verlag der Österreichischen Akademie der
Wissenschaften, Bécs
Vszeroszijszkaja Goszudarsztvennaja
Biblioteka, Inozstrannoj Literaturü,
Moszkva
Wiener Stadt- und Landesbibliothek, Bécs
Zentralbibliothek, Zürich

A KÖZPONTI KÖNYVTÁR ÉS A HÁLÓZAT 2000

Központi Könyvtár	1088 Budapest, Szabó Ervin tér 1. Tel.: 338-4933
Zenei gyűjtemény	1088 Budapest, Ötpacsirta u. 4. Tel.: 266-7874
Gazdasági Igazgatóság	1088 Budapest, Ötpacsirta u. 4. Tel.: 338-4933 1087 Budapest, Szörény u. 3. Tel.: 303-0587
Központi Ellátó Szolgálat	1203 Budapest, Zrínyi u. 44. Tel.: 285-3595

Budai régió igazgatósága 1011 Budapest, Szilágyi Dezső tér 6.
(I.-II.-III.-XI.-XII.-XXII. kerület) Tel: 201-7091

Könyvtárai:

I/1. 1016 Budapest, Krisztina krt. 87-89.

Tel: 356-8755, 356-4694

I/2. 1011 Budapest, Fő u. 11-13.

Tel: 201-1776

I/4. 1014 Budapest, Országház u. 13.

Tel: 375-9484

II/1. 1028 Budapest, Máriaremetei út 80.

Tel: 376-5474

II/2. 1028 Budapest, Szabadság út 37.

Tel: 397-4918

II/3. 1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a

Tel: 212-4128

II/4. 1023 Budapest, Török u. 7-9.

Tel: 212-1103

III/1. 1032 Budapest, San Marco u. 81.

Tel: 368-8384

III/2. 1039 Budapest, Bajáki E. u. 5-7.

Tel: 388-2804

III/3. 1038 Budapest, Ezüsthegy u. 16.

Tel: 368-8071

III/5. 1039 Budapest, Füst Milán u. 26.

Tel: 245-3409

III/7. 1033 Budapest, Fő tér 2.

Tel: 388-8103

III/7. 1033 Budapest, Fő tér 5.

Tel: 368-8476

IX/1. 1112 Budapest, Menyecske u. 2.

Tel: 310-0136

XI/2. 1116 Budapest, Kiskörös u. 1.

Tel: 208-5271

XI/3. 1118 Budapest, Nagyszeben tér 1.

Tel: 246-5900

XI/4. 1116 Budapest, Bazsalikom u. 24.

Tel: 228-7340

XI/5. 1119 Budapest, Etele u. 55.

Tel: 203-4638, 203-4646

XI/6. 1117 Budapest, Karinthy F. u. 11.

Tel: 466-6224

XII/1. 1126 Budapest, Böszörményi út 13-15.

Tel: 355-9528

XII/2. 1126 Budapest, Böszörményi út 34/a

Tel: 356-6877

XXII/1. 1225 Budapest, Nagytétényi u. 264.

Tel: 226-4249

XXII/2. 1222 Budapest, Tolcsvay u. 2.

Tel: 226-8767

XXII/3. 1222 Budapest, Tóth József u. 36.

Tel: 424-5989

Észak-pesti régió igazgatósága
(IV.-V.-VI.-VII.-XIII. kerület)

1085 Budapest, Röck Szilárd u. 3.
Tel: 317-3016

Könyvtárai:

IV/1. 1042 Budapest, Király u. 5.

Tel: 369-1098

IV/3. 1046 Budapest, Lóverseny tér 6.

Tel: 230-2276

IV/4. 1043 Budapest, Munkásotthon u. 33-39.

Tel: 369-5107

V/2. 1054 Budapest, Vadász u. 42.

Tel: 332-7392

V/3. 1054 Budapest, Aulich u. 4-6.

Tel: 311-7243

VI/1. 1062 Budapest, Andrásy út 52.
Tel: 311-3822
VI/2. 1061 Budapest, Liszt Ferenc tér 6.
Tel: 342-1948
VII/1. 1073 Budapest, Kertész u. 15.
Tel: 322-6656
VII/2. 1074 Budapest, Rottenbiller u. 10.
Tel: 342-5362
XIII/1. 1136 Budapest, Pannónia u. 40.
Tel: - -
XIII/2. 1136 Budapest, Pannónia u. 83.

Tel: 349-7521
XIII/4. 1134 Budapest, Lehel u. 31.
Tel: 320-8829
XIII/5. 1138 Budapest, Tomori köz 7.
Tel: 320-7258
XIII/6. 1131 Budapest, Mosoly u. 40/a
Tel: 349-1532
XIII/7. 1136 Budapest, Tátra u. 52.
Tel: 349-6921
XIII/8. 1138 Budapest, Dagály u. 9.
Tel: 340-3309

Kelet-pesti régió igazgatósága

1102 Budapest Szent László tér 7-14.

(VIII.-X.-XIV.-XVI.-XVII. kerület) Tel: 262-2182

Könyvtárai:

VIII/2. 1089. Budapest, Kálvária tér 12 és 13.
Tel: 313-8037, 333-4911
X/2. 1106 Budapest, Hatház u. 5.
Tel: 262-9462
X/3. 1108 Budapest, Újhegyi sétány 16.
Tel: 261-0548
X/4. 1102 Budapest, Szent László tér 7-14.
Tel: 262-2182, 261-6001
XIV/1. 1145 Budapest, Uzsoki u. 57.
Tel: 251-3669
XIV/2. 1145 Budapest, Bosnyák u. 1/a
Tel: 383-0197
XIV/3. 1148 Budapest, Róna u. 1-3.
Tel: 363-1176
XIV/4. 1144 Budapest, Rákosfalva park 1-3.
Tel: 223-0890

XV/1. 1153 Budapest, Eötvös u. 8.
Tel: 306-0742
XV/3. 1156 Budapest, Kontyfa u. 10.
Tel: 416-0736
XV/4. 1158 Budapest, Szücs István u. 45.
Tel: 410-7767
XVI/1. 1161 Budapest, Rákosi u. 119.
Tel: 405-5244
XVI/2. 1163 Budapest, Veres Péter út 57.
Tel: 403-0813
XVII/1. 1174 Budapest, Báthory u. 31.
Tel: - -
XVII/2. 1171 Budapest, Péceli út 232.
Tel: 256-0819
XVII/3. 1171. Budapest, Sugár u. 66.
Tel: 257-4498
XVII/4. 1173 Budapest, Újlak u. 110.
Tel: 257-408

Dél-pesti régió igazgatósága

1195 Budapest, Kossuth L. u. 8.

(IX.-XVIII.-XIX., XX.-XXIII. Kerület)

Tel: 282-9905

Könyvtárai:

IX/1. 1098 Budapest, Börzsöny u. 13.
Tel: 357-5808
IX/2. 1093 Budapest, Boráros tér 2.
Tel: 217-8438
IX/3. 1095 Budapest, Mester u. 53-55.
Tel: 215-7471
IX/4. 1096 Budapest, Haller u. 27.
Tel: 215-5741
XVIII/1. 1188 Budapest, Nagykőrösi út 56.
Tel: 291-2392
XVIII/2. 1181 Budapest, Csontváry u. 32.
Tel: 291-1069
XVIII/3. 1183 Budapest, Thököly u. 5.
Tel: 291-2575, 290-2838
XIX/1. 1191 Budapest, Üllői út 255.
Tel: 357-0772

XIX/3. 1195 Budapest, Kossuth L. u. 8.
Tel: 282-9905, 280-1328
XX/2. 1203 Budapest, Vörösmarty u. 5.
Tel: 283-0872
XX/4. 1204 Budapest, Pacsirta u. 157/b
Tel: 284-7447
XXI/1. 1213 Budapest, Szent István út 230.
Tel: 277-7944, 276-3512
XXI/3. 1212 Budapest, Széchenyi I. u. 91.
Tel: 277-5278
XXI/4. 1211 Budapest, II. Rákóczi F. út 106.
Tel: 277-7965
XXI/5. 1214 Budapest, Vénusz u. 2.
Tel: 276-8953
XXIII/1. 1238 Budapest, Grassalkovich út 128.
Tel: 286-0008

TANULMÁNYOK

Papp István

A MAGYAR KÖZKÖNYVTÁRAK A 20. SZÁZAD MÁSODIK FELÉBEN*

MESE

Ötven évre visszaneézni az már annyi, mint az idő kútjának kávjára felkapaszkodni és pillantásunkkal az első kútgyűrű terét pásztázni. Az embert már megéri a mélység szédülete, de balgán azt hiszi, a személyes emlékezet ereje megóvjá attól, hogy csalóka árnyképek bizonytalanítsák el a támaszt és fogódzót kereső kezét-lábát.

Ilyen zavart érzések fognak el, amikor a magyar közkönyvtárak legutóbbi ötven évére, öt évtizedére, fél évszázadára készülök visszapillantani. Tulajdonképpen önkényesnek tűnhet e múltbanezés időpontjának kiválasztása: bár ma létező közkönyvtáraink java része az 1950-es, 51-es, 52-es évet tekintí alapítási dátumának, hazai közkönyvtárügyünk kezdetei jóval messzebből erednek. Nem a beképzeltség mondatja velem azonban, hanem inkább a felelősség vállalása, hogy az elvégzett munka felmérését a 2000-ból 2001-be forduló időkerék indokolja, az emberiség és benne népünk szimbolikus és konkrét kihatású eseményeire való visszaemlékezés és az a tény, hogy a közkönyvtár története is belefonódik az ország és népe, de ha úgy tetszik, a világ és az emberiség történetének vastag kötegebe.

Mint ahogy már sokan megállapították, egy dolog az, ami tényleg megtörtént, s egy másik ennek elmesélése, a narrativa. Az előbbi egyszeri és megváltoztathatatlan, az utóbbi egyebek között függ az elbeszélő személyétől, s ebből következően megszámlálhatatlan változata van. Voltaképpen az egyéni "mesékből" állhat össze az a közös történet, amely a leginkább megközelítheti a történelmet. Most az én mesém, legalábbis annak egy része kaphat nyilvánosságot. A nyilvánossá válásnak az a feltétele, hogy a mesélőnek meg kell hallgatnia mások meséit is, következménye pedig jó esetben az, hogy elősegíti a közös történet kialakítását.

Az én mesélésem nem fogja követni az időrendet. Inkább jelenségeket kíván kiemelni és értelmezni, semmint eseményeket. Nem akar kritizálni, számon kérni, elítélni és megítélni, hanem az eredményeket felmutatni. Nem egyfelől-másfelől hibákat és erényeket mérlegelni, hanem a teljesítményeket regisztrálni. Nem azt keresi, mi lehetett volna, hanem annak örül, ami lett. Ez persze könnyen oda vezethet, hogy a lehető közkönyvtárügyek legjobbját lássuk magunk előtt megvalósulni, de ez alkalommal ezt a veszélyt is vállalom. A sötétebb árnyalatokat fesse fel majd máskor egy másik mesélő.

A múltra emlékezünk, a jövőt elképzeljük, a jelen akarattal formáljuk. A múlt már nincs, a jövő még nincs, csak a jelen léteznék? Vagy éppen ellenkezőleg, a jelen nincs, mert a jövő múlik el folyamatosan, s születik meg minden pillanatban a múlt? Az idő dinamikus feszültségekkel teli dimenziójában léteznek a könyvtárak is. A jövőre vonatkozó elképzeléseinket egyaránt befolyásolják jelen törekvéseink és múltbéli tapasztalataink. Jelen ágálásunkat meghatározzák a jövőre vonatkozó vágyaink és a múltból hozott adottságaink. A múltunkról szóló mesék pedig a jelen küszködéseiből és a jövő álmaiból fakadnak; így válik ugyanolyan fontossá az, ami történt és amit hiszünk, hogy történt. Egy szakmának ezért életbevágó, hogy megteremtse múltját: a mindenkori jelen tevékenységének kézzelfogható eredményei mellett szükségünk van arra is, amit erről a tevékenységről gondolunk.

*Az MKE Helyismereti Könyvtárosok Szervezete VIII. országos tanácskozásán (Kaposvár, 2001. július 18–20.) elhangzott előadás szövege, amely megjelent a tanácskozás anyagát közlő kötetben is (Kaposvár, 2002)

A legutóbbi ötven év bármely szektoráról való gondolkodásunkat megnehezíti, hogy négyötöde egy utópisztikus ideológiát fügefalevélként használó, eleinte nagyon kemény, majd fokozatosan puhuló diktatúra alatt telt. A diktatúrák pedig – szokásuk szerint – az élet minden elemét, minden egyes meggymagot, így a könyvtárügyet is az ellenőrzésük alá akarják vonni. A kérdés ebből adódik: meg kell-e tagadni mindent, ami a rossz talaján jött létre? Vagy adódik egy mentőkérdés: olyan lett-e a magyar közkönyvtárügy, amilyen eszközt a diktatúra követelt a maga számára az emberi agyak és lelkek leigázására, vagy olyasmi jött létre, olyasmit alkottunk mi, mindahányan, ami vállalható értéket jelent a magyar kultúra történelmi folyamatában? Én az utóbbi válasz felé hajlok. Csak látszólag van igazuk azoknak, akik azt mondják, hogy a szocialista berendezkedés teremtette meg a korszerű közkönyvtárügyet hazánkban. Az előzmények messzire nyúlnak vissza, s nem lehetett volna ilyen könyvtári rendszert életre hívni a mélyen ható társadalmi erők és mozgások ellenére. Még azt is megengedem, hogy a szocializmus kényszeres vágya önmaga igazolására bizonyos mértékben pozitív szerepet játszott a könyvtári fejlődésben, de a tényleges hajtóerőt a társadalmat a 20-as, 30-as évektől egyre inkább átható megújulási és modernizációs, a világ fejlettebb részéhez való felzárkózási vágy jelentette. Mondom ezt abban a hitben, hogy a történelmi folyamatnak csak a felszínét jelentik a csaták, háborúk, forradalmak, politikai kurzusváltások és mindazok az események, amelyeket a krónikák mindig is rögzítettek, s amelyek a legtöbbször kellemetlen, sőt végzetes következményekkel jártak az egyes emberek életére. A történelem lényegét szerintem máshol kell keresni: a mindennapokban, a munkálkodásban, a társasági életben, a gondolatban és a művészetben, az egyén és a közösség viszonyának az alakulásában, a sok apró-cseprő eseményben, amely életünket teszi. S e sok apróság olyan hatalmas áradattá áll össze, amelyen az imént említett rémségek csak fodrozódások, mert a mozgás irányát alapvetően nem ők határozzák meg. S hiszem azt, hogy a magyar közkönyvtárak legutóbbi ötven éve nem a második világháború és a jaltai paktum következménye, hanem egy ugyanolyan elszánás eredménye, mint amely az első világháború után a felemelkedés útját a tanulásban és a művelődésben látta a kizsigerelt, tönkrement ország számára.

Szegény és megkésett országban nem alulról építkezve, az erős és gazdag önkormányzatok ráfordításaiból és az eredeti tőkefelhalmozás során felmérhetetlen vagyonok birtokába jutott filantrópok adományaiából épülhet ki a közkönyvtári rendszer, hanem mindenekelőtt az állam központi támogatásával. Ez volt a mi utunk is, de viszonylag hamar helyi intézményekké váltak a könyvtárak, s így foglalták el helyüket mind a kulturális infrastruktúrában, mind a közgondolkodásban.

Ennyi bevezető után vegyük szemügyre most már közelebről is tárgyunkat. A leltárt érdemes három szempontból elvégezni. Az első szempontot az a kérdés adja, mi született kézzel fogható, szemmel látható, szolgáltatásként igénybe vehető erőfeszítéseink nyomán? A második vizsgálati szempont a szervezetre irányul, vagyis arra, mi teszi lehetővé, hogy ne elszigetelt egységek halmazaként, hanem rendszerként jelenjen meg a magyar közkönyvtárügy? S végül a harmadik szempont a szellemi alapokat firtatja: hogyan vált társadalmilag elfogadott szakmává a könyvtárosság, hogyan felelt meg a könyvtáros szakma a vele szemben támasztott követelményeknek? Ezekre a kérdésekre nyilván nem adhatok átfogó és kimerítő válaszokat, csupán az általam lényegesnek tartott mozzanatokra térek ki.

SZOLGÁLAT

Ha madártávlatból pillantunk a hazai közkönyvtárügy térképére, legelőször a könyvtári épületek tűnnek szemünkbe. Ezt ma már természetesnek vesszük, de mit láttunk volna ötven évvel ezelőtt? Nem találok elég erős jelzőket arra, hogy jelentőségének megfelelően érzékeltessem azt a fejlődést, amely a közkönyvtárak elhelyezési körülményeiben végbement. Falusi, városi, megyei könyvtárak jutottak saját épülethez, s ott is, ahol más intézménnyel kellett osztozniuk a régi vagy új épületen, ott is általában sikerült már az épület külsején megjeleníteni, hogy könyvtár működik a falak között. Több könyvtár többször is új otthonhoz vagy jelentős bővítéshez jutott az ötven év során. Nem azt állítom, hogy nincsenek már méltatlan körülmények között vergődő könyvtárak, akár meghatározó szerepű megyei könyvtárak is. Az is előfordult, hogy más célra vettek igénybe könyvtári alapterületeket.

Többször magának a könyvtárnak kellett feladnia anyagi okokból érzékeny négyzetmétereket. De azt igen, hogy a könyvtár, mint középület szerte az országban polgárjogot nyert. Könnyű lett volna ezt elérni? Nem. Sok könyvtáros regényt írhatna arról, hogyan folytatott éveken, évtizedeken át tartó küzdelmet ezért a középületért. Ez alkalomból felejtünk el a kudarcokat – róluk talán majd akkor kell beszélnünk, ha a jövő teendőit kell felvázolnunk –, de tekintsünk végig büszkén a kisebb-nagyobb könyvtári épületeken, s ne fordítsuk el szemünket azoktól sem, amelyek funkcionálisan nem felelnek meg mindenben a szakmai követelményeknek, s fogadjuk be látókörünkbe a társbérlet nyúgével kúszkódó könyvtárakat is. Az új épületek emelése mellett figyelmet érdemelnek azok az erőfeszítések, amelyek kisebb-nagyobb bővítéseket eredményeztek új szolgáltatások befogadására, vagy egyszerűen csak a meglévő tereket felújítva, a berendezést kicserélve a felszerelést korszerűsítve tálták előnyösebb környezetben a szolgáltatásokat.

Ha belépünk a könyvtárakba, észre sem vesszük már azt a felbecsülhetetlen horderejű újítást, amit a szabadpolc bevezetése jelentett az ötvenes és hatvanas évek fordulóján. Ma gyakorlatilag a keresett állomány egészéhez közvetlenül hozzá lehet férni az olvasói tereken, s ha valamihez mégse, annak az állomány védelme vagy a helyhiány az oka. A szabadpolcon megtalálhatók a legkülönbélebb dokumentumok, olyanok is, amelyeket korábban elképzelhetetlennek tartottunk kirakni. Sőt, beszerzésüktől is idegenkedtünk, mondván, hogy addig miért vennénk hang- videó- stb. dokumentumot, ameddig a könyvre és a folyóíratra sem elég a pénz. Ma már nemcsak azért vannak jelen az elektronikus dokumentumok közkönyvtárainkban, mert áruk megegyezik egy-egy kézikönyvével, hanem mert valamennyi információhordozó az állomány szerves részét képezi.

A kínálat gazdagodását jelentette a különgyűjtemények megjelenése. A nagyobb könyvtárakban általánossá vált a helyismereti és a zenei részleg. A helyismereti gyűjtemények sok helyütt a helytörténeti kutatás műhelyeivé váltak, számottevő publikációs tevékenységet fejtettek ki és a szűkebb hazához való kötődést erősítették. Ugyanakkor a feltárás korszerű módszereinek és technikáinak kikísérletezését is vállalták.

A zenei gyűjtemények a kezdeti bizonytalanságok és önállósulási törekvések után egyre inkább a könyvtárak szerves részeivé váltak. Engedtek a korábbi kissé arisztokratikus felfogásukból, s értékrendjüket megőrizve, tekintetbe vették a populárisabb zene iránti igényeket is. A zenei szolgáltatás egy-egy könyvtár valódi vonzerejét képezi és a zenei művelődés jelentős tényezőjévé vált. A különféle dokumentumtípusok békés egymás mellett élése mindenekelőtt a zenei gyűjteményekben valósult meg.

A helyi körülményektől és adottságoktól függően nem egy speciális gyűjtemény jött létre a jelentkező igények nyomán vagy egy-egy adomány következtében. Mindezek hozzájárultak az egyes könyvtárak egyéni arculatának kiformalódásához.

Külföldi kulturális szervezetek információs csomagokat, kisebb gyűjteményeket helyeztek el egyes könyvtárakban az országukra vonatkozó kiinduló tájékozódás megkönnyítésére. Megjelentek az Európai Unió kiadványai, uniós információs pontok jöttek létre. A könyvtárak új igénykategóriákkal szembesültek, többek között a vállalkozói-üzleti körök információs szükségleteivel. A biznisz információt több helyütt a közhasznú-közérdekű információs szolgálattal kombináltan szervezték meg, ami a tájékoztató szolgálat újjáformálásához vezetett.

A szabadpolcra hamar kiderült, hogy nem egyszerűen a raktár megnyitását jelenti a használók előtt. Itt már nem csak arról volt szó, hogy egy bizonyos keresett könyvet le lehessen emelni a polcra a könyvtáros közreműködése nélkül, hanem az állomány elrendezésében az olvasó igényeit, keresési szempontjait kell érvényesíteni. A szabadpolcos könyvtár kezdett átalakulni a könyvtáros könyvtárából az olvasó könyvtárává. Megjelentek a különböző kiemelések, amelyek a tanulmányokat folytatók, a kötelező olvasmányokat keresők, a detektívregények kedvelői, a napi aktualitások iránt érdeklődők stb. stb. kedvére akartak tenni. Felmerült a szakrészlegek kialakításának lehetősége és szükségessége is. A böngészés, mint olvasmány- és információkeresési eljárás polgárjogot nyert. Kicsi könyvtárak egészét, nagyobb könyvtárak állományának egy részét az olvasói megközelítés szerint próbálták elrendezni. Kísérletek folytak a kérdéskönyvtárral, a családi könyvtárral. Mindez

visszahatott a könyvtár megjelenési formájára is: otthonosabbakká, informálisabbakká váltak a könyvtári terek.

Nem volt könnyű, de sikeresen lezajlott a gyerekek könyvtári szolgálatának emancipációja. Számos álva is kísérte (pl. külön ellátási rendszer keretében, önálló gyerekkönyvtárakkal történjék-e a gyerekek ellátása, vagy miképpen lehetne és kellene összevonni a gyerekkönyvtárakat az iskolai könyvtárakkal), de a végeredmény mindenképpen pozitív: önálló szolgálati ágként, de a könyvtár egészébe integrálva kapják meg a gyerekek az őket nagyon is megillető ellátást. Azon persze tart a kötélműz, hogy elég jut-e nekik, de annyi tény, hogy a gyerekrészlegekből sem hiányzik ma már a számítógép, a technikai felszerelés, a tisztességes, korosztályhoz illő bútorzat, s legfőképpen a könyvtáros. Talán újabban leginkább még a könyvtárosok tekintetében romlott az ellátottság, holott ők teremtett vonzó és pezsgő életet akár kuckónyi területeken is, ők vonzottak sok-sok gyereket a könyvtárba, s őket emlegetik negyven-ötven-hatvan évesek név szerint is, elérzékenyülve és hálásan, amikor gyermekkorukra emlékeznek. Nem vitatott többé, hogy a gyerekeknek önálló hely kell a könyvtáron belül, de érdeklődésük nyiladozásának megfelelően hozzá kell engedni őket a könyvtár valamennyi szolgáltatásához.

Megérdemelnek egy külön bekezdést az olvasótáborok is, ha a szakmai teljesítményeket vesszük számba. Esetükben messze többről volt szó, mint az olvasási technika fejlesztése, a könyv megszerettetése. Emberformálás és világnépepítés folyt ezekben a kis, hierarchia mentes közösségekben, ahol a résztvevők kölcsönösen segítettek egymást az emberi kiteljesedés felé. Örömmel és büszkeséggel emlékezhet az olvasótáborokra bárki, akinek csak köze volt is hozzájuk. Hát még azok, akik a motorjai voltak a mozgalomnak!

A magától értetődő dolgokat vesszük észre a legnehezebben. Kérem szépen, minden könyvtárban van katalógus. Hosszú évek, évtizedek, s a mindennapok szívós munkájával értük el ezt az állapotot, s köszönet illeti azokat, akik e kevésbé látványos, de létfontosságú tevékenységet vállalták, néha nehéz feltételek mellett, néha nem kellő megbecsültséggel, néha csipkelődő megjegyzéseket is szelíden elviselve. Katalógus nélkül, mint tudjuk, nincs könyvtár, s a könyvtár teljesítőképességének és minőségének éppen egyik döntő tényezője a feltártság.

S ne feledjük el azt sem, hogy mindenekelőtt a feldolgozó munka volt a könyvtárak technikai fejlesztésének a kovásza. Hiszen itt volt a legnagyobb szükség az emberi munkát kiváltó gépesítésre. Stencil, ormig, passzírozó, vizigráf, de már a holerit, perem- és fénylyukkártyák sem mondanak semmit a szakmába belépő fiatal nemzedékeknek, de annak idején mind izgalmas, sokat ígérő (bár kétségtelenül rövid életre ítélt), technikailag újszerű eljárásokként jelentek meg a könyvtárakban. Szerencsére a cédulakatalógusok átvészelték még a mikrofilmlapos technológiákat is, s szolgálhattak az igazi technológiaváltás, a számítógépesítés alapjául. A rend kedvéért meg kell emlékeznünk a kölcsönzési eljárások területén lezajlott gépesítési törekvésekről, kísérletekről is, amelyek egyfelől azt bizonyították, hogy a könyvtárosok nem csupán lila lelkületű filoszok, hanem praktikus gondolkodó menedzserek is, másfelől aláhúzták a gépiesen ismétlődő, nyilvántartási munkák automatizálásának, a könyvtáros felszabadításának szükségességét.

Manapság, a könyvtárainkban már különösebb fennakadások nélkül működő, integrált számítógépes rendszerek korában úgy emlékezünk vissza a tíz, húsz, harminc év előtti kezdetekre, mint ahogy a repülés szerelmesei a Wright-fivérekre, Blériot-ra vagy a rákosmezei megszállottakra. Mi is az úttörőknek kijáró tisztelettel és az őskonstrukciókat illető meghatott mosollyal pillantunk vissza azokra a csodálatos nőkre és férfiakra és szerkentyűkre, akik és amelyek a magyar közkönyvtárak automatizálását elindították. Megállás természetesen nincs ezen a területen sem, sőt ezen a területen nincs igazán megállás, ez alkalommal azonban elégedjünk meg biztatásul az eddig elért sikerek felemlítésével.

Ahogy a módszertanosok alatt a kerékpárt a motorkerékpár, a motorkerékpárt a gépkocsi, úgy váltják fel a számítógépes hardver és szoftver egyre újabb, nagyobb teljesítőképességű eszközei a régebbieket. Ez főképpen az anyagiak függvénye. A könyvtárosok hozzájárulására inkább a szoftverek, a rendszerfejlesztés, az installáció és a működtetés területén van szükség.

Közkönyvtárainkban több számítógépes rendszert alkalmaznak, – az én ízlésem szerint talán túl sokat is. Nem mintha ez baj lenne. Csak fájjalom egyik álmom elvesztését, hogy lenne egy központi és helyi forrásokkal egyaránt támogatott hazai rendszer, amely meghatározó szerepet játszhatna a közkönyvtárügy, mint szerves egész automatizációjában. A tényleges fejlődés más utat választott, a rendszerek békés egymás mellett élését. A cél így is elérhető, bár talán lassabban és többre kerül. Úgy látszik azonban, a redundancia informatikai tétele ezen a területen is érvényesül.

A közkönyvtárakban születő katalógusok, adatbázisok mindinkább közkinccsé válnak: az egyes tagok munkájának hasznát mind többen élvezik, elsősorban használóik javára. A kétséges értékű ajánló bibliográfiákat, de a reprezentatív bibliográfiai műveket, a helyismereti bibliográfiákat is felváltották-felváltják az adatbázisok, amelyek egyelőre floppyn vagy CD-n, mihamarább azonban online állnak rendelkezésre. S talán nem kell várni arra sem sokáig –hiszen a technikai feltételek adottak –, hogy a könyvtári katalógusok közkönyvtárügyi, közös katalógussá egyesüljenek.

S itt, e fejezet lezárásaként legyen szó azokról a szolgáltatásokról, amelyek valamikor szerves részét képezték a magyar közkönyvtárak kínálatának, most azonban már hiába keressük őket az étlapon. Nem olyasmikre gondolok, mint a cséplőgépek melletti felolvasások, a termelésnövelő kiállítások, a szatyormozgalom, a politikai kampányok támogatása, a próbálkozások az olvasók közvetlen tudati manipulálására, hanem azokra, amelyek valódi értékeket hordoztak, s létüket az anyagi-fenntartói feltételek elapadása kérdőjelezte meg.

Ezek közül az egyik a bibliobusz-szolgálat ígéretes megindulása, minden nehézséggel dacoló működése, majd – remélhetőleg ideiglenes – megszűnése. A bibliobuszok megszületésére hosszú évtizedeket kellett várni, sok kiváló könyvtáros minden erőfeszítése ellenére, s annak ellenére, hogy a művelődési autó-flotta ünnepélyes átadása biztató kezdetet jelentett vagy negyven éve. Kevés helyen teremtettek a szolgálat számára optimális működési feltételeket (kezdjük mindjárt azzal, hogy általában lerobbant járművekbe próbáltak új életet lehelni), s a szükséges infrastruktúra (garázs, állomáshelyek kialakítása, raktár stb.) is gyengécske volt. Ennek ellenére a szolgáltatás működött, s bizakodva tekintett a jövőbe. Felszámolásának legfőbb oka abban keresendő, hogy a költségek nem oszlottak meg az érintett könyvtárfenntartó hatóságok között, s a ráfordításokat vizsgáló költségelemzések olyan csekélysegekről feledkeztek meg, mint például az egy busz által kiváltott stationer könyvtárak épületeinek amortizációja. Mindig könnyebb egy-egy szolgáltatást megszüntetni, mint létrehozni. Ennek ellenére biztosra veszem, hogy bibliobusz ügyben nem hangzott el az utolsó szó, s az egy-egy régió könyvtári ellátásáért felelős önkormányzatok, s a kistéleplések, településrészek boldogulását szívükön viselő helyi önkormányzatok összefogásával, s némi központi állami akarattal és támogatással segítve ismét megjelennek a mozgókönyvtárak azokon a helyeken, ahová másképpen ma sem lehet eljuttatni a közkönyvtári szolgáltatásokat.

A másik a szakszervezeti könyvtárügy, vagy helyesebben a munkahelyi közkönyvtári ellátás. Talán éppen az volt a hiba, hogy a szakszervezeti jellegre esett a hangsúly, s nem az önkormányzatok által fenntartott közkönyvtári szolgálat speciális aspektusának tekintettük. Holott nyilvánvaló, hogy az érdekvédő, érdekképviselő szakszervezeteknek nem az a dolguk, hogy kulturális szolgáltatásokat működtessenek, hanem az, hogy fellépjenek ilyen szolgáltatásokért tagságuk nevében és javára. A hajdan oly erős és joggal büszke szakszervezeti könyvtárügy mára gyakorlatilag megszűnt, s örülünk, ha némely nagyobb vállalatnál megmaradt a munkahelyi közkönyvtár. Talán több helyen is, mint amennyire első bánatunkban gondolnánk. Ez mutatja azt, hogy tényleges szükségletről van szó, s nem csupán lózung volt azt hajtogatni, hogy az emberek mozgáskörzetébe, életterébe kell beépíteni a könyvtári ellátást. Mint professzionális teljesítmény minden elismerést megérdemel a szakszervezeti könyvtárügy: korszerű elvek alapján, a közkönyvtárakéval azonos szakmai színvonalon, erős támogatással a politikai, gazdasági és társadalmi szervek részéről, valamint számos önkéntes munkatárs odaadó munkájával vívta ki helyét a közkönyvtári térképen. Azon lehet vitatkozni, hogy drága volt, hogy nem volt elég hatékony, hogy felesleges átfedéseket eredményezett helyenként, de némely tanulságát ma is és a jövőben is hasznosíthatja a magyar közkönyvtárügy. Csak tárgyszavakban és emlékeztetőül: ellátó központok, központi gyarapítás, ellátó rendszer,

állományépítés koncentrikus körökben, átkölcsönzési állomány, letéti állomány, az igények jelentkezési helyén telepített szolgáltató pontok, rendszeres módszertani gondozás stb. Főként a szakszervezeti hálózatok keretében bontakoztak ki a kórházi betegkönyvtárak is; mi lett velük?

SZERVEZET

A magyar közkönyvtárügy erejét az adja, hogy egységes szervezetté vált. A szervezet több, mint az egyes tagok összessége; ezt már a régi rómaiak is tudták, gondoljunk akár a vesszőnyaláb állami szimbólumára, akár a Mons Saceren elhangzott ismert példázatra az emberi testről. A hálózat szakkifejezés ma már más tartalmat hordoz, s amit annak idején hálózatnak neveztünk, azt ma inkább könyvtári rendszernek hívjuk, – mégis, erről az ötven évről szólva anakronizmus volna nem a hálózati terminust használni. A hálózati struktúra a modern közkönyvtárügy koncepciójának a magját képezi. Ez munkált a körzeti könyvtárak létesítése mögött, s ez teljesedett ki, amikor a közigazgatás szervezetébe ágyazottan épültek ki a megyei hálózatok. A megyei és járási könyvtárak adták azt a szilárd alapot, amelyre fel lehetett húzni az ország egész területére kiterjedő könyvtári ellátás épületét. Hamarosan kiderült, hogy könnyebb könyvtárat alapítani, mint működtetni és fejleszteni. Talán éppen az különbözteti meg előnyösen a megyei és járási könyvtárakra alapozott könyvtári rendszert a korábbi próbálkozásoktól, hogy sikerült megoldani a folyamatos módszertani gondozást, vagyis a kisebb települések könyvtárai nem maradtak magukra sem szakmai munkájukban, sem a fenntartó szervek előtti képviselőben. Lehet, hogy túlságosan korán következett be az ún. tanácsosítás, vagyis amikor az anyagi feltételek teljes körének biztosítását túl korán bízták az ezernyi gonddal küszködő, többnyire nagyon szegény helyi közigazgatási szervezetekre, bár elvileg helyes lépés volt. Különösen helyes lett volna, ha intézményesen gondoskodtak volna olyan központi forrásról, amely a helyi csapatok csepegés helyett csurgásra ösztönözte volna. Ennek hiányában is sikerült az egyes megyékben megyei könyvtárfejlesztési alapokat kiharcolni; ezek jelentőségét – kis túlzással – a Carnegie Alapítvány hatásához lehet hasonlítani. Az állam sem vonult ki azonban a helyi könyvtárak fejlesztéséből; egy központi tervgazdálkodásra berendezkedett politikai rendszer nem is tehette volna. Hogy mennyi jutott erre a célra? Biztos, hogy nem elég, de annyi igen, hogy egymás után épültek az új megyei és városi könyvtárak, s a falunak is jutott egy-egy új vagy felújított épület az emlékezetes és eredményes könyvtárépítési mozgalmak jóvoltából.

A közigazgatás szervezetéhez igazodó közkönyvtárügyet sokkhatás érte a járások megszűntével, hiszen a közigazgatási határokon túlnyúló anyagi és személyi szolgáltatásokat egyre kevésbé, s akkor is csak megszokásból és szívességből vállalták a városi és nagyközségi tanácsok. Az egész teher elvileg, s egyre inkább gyakorlatilag is a megyei könyvtárakra hárult. Ennek ellenére, s ha nehézségekkel viaskodva is, állnak még a hálózatok. Sokat segített ebben, hogy ellátó rendszerekbe tömörültek sokfelé a város vonzaskörzetében működő könyvtárak. Ez sokkal többet jelent a pusztán módszertani gondozásnál, mert közös állományépítéssel, távközlési és szállítási kapcsolatokkal tényleges garanciákat nyújt a helyi könyvtárral szemben támasztott igények kielégítéséhez. Az ellátó rendszerek kialakulását megyei és központi források is ösztönözték. Tény azonban, hogy a könyvtári ellátás szempontjából nem előnyös a túl sok önkormányzatra tagolt közigazgatás. Természetesen nincs semmi akadálya, hogy az önkormányzatok egyesítsék anyagi forrásaikat egy feladat közös elvégzésére, egy-egy szolgáltatás közös működtetésére, de a könyvtárosok a megmondható, mennyi erőfeszítésbe és rábeszélésbe kerül az autonómia akár csak picinyke szeletének feladására, az erőforrások közös kalapba helyezésére rávenni az önkormányzatokat. Így a falusi könyvtári ellátás továbbra is Sorgenkindje a magyar közkönyvtárügynek, s kérdés, hogy e gyermek felnevelésének mi a hatásosabb eszköze: a megyei és az állami támogatást közvetlenül a fenntartókhöz, vagy az ellátó rendszerekhez juttatni. A módszertani könyvtárosok sokszor sziszifuszi munkájának máig sincs vége, bár joggal lehetnek büszkéek eddigi eredményeikre. Létszámukban megfogyatkozva, de töretlen odaadással és lelkesedéssel végzett munkájuk továbbra is a rendszer működésének elengedhetetlen emberi tényezője.

A közkönyvtárak szervezeti egységét az elmúlt időszakban több kihívás is érte, főként a művelődési házak, kisebb részben az iskolák részéről. Nem vagyok hajlandó azonosítani a művelődési házakat a közművelődéssel, bár ez az ambíciójuk nagyon is nyilvánvalóvá vált expanzív törekvések során. Érthető, hogy a könyvtárak szervezeti önállóságának kérdését másképpen látja a könyvtáros, egy erős szolgáltatás bekebelezésével létét igazolni kívánó művelődésszervező és a két gondból egyet csinálni akaró fenntartó. Annyi megállapítható, hogy a szervezeti összevonás nem javította a könyvtári ellátást, s jó, ha nem rontotta színvonalát. Nem hozott megváltást a könyvtárak nehézségeire, inkább növelte őket. Ez a megállapítás érvényes a városokban létrehozott művelődési háznak és könyvtárnak nevezett kombájnokra, s talán a falusi és városrészi klubkönyvtárakra is. Akár falusi, akár városi könyvtárról legyen szó, különös és folyamatos gondot jelent a könyvtári rendszerhez való tartozásuk érvényesítése. Más kérdés az ún. általános művelődési központokban működő és a kettős funkciójú, iskolai és községi könyvtárak ügye. Ez a formáció elfogadható, bevált, sőt esetenként ajánlható, ha kellőképpen tekintetbe veszik a fenntartók és a működtetők az iskola és a lakosság könyvtári ellátásának sajátos követelményeit.

A rendszer felépítésének fontos, szükséges és ajánlott, bár a nemzetközi gyakorlat szerint nem nélkülözhetetlen elemét képezik a különféle szintű jogszabályok. Mi szerencsésnek mondhatjuk magunkat, mert ebben az időszakban három alapjogszabály is foglalkozott a könyvtárakkal, ráadásul egyenletesen elosztva az időben: az ötvenes, a hetvenes és a kilencvenes évek derekán születtek, s az utóbbi valódi törvényként. Mindhárom jól tükrözi azt a társadalmi valóságot, amelynek talaján létrejött, s ha egyik sem elégíti ki a maximalista könyvtárosi elvárásokat, mégis lendületet adott a könyvtári ellátás fejlesztésének. Legalábbis hivatkozási alapot nyújtott. Tegyük hozzá azt is, hogy a legutóbbi törvény végre megnyitotta azokat a központi alapokat, amelyek a könyvtárosok több évtizedes vágyát képezték. Ugyan mindhárom törvény az egész könyvtárügyet látókörébe vonja, de – legyünk őszinték – érdemben a legtöbbet a közkönyvtárak, no meg a nemzeti könyvtár számára mondja. (A nemzeti könyvtár egyébként felfogható az ország első közkönyvtárának, s szolgáltatásai jó részét éppen a közkönyvtárak élvezik.) Tehát kaptunk törvényeket, s ez javunkra, azaz használóink javára vált. Az alacsonyabb szintű jogszabályokból talán kevesebb is elég lett volna, különösen az olyanokból, mint az ominózus leltározási rendelet.

Az egész korszak – talán így fogják majd valamikor nevezni ezt az öt évtizedet – meghatározó jelentőségű szereplője volt a Könyvtárellátó. Nélküle aligha lehetett volna felépíteni azt a könyvtári rendszert, amelyet magunk előtt látunk. Vagy ha igen, nélküle sokkal több munkába, verítékbe került volna, vagy lényegesen alacsonyabb színvonalú szolgáltatásokra lett volna képes. Ezért: sine Kelló non est vita, si est vita, non est ita, – mondhatjuk a közkönyvtárügyre nézve. Kulcskérdés volt tehát megállapítani annak idején ezt a vállalatot, az évek során megőrizni és fejleszteni. A könyvtárosok szájáról nehezen fakad a dicséret; annál készebbek voltak hűséges partnerüket bizony-bizony nem is ok nélkül kritizálni. Most azonban itt van az ideje annak, hogy a korszerű könyvtárügy kulcsának nevezzük a Kellót, s lerójuk előtte az elismerés adóját. Ne feledjük azonban, hogy a zár megváltozásával a kulcsot is újra kell esetenként reszelni. A Kelló elsősorban az állománygyarapítás és az állomány feltárásának minőségi színvonalában éreztette hatását. Hűséges társa volt ebben a hatvanas évek derekától az Új Könyvek című állománygyarapítási tanácsadó folyóirat, amely a nehéz években – szerkesztői a megmondható – nem egyszer, se kétszer lett ad audiendum verbum szólítva. (Nem állom meg, hogy legalább zárójeles megjegyzésként ne adjak hangot magánvéleményemnek: nem vagyok meggyőződve arról, hogy a mai körülmények között is a leghelyesebb megoldás, hogy a szerkesztőség még mindig a Kellótól elszakítva, egy másik intézmény keretében működik. Ennek kifejtése azonban messzire vezetne.) A Kelló alapszolgáltatásaihoz az idők során sok más kiegészítő szolgáltatás járult. Közülük némely kiállta a próbát, mások elenyésztek. Mindez természetesnek tekinthető. Örvendetes, hogy a nemzetiségi könyvellátás az előbbiekre közé tartozik, és sajnálatos, hogy a könyvtári kötés az utóbbiakhoz. Talán a kötés kérdését ismét elő lehetne venni a több ezer forintos könyvárak tükrében. A könyvtári kötés annak idején azért nem tudott meggyökerezni, mert túl

alacsonyok voltak a könyvtárak: olcsóbb volt új könyvet venni, mint kötetni. Emberek, megváltoztak a közgazdasági körülmények!

A könyvtári szervezetnek kellett volna megkönnyítenie az egyre növekvő problémát okozó nem használt, elavult állományok kezelését, magyarul kivonását. Az újrahaznosítás makacs dogmája (amely alatt nem az eladást vagy a zúzdát értettük, hanem a fölösleges művek egy másik könyvtárnak való átpasszolását) és a szakmai állományépítésre gyanakodó pénzügyi-könyvelői jogszabályi rendelkezés nagy terhet jelentett a korszerű ellátási rendszer kiépítése szempontjából, s erősítette azt a tévhitet, mely szerint annál jobb a könyvtár, minél nagyobb az állománya. Jobb célra hasznosítható munkaórák tízezrei (szándékosan alulbecsült számot mondok) mentek veszendőbe a semmire se való könyvek listázásával, felajánlásával, körözésével, raktározásával, szállításával. Az utóbbi évtizedben – bár talán illegálisan – javulni látszik a helyzet, s lépéseket tettünk a helyes állománygazdálkodás irányába.

Elvi szinten kezdetektől fogva világos volt előttünk, hogy nem az olvasónak kell a könyvhöz mennie, hanem a könyvet kell a használóhoz eljuttatni. Sok eszmefuttatás, irányelv, vizsgálat, talán még jogszabály is foglalkozott a könyvtárközi kölcsönzéssel, ám a tényleges teljesítmények – más országok forgalmához képest – nagyon szerények maradtak. Az utóbbi években azonban öröndetes módon előtérbe került a dokumentum- és információellátás korszerű infrastruktúrára alapozott kibontakoztatása. Az infrastruktúrába egyaránt beleértendő az ellátó rendszerek egyedi dokumentumkéréseket teljesítő, menetrendszerű szállító kapacitása és a digitalizált dokumentumokat és információkat az íróasztalokig eljuttató, elektronikus gyűjtemények, adatbázisok és hálózatok együttese. A különböző tényezők mérlegelése arra enged következtetni, hogy a közkönyvtárak a hazai és nemzetközi könyvtári együttműködésre támaszkodó dokumentumellátó szolgáltatásukkal komoly szerepet játszhatnak az otthonukban dolgozók, a távoktatásban résztvevők, a kis- és középvállalkozások stb. stb. igényeinek kielégítésében.

A szervezet formalizáltságát, de erejét is növelték a hosszabb-rövidebb ideig élő, kisebb-nagyobb területre kiterjedő könyvtárközi kapcsolatok. Különös figyelmet érdemelnek az egy-egy város vagy régió különféle típusú könyvtárait összefogó szervezetek, amelyek általában a közkönyvtárak kezdeményezésére jöttek létre, s működésük is jórészt rajtuk múlt. Az olyan országos és minden könyvtártípust felölelő szervezetben, mint pl. az OKT, OKDT majd ismét OKT, vagy a Könyvtári és Informatikai Kamara, később IKSZ kebelén belül is megalakultak a közkönyvtárak számára fellépési fórumot jelentő tagozatok. A városi és megyei könyvtárak külön-külön is megalakították érdekképviseleti egyesüléseiket, de helyesebb volna ezeket munkaközösségeknek nevezni. A sokasodó szervezetekben nem a könyvtárügy egységét veszélyeztető jelenséget kell látni, hanem inkább az erő jelét. Jut ebből az erőből arra is, hogy az egyes könyvtárak felismerjék és vállalják felelősségüket a szomszéd országokban élő magyar közösségek könyvtári ellátásának fejlesztésében való közreműködésért akár szakmai tanácsadással, akár közvetlen támogatással. A hazai nemzetiségek anyanyelvi irodalommal és információval való ellátottságáért tett évtizedes erőfeszítéseket a határon túli könyvtárakhoz fűződő kollegiális és munkakapcsolatok teszik teljessé.

E fejezet lezárásaként a közkönyvtárügy társadalmi beágyazódása terén elért eredményekről szeretnék szólni. Megtették a magukét a könyvtárak egyenként is, s együttesükben is. Nem mondom, hogy nem volt némi fenntartás ezzel a tevékenységgel szemben, ami minden bizonnyal a politikai manipuláció iránt érzett viszolygásból, passzív rezisztenciából eredt. Ennek ellenére az idők folyamán a társadalmi kapcsolattartás módszerei korszerűsödtek, megtanultuk és átvettük korszerű technikáit és eljárásait, s rájöttünk, hogy alkalmazásukkal tényleges hatást lehet elérni mind a könyvtárak társadalmi elfogadottságának és elismertségének javításában, mind pedig a könyvtári szolgáltatásoknak a használókhoz való eljuttatásában, a könyvtár- és információhasználati kedv fokozásában. Ebből a szempontból ma már nem ítélem el a József Attila olvasómozgalmat sem, én, aki pedig annak idején annyira rühelltem, s inkább a pozitív tanulságaira hívom fel a figyelmet. Még az annyszor kigúnyolt szocialista brigádmozgalomba beépülő könyvtárhasználati elem sem elvetendő: a kisközösségek, önképzőkörök, spontánul szerveződő csoportok könyvtári támogatása

Amerikában sem ismeretlen, csak ott outreach programoknak vagy big books olvasómozgalomnak vagy ilyesmiknek hívják. Ez az az eset, amikor nem a tartalmat, hanem a formát, az eszközt kell nézünk. Nyilván más tartalommal töltöttük meg akkor és töltjük meg ma a könyvtárakat védő és erősítő társadalmi összefogásért indított mozgalmakat, vagy a tavaszi, nyári, őszi, téli könyvtári akciókat. Nem lenne talán hiábavaló újragondolni az olvasó néperségért mozgalom célkitűzéseit sem. Vagy az idén meghirdetett olvasás éve már erre utal? Vigyázat: mindenből lehet tanulni és okulni, s viselkedésünket, módszereinket az adott körülményekhez kell igazítanunk, hogy sikeresek lehessünk a fő cél elérésében: a könyvtár- és információhasználat társadalmi mértékű elterjesztésében, amitől jelen statisztikai mutatóink szerint még messze állunk.

SZELLEMEK

A közkönyvtári szolgáltatásokat és szervezeteket végig áthatotta egy egyre markánsabb kontúrokat öltő szellem, amit emelkedetten akár közkönyvtári géniusznak is nevezhetnénk. Köznapiban szólva egy szakma megjelenéséről, megerősödéséről és társadalmi elfogadásáról lehet beszélni. A könyvtári rendszer szülte-e ezt a szellemet, vagy ellenkezőleg, a szellem alkotta-e meg a rendszert, kár ezen vitatkozni. Ami tény, az a szoros kölcsönhatás, a váltakozó ok és okozat viszony a könyvtárosi közgondolkodás és a könyvtári ellátás között. Ez utóbbi kibontakozása erősítette, gazdagította, korszerűsítette a szakmai köztudatot, világképet, nézeteket, s az előbbi érlelődése alapozott meg új szolgáltatásokat, fejlesztette a technológiát, szilárdította meg a közkönyvtári rendszert.

Ma ott tartunk, hogy a társadalom foglalkozásnak, mi több szakmának fogadta el a könyvtárosságot, olyan szakmának, amelynek gazdag, speciális ismeretanyaga van, amelyet felsőfokú tanulmányok során lehet elsajátítani.

Nem véletlen, hogy már a korszak kezdetén a közkönyvtárosok képzése kiemelt figyelmet kapott. Jó, jó, az akkoriban csúfolódva gyorstalpalónak nevezett néhány hetes vagy hónapos könyvtáros tanfolyamokon és iskolákon a marxista hittan uralkodott, azonban a szakmai ismeretek is kellő súlyt kaptak. S ami még fontosabb: szakmai öntudattal és elkötelezettséggel vértették fel a hallgatókat, akik közül sokan meghatározó szerepet játszottak az elkövetkező évtizedekben, elfelejtve az ideológiai balítéleteket, de soha meg nem feledkezve az olvasók szolgálatáról.

A negyvenes évek végén meginduló egyetemi, az ötvenes évek elejétől működő főiskolai tanszéktől is egyre több szakembert kaptak a közkönyvtárak is. A tömeges képzést azonban a szakma közös erőfeszítésével létrehozott, a működéshez igen kevés központi segítséget kapott könyvtárosképző szaktanfolyamok oldották meg. A tankönyvtárak szerepét elsősorban a megyei könyvtárak töltötték be; máig hálásak lehetünk nekik és a kebelükben szerveződött, odaadó, magas színvonalon oktató és a szakmai követelményekből nem engedő tanári karoknak.

A könyvtárosképző szaktanfolyamok készítették elő a könyvtárosképzés bevonulását a tanítóképző, majd tanárképző főiskolákra (s hátukon vonult be a népművelőképzés is), s végzett hallgatóik késői jóvátételként kapták meg a főiskolai államvizsga letételének lehetőségét.

A könyvtári segéderőket képző könyvtárkezelői tanfolyamok előzményére alapozhatott az asszisztensképzés, amely némi tévelygés után találta meg, de megtalálta a maga helyét a könyvtárosképzés rendszerében.

Ma ott tartunk, hogy országunk méreteihez képest túl sok a könyvtárosképző intézet. Ennek veszélyeivel egyszer érdemes volna szembenézni.

A rendszeressé váló továbbképzés érdemeiről is meg kell emlékeznünk. A tanfolyamok egy-egy szakterületen nemcsak a specializálódást és az ismeretek korszerűsítését segítették elő, hanem szakmai közösségek, szakmai műhelyek létrejöttét is ösztönözték. Gondoljunk csak vissza a gyerekkönyvtárosi vagy a zenei tanfolyamokra, a módszertanosok, a helyismereti könyvtárosok továbbképzési alkalmaira. A bibliográfiai leírás új szabványainak bevezetése valóságos továbbképzési hullámot váltott ki, amely egyfelől a katalógusok megújulását, másfelől számítógépesítését alapozta meg. Hasonló hullámot váltott ki az utóbbi években a számítógépes és távközlési technológia könyvtári alkalmazása.

Egy szót a könyvtárosi olvasótáborokról és egyéb fedőneveken futó továbbképzési formákról is. A hetvenes évektől kezdve ezek egy másfajta szemléletet, a fennálló körülmények kritikáját, alternatív szakmai gondolkodásmódot közvetítettek a résztvevők felé, tágítva a látókört és vizsgálva a változtatás lehetőségét.

Számos vizsgálódás, felmérés, műhelyvita, külföldi tájékozódás előzte meg a szakmai irányelvek megszületését. A szakmai irányelvek jelentősége és hatása talán még a háromezer népkönyvtárat létrehozó lovasrohamét is felülmúlja. Tulajdonképpen ezzel alakult ki a magyar közkönyvtárügy váza, szilárdult meg rendszere, kaptak hosszú távra szóló koncepciót, célokat, alapelveket és követelményeket politikusok, fenntartók és könyvtárosok egyaránt, hogy azután ki-ki annyit váltson valóra, amennyit szelleme, lelkülete és anyagi adottságai megengedtek. Voltaképpen a szakmai irányelvek nyomán születtek az első stratégiai tervek, hiszen a követelmények olyan magasan voltak megszabva, hogy nyilvánvalóan nem lehetett a lovasroham régi módszeréhez nyúlni. Módszertanos kollégáink eddigi legnagyobb teljesítményének minősíthető e stratégiai tervek elkészítése, elfogadtatása és szívós napi munkával, lépésről-lépésre való, még mindig tartó megvalósítása. A stratégiai tervek, mint ahogy az a stratégiai tervek szokása, időközben változtak, új elemekkel gazdagodtak, felülvizsgálatot nyertek, de megtartották azt a szerepüket, hogy ne engedjék belesüppedni a napi gondokba és nehézségekbe se a könyvtárat, se a könyvtárost, hanem arra biztassák őket, hogy messze tekintsenek és a világ járásához igazítsák lépteiket. A szakmai irányelvekkel kezdődött meg a magyar közkönyvtárügy felzárkózása a nemzetközi színvonalhoz. Megítélés kérdése, hogy csak az elmaradásunk nem nőtt, vagy sikerült az élvonaltól elválasztó távolságot csökkentenünk is. A távlatos gondolkodásnak, a nagy célok rendületlen és kitartó követésének igazát bizonyítják többek között azok a valóravált könyvtári építkezések, amelyeket éveken, ötéves terveken, évtizedeken át dédelgetett, és szelídebb vagy erőszakosabb módon, de mindegyre napirendre tűzetett a használói igényekre és a jövőre orientált könyvtáros.

A szakmai irányelvek kidolgozása és a gyakorlatba való átültetésének folyamata tipikusan kutatási-fejlesztési vállalkozás volt. További hasonló, a könyvtárosi köztudatot gazdagító, elméleti-alapozó, a valóságot feltáró és a gyakorlatot befolyásoló kutatási trendek is jelentkeztek, amelyek jelentős mértékben járultak hozzá a közkönyvtárak fejlődéséhez, a szakmai ismeretanyag korszerűsödéséhez. Jól működött az a ciklusság, amely a kutatási eredmények produkálásából, a képzés-továbbképzés révén történő elterjesztésükből és gyakorlati alkalmazásukból áll.

Egy-egy kutatási témakör hosszabb időtartamon át szerepelt a napirenden, számos kolléga érdeklődését keltette fel és bővítette az aktív közreműködők elkötelezett taborát. Jól nyomon követhető az időszak folyóirataikkal, de monografikus publikációi révén is a közös gondolkodás folyamata, a kutatói igényesség növekedése és a szakmai önreflexió képességének erősödése. A témák közül csak néhányat: a közkönyvtári állományok összetételének vizsgálata, az állományépítés koncepciójának kialakítása, a könyvtárépítés és -berendezés elméleti-gyakorlati megalapozása, a zenei és helyismereti különgyűjtemények kérdéseinek tisztázása, a gyerekkönyvtári szolgálat ismeretanyagának kidolgozása, és így tovább.

Külön említést érdemel a 60-as évek második felében szerény keretek között megindult, a 70-es években kibontakozó, majd az utóbbi években mintha kissé visszaeső, általunk olvasáskutatásnak nevezett, de voltaképpen könyvtári és olvasási szakszociológiának és pszichológiának minősíthető kutatási irányzat. Ez teljes szinkronban volt a politikai és ideológiai kötelékek lazultán fellendülő, a való helyzet feltárására irányuló szociológiai reneszánszsal. Ez volt az a kutatási terület, amelynek révén a közkönyvtári kutatások is helyet kaptak az ország kutatási térképén, s az eredmények tudományos minőségéért nem volt semmi szégyenkeznivalónk. A nemzetközi szinten is tekintélyt vívott ki magának a magyar olvasáskutatási műhely. A magot képző kutatói csoport körül igen széles holdudvar alakult ki, s nem túlzás közkönyvtárosok százairól beszélni, akik adatgyűjtő, feldolgozó, tanulmányíró, kísérletvezető minőségükben kritikus szemmel kezdték nézni környezetüket, s készek voltak a változtatásra is. Ez nem egyszer egzisztenciális fenyegetést hordozó helyzetek kialakulásához vezetett.

Részben az olvasás- és könyvtárszociológiai vizsgálódások, részben a könyvtárosi etosz hatására a szakma látókörébe került a szociálisan, fizikailag vagy mentálisan hátrányt szenvedő rétegek problémája. Mindenekelőtt a nemzetiségek könyvtári ellátása kapott jelentőségének megfelelő szakmapolitikai figyelmet, s ennek nyomán megkezdődött a megoldás felé vezető hosszú menetelés. (Talán éppen a magyar erőfeszítések és kitartó kopogtatásunk is közrejátszottak abban, hogy a bevándorolt kisebbségek mellett az indigéna nemzetiségek könyvtári ellátása is figyelmet kap immár a különböző nemzetközi fórumokon.) A kórházi betegkönyvtárak és börtönkönyvtárak ügye, a nehéz helyzetben lévő embertársainknak nyújtott speciális szolgáltatások kifejlesztése mostanában mintha kevesebb törődést kapna a szakma részéről, mint korábban. Nem hiszem, hogy ez csak az anyagi nehézségek következménye. A könyvtárosi lelkiismeret nem véletlenül sorolta a közkönyvtárak hármas funkciórendszerébe negyedikként a szociális funkciót, ami ugyan szakmailag vitatható, de etikailag teljes mértékben helytálló.

Sokként érte az imént említett könyvtárosi lelkiismeretet a 80-as és 90-es évek fordulóján jelentkező "elanyagiasodás". (Szándékosan nem a politikai-gazdasági rendszer megváltozásához kötöm ezt a jelenséget, mert alighanem ettől függetlenül is bekövetkezett volna.) Egyes szolgáltatások térítéses volta, a könyvtárak közötti szolgáltatások szocialistáról kapitalista alapokra való helyezése, a könyvtárak vállalkozói, pénzcsináló igyekezete szögesen állt szemben az addigi filantróp magatartással. Úgy látszik, közkönyvtáraink sikeresen birkóznak meg használóik egyetértésével ezzel a kihívással is: a pénztudatosság ösztönző ereje hasznosan egészíti ki a közszolgálat eszméjét.

A szakmai öntudat is fontos eleme a könyvtárosi közgondolkodásnak. Megvallom, nagy örömmre szolgált, hogy a szövegben végig a közkönyvtár kifejezést használhattam. A nagykorúság demonstrálását, a szocialista közművelődés mindent betakarni kívánó, de a könyvtárügyet sokszor mégis fájni hagyó és szervezeti önállóságát fenyegető köpenye alól való szabadulás volt a célja a 70-es években folytatott, bár sikertelenül zárult emancipációs küzdelemnek a közművelődési könyvtári elnevezés megváltoztatásáért. Terminológiai vita formájában szakmai és nem csak szakmai ideológiák csaptak össze. A könyvtárosok azt hangoztatták, hogy a könyvtár minden társadalmi tevékenységet egyaránt szolgál; nemcsak a közművelődést, hanem a tudományos kutatást, az oktatást, a gazdasági életet is. Ezért helyesebb volna általános nyilvános könyvtárnak nevezni az intézményt. A megyei könyvtárak rangemelését célozta az általános nyilvános könyvtár terminus felvetése. Az előbbi bevezetését politikai, az utóbbiét szakmai megfontolások és érvek gátolták meg. Azóta a művelődési házak kiscsömöci bekebelezési étvágya talán csökkent, s a globális, virtuális könyvtár koncepciója más dimenziókba helyezte a könyvtárak szolgáltatási határait. Így nem akadályoz meg bennünket már semmi abban, hogy a köz könyvtára legyünk, valóban az egész közösség minden tevékenységi szektorát szolgáljuk, s ezt nevünkben is kifejezésre juttassuk. Ó, mily édes kimondani: közkönyvtár! Ne feledjük: az áttörést e fronton a Magyar Könyvtárosok Egyesülete Közkönyvtári Egyletének névváltozása és küldetésnyilatkozata hozta.

Szakmai öntudatról beszéltem, s hadd beszéljek szakmai tudatosodásról is. Ennek legfőbb hordozója, eszköze, támogatója, előmozdítója a Könyvtáros című folyóirat volt. Hosszú története során nevezték őt másként is, ma is más névre hallgat, de eszünkhöz és szívünkhöz mégis ezen a néven nőtt. Küldetését nehéz körülmények között is becsülettel teljesítette, sőt többre is vállalkozott, mint ami általában egy szakmai folyóirattól elvárható. A közkönyvtárügy meghajtja lobogóját a Könyvtáros mindenkor szerkesztői előtt. Vajha mielőbb régi fényében ragyogna! Köszönet illeti a Könyvtári Figyelőt is a közkönyvtáraknak juttatott figyelemért, s elismerés jár a megyei és más könyvtárakban egyre igényesebben szerkesztett, a közkönyvtári rendszer működését, a más típusú könyvtárakkal való együttműködését, a könyvtárosi tudatosodást segítő lapoknak.

Végezetül a közkönyvtári géniusz két hű szolgáját idézem meg. A Magyar Könyvtárosok Egyesülete működése közel a teljes időszakra rányomta a bélyegét, s elsősorban területi szervezetei, de szakmai szekciói is kiváló keretet nyújtottak a könyvtárosok szakmai kezdeményezései és tevékenysége kibontakozásához. Kedvezőbb szelek még messzebbre és gyorsabban hajtották volna a hajót. A KMK-ról – hadd nevezzem így ezt az intézményt, hiszen legtovább ezen a néven emlegették

e korszakban, hívták tetemre vagy dicsérték okkal-móddal, – nincs sokat mit mondanom. Mindenkori erejétől telően végigcsinálta a közkönyvtárakkal a legutóbbi ötven évet, néha utat mutatva, mindig szolgálva, tanulva és tanítva, olykor botladozva, de újra meg újra felállva. S a legtöbb, ami elmondható róla: a magyar közkönyvtárügy nem ilyenné vált volna a KMK nélkül, de a KMK sem élt volna meg a közkönyvtárak segítségével.

ÖRÖKSÉG

Mi van még hátra a számvetésből?

Először is annak megállapítása, hogy a magyar közkönyvtárügy nem maradt le a közkönyvtáraknak a második világháborút követő évtizedekben kibontakozó, az egész világra kiterjedő, nagy fejlődési hullámáról. Az UNESCO manifesztuma, az IFLA irányelvei által kijelölt irányban, a hazai adottságok által meghatározottan, de jó példákat követve fejlődött. Ennek során újjáépítette, sőt nagyrészt lerakta az alapokat, s rájuk egy nemzetközi összehasonlítást is kiálló épületet húzott. Egészen biztos, hogy a mezőny első harmadában, s ezen belül sem az utolsó helyek egyikén vágott bele a 21. századba.

Másodszer annak a kérdésnek a megválaszolása, mi az az örökség, amit a jövő társadalma a közkönyvtáraktól kap? Az épületek? Aligha. Az épület, mint tudjuk, átfunkcionálható, kinőhető, lebontható. A technika? Semmi sem avul nála gyorsabban. Az állomány? A könyvek a közkönyvtárban arra valók, hogy elkopjanak, s ha olyan értéket hordoznak, amely időtálló, akkor újabb és újabb kiadásai fognak a polcokon helyet kapni. A katalógusok? Alakot és szerepet váltanak, s egyre inkább az egész irodalomról akarunk tudni, nem az egyes könyvtárak tartalmáról. Akkor hát? Alighanem a közkönyvtárak öröksége az, amivel és amennyiben elősegítették az egyes emberek, közösségek, az egész ország boldogulását, e szó összetett értelmében: közvetve és közvetlenül hozzájárultak ahhoz, hogy egyről kettőre jussanak az anyagi életfeltételek megteremtésében, és ők is megették a magukét azért, hogy az emberek néha-néha azt érezzék, megsimogatták a kék madár csillogó tollait. Így hát a közkönyvtárak öröksége az emberekben él tovább. Ezért nincs semmi okunk arra, hogy aggódjunk jövőjükért.

Harmadszor pedig le kell vonnunk a fenti válaszból adódó következtetést. Minthogy a közkönyvtár az emberekben él tovább, talán rosszul írtuk fel alapítási évszámukat. Nem azt kell néznünk, hogy valamely elődkönyvtár jog és papír szerint is elődje volt a jelenleginek, s ne azt vizsgáljuk, maradt-e fent néhány kötet hajdani könyvtárak állományából. Azoknak a könyvtáraknak az öröksége az emberekben él tovább, így hát az írott jognál erősebb az őket szolgáló mai könyvtárak joga arra, hogy megújult formában továbbélő utódaiknak tartsák magukat. A törökkorban teljesen elnéptelenedett település is alapítását az első okleveles említéstől számítja; egy közkönyvtár teljes jogú utóda a település első, közkönyvtári szolgáltatást nyújtó intézménynek. Írja hát ezt az évszámot homlokzatára akkor is, ha most csak az utóbbi fél évszázadra pillant vissza. Ebből meríthet erőt a következő ötven évek elképzeléséhez és megéléséhez.

István Papp: Hungarian public libraries in the second half of the 20th century

The review does not rely on documents but on personal memories and impressions. The author overviews the strengthening of the public library services (thanks to the construction of new buildings, the emergence of special collections, catalogue building, computerisation, starting and ceasing bookmobiles; the flourishing, later decline of library services to the workplaces), the wider organisational environment of services (county, district, city and village libraries, central and local financing, merger with other cultural institutions, legal regulation and library laws, the operation of the library supply company, document supply based on interlibrary co-operation, co-operative ventures, social contacts) and the issues of the human factor in library services (librarianship becoming a profession, the strengthening of library education, achievements in research and development, the tools and institutions of professional public thinking). The review also investigates the correlation between the past and the future.

INFORMATIKAI FEJLESZTÉS A FŐVÁROSI SZABÓ ERVIN KÖNYVTÁRBAN 1997–2001*

A SZÁMÍTÓGÉP ALKALMAZÁSÁNAK KEZDETEI A FSZEK-BEN

A hazai könyvtár-informatika egyik úttörője volt a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár. Már 1986-ban elkezdődött egy változó hosszúságú rekordokat kezelő, rugalmasan definiálható relációs adatbáziskezelő rendszer kifejlesztése Gerő Péter vezetésével.¹ A könyvtári berkekben népszerű TEXTAR programot még ma is használják néhány helyen adatrögzítésre, adatkezelésre. A FSZEK szakirodalmi adatbázisai,² de többek között az Országgyűlési Könyvtár népszerű PRESSDOK-ja és még számos bibliográfiai adatbázis is TEXTAR-ban épült, épül. Ma már a kellemes felületű, felhasználók által könnyen kezelhető, Windows környezetben futó Arctis for Windows keresőrendszerben jelennek meg a FSZEK adatbázisai.³

TEXTAR-ról TextLib-re

A könyvtári adatok nagytömegű gépi feldolgozása az Új Könyvek állománygyarapítási ajánló jegyzék (1964) tételeinek rögzítésével kezdődött 1989-ben TEXTAR rendszerben.⁴ A nagy volumenű adatrögzítési munka, a könyvtárba érkező új dokumentumok folyamatos feldolgozásának elindítása (1992) után komoly hátráltató tényezővé vált az egy-felhasználós TEXTAR.⁵ A FSZEK kezdeményezésével elindult egy a könyvtári munkafolyamatok egészét lefedő, moduláris felépítésű integrált könyvtári szoftver fejlesztése. A „Könyvadatbázis” konvertálása után a TextLib rendszerben folyt tovább a monografikus kiadványok katalogizálása, a hamarosan létrehozott központi feldolgozó csoport közreműködésével.⁶ Az IPX protokollt használó, lokális hálózatban, Novell hálózati operációs rendszer alatt vagy önálló hálózatban működő és egygépes változattal is rendelkező TextLib-et hamarosan elkezdte használni a FSZEK tagkönyvtári hálózata is.⁷ Az akkor még Számítógépesítési Osztálynak nevezett informatikai részleg kialakította a bibliográfiai rekordok offline forgalmazásának rendszerét. A könyvtári hálózat egységeiben hamarosan megkezdődött a könyvek nagytömegű honosítása – a bibliográfiai adatok példányadatokkal történő kiegészítése a könyvek vonalkódolásával egyidejűleg – és a kelenvölgyi családi könyvtár (1998) után 1999-ben a Dagály utcában, 2000-ben a krisztinavárosi, majd a soroksári könyvtárban elindult a gépi kölcsönzés a TextLib rendszerrel.⁸ Bonyolította az adatforgalmazás rendszerét, hogy a régióközpontok a hozzájuk tartozó tagkönyvtárak szerzeményezési és állomány-nyilvántartási feladatait központosították. Az így létrejött ún. régió-adatbázisok a szerzeményezés munkaeszközei és a régióban központi nyilvántartásként működnek a mai napig. A bibliográfiai rekordok példányadatokkal kiegészített változata innen az offline adatforgalmazás segítségével – floppy lemezen szállított rekordállomány – a dokumentumokkal egy időben jut el a tagkönyvtárakhoz, ahol betöltés után azonnal kölcsönözhető a könyvek és a nem hagyományos dokumentumok a helyi online katalógus funkcióit is ellátó TextLib-bel. A tagkönyvtárakban telepítettük a régióközpont adatbázisának másolatát, melyet havonta aktualizálunk, biztosítva ezzel a régiósintű központi katalógustájékoztató lehetőségét is.

* A Tudományos és Műszaki Tájékoztatás 2002. 10-11. számában megjelent cikk tárgyidejében rövidebb, tartalmában bővített változata.

A Központi Könyvtárban a Zenei gyűjtemény kezdte meg először az állományába tartozó könyvek honosítását 1996-ban, majd az Olvasószolgálati Főosztály honosította a szabadpolcos kölcsönző viszonylagosan csekély állományát 1997-ben. A 10 ezres nagyságrendű honosított példány a Központi Könyvtár 1.3 millió példányt meghaladó állományához képest igen szerény mennyiséget képviselt.

Informatikai fejlesztés apró lépésekben

A korábbi korszakok informatikai fejlesztése igen kevés külső – pályázati – támogatással, saját erőből történt. A költségvetés innen-onnan lecsípett összegeiből vásárolt a könyvtár számítógépeket, építette meg a Központi Könyvtár első 10 Mbps*-os hálózatát. Bár ütemesen araszoltunk előre, áttörés nem történt, nem történhetett anyagi erőforrások híján. A kisebb szoftverfejlesztések, amelyeket élő adatbázisaink üzemeltetéséhez és forgalmazásának támogatásához sikerült megvalósítanunk, nem pótolták a teljes automatizálást.

A nagy lehetőség: épületrekonstrukciós program 1998-2001

A Fővárosi Könyvtár 1931-ben költözött a Wenckheim-palotába. Az elmúlt majd 70 évben a természetes növekedés és fejlődés okán szükségszerűen kinőtt épület rekonstrukciójára, az évek során hozzácsatolt Baross utcai épülettel és a Reviczky utcai palotával együtt 1998 és 2001 között került sor. Az 1995-ben megkapott és 1998-ra felújított Pálffy-palotába került a Zenei gyűjtemény. A rekonstrukció alatt átmenetileg itt lett elhelyezve a Szerzeményezési és Feldolgozó Főosztály, valamint az informatikai részleg is.

A könyvtár rekonstrukciója és bővítése az informatikai fejlesztés előtt is utat nyitott.⁹ A könyvtár funkcióit, a könyvtár-technológia lehetséges változásait végiggondolva alakítottuk ki a FSZEK egészének informatikai fejlesztési koncepcióját. Figyelembe vettük, milyen informatikai környezetben, milyen társadalmi, műszaki és nem utolsó sorban anyagi feltételek között fog működni, fejlődni a könyvtár az elkövetkező 5-10-15 év során. Végig gondoltuk hol lesz a helye, mi lehet a szerepe a Központi Könyvtárnak ebben? Milyen, a tagkönyvtáraknak szóló központi szolgáltatásokat kell nyújtania az épületben dolgozó központi szolgáltató egységeknek? A koncepció nagy vonalakban vázolja az információs infrastruktúra (hálózatépítés, hardver, szoftver) fejlesztésére, az új integrált könyvtári rendszer kiválasztására, bevezetésére és az egységes könyvtár-technológia kialakítására, a retrospektív konverzióra, valamint az értékes és a széleskörű érdeklődésre számító dokumentumok digitalizálására vonatkozó elképzeléseket. Megjelenik az új informatikai rendszer kialakítása mellett egy, a könyvtárosok és az olvasók számára kialakítandó többlépcsős oktatási szisztéma iránti igény is.¹⁰

A Központi Könyvtár informatikai rendszere tervezésének legfőbb kiindulási pontja a könyvtárosok által kialakított jövőkép a könyvtárról. Milyen információkat, szolgáltatásokat és hogyan kell nyújtania a főváros lakosságának az elkövetkező időben? Az mindenki számára nyilvánvaló volt, hogy egy teljesen új, jól méretezett, műszakilag korszerű és előremutató informatikai rendszer nélkül el sem képzelhető a megújult könyvtárépület.

Több szakmai munkacsoport kezdte meg a közös gondolkodást az új könyvtárról.¹¹ Hogyan fognak dolgozni és élni a könyvtár új épületében az olvasók és a könyvtárosok? Olyan előtanulmányok készültek el többek között, mint: „Az olvasó és a könyv útja”, „Működési technológia”, „Az olvasók raktári kiszolgálása”.

Az informatikai fejlesztés szempontjából elsőrendűen fontos volt megismerni a könyvtárosok elképzeléseit az új épülettömb egyes tereinek funkcióiról és berendezéséről; a könyvtár egészét érintő informatikai kérdéseket az Informatikai munkacsoport vizsgálta.¹²

* Megabit per szekundum. Az adatátvitel sebességének mértéke.

Az informatikai rendszer modellje

Az új informatikai rendszer lehetséges működési (szerkezeti) modelljeit az előnyök és hátrányok, esetleges korlátok szemszögéből kellett megvizsgálni.¹³ A vonatkozó előterjesztést a FSZEK felkért könyvtáros, műszaki és gazdasági szakembereinek munkacsoportja vitatta meg. A döntés meghatározta a hálózattervezéssel, a kiválasztandó új könyvtári szoftverrel szembeni legfontosabb alapkövetelményeket, hogy azok képesek legyenek a modellnek megfelelő működtetésre.

A működési modell kiválasztása során az egyik meghatározó szempont volt a könyvtári munkafolyamatok gazdaságos szervezhetősége. Dönteni kellett arról, központosított vagy decentralizált rendszerben dolgozzunk-e a jövőben? A következő modelleket vizsgáltuk meg:

Centralizált rendszer

Az adatok kezelése egy központi adatbázisban történik, minden mukaállomás ehhez az adatbázishoz kapcsolódik. A rendszernek az egyes állományegységeket és tevékenységeket egy fizikai helyen kell kezelnie. Mind együttesen, mind az adott részelemek tekintetében meg kell valósítania az osztott adatbáziskezelést. A rendszer eseményeiről (új bibliográfiai és példányrekordok, lelőhely, foglaltsági adatok, olvasók adatai) azonnali információ nyerhető.

Az állandó, gyors és biztonságos vonali kapcsolat alapfeltétele a rendszer korrekt működésének. A fenntartási költség a vonalköltség miatt előreláthatólag magasabb. A bibliográfiai és példányadatok, a besorolási állományok egységes kezelése egyszeri munkafolyamatban megvalósítható, a hozzáférési jogosultságok rendszerével az adatkezelés szabályozható. A rendszer menedzselése egyszerűen, viszonylag kis létszámú szakembergárdával megoldható. Ugyanakkor rendszerhiba esetén az egész rendszer leáll, üzemszünetet okozva. Ezért a biztonságos, folyamatos működtetés érdekében mind a hardver és szoftver, mind a kommunikációs vonalak terén a legmesszebbmenőkig törekedni kell az üzembiztonságra (szünetmentes tápellátás, tartalék szerverek, alkatrészek, tükörszerver, gyorsszolgálat a vonalhibák javítására).

A nagytömegű adat kezelése (5-600 ezer bibliográfiai-, 3,7 millió példány-, 2-300 ezer olvasói és egyéb rekord), valamint a jelentős mennyiségű tranzakció és adatkommunikációs művelet a szoftver és a hardver teljesítményével szemben komoly követelményeket támaszt, s igen nagy kapacitású, jó minőségű központi szervergépek és egyéb hálózati eszközök (hub, switch, router) üzemeltetését feltételezi.

A további lehetséges modellek: a rendszer decentralizált működési módozatai az alközponti adatbázisoktól a teljesen széttagolt rendszer önállóan épített tagkönyvtári adatbázisaiig, a fizikailag önállóan építendő központi katalógussal (union-catalog) kiegészített, éjszakai offline letöltő, vagy a rekordokat egyenként kezelő állandó online változatig. Mindegyiknek megvoltak az előnyei és hátrányai.

Alközponti rendszer

Az adatok kezelését alközpontokban oldja meg (alközponti adatbázis). A Központi Könyvtár adatbázisa és az alközponti adatbázisok között biztosítani kell az adatforgalmazást, ugyanakkor a lelőhelyre, példány foglaltságára vonatkozó keresésbe minden egyes adatbázis bevonható. Viszonylag kevés számú adatbázis esetén ez nem túlságosan időigényes feladat. Az alközponti rendszerek teljesen önállóan, párhuzamosan működnek. A megoldás előnye, hogy rendszerhiba esetén csak az adott részleg esik ki a saját alközponti terület számára teljesen. Az egész rendszer számára csak a keresés és a lelőhely adatok, a példányok foglaltságára vonatkozó információk nem érhetők el átmenetileg. Hátránya, hogy a bibliográfiai adatok tárolása alközpontként duplikáltan történik. Minden egyes alközpontban szakképzett személyzet üzemelteti a rendszert. A teljes rendszer menedzselése

széttagoltan történik, következképpen nehzkesebb. Egység üzemeltetése igen magas fokú, szabályozott együttműködést kíván.

A decentralizált rendszer

Az adatok kezelése teljes mértékben széttagoltan, az adott könyvtári egységben történik. A központi nyilvántartásoknak megfelelő régió-adatbázisok szintén megmaradnak, saját funkciójuknak megfelelően. A rekordforgalmazás igen nagy hangsúlyt kap, minden egyes tagkönyvtárban munkaerőt kell biztosítani a feldolgozási-adaptálási, állománykezelés feladatokra.

Rendszerhiba esetén a leállás az adott könyvtári egységre korlátozódik. Az egész rendszer szempontjából minimális átmeneti információvesztéget jelent. A rendszerüzemeltetés minden könyvtári egységben megkívánja a szakképzett személyzet folyamatos közreműködését. A teljes rendszer egységes menedzselése és üzemeltetése igen-igen nehzkesen oldható meg.

Szabályos működés esetén is igen sok negatívummal kell számolni. A bibliográfiai és besorolási rekordok egységes kezelése problematikus. Sok emberi beavatkozást igényel az adatkarbantartás, a következetlenség lehetőségével. Az adatállomány egységes kezelése megoldhatatlan. A hálózati kommunikáció a keresés, illetve az adatforgalmazás bonyolítására korlátozódik. Ennyiben a fenntartási költségek alacsonyabbak lehetnek. A keresés, vagyis a mintegy 60-70 adatbázis végigbngészése igen hosszadalmas és bizonytalan művelet. Tehát a rendszer eseményeiről történő azonnali informálódás lehetősége korlátozott. Ezt a megoldás nem javasoltuk elfogadásra.

Központi katalógus a decenentralizált rendszerben

A bibliográfiai adatok kezelése egy önálló központi katalógusban folyik. A saját adatok kezelése széttagolva, alközponti szinten vagy a szolgáltató egység szintjén történik. A központi katalógus (union catalog)-ban katalogizál a központi feldolgozó csoport, az egyes alközpontok vagy fiókok rendszerei (ideértve a Központi Könyvtár saját rendszerét is) átveszik a bibliográfiai adatokat és saját adataikkal kiegészítik. Az alrendszerek képesek háttéradatbázisként használni a központi katalógust, amely a példányok lelőhelyét és foglaltságát is nyilvántartja. Ebben a tekintetben a katalógus felé is történik adatmódosítás, amely lehet online, vagy batch üzemmódú. Utóbbi éjszakai feltöltéssel. A példányok foglaltságára vonatkozó információk frissessége egynapos késést szenved. A keresés lehetséges az összes adatbázisban egy megfelelően kialakított keresőrendszerrel. A saját és központi rendszer külön kezelése két problémát vet fel. A bibliográfiai adatok frissítése jelenleg automatikusan történik, sok kézi javítással, következképpen sok hibázási lehetőséggel. Amennyiben az automatizmust kiiktatjuk, a helyi rendszerek feldogozó könyvtárosainak egyenként kell a rekordokat lehívni a központi katalógusból és adaptálni a helyi rendszerhez.

31

Döntés a centralizált modell mellett

Az egységes adatkezelés, a könnyebb és olcsóbb menedzselhetőség, valamint a gazdaságosság szempontjai – egyszeri feldolgozás és tárolás, archiválás és mentés – a központosított modell mellett szóltak. A szakértői csoport úgy vélte, hogy a központi feldolgozás mellett a központi szerzeményezés megszervezése kiemelt feladat, ezért a központosított modell kiépítése mellett voksolt, azzal a kiegészítéssel, hogy amennyiben a fejlesztés során a megvalósítás bármi okból akadályokba ütközik vagy a központosított rendszer hatékonysága nem megfelelő, a fejlesztés a decentralizálás irányába mozduljon el.

A közvetlen cél: gépesített kölcsönzéssel nyitni az új könyvtárat

A program indulásakor hosszas viták után, figyelembe véve az informatikai infrastruktúra megteremtésének lehetőségeit, a könyvtár és a könyvtárosok teherbíró képességét és a lehetőség elmulasztásának összes hátrányát, a FSZEK vezetői grémiuma úgy döntött: az új könyvtárat lehetőleg teljesen kiépített online katalógussal és gépi kölcsönzéssel nyitjuk meg az első építési ütem befejeztével – 2000 őszén. Nagy volt a kockázat, ezért minden informatikai fejlesztést, az elengedhetetlen retrospektív konverziós munkákat, könyvtárszervezési feladatokat e célnak vetettük alá.

HÁLÓZATI INFRASTRUKTÚRA

A lokális informatikai hálózat kiépítése

Elfogadottá vált tehát az a szakmai koncepció, hogy az új könyvtár információs infrastruktúrájának alapját egy körültekintően megtervezett, egységes technológiával kiépítendő, strukturált (csillag topológiájú), központilag menedzselhető hálózat, nagyteljesítményű számítóközpont és digitális telefonközpont képezheti. Az új épület nem volt elképzelhető korszerű biztonságtechnikai és épület-felügyeleti rendszer nélkül. Az informatikai hálózat, valamint a telefonközpont kiépítésére a könyvtár 1998-ban közbeszerzési pályázatot írt ki.

A koncepcionális szintű tervezés során a négy épületre – a korábban restaurált Pálffy-palota, a Wenckheim-palota műemlék jellegű épülete, valamint a Reviczky utcai átépített „kispalota” és a teljesen újonnan épülő Baross utcai épületrész – kiterjedő lokális hálózat (LAN)* vezeték nélküli kommunikációs technológiával történő kiépítésének lehetőségét is megvizsgáltuk. A költségtényezők és műszaki ellenérvek nyomán azonban a strukturált kábelezés mellett döntöttünk.

Az összességében 15 ezer négyzetméteres alapterületű könyvtár informatikai hálózatának tervezése és kivitelezése az épületkivitelezéssel párhuzamosan, három ütemben készült el. Az építészeti tervező, az erősáramú hálózat tervezői, a könyvtár tervezését, kivitelezését felügyelő műszaki, informatikai részlegek a kivitelezők szakmai képviselőivel szoros együttműködésben dolgoztak. Az erősáramú tervezésnek kellett gondoskodnia az épületek szabványos földeléséről, a túlfeszültségvédelemről, az informatikai hálózat folyamatos üzemelését 24 órában biztosító áramellátásról, valamint áramszünet esetére a tartalék áramellátásról.

A könyvtár döntése alapján a könyvtári szolgálat szüneteltetése az épületrekonstrukciós projekt ideje alatt, csak minimális időszakokra volt lehetséges, kizárólag az elkerülhetetlen költözködési, betelepítési feladatok lebonyolításakor. Ebből következően a hálózatépítés során ideiglenes megoldásokkal is számolni kellett, amelyet a hálózatépítők készségesen vállaltak.

A hálózati tervek az elvárásokat tartalmazó részletes, az épületek helyiségeire lebontott felhasználói specifikáció alapján készültek. A tervezéssel szemben alapvető igény volt, hogy vegye figyelembe a várható technikai, információtechnológiai fejlődést, mindenképp az elektronikus adattárolás, -kezelés és -átvitel erőteljes mennyiségi növekedését és technológiai fejlődését. A kép és hangdigitalizálás, a multimédia-alkalmazások az informatikai hálózaton továbbított adatmennyiséget nagyságrendekkel növelik meg, a hálózat terhelése folyamatosan nagy lesz. Ez a tény komoly igényeket támaszt a fizikai hálózattal szemben a bővíthetőség, az átviteli sebesség és a megbízható üzemeltethetőség tekintetében. Nagyteljesítményű lokális hálózatot kellett építeni, amely biztos, időtálló alapja lehet az elkövetkező évek informatikai fejlesztésének, a tervezett nagyterületű hálózatépítésnek (MAN)*, amely a FSZEK tagkönyvtárait kapcsolja majd be a központi rendszerbe.

* Local Area Network = helyi hálózat

* Metropolitan Area Network = nagyvárosi hálózat

A kiépített hálózat a könyvtári és az ügyviteli informatikai alrendszer egyaránt kiszolgálja. A hálózatszervezés szempontjai (lefedettség, port-kiosztás elvei, biztonságos üzemeltetés) mindkét alrendszerrel megegyeznek.

Az eredeti elképzelések szerint a nyolc hálózati csomóponttal arányos területi lefedettséget biztosító, bővíthető informatikai és biztonságtechnikai hálózatot 1500 végponttal terveztük. Ez a végpontszám magába foglalta a kábeltévé csatlakozási és az olvasók raktári kiszolgálását támogató ügyfélhívó rendszer végpontjait is.

A strukturált gyengeáramú hálózattal szemben alapvető elvárás volt, hogy megfeleljen a Category 5** előírásainak, az ISO 9001 szabvány minőségi elvárásainak, valamint könnyen menedzselhető legyen. A kivitelezés során a végpontok száma 200-al nőtt. A különálló épületeket alépítményben vezetett kültéri optikai kábel köti össze, az épület gerincvezetéke három optikai beltéri szakaszból áll. A kábelezési rendszer a Lucent Technologies Systimax Gigaspeed ethernet (nagysebességű UTP***) technológiájával készült, amelyre a kivitelező cég 20 éves garanciát vállalt. Bár a technológia mai, a könyvtár által elérhető fejlettségi szintjén a számítógépek a maximális 100 Mbps átviteli sebességgel kapcsolódhatnak a hálózatra, az alkalmas az 1 Gbps-os* átviteli sebességű kommunikációs igények kiszolgálására is. Így nyitott a jövő technológiai fejlődésére.

Passzív hálózat

A kábelezés tervezése során a védőcsövezést és a kirendező szekrények méretét 30%-os tartalékkal kalkuláltuk. Az informatikai végpontok az épület használatában a lehető legnagyobb rugalmasságot biztosítják. Az olvasóforgalmi terekben, a nagy alapterületű irodákban és a számítóközpontban raszteresen, az emelt padlóba ágyazva, a többi helyiségben falra szerelve helyezték el ezeket.

A Pálffy és a Weckheim-palotában, valamint az új épületrészekben egyaránt kiépültek az épületeket arányosan lefedő hálózati csatlakozóhelyek. A Weckheim-palota berendezésekor a palota olvasóforgalmi tereiben kizárólag a tájékoztató pontokra helyeztünk el számítógépet. A neobarokk palota így megőrizheti sajátos szépségét, kellemes környezetet biztosítva az olvasáshoz, tanuláshoz. A kiépített végpontok igény esetén bármikor aktivizálhatók, az épület használata rugalmasan változtatható. Az olvasói ügyfélhívó rendszer egységei önálló (koax) kábelhálózattal lettek összekapcsolva.

Aktív eszközök

A Központi Könyvtár három részből álló épülettömbjében négy helyen öt hálózati csomópontban, a Pálffy-palotában két hálózati csomópontban helyeztük el az aktív eszközöket és a kábelek kirendezését szolgáló paneleket befogadó szekrényeket.

A hálózat tényleges átviteli sebessége a beépített aktív eszközök minőségétől és teljesítményétől függ. A könyvtár igénye szerint az informatikai rendszernek a szervergépek, az informatikusok és a feldolgozó osztály munkatársai által használt munkaállomások, az ügyviteli alrendszer frekventált munkahelyei számára a 100 Mbps átviteli sebességet kellett biztosítani. Hasonló sávszélességet kell biztosítani a gépi kölcsönzést végző munkahelyek, a tájékoztató pontok gépei, valamint az olvasók által használt munkaállomások közül a képi adatbázisokat, multimédiás alkalmazásokat szolgáltató szervergépek elérését szolgáló gépcsoport számára. Az irodai és a további olvasói munkaállomások számára elegendő a 10 Mbps-os átviteli sebesség.

** Hálózat minősítési rendszer elemének megnevezése

*** Unshielded twisted pair = árnyékolatlan sodrott érpáru kábel

* Gigabit per secundum = adatátviteli sebesség

Hibatűrő, biztonságosan üzemeltethető hálózat épült. Az aktív eszközök tartalék (redundáns) tápegységeket tartalmaznak, hatékony adatfolyam-vezérlést és torlódáskezelő mechanizmust alkalmaznak. A hálózat a mindenkori igényeknek megfelelően bővíthető, átszervezhető, ily módon a teljesítménye optimalizálható.

A hálózatba épített aktív eszközök biztosítják a kívánt kapcsolási technológiák alkalmazását: Ethernet (10 Mbps) és Fast Ethernet (100 Mbps), valamint Gigabit Ethernet (1 Gbps). Az eszközök egy része csoportkapcsolási lehetőséggel és automatikusan érzékelő (10/100 Mbps) UTP portokkal teszi lehetővé a hálózat rugalmas konfigurálását. Az eszközök gerinchálózathoz történő nagy sávzélességű csatlakozását 100 Mbps és Gbps optikai portok oldják meg. Az aktív eszközök minden hálózati szegmensen garantálják a gerincevezetékek 100 Mbps-os átviteli sebességét. Az olvasótermek jelentős terhelésnek kitett hálózati szegmense és a szervergépek hálózati csomópontja között 1 Gbps sávzélességű optikai gyűrű épült ki.

A hálózat menedzselése

Mind a passzív, mind az aktív hálózattal szemben elvárás volt a hálózat menedzselhetősége. A kábelhálózat és az aktív eszközök menedzselését (a fizikai kapcsolat nyomon követése, hibajelzés) szoftverrel végezzük. A fizikai útvonal két végpont között nyomon követhető, megjelenítve az adatútvonalat, a közbeeső hub-okat, switch-eket és egyéb hálózati eszközöket. Így megoldható a hálózati hibák gyors elhárítása, az egyes hálózati szegmensek adatforgalmának figyelése. Utóbbi igen fontos a hálózat optimalizálása (bővítések, hálózati struktúra megváltoztatása), a későbbi fejlesztések tervezése szempontjából. A hálózati hozzáférés szabályozása érdekében több VLAN-t (virtuális hálózat) alakítottunk ki.

Szünetmentes tápellátás

A biztonságos, folyamatos üzemeltethetőség elsőrendű szempontként szerepelt az elvárások listáján. A hálózat aktív eszközei 220 V-os hálózati tápfeszültséget igényelnek. Az épületek erősáramú hálózatának biztonságát két külső elektromos központhoz történő csatlakozással oldották meg. Normál esetben áramszünet esetén a helyi elektromos központ automatikusan átkapcsol a tartalék betáplálásra. Ez mindössze néhány másodpercet vesz igénybe. A biztonság érdekében a lokális hálózat aktív eszközei mellé szekrénybe telepíthető 15-20 perces áthidalási időt biztosító szünetmentes tápegységeket szereztünk be.

Nagyterületű hálózati csatlakozás

A lokális hálózat nagyterületű hálózatokhoz csatlakoztatása szintén követelmény volt. A kiépült hálózat műszaki szempontból korrekt módon csatlakoztatható a Fővárosi Önkormányzat által kiépített fővárosi optikai gerinchálózathoz. Sajnálatos módon a gerinchálózatnak csak egy rövid, a belvárost érintő néhány kilométeres szakasza készült el; a FSZEK 2002-től induló MAN programjában így kevésbé vehető figyelembe.

Az Internet csatlakozás az NIIF*-en keresztül történik. 1997-től 64 Kbps-os**, 2001 őszétől 512 Kbps-os bérelt vonalon keresztül internetezik a könyvtár, amelyet az új telefonközpont fogad.

EGYSÉGES GÉPPARK

Az informatikai rendszer biztonságos üzemeltetése és menedzselhetősége érdekében egységes géppark kialakítását tűztük ki célul. Ez a korábbi gépbeszerzések, a kellenél többszöri bővítésen és

* Nemzeti Információs Infrastruktúra Fejlesztési Program

** Kílobit per secundum = adatátviteli sebesség

felújításon átesett régi, vegyes géppark ismeretében nehezen megvalósítható elképzelésnek tűnt. Az új épület műszaki eszközökkel történő felszerelése során azonban lehetővé vált, hogy legalább az olvasóforgalmi terekben megvalósítsuk az elképzelést. A projekt évei folyamán több közbeszerzési eljárást folytattunk le, a legnagyobb volumenűt a 2000. évben, az első építési ütem befejezése előtt.

A projekt indulását megelőző évben összesen 63 számítógép volt a Központi Könyvtár használatában, ebből mintegy 30 gép az ügyviteli részlegeknél és a Gazdasági Igazgatóságon. Kizárólag IBM kompatibilis személyi számítógépek voltak.

1. tábla A géptípusok a Központi Könyvtárban 1997-ben

Gép típusa	db	kor/év	Háttértár MB	Memória MB	CD-ROM
PC 386	19	5	80-200	2-4	2
PC 386ról 486-ra bővítve	20	4	0	4	2
PC 486	17	4	0	4-16	2
PC Pentium	7	1	1-4 GB	32	5
	63				11

A Pentium alaplapú PC-ék szinte kizárólag Novell szerverként üzemeltek. Az év utolsó időszakában vásárolt néhány új Pentium gép az informatikai és a feldolgozó részleghez került. Mindösszesen 7 gép állt az olvasók rendelkezésére, elsősorban a gépi katalógus (TextLib OPAC), a helyi építésű adatbázisok és a vásárolt CD-ROM-ok használatára. A vegyes, jórészt elavult géppark üzemeltetése igen nehéz feladat volt az informatikai részleg számára.

A könyvtárépítés első ütemét követő nyitásra történő felkészülés jegyében, az online gépi katalógus és a gépesített kölcsönzés feltételeit megteremtő nagyarányú retrospektív konverziós munkálatokra a könyvtár 1998-ban megvásárolta a legszükségesebb mennyiségű számítógépet és elvégezte a régi gépek halaszthatatlan bővítéseit. A Pálffy-palotába költöző Zenei gyűjteményt a Telematikai pályázat támogatásával szereltük fel korszerű számítógépekkel.

2. tábla A FSZEK gépparkja 1999-ben

Részleg/gép	286	386	486	5x86, 6x86	Pentium	Összesen
Központi Könyvtár	0	2	38	36	65	141
könyvtári hálózat	3	3	25	15	18	64
Központi Ellátó Szolgálat	0	0	7	2	2	11
Gazdasági Igazgatóság	2	3	39	5	11	60
	5	8	109	58	96	276

A 70 tagkönyvtár közel egyharmadában voltak már gépek. Az Y2K* probléma jótékonyan hatott gépparkunk állapotára. Alaplapcserével, memóriabővítéssel számoltuk fel az utolsó 2/3/ és 486-os valamint 5x86-os alaplapú gépeinket. Minden munkaállomásra Windows98 operációs rendszert telepítettünk.

2000-ben, felkészülve az új könyvtár nyitására, közbeszerzési pályázat keretében 182 db számítógépet vásároltunk, amelyben jó néhány szervergép (Novell, Linux) és egyéb kiszolgálógép (olvasói ügyfélfhívó rendszer, munkaügyi beléptető rendszer) is szerepelt, és munkaállomások a feldolgozás számára. Az olvasók részére 132 db munkaállomást, 4 jó teljesítményű hálózati nyomtatót, közvetlen kiszolgálásukra – kölcsönzés, tájékoztatás – további 68 gépet helyeztünk üzembe. A Corvina kliens programjai futtatására alkalmatlan régebbi gépeink a tagkönyvtárakba kerültek TextLib munkaállomásként.

A későbbiekben további, kisebb volumenű vásárlások és a Széchenyi terv pályázatán elnyert 178 számítógéppel 2002-re a következő kép alakult ki:

3. tábla A FSZEK számítógépparkja 2002-ben

részleg/gép	8 Mb	16 Mb	32 Mb	64 Mb	128 Mb	256 Mb	Szerverek, kiszolgáló gépek	Össz.
Központi Könyvtár				112	52	89		253
Tagkönyvtári hálózat	9	54	102	24	2	179	7	377
Központi szolgáltató részlegek (Informatika, Szerzeményezési o.)						68	19	87
Központi ügyvitel (főigazgatói titkárság, Gazdasági Igazgatóság)				40	1	2		43
Összes	9	54	102	176	55	338	26	760

A memória méreteket a gépek teljesítményének jellemzéséül adtuk meg. Az új és felújított gépekben kivétel nélkül Pentium alaplap és 200-700 Mhz* órajelű processzor** van.

Az új Központi Könyvtár technikai felszereltségét jellemzi hogy 8 önkiszolgáló – pénzbedobós és kártyás rendszerű - fénymásológép, 2 A4-es papírmásolat előállítására képes mikrofilmolvasó, video-lejátszó berendezések és egyéb technikai eszközök állnak az olvasók rendelkezésére.

* Year 2000 Problem. Betűszó. A számítógép programok a dátumok érvényességét két számjeggyel kezelték. A 2000. évtől ez gondot okozott, mivel a két kezelt számjegy 00 vagyis 0 évként értelmeződött. A rendszer- és felhasználói programok cseréjével megoldódott a probléma.

* Megahertz = a processzor sebességét mutató frekvencia mértékegysége

** A számítógép műveleteket végrehajtó központi egysége

KÖNYVTÁRI SZOFTVER

Az informatikai fejlesztés egyik sarkalatos pontja az integrált könyvtári szoftver kiválasztása volt. 1999-ben szintén közbeszerzési eljárás keretében választottuk ki a Corvina rendszert, amely reményeink szerint hosszú évekre megoldja a FSZEK könyvtári munkafolyamatainak kezelését egy központi rendszerben.

Szoftver választás és az új szoftver bevezetése

A közbeszerzési eljárás során könyvtárosokból és informatikusokból álló szakértői munkacsoport dolgozta ki a specifikációt, amely tartalmazta a FSZEK számára megfelelő integrált könyvtári szoftverrel szembeni elvárásokat. A nyertes Corvina (3.0-s verzió a megajánlott fejlesztésekkel) Java alapon kifejlesztett, Windows környezetben futó kliensprogramokkal és Solaris 7 alatt futó szerverprogrammal dolgozik. 80 egyidejű szakmai, 200 egyidejű OPAC felhasználóra és 3 egyidejű rendszerprogramozó számára vásároltuk meg a licenst. A szoftver méretezését a következőképpen adtuk meg: mintegy 500 ezer bibliográfiai, 2,1 millió példányrekord és 31 ezer olvasói rekord adatait kell kezelnie, valamint 6 szakbibliográfiát.

Mivel a Corvina nyertes verziója nem tartalmazta mindazokat a funkciókat, amelyeket a FSZEK megkívánt, a 3.0-ás verzióval kezdtünk el dolgozni. A hiányzó programrészek, a konverziós munkák és a fejlesztéssel járó specifikáció és tesztelés részben az elmúlt három évben készültek el, részben még folyamatban vannak. A teljes funkcionalitást reményeink szerint a Corvina 4.0-ás verziója fogja tartalmazni.

A katalogizáló, az OPAC és a kölcsönzési modul üzemszerűen működik a Központi Könyvtárban. Jelenleg 565 ezer bibliográfiai, 293 ezer besorolási, 996 ezer példány, 77 ezer olvasói rekordot kezel a rendszer. USMARC alapú katalogizálással folyik minden dokumentumtípus feldolgozása. A dokumentumok analitikus feltárása még kisebb volumenű. Az eddig TEXTAR-ban épített szakbibliográfiák, szakirodalmi és helyismereti adatbázisok integrálását a Corvina rendszerbe az év folyamán elkezdjük. Ez részben az interneten történő szolgáltatási feladatok megoldását jelenti.

A katalógus jelenleg a Központi Könyvtár nyomtatott és audiovizuális állománya 99%-ának, a tagkönyvtári hálózat teljes audiovizuális állományának adatait tartalmazza. A bibliográfiai rekordok egy része, mintegy 260 ezer rekord ún. „rövid leírás” formájában (a legfontosabb azonosító adatok: első szerző, cím, kiadási év, hely) került a rendszerbe, a gépesített kölcsönzés bevezetése okán. A Központi Könyvtár aprónyomtatványainak, a fotógyűjteménynek digitalizálással párhuzamosan futó gépi feldolgozása az elkövetkező évek munkája lesz.

A könyvtári munkafolyamatok gépesítésének egyik alapkérdése a könyvtár teljes állományáról a katalógus és példányinformációk digitalizálása, a retrospektív katalógus konverzió. 1999 tavaszán a Szerzeményezési és Feldolgozó Főosztály berkein belül megalakult az ún. retrosoport melynek elsődleges feladata a Központi Könyvtár állományának gépre vitele volt.¹⁴

Az adatok kiegészítését, a retrospektív katalóguskonverziós munkálatok befejezését elsősorban pályázatokból kívánjuk finanszírozni. A tagkönyvtári hálózat gépesítésének feltételeként a retrospektív katalóguskonverziót és a példányok honosítását a könyvtárak teljes dokumentum-állományára kiterjesztjük.

A szerzeményezési és folyóirat érkeztető modult teszteljük, a teljes modul bevezetését 2003-tól tervezzük.

A Corvina 4.0-ás verziója alkalmas lesz több Corvina, illetve a Z39.50 protokollal lekérdezhető adatbázisok egyidejű lekérdezésére. A katalogizálás választható módon USMARC vagy HUNMARC adatlapon folytatható. A szakirodalmi bibliográfiák adatállománya, illetve tartalmi feltáró rendszere önállóan lesz kezelhető. Fontos feladatunk a tartalmi feltáró rendszer egységes elvek szerinti átdolgozása. Az e célra létrehozott munkacsoport megkezdte az Ungváry-féle általános teaurusz¹⁵ és

a különböző szintig kiépített szociológiai, zenei és várostörténeti teauruszok egybevetését, a Corvina rendszerben történő integrálás lehetőségeinek vizsgálatát.

Oktatás, továbbképzés

Az új integrált könyvtári rendszer bevezetésének egyik alapfeltétele volt a szoftver használatának oktatása. Az elmúlt három évben több, szoftverfunkciók szerint elkülönített céltanfolyamot tartottunk a könyvtár munkatársainak. A katalogizálók, tájékoztató és kölcsönző könyvtárosok, alap és továbbképző tanfolyamait részben a szállító cég, részben saját munkatársaink tartották és tartják. A tanfolyamokat szükség szerint évente többször is megismételjük, részben az új kollégák számára - részben a szoftver új funkcióit, verzióit ismertető - a régi kollégák számára is. A Központi Könyvtárban ma már minden munkatárs számítógéppel dolgozik. Az oktatási feladatok nagyságrendje miatt a tanuláshoz nyugodt, kényelmes feltételeket biztosító oktatótermet rendeztünk be, amely többszöri bővítés után jelenleg 21 multimédiás számítógéppel, hálózati nyomtatóval, projektorral áll az oktatók és könyvtárosok, valamint a felhasználóképzés rendelkezésére. Az integrált könyvtári szoftver használatának oktatása mellett az internet-használat és irodai alkalmazások (Office, MS Word, Excel) használatának oktatása folyik könyvtárosok és irodai alkalmazottak számára. A házi tanfolyamok mellett a könyvtár munkatársai rendszeresen részt vesznek akkreditált számítástechnikai alap és továbbképző tanfolyamokon.

Távlatilag erőteljes nyitást terveztünk a használóképzés terén. A kiépített informatikai rendszer az alapvető számítógép- és internethasználati ismeretek nélkül sok olvasónk számára elérhetetlenné válna. Önmagában az épület tereinek, a könyvtári állomány elhelyezésének, a gépi katalógus és egyéb adatbázisok használatának megismerése, megismertetése elengedhetetlen.¹⁶

INFORMATIKAI RENDSZER

Az infrastruktúrára alapozva kellett végiggondolni a Központi Könyvtár informatikai rendszerének kialakítását a biztonságos üzemeltetés és a bevezetendő gépesített könyvtári szolgáltatások igényeinek figyelembevételével.

Alkalmazásprofil és jogosultságok

A felhasználói csoportoknak megfelelően alakítottuk ki a számítógépek alkalmazás-profilját. A Központi Könyvtár épülete olvasóforgalmi, raktári terekre, irodai és kiszolgáló, valamint épületgépészeti övezetekre különül el. Utóbbiak továbbá az ügyviteli és az épületfelügyeleti rendszerek karbantartását és fejlesztését külső cégek végzik, a napi üzemeltetés során felmerülő zavarokat az Informatikai Osztály munkatársai hárítják el.

A munkaállomásokra egységesen Windows98 operációs rendszert telepítettünk Több tucat OPAC gépen Linux alatt fut a Corvina OPAC kliens 4.0-ás verzió testváltozata. A hálózati operációs rendszerek: Solaris a Corvina szerveren, Novell Netware 5.0, Linux alapúak a internet (mail, WEB*) és a fire-wall szerverek, de használjuk a Windows hálózatot is a szoftverek automatizált központi telepítésére és a munkaállomások megosztott használatú menedzselésére, könyvtári szolgáltatásként a hálózati nyomtatók elérésére.

A könyvtári alrendszerben dolgozó könyvtárosok és raktárosok, valamint az olvasók számára is több alkalmazásprofil készült. Az egyes gépcsoportokhoz telepítőkészleteket alakítottunk ki. Az alapkészleteket un. image fájlok és telepítőszoftver segítségével rövid idő alatt ismét felépíthetik az

* World Wide WEB = hiperhivatkozásokkal egymáshoz kapcsolt digitális dokumentumok összefüggő halmaza. Világméretű kapcsolatrendszer a dokumentumok között.

“összeomlott” munkaállomást. Ez elsősorban az olvasói gépeknél fordul elő. A következő alkalmazás-profilokat használjuk:

OPAC

A munkaállomás kizárólag a gépi katalógus használatát teszi lehetővé. A kölcsönzési övezet közvetlen közelében, a Böngészde területén 10 gép, a Szabadpolcos kölcsönző térben további 25 katalógusgépen érhető el a Corvina OPAC. Az olvasótermekben termenként 2-5 gép teszi lehetővé a gyors tájékozódást a könyvtár állományáról.

OPAC, helyi és távoli adatbázisok elérése

A csendesebb, elmélyültebb munkára alkalmas övezetek, olvasótermek gépein használható a gépi katalógus, a FSZEK saját építésű szakirodalmi adatbázisa, továbbá a legkülönbözőbb, a könyvtár gyűjtőkörébe tartozó adatbázisok: teljes szövegű adattárak vásárolt CD-ROM kiadványai (CD szerveren). Ezekről a gépekről irodalomkutatást, hálózati nyomtatást, internet-letöltést kezdeményezhet az olvasó, részben díjazott szolgáltatásként. Minden olvasói gépről elérhető az internet, szabályozott módon használhatók a Magyarországon működő online könyvtári katalógusok, a könyvtár gyűjtőkörébe tartozó adatbázisok és elektronikus könyvtárak, elektronikus folyóiratok. Elérhető az összes közérdekű WEB-hely, úgymint: a Fővárosi Önkormányzat honlapja, a kormányzati honlap és a közhasznú információ körébe tartozó helyek. Tűzfal gép és program szabályozza az egyes címek elérhetőségét. Tájékoztató könyvtárosaink fontos feladata a linkgyűjtemény gondozása.

Szabad-géphasználat, internet

Térben elkülönítve 20 számítógépet állítottunk be erre a célra. A gépeket az időtartamhoz kötött bérleti díj fejében korlátozás nélkül használhatják az olvasók. Szövegszerkesztéshez, táblázatkezeléshez az Office2000 áll rendelkezésükre. Az interneten leveleznek, szabadon surfözhetnek, a jogszabályi megszorításokat és a netikett szabályait figyelembe véve.

A Széchenyi-terv pályázati támogatásával, további 10 gépen ingyenesen használható az internet az olvasók számára. Ezeket a gépeket térben elkülönítve helyeztük el.

A géphasználatot szoftveres úton menedzseljük. A saját fejlesztésű „task manager” operátor program és a munkaállomásokra telepített kliens program segítségével a felhasználók számára használati időt engedélyezhetünk.

Munkagépek

A olvasótermek szolgálati pontjain elhelyezett úgynevezett „tájékoztató gépek” dupla monitorral rendelkeznek. A tájékoztató könyvtáros által végzett keresések az olvasó által követhető módon zajlanak, a találatokat mindkét fél megtekintheti. Ez részben bizalmat kelt, részben oktatási funkciót is betölt. A tájékoztató könyvtáros rendelkezésére áll a könyvtárban és interneten keresztül elérhető valamennyi információs forrás, mentési és nyomtatási lehetőség.

A kölcsönző könyvtárosok gépeire a Corvina kölcsönzési moduljának kliens programját, és néhány gépen a kölcsönzési adminisztrációhoz szükséges irodai programcsomagot telepítettük. Hasonló módon célorientáltan telepítettük a feldolgozó és tájékoztató munkát végző könyvtárosok munkaállomásaira az általuk használt Corvina modult. Minden könyvtárosi munkagépen korlátlan internet elérhetőséget biztosítunk.

Kommunikáció intézményen belül és kívül

A könyvtár belső kommunikációjának egyik fontos eleme a belső levelezési rendszer. A helyi levelező szerveren minden számítógéppel dolgozó munkatárs hivatalból kap postafiókot és feljelentkeztetjük a könyvtár levelezési listájára. A FSZEKINFO listán közöljük a közérdekű szakmai információkat, szakmai eszmecsereket folytatunk akár a napi feladatok megoldása okán is.

A FSZEK a Központi Könyvtár első bérelt vonali kapcsolatának kiépítése után hamarosan önálló honlapot indított az interneten (www.fszek.hu). A megelőző időszakban a Fővárosi Önkormányzat honlapján kaptunk néhány oldalt a megjelenésre. Az új honlap kialakításával egy időben a TextLib WEB-OPAC változatával a könyvtár online katalógusa is megjelent az olvasók nagy örömeire.

Honlapunkon keresztül elérhető a Corvina katalógus és a tájékoztató könyvtárosok által gondozott linkgyűjtemény. Az olvasók e-mail és vendégkönyv útján kommunikálhatnak a könyvtárral. Lehetőségük van a kölcsönzött dokumentumok hosszabbítását, valamint könyvtárközi kölcsönzést kezdeményezni. Web kamera segítségével élőképp látható a Központi Könyvtárról.

A hálózat és a gépek védelme

A munkaállomások és szervergépek védelmét a szokásos hálózati jogosultsági rendszer (Solaris, Novell, Corvina, TextLib) mellett a munkaállomásokon telepített, az internetről letöltött és rendszeresen frissített vírusesztelő programokkal oldjuk meg

Az olvasói munkaállomásokat speciális rendszer védi. Szükség esetén a gépek ismételt gyors felépítése image fájlokkal megoldott, a hálózati védelem szavatolja a szervergépek biztonságát.

A hálózat és az informatikai rendszer védelmét a külső és belső behatolókkal szemben tűzfal gép és szerverprogram védi.

Mentési és archiválási rendszer

Különös tekintettel a nagymennyiségű szöveges információt kezelő adatbázisok építésére és kezelésére, már a gépesítés korai szakaszában is igen nagy hangsúlyt fektettek a mentési rendszerek kialakítására. A kezdeti DOS-os másolási és tömörítési lehetőségek kihasználásától mind a TEXTAR, mind a TextLib rendszer nagy utat tett meg, automatikus mentési, tranzakció naplózási, és helyreállítási funkcióik kifejlesztésével. Az archiválási szabályok lefektetésével és betartásával a könyvtár elkerülte a nagymérvű adatvesztéssel járó eseményeket.

A Corvina mentése az Oracle adatbáziskezelő szintjén történik naponta, automatizált módon DAT szalagos egységre. Rendszeres időközönként operációs rendszer szintjén is készülnek mentések. Fejlesztés alatt van egy tartalék rendszer kialakítása.

AZ INFORMATIKAI PROJEKT ELKÖVETKEZŐ SZAKASZA

A fejlesztési program kidolgozása során az első három évre a biztonságosan működő központi rendszer létrehozását ütemeztük, amelyre alapozva a következő három évben kiépíthető a FSZEK egész fővárost átfogó informatikai hálózata. A kiépülő városi rendszerbe – a központi adatbázishoz csatlakozva – fokozatosan kapcsolódnak be az egyes tagkönyvtárak lokális hálózatai. A főváros lakossága kiegyensúlyozott könyvtári ellátásának kialakítására kidolgozott hálózatfejlesztési koncepció¹⁷ szolgál alapul az informatikai fejlesztéshez is. Valamennyi tagkönyvtárunkat szolgáltatási feladatainak megfelelően gépesítjük, kommunikációs kapcsolatot építünk ki Corvinához és a FSZEKNET-hez, internet-elérést biztosítunk olvasóik számára.

Könyvtárszervezési szempontból a Corvina rendszerre alapozva bevezetjük a központosított gyarapítási és szerzeményezési rendszert. Az áttekinthetően működő, egyszerűen menedzselhető

központosított rendszer kialakításával együtt jár a központi szolgáltató részlegek, a Szerzeményezési és Feldolgozó Főosztály, valamint az Informatikai Osztály ható- és hatáskörének bővítése.

Informatikai felügyelet

A széttagoltan működő rendszer felügyeletét jelenleg az Informatikai Osztály (korábban Számítógépesítési Osztály) szerződéses munkaviszonyban dolgozó külső rendszergazdák segítségével látja el, akik a tagkönyvtárak helyi rendszereit üzemeltetik. A tagkönyvtárak központi adatbázishoz kapcsolásával e feladatokat az osztály munkatársai folyamatosan átveszik, emellett fejlesztési- és oktatási feladatokat is ellátnak.

Az átmenet időszaka

A folyamatosan kiépülő központi katalógus a dokumentumok használati feltételeire, foglaltságára vonatkozó információkat a központi kölcsönzési rendszerbe bekapcsolt tagkönyvtárakra kiterjedően szolgáltatja. Megszűnnek a helyi gépi katalógusok. A központi katalógushoz és központosított gyarapítási rendszerhez csatlakozó tagkönyvtárak saját és az egész FSZEK állományáról tájékoztathatnak. Az internet-hozzáféréssel rendelkező tagkönyvtárak számára szinte azonnal nyitott a lehetőség a gépi kölcsönzésre való átállásra, amelynek azonban alapvető feltétele a gépi olvasói nyilvántartások elkészítése, illetve konvertálása a TextLib rendszerből.

A központi feldolgozó munka Corvina rendszerre történt telepítése óta a Corvina és a TextLib rendszerek között az adatforgalmazás Hunmarc formátumban történik. A központi feldolgozó csoport hetente egyszer egy központi TextLib adatbázisban az áttöltött bibliográfiai rekordok adatait a könyvtári szabványoknak és a TextLib adatrögzítési szabályainak megfelelően kiegészíti, majd a rekordok innen kerülnek tovább a régiós TextLib adatbázisokba.

A központi adatbázis bibliográfiai rekordjait a FSZEK évek óta forgalmazza más könyvtárak számára is. Az adatbázist elsősorban a közkönyvtárak vásárolták meg, részben retrospektív konverziós munkájuk megkönnyítése érdekében. A VOCAL Egyesület tagjai a Corvina rekordokat USMARC formátumban letölthetik a VOCAL adatbázisból.

A FSZEK tagkönyvtárai átmenetileg floppykn kapják saját – régiós szinten példányadatokkal kiegészített – rekordjaikat, amelyet saját TextLib adatbázisukba töltenek és gépi katalógusként, több helyen kölcsönző rendszerként is használnak. A régióadatbázisok és a helyi kölcsönzési adatok konvertálása lehetővé teszi majd tagkönyvtárak bekapcsolását a központi rendszerbe, megszüntetve a széttagolt rendszer okozta felesleges párhuzamosságokat.

A városi informatikai hálózat fejlesztése (MAN), lokális hálózatok építése, bérelt vonalak

A tervek szerint évente 10-15 tagkönyvtárban lokális hálózatot és távkommunikációs kapcsolatot építünk ki, amely feltétele a centralizált rendszerhez történő csatlakozásnak.

A városi hálózat egységes informatikai szolgáltató rendszere központi menedzseléssel működtethető gazdaságosan. Az eszközök karbantartását, új eszközök telepítését, valamint a lokális hálózatok üzemeltetését egy jól képzett szakembertől viszonylag kis létszámmal képes megoldani.

A városi intranethálózat kiépítése egy egységes internet-szolgáltató – az NIIF közreműködésével valósítható meg, a FSZEK valamennyi telephelyének bevonásával. A FSZEKNET egy megfelelő védelemmel ellátott virtuális magánhálózat (VPN*) lesz.

A városi hálózat kiépülése, az egyes tagkönyvtárak megjelenése az internet-en sürgeti a FSZEK honlapjának korszerűsítését, egységes arculatú, dinamikus FSZEK portál kialakítását. Terveink szerint

*Virtual Private Network = virtuális magánhálózat

a tagkönyvtárak és részlegek saját lapjaikat jogosultság alapján fogják szerkeszteni. Olvasóink számára nagyobb teret szeretnénk biztosítani az interneten keresztül történő kapcsolattartásra és távlatilag az önkiszolgáló jellegű (pl. kölcsönzés hosszabbítása, előjegyzés) tevékenységekre. Utóbbinak előfeltétele a Corvina jogosultsági rendszerének finomítása az olvasók azonosítása és jogainak szabályozása tekintetében.

Már a rendszer kiépítésekor elvi elhatározás született a centralizált rendszer központi menedzselésére, katasztrófa terv kidolgozására. A városi hálózat rendszersérülés, a rendszer leállása esetén a legfontosabb közkönyvtári szolgáltatások leállítását eredményezhetné. Ki kell alakítani az üzemeltetéséhez szükséges hardver és szoftver megoldás minimális és optimális változatát (duplikált szerver és diszk alrendszer, rendszertükrözés, terhelésmegosztás.)

Szabályozás, a rendszer dokumentálása

A jelentős nagyságrendet képviselő, teljes kiépítése után vélhetően 2500-3000 terminállal rendelkező FSZEKNET rendszerét mind a hardver, mind a szoftver elemek tekintetében lehetőleg automatizált módon (menedzsment szoftver) dokumentálni kell. A fővárost átfogó egységes informatikai rendszer üzemeltetése csak szigorú jogosultsági és működtetési szabályok betartásával lehetséges. A FSZEK informatikai biztonsági szabályzatában írásban kell rögzíteni azokat a jogokat és köteleességeket, amelyek mentén a felhasználók – legyenek informatikusok, könyvtárosok, olvasók – felelősséggel használhatják a rendszert.

Különösen fontos elkészíteni a teljes Corvina FSZEK alkalmazási dokumentációját és az adatkezelés szabályait is tartalmazó technológiai leírást, valamint ezek kézikönyv változatát a könyvtárosok számára.

Jegyzetek

1. A szoftvert az Infoker Alkalmazási és Fejlesztési Kiszövetkezet programozói fejlesztették ki a könyvtár igényei szerint.
2. Sándor Tibor: Számítógépes helyismereti adatbázisok. Módszertani tanácskozás és bemutató a Központi Könyvtárban In: Könyvtári Híradó. 39.évf. 1995. 2.sz. 1-2. p.
- Sándor Tibor: Fényképgyűjtés és ikonográfiai feltárás a várostörténeti dokumentáció szolgálatában In: A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Évkönyve. XXIV. 1991-1992-1993. Bp. 1994. 66-80. p.
- Karbach Erika: A Szociológiai Dokumentációs Osztály számítógépes szolgáltatásairól In: Könyvtári Híradó. 34. évf. 1990. 7-8.sz. 8-10. p.
- Karbach Erika: A számítógépes szociológiai témafigyelő szolgáltatás 10 éve (1984-1993) In: A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Évkönyve. XXIV. 1991-1992-1993. Bp. 1994. 50-65. p.
- Pesti Ernő: Számítógépen az irodalmi bibliográfia In: Könyvtári Híradó. 37. évf. 1993. 2. sz. 12-13. p.
3. Az Arcanum Adatbázis Kft. fejlesztése. 1998-tól jelenik meg a "FSZEK CD", vagyis a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár adatbázisai. Irodalmi bibliográfia 1961-, Szociológiai Információ 1970-, Mese-bibliográfia 1980-1990, Várostörténeti bibliográfia 1950-1980.
- Karbach Erika: A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár adatbázisai CD-ROM-on In: Könyvtári Figyelő 8(44) évf. 1998. 1. sz. 90-93. p.
4. A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár munkája 1988-1990-ben In: A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Évkönyve XXIII. 1988-1989-1990. Bp., 1994. 5. p.
5. A TEXTAR rendszert és a FSZEK-ben folyó gépesítés korabeli helyzetét részletesen ismerteti cikkében Gerő J. Péter: TEXTAR. Egy hazai fejlesztésű szöveges adatbáziskezelő rendszer In: Könyvtári Figyelő. 36. évf. 1990. 3-4. sz. 194-222. p.
6. Bánhegyi Gyuláné: Hogyan tovább... Néhány gondolat a központi feldolgozásról = Könyvtári Híradó. 41. évf. 1997. 1-2. sz. 12-14. p.
7. Thék György: Könyvtári rendszer személyi számítógépen In: Tudományos és Műszaki Tájékoztatás. 45. évf. 1998. 6. sz. 211-216. p.
8. Szakács Edit: Számítógépes kölcsönzés a Kelenvölgyi Könyvtárban = Könyvtári Híradó. 42. évf. 1998. 1-2. sz. 2-6. p.
- Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár. Jelentés 1999. Bp. 2000. FSZEK 5. p.
- Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár. Jelentés 2000. Bp. 2001. FSZEK. 4. p.
9. Papp István: A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Központi Könyvtára megújuló épületének tervei In: A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Évkönyve XXVI. 1997-1998. Bp., 2000. 49-65. p.

10. Nagy Anna: A tájékozott Budapestért. Fejlesztési program a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár információs infrastruktúrájának és informatikai rendszerének kialakítására. Bp.1998. 6 lev. FSZEK Irattár.

A koncepció egyúttal a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma által meghirdetett 3 éves pályázati rendszer, az ún. "Telematikai pályázat" munkaanyagául is szolgált. Az informatikai projekt finanszírozását az épületrekonstrukciós program költségvetésébe beépített keret mellett részben az e pályázaton nyert összegekből valósítottuk meg.

11. Papp István: WPR = Wenckheim-palota rekonstrukciója (1.) In: Könyvtári Híradó. 42.évf. 1998. 7-8.sz. 1-2. p.

12. Póbori Ágnes: A WPR-projekt és környéke In: Könyvtári Híradó. 42.évf. 1998. 5.sz. 1-4. p.

13. Nagy Anna: A FSZEK informatikai rendszere. A könyvtári alrendszer működési modellje. Bp. 1999. 2 lev. FSZEK. Irattár.

14. Bánhegyi Gyuláné: Retrospektív katalóguskonverzió néhány nagykönyvtár gyakorlatában. A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár In: Könyvtári Figyelő. 9. (45.) évf. 1999. 3. sz. 567 -570. p.

15. Ungváry Rudolf: Az OSZK tezaurusza és a KÖZTAURUSZ In: Könyvtári Figyelő 11 (47) évf. 2001. 1. sz. 11-44. p.

16. 2001-ben a Széchenyi terv pályázatán nagyobb mérvű támogatást nyert el a FSZEK a használóképzés támogatására. A Központi Könyvtár hasznalokepzes@fszek.hu címen levelezőrendszert hozott létre, referenciakönyvtári minőségben támogatja a felhasználóképzésben résztvevő FSZEK tagkönyvtárakat és más közkönyvtárakat.

17. A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár fejlesztési koncepciója. Budapest. 2002. 10 lev. FSZEK Irattár.

Anna N. Nagy: Information technology development in the Metropolitan Ervin Szabó Library, 1997-2001

The largest public library of the country, the Metropolitan Ervin Szabó Library has arrived at the threshold of a new era after the reconstruction of the Central Library and during the renewal of the branch library network. The Central Library's information infrastructure has been built out to a high standard, and the network of branch libraries is also developing at a quick pace – this provides a good basis for the renewal of library services. The key steps of information technology development were the following ones: building out the network infrastructure, developing a unified hardware system, choosing an adequate software and solving library-organisational tasks, finding new library-technological solutions to satisfy both the expectations of the reading public of the capital and of the professional and social environment in the 21st century. The article describes the preliminaries of the information technology development in the library, the developments of the past three years, with special regard to the opportunities offered by the reconstruction programme of the Wenckheim Palace. The development programme of the Metropolitan Ervin Szabó Library elaborated in 2002 provides a good basis for the information technology development of the network of branch libraries and for building out a computerised library network comprising the entire capital. Local area networks and broadband connections will make it possible to use a unified integrated library software on the whole territory of the capital. The aim is to allow access to network services to everyone, to rationalise the library's workflow and activities, to collect information about the state of the library system and to feed it back to decisions taken by the management, and to train users (librarians and readers) on a regular basis in order to operate the system in an efficient manner.

HITÉLET PEST-BUDÁN

KÉPEK A FŐVÁROSI FELEKEZETEK ÉVSZÁZADAIBÓL

*A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Központi Könyvtárában
2001. április 20. és június 16. között rendezett kiállítás katalógusa*

Budapest, a modern metropolisszá válás útján csupán a 19. század végén megindult főváros, történelmi léptékkal mérve még napjainkban is a fiatal települések sorába tartozik. Elődvárosainak, Budának, Pestnek és Óbudának a múltja azonban a magyar államiság kezdeti időszakába nyúlik vissza. E fejlődés történelmi távlatait csak úgy érzékeltethetjük a ma itt élők számára, ha a testvérvárosok kataklizmáktól és újrakezdésektől szabdalt történetében fel tudjuk mutatni az évszázadokon átívelő folytonosság jeleit. A nemzedékek összekapcsolódása jól megragadható a fővárosban működő egyházak vallási tradícióiban, kulturális, szociális teljesítményében, az általuk felépített és működtetett intézményekben, melyek képesek voltak túlélni a háborúkat, ostromokat, a 19. században a felvilágosult abszolutista monarchia, a 20. században a pártállami diktatúra durva beavatkozásait, továbbá a szekularizáció természetes folyamatát is. Ez az örökség lelhető fel azokban a népi vallásosság körébe sorolható szokásokban, melyekről sokáig csak a helytörténeti munkák lapjain olvashattunk, de amelyek közül manapság néhány újra felelevenedni látszik a városrészek sajátos hagyományait újrateherelő rendezvények keretében.

Kiállításunk természetesen nem vállalkozhatott a szerteágazó téma minden részletre kiterjedő áttekintésére. Ezért azokat a területeket választottuk ki, amelyeket különösen jellemzőknek ítéltünk a városlakók és az egyházak kapcsolatának bemutatása során. Ezek segítségével próbáltuk meg érzékeltetni, hogy a különböző felekezetek milyen módon kapcsolódtak/kapcsolódnak be a város(ok) életébe, miként vannak jelen az itt élők hétköznapjaiban és jeles ünnepeiben.

A kiállításra összegyűjtött anyag többsége – köztük valamennyi kézirat, könyv, kalendárium, továbbá egy-két kivétellel a kisnyomtatványok – a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Budapest Gyűjteményében található. Az egyes témák feldolgozása során ugyanakkor igénybe vettük országos és fővárosi közgyűjtemények, egyházi levéltárak, sőt magánszemélyek segítségét is. Valamennyiük nélkülözhetetlen támogatását ezúton is köszönjük. Különösen hálásak vagyunk Dabasi András, a Kerekes Kegytárgykereskedés, az Ökotáj szerkesztői, Puskely Mária, valamint Ráday Mihály segítségével.

Az alábbiakban a kiállítás teljes anyagát – a tablószövegeket, valamint a fényképek és nyomtatott dokumentumok katalógusát, illetve magyarázó feliratait – közöljük. Az összes kép és kiadvány vizuális bemutatására ezúttal nincs hely; illusztrációként a tablók legjellemzőbb darabjaiból válogattunk. Felhívjuk az olvasó figyelmét, hogy az anyagot – a vitrinek kivételével – teljes terjedelmében tanulmányozhatja a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár honlapján (www.fszek.hu/kiallitas/webkiallitas). A kiállítást Fodor Béla, Horváth Zsolt és Sándor Tibor készítették. Szakértők: Czenthe Miklós, Zsidi Vilmos. Grafikai munkák, kivitelezés: Kocsis Annamária, Cursor Bt. Reprodukciók: Gál Csaba, Gottl Egon, Ráday Mihály. A kiállítás a Magyar Millennium Kormánybiztos Hivatala támogatásával jött létre.

A dokumentumokat őrző intézmények

Budapesti Történeti Múzeum Kiscelli Múzeuma
Deák Téri Evangélikus Gimnázium
Dunamelléki Református Egyházkerület Ráday Levéltár

BTM
DTEG
RádayL

TABLÓK

I. A KÖZÉPKOR ÜZENETE (Kat. 1. 2.)

A középkori ember mélyen vallásos világgképét nekünk, a modern város lakóinak a régi templomok közvetíthetnék – ha Budapesten nem végeztek volna közöttük oly nagy pusztítást a tatárok és a törökök, és nem takarná el eredeti formájukat a későbbi korok építészete.

A legtöredékesebb kép a középkori Óbudáról, az akkori Budáról maradt ránk. Királyi székhellyé fejlődésében nagy szerep jutott a 11. században alapított, Szent Péter apostolról elnevezett prépostságnak és káptalannak, amely országos hatáskörű hiteles hely volt, és keretei között működött Zsigmond király alatt a magyar főváros első univerzitása. A káptalan épületeinek maradványai a Fő tér alatt rejtőznek, akárcsak az 1340 körül épített Mária-templomé; ez a Mátyás udvarában járt Ransanus olasz püspök szerint nagysága, szépsége révén bármely nagyváros éke lehetett volna.

A szomszédos Nyulak vagy Urak szigetén a 12. században alapították a premontrei Szent Mihály-prépostságot. (A román stílusú templomot 1932-ben rekonstruálták.) A tatárjárás után telepedtek le a ferences szerzetesek; ma kolostoruk egyik romfala látható. A legnevezetesebb épület a domonkos apácák klostroma, amit 1252-ben emeltetett IV. Béla a tatároktól menekülve Istennek ajánlott leánya, Margit számára, akit rendíthetetlen, önsanyargató hitbuzgalma, önzetlensége a szentek sorába emelt. Ezeket a romokat feltárták; az apácák lelki gondozását végző domonkos férfiszerzetesek rendházának és a ciszterciek épületének azonban, csakúgy, mint a sziget északi csúcsán az esztergomi érsek számára emelt tornyos várnak ma már nincs nyoma. Ugyancsak csupán az emléket őrizzük a johannita keresztesvitézek, az ispotályos lovagok által a rómaiak déli castrumára emelt erődtámaszának is.

A budai hegyre IV. Béla utasítására 1247-ben Pestről felköltözött németek a város középső területét vették birtokba, az ő templomuk – egyben a város főtemploma – a Mária- vagy Nagyboldogasszony-

(Mátyás-) templom. Az Óbudáról érkezett magyarok az északi részen telepedtek le, ők a Mária Magdolna-templomot építették maguknak. Templomuk és kolostoruk volt a domonkosoknak és a ferenceseknek – a 14–15. század fordulóján mindkettőben teológiai főiskola működött. Nagy Lajos és Zsigmond is alapított kápolnákat, utóbbinak alapfalai megtekinthetők a Szent György téren. Az 1348. és 1360. évi kiűzetésükből visszatérő budai zsidók az északi oldalon leltek új otthonra, és a mai Táncsics Mihály utca két oldalán alakították ki egykor átjáró híddal összekötött zsinagógáikat.

A pesti révnél feltehetőleg már a korai Árpád-korban állt templom, itt helyezték el 1046-ban a vértanú Gellért püspök holttestét. A 12–13. század fordulóján egy háromhajós, kéttornyú, román stílusú bazilika magaslott itt, a Boldogasszony-templom, a mai Erzsébet híd melletti templom elődje. Falai közt ünnepelték meg a gyermek Erzsébet, a későbbi Árpád-házi Szent Erzsébet eljegyzését. A városfalon túl 1220-1230 körül készült el a domonkosok monumentális kolostoregyüttese. A tatárok elvonulása után csak az üszkös falak maradtak, de a város hamar magához tért. Újjáépítették a templomokat is, ekkor alapítottak kolostort a ferencesek a mai Ferenciek terén. Zsigmond, majd Mátyás alatt a polgárváros virágzásnak indult, és a gótikus stílusban átépített Nagyboldogasszony-templomot az ország egyik leggazdagabb, legszebb plébániatemplomaként tartották számon.

1. A klarissza kolostor körvonalai a III. kerületi Mókus utcai iskola mellett. Károly Róbert felesége, Erzsébet királyné alapította 1334-ben. A legnagyobb magyarországi apácakolostor a magyarországi klarissza kolostorok központja, egyben a főúri leánynevelés irányítója lett; ide temetkezett maga a királyné is. A szerzet tagjai a törökök második betörésekor, 1541-ben hagyták el végleg rendházukat.

Sztraka Ferenc légifotója, 2000. ÓM

2. István király Szent Péter és Szent Pál tiszteletére egyházi testületet alapít. 19. századi rajz a Képes krónika nyomán. A történészek inkább István utódát, Péter királyt tartják a Szent Péter és Pál-egyház alapítójának.

Színes könyvomat Szerelmey Miklós műhelyéből. In: Döbrentey Gábor–Haeufler József et al.: Magyar hajdan és jelen élethű rajzolatokban, magyarázó szöveggel. Pest, 1847. I. köt. [23.] t.

3. Az óbudai egyetem címere Ulrich Richental krónikájából, 1483.

In: Budapest in Mittelalter. Hrsg. von Gerd Biegel. Braunschweig, 1991. 277. p.

4. A margitszigeti domonkos apácakolostor romjainak feltárása, 1914.

Ismeretlen fényképész felvétele. FSZEKBGY

5. Árpád-házi Szent Margit 15. századi ábrázolása az Esztergomi Prímási Kincstárban őrzött fametszeten.

In: Árpád és az Árpádok. Szerk. Csánki Dezső. [1907.] 298–299. p. között.

6. A Margit-sziget képzeleti rajza 1847-ből.

Litográfia Szerelmey Miklós műhelyéből. In: Döbrentey Gábor–Haeufler József et al.: Magyar hajdan és jelen élethű rajzolatokban, magyarázó szöveggel. Pest, 1847. [25.] t.

7. Reneszánsz szentségfülke Pest város címerével a pesti Nagyboldogasszony-templomban.

Járai Rudolf felvétele, 1958 körül. FSZEKBGY

8. A domonkosok budai Szent Miklós-templomának és kolostorának feltárása 1902-ben. Az előkerült vörösmárvány sírlapok a 14–15. században virágzott domonkos kőfaragó műhelyben készültek. A kolostor egyetemi színvonalú főiskolája a mohácsi vészig a legjelentősebb volt az országban. A templom helyreállított tornya ma a Hilton Szálló épülettömbjébe illeszkedik.

Hollenzer és Okos felvétele, 1902. OMFF

9. A középkori zsidó imaház (az ún. kis zsinagóga) maradványai a Várban, a Táncsics Mihály utca 26. alatt.

Frankl Aliona felvétele, 1987. FSZEKBGY

10. A gercsei templom újraszentelése 1997. augusztus 15-én, Nagyboldogasszony napján. Gercse 1212 óta ismert község, a mai Hidegkút és Óbuda határán feküdt. A török alatt sorsára hagyott, a 18. század elején újjáépített, az 1820-as évektől ismét pusztulásnak indult falusi templom a legutóbbi időkig omladozott a Csúcs-hegy alatt. Társadalmi összefogással, a Kulturális Innovációs Alapítvány és a Magyar Kézműves Akadémia szervezésében eredeti formájában és funkciójában állították helyre.

Penkala Éva felvétele. Magántulajdon

II. A PÁLOSOK ÉVSZÁZADAI (Kat. II. 1.)

A középkor magyar alapítású szerzetesrendjének megszervezése a hagyomány szerint Bertalan pécsi püspök, illetve Boldog Özséb esztergomi kanonok nevéhez fűződik, akik összegyűjtötték és regulával látták el a Mecsek és a Pilis erdeiben élt remetéket. A szerzet védőszentjének és névadójának az első név szerint ismert remetét, a thébai Szent Pált választotta. 1308-tól számít hivatalos szerzetesrendnek, miután V. Kelemen pápa képviselője átnyújtotta a pálosoknak Szent Ágoston reguláját. Szent Pál Budai-hegységbe elvonult követői a 13. században telepedtek le a mai Budakeszi út környékén. Kápolnájukat Szent Lőrinc tiszteletére szentelték fel, ennek első írásos említése 1290-ből maradt ránk. Az 1300-as évek elejétől a kápolna helyén épült budaszentlőrinci kolostor lett a rend magyar központja; Nagy Lajos ajándéka nyomán 1381-ben itt helyezték el a korábban Velencében őrzött Remete Szent Pál-ereklyét. A virágzó szerzetesi életnek a törökök pusztítása vetett véget.

1. Budán előkerült faragott zárókő Remete Szent Pál ábrázolásával. A szent legendája szerint a keresztényüldözés elől a pusztába menekült Pál mindennapi tápláléka egy fél cipő volt, amit Isten rendelésére egy holló hozott el neki; a holló így vált a pálosok egyik jelvényévé.

In: Budapesti Történeti Múzeum. Szerk. Buzinkay Géza–Havassy Péter. Bp., 1995. 55.

2. Allegorikus ábrázolás Valentinus Ungarus (Magyarországi vagy Hadnagy Bálint) 1511-ben Velencében kiadott, az egész világon két példányban ismert Remete Szent Pál csodái című művéből. A pálos szerzetes latin nyelvű műve 1935-ben vásárlás útján került a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár birtokába.

In: Ballagi Aladár: Buda és Pest a világirodalomban. Bp., 1925. 100.

3. Ásatási munkák a budaszentlőrinci kolostorromoknál 1997-ben (Budakeszi út 91.).

Hetényi Zoltán felvétele. FSZEKBGY

4. A Központi Szeminárium könyvtára. A központi papnevelde 1805-ben költözött be a török kiűzése után visszatelepült, majd 1786-ban II. József rendelete nyomán feloszlott pálosok megüresedett kolostorába.

Képeslap, 1930 körül. FSZEKBGY

5. Holló, csőrében kenyérrel; díszítés az – eredetileg a pálos rend számára épült – egyetemi templom kerítésén. A második világháborúban megromlott rács egy eleme a Váci utca 55. alatti ház kapualjában látható, egy másik oszlop pedig a papnevelde udvarára került.

Ismeretlen fényképész felvétele. BTM

6. A pálosok emlékére emelt békekút felszentelése 1916. október 8-án a Práter utcai „kispapok kertjében”. A szobrot, amelyet a chëstochowai Madonna-kép alapján formázott meg Ligeti Miklós, 1935-ben áthelyezték a papnevelő intézet udvarára.

Ismeretlen fényképész felvétele. FSZEKBGY

7. A rend központja, a főelöljáró székhelye feloszlásuk után átkerült az 1382-ben márianosztrai szerzetesek által alapított lengyel rendtartományba. Innen tértek vissza 1934-ben az 1926-ban felszentelt Gellért-hegyi sziklakápolnába, illetve a hegyoldalban felépített kolostorukba. Pálos szerzetesek a Gellért-hegyen.

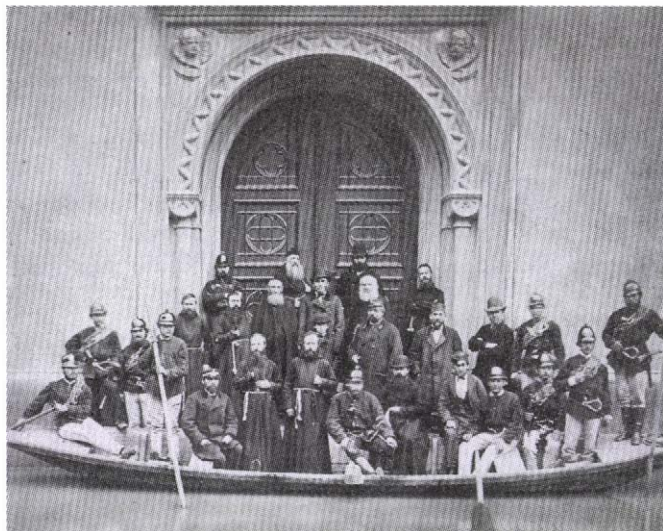
Ismeretlen fényképész felvétele. FSZEKBGY

8. Körmenet a Gellért-hegyi pálos kolostornál, 1930-as évek.

Ismeretlen fényképész felvétele. BTM

9. 1950-ben a szerzetesrendek többségét a kommunista államhatalom betiltotta; ez lett a sorsa a pálosoknak is, ingatlanokat elvették, a sziklakápolnát befalazták. A rend 1989-ben újjátotta fel működését. A Gellért-hegyi templom újrászentelésére 1990-ben került sor. A felvétel 1994-ben, a Chëstochowából való visszatelepítés hatvanadik évfordulója alkalmából rendezett szentmisén készült.

In: Török József–Legeza László–Szacsuvay Péter: Pálosok. Bp., 1996. 103.

III. ÚJJÁÉPÍTÉS (Kat. III. 6.)

A 18. század az újjáépítés kora Pesten és Budán: a török uralom alatt elhanyagolt, majd az 1686. évi felszabadító harcokban porig rombolt és kifosztott városok talpra állásának időszaka, egyúttal – különösképpen a század első kétharmada – a katolicizmus új virágkora. A hadi zaj elültével mindkét városban sorra telepednek le a szerzetesrendek, a dzsámik helyén hamarosan templomok és kolostorok épülnek. Meghatározó vonásokkal gazdagodik a városkép, egyben a város szellemi arculata.

Az egyházi élet újjászervezésében feloszlatusukig (1773) a jezsuiták jártak elől, minthogy I. Lipót 1687-ben a jezsuiták budai főnökére bízta a plébánosi jogokat Pesten, Budán és Óbudán is. A Boldogasszony- (Mátyás-) templom két oldalán előbb rendházat és kollégiumot (1702), később papnevelőt és világi konviktust (1714), végül a Szentháromság tér északi felén akadémiát (1747) építettek. (Ma már egyik épület sem áll.) Iskoláik révén Buda az ország egyik jelentős művelődési központjává vált. Ugyancsak nagy hatást gyakoroltak a hívőkre a látványos ünnepek megrendezésével, amelyek során nem fukarkodtak a barokk színpadi eszközökkel. Processzióikban az egyházi és világi előkelőségek mellett saját zászlaik alatt a céhek is felvonultak.

A ferencesek a Várban 1741-ben fejezték be a Mária Magdolna-templom helyreállítását, és kolostoruk kialakítását. Szomszédságukban (ma: Úri utca 49.) a Mária Terézia által különösen pártfogott klarissza nővérek leltek új otthonra. A karmelita atyák a mai Színház utca 1–3. alatt, a török dzsámi és a budai pasa palotájának a helyén szentelték fel templomukat és rendházukat 1763-ban. A Tabánban római katolikus plébániatemplom és görögkeleti templom épült. A Vízivárosban, a mai Batthyány téren a magisztrátus építtette fel a jezsuiták felügyeletével a Szent Anna-templomot (1740–1762). A Fő utcában Széchényi György esztergomi érsek 1687-ben a kapucinusoknak alapított rendházat, néhány száz méterrel arrébb a ferencesek emeltek egy mecset helyébe templomot, és mellé kolostort. Az Országúton (a mai Margit körúton) az Ágoston-rendiek kolostortemploma készült el. Újlak és Óbuda plébániatemplomokkal gazdagodott, Kiscellen a trinitáriusok kolostora lett messzi vidékekről látogatott zarándokhely. Pesten a szerviták a mai Városháza helyén álló, „Szépmecset” néven emlegetett düledező lőporraktárnál kezdték meg lelkipásztorkodásukat, a pálosok a mai Egyetem téren, a klarisszák a Szerb utcában, a domonkosok a Váci utcában építkeztek. Ebből a korszakból maradt ránk a Belváros szívében álló ferences templom is.

A század végén megerősödik az egyházak állami irányítás alá vonásának politikája. A különben mélyen vallásos Mária Terézia egyebek között korlátozta a koldulórendek működését, a zarándoklatokat és búcsújárásokat, csökkentette az ünnepek számát. II. József még radikálisabb lépéseket tett az államegyház rendszerének kiépítésére. Miután 1782-ben feloszlatta a szerzetesrendek egy részét, a felsorolt

rendházak közül többbe is kormányzervek, egyetemi karok, katonai vagy beteggondozással foglalkozó intézmények költöztek be.

1. Pest és Buda látképe 1732 körül.

A számokkal jelzett épületek: 1. Invalidus-ház. 2. Ferences templom. 3. Régi török mecset. 4. Pálos templom. 5. Szervita templom. 6. Domonkos rendi templom. 7. Várostorony. 8. Plébániatemplom. 9. Sóház. 10. Repülőhíd. 11. Királyfürdő. 12. Rácfürdő. 13. Óhitű (görögkeleti) templom. 14. Plébániatemplom. 15. Rác kapu. 16. Gellért-hegy. 17. Erődítmény. 18. Fegyvertár. 19. Kaszánya. 20. Karmelita templom. 21. Vízi kapu. 22. Városháza. 23. Jezsuita kollégium. 24. Postaház. 25. Élelemraktár. 26. Ferencesek. 27. Kapucinusok. 28. Jezsuiták háza. 29. Ferencesek. 30. Temetőkápolna. 32.[!] Török mecset.

Johann Christian Leopold színezett rézmetszete és rézkarca Friedrich Bernhard Werner rajza nyomán.

In: (Werner, Friedrich Bernhardt): [Städte-Ansichten.] [1745?] 28. t.

2. I. Ferenc koronázási esküje 1792. június 6-án. Balra a kapucinusok kolostora, háttérben a Nagyboldogasszony- (Mátyás-) templom. A kapucinusok – a vízivárosi polgárok lelki gondozása mellett – több tucatnyi, a törökök kiverése után pap nélkül maradt városkörnyéki faluban gondoskodtak a lelkipásztori teendők ellátásáról.

Sebastian Mansfeld színezett rézmetszete Cristian Georg Schütz rajza nyomán. MNMTKCS

3–4–5. Keresztelés, házasságkötés, halál, 1718.

Másolatok az óbudai plébániatemplom anyakönyveiben található rajzokról. BTM

6. A kapucinusok mentőakciója az 1876. évi árvíz idején. Elemi csapások, főleg az ismétlődő árvizek idején a vízivárosi kapucinusok, „úgy az atyák, mint a testvérek a szorongatott népnek vigasztalói, mentőangyalai voltak”. 1876-ban csónakon jártak misézni, temetni, a víz elől menekülők a zárdában kaptak átmeneti szállást.

Ismeretlen fényképész felvétele. BTM

7. A jezsuita akadémia épülete 1895 körül. A kétéves filozófiai fakultás után a papi pályára készülők további egyéves teológiai képzést kaptak. Az akadémiának 1757-ben csaknem nyolcszáz hallgatója volt. Emeleti aulája ünnepélyes disputációknak, színelőadásoknak adott helyett. Fénykorában Magyarország legszebb, legjobban felszerelt iskolájának tartották.

Klősz György felvétele. FSZEKBGY

8. A trinitáriusok egykori kiscelli kolostora és temploma 1910 körül. A környék földesurai, a Zichyek alapították, 1745–1760 között épült fel. A rend őrizte a stájerországi máriacelli kegyszobor másolatát, Kisasszony napján tízezer búcsújáró fordult meg itt. Az épületegyüttesben ma a Kiscelli Múzeum működik.

Ismeretlen fényképész felvétele. FSZEKBGY

9. A szerviták temploma és rendháza a mai Petőfi Sándor utca végén, illetve a Szervita téren 1740 körül. A szerviták feladatai közé tartozott a szomszédos Invalidus-házban élő hadastyánok lelki gondozása. A templom előtt álló Mária-szobor felállítását (1729) a városi tanács kötötte ki annak fejében, hogy a rend panaszának eleget téve megszabadította őket egy kovácsműhely kellemetlen szomszédságától.

Id. Johann Daniel Hertz vegyes technikával készült műve Sebastian Rosenstingl rajza nyomán. MNMTKCS

10. A ferencesek 1715-ben elkészült pesti rendháza az 1835-ben felállított Nereidák kútjával. 1784-ben, amikor az 1777-ben Nagyszombatról Budára áthelyezett egyetemet Pestre költöztették, a kertet egyetemi fűvészkert céljára kellett átadniuk, az épület két szárnyában pedig az egyetem könyvtárát helyezték el.

Frédéric Martens színes akvatintája Josef Kuwasseg rajza nyomán. MNMTKCS

IV. PEST-BUDAI VÉDŐSZENTEK (Kat. IV. 5.)

A 17–18. század fordulójától sűrű hullámokban sújtotta Pest-Buda lakóit a „ragadó dögletség”, a rettegett pestis. A járványok ellen keveset használt a vesztegár, „a pestisre alkalmazott etzet” és a „szagos tabák”; Isten büntetése ellen a bűnbánat és az engesztelő áldozat tűnt csak hathatós orvosságnak. A polgárok fogadalmi szobrokat, kápolnákat és képeket állítottak, amelyeknél sűrűn tartottak könyörgő vagy hálaadó ájtatosságokat.

Budán először 1706-ban emeltek a Nagyboldogasszony- (Mátyás-) templom előtt pestisoszlopot. Ezt a Szentháromság-szobrot 1709-ben díszesebbre cserélték, a régit Újlaknak adományozták. Mindkét barokk emlék ma is látható, az ugyanekkor a pesti belvárosi templom előtti piactéren felállított Szentháromság-oszlop képét azonban már csak metszet őrzi. 1738-39-ben Óbuda lakosainak a felét ragadta el a fekete halál. A megmenekültek hálája jeléül akkor kifaragott, 1956-ban lebontott szoborcsoportot tavaly állították fel újra a Szentlélek téren.

Az oszlopokon a pestistől oltalmazó szentek szobrai álltak. Közülük választottak a városok patrónust maguknak. Buda tanácsa Xaveri Szent Ferencet nyilvánította – előbb csak tíz évre ideiglenes, majd az újabb járvány hatására 1710-ben örökös – pártfogójává. Pest védőszentje Szent Sebestyén lett, a róla elnevezett teret a 19. század végi városrendezés törölte el a Belvárosban. A dühöngő kór ellen 1711-ben Szent Rozáliát és Szent Rókuszt is szószólónak nyilvánították, tiszteletükre építették a mai Rákóczi úti kápolna elődjét.

Nevezetes fogadalmi kápolna állt a krisztinavárosi plébániatemplom helyén is. Francin Péter kéményseprőmester gyalogos zarándokútjáról a hátán hozta haza Itáliából Budára egy csodatévő hírben álló Szűz Mária-kép másolatát, hálából, mert családjával együtt megmenekült a pestistől. A szőlők szélén álló Kéményseprő-kápolna maga is forgalmas zarándokhely lett, magva a 18. század közepén kialakuló Krisztinavárosnak.

Hosszú a sora azoknak a szenteknek, akiket a városok polgárai a különféle elemi csapások – tűzvész, villámcsapás, árvíz – ellen segítségül hívtak, és azoké is, akiket az egyes mesterségek őrzi, a céhek választottak pártfogójuknak. Szerete a városban szobrok, templom- és utcanevek idézik egykori tiszteletüket.

1. Körmenet a budai Szentháromság téren a 19. század elején a pestisoszloppal és a Szent Ignác-kúttal. A 18. században számtalan nyilvános könyörgésnek és színpompás hálaünnepnek volt színtere a tér.

Carl Schwindt rajza után Moritz Schwindt színezett metszete. In: [Carl Schwindt: Zwölf Monate in Pest.] [Pest, 1837–1848 között.] [8.] t.

2. A pesti Szentháromság-szobor a belvárosi plébániatemplom előtt, 1775.

Binder János Fülöp rézmetszete. Fotómásolat. FSZEKGBY

3. Néri Szent Fülöp szobra az óbudai Flórián térről 1956-ban városrendezési okból eltávolított fogadalmi oltárról. 1763-ban a nagy riadalmat keltett földrengés emlékére állították.

Binder János Fülöp rézmetszete. In: Szilárdfy Zoltán: Barokk szentképek Magyarországon. Bp., 1984. 42. t.

4. A Szent Rókus és Rozália-kápolna a 19. század végén.

Ismeretlen fényképész felvétele. FSZEKGBY

5. Szent Vendelin barokk szobra a Stáció (Baross) utca 86. számú, rég lebontott ház kapuján. A külvárosokban sokáig fennmaradó állattartásra emlékeztet a pásztorok védőszentjének ábrázolása. A ferencvárosi „tejesmajorosok”, „milimárik” is őhozzá könyörögtek.

Petrik Albert felvétele. OMFF

6. A Széna téri régi Szent János-kórház előtt álló Nepomuki Szent János-szobor. Védőszentjükként tisztelték a pest-budai dereglyések, hídvámosok, halászok és vízimolnárok. Májusi ünnepén virággal borították szobraikat a városban, mécsesek fénye ragyogta be a halászbárkákat és a vízimalmokat, ágyúdurrogatás mellett kivilágított üvegcsillagot úsztattak le tutajon a Dunán.

Müllner János felvétele, 1900 körül. FSZEKGBY

7. Szent Donát-kápolna Óbudán. A jégveréstől oltalmazó Szent Donát tisztelete a szőlőműveléssel foglalkozó budaiaiak körében terjedt el.

Ismeretlen fényképész felvétele, 1900 körül. FSZEKGBY

8. A Krisztina téri plébániatemplom 1880 körül.

Ismeretlen fényképész felvétele. FSZEKGBY

9. Lafrankó József kéményseprőlegényeinek 1854. évi újévi üdvözlete. A tűzvészekről különösen fenyegetett városokban Szent Flórián lett a védőszentje azoknak a mesterségeknek, ahol tűzzel kellett bánni: őt tisztelték a tűzoltást is végző kéményseprők, tégláégetők, húsfüstölők. A szentet mindig csöbörrel a kezében ábrázolták, ezért aztán a pesti serfőzők céhe is őt választotta patrónusául.

Frank József M. könyomata. FSZEKGBY

V. ISKOLÁK ÉS ISPOTÁLYOK (Kat. V. 2.)

PIARISTA ISKOLA PESTEN

Míg Budán a jezsuiták, addig Pesten a piaristák teremtették meg a középfokú oktatás alapjait. Pest város tanácsa 1717-ben szerződésben kötelezte magát, hogy évi 600 forintot fizet, továbbá kápolnát, rendházat és iskolát épít a Kegyes Tanítórendnek; cserébe a szerzetesek már a következő évben megkezdtek a diákok képzését. Az oktatás hároméves elemi iskolából és ötosztályos gimnáziumból állt. 1743-tól a filozófiai tanfolyamot is beindították. A jezsuitákkal szemben, akik előnyben részesítették a memorizálást, a latint és a szigorú egyházi fegyelmet, a piaristáknál a szelídebb bánásmód dívott, és hangsúlyosabb volt az életre nevelés: „az oktatás célja, hogy az ifjút megtanítsa tovább dolgozni, és megszerettesse vele a tudományokat”. Előtérbe került a honi földrajz és történelem tanítása, több időt fordítottak a számtanra és általában a reál tudományokra. A tanítványok között nemeseket, polgárgyerekeket és jobbágyfiakat egyaránt találunk; magyarokat, szerbeket, szlovákokat vegyesen. A tanítás nyelve döntően a magyar lett.

1. A szerzet egyik legismertebb tagja Dugonics András (1740–1818), aki matematikát oktatott a pesti egyetemen, de nevét II. József németesítő politikája ellen írt, akkortájt igen népszerű kulcsregényeivel a magyar irodalomtörténetbe is beírta.

In: Magyar példabeszédek és jeles mondások. I. rész. Szeged, 1820. [1.] t.

2. A piaristák épülete a belvárosi plébániatemplom mellett. Újabb gimnáziumuk 1917-ben készült el a képen látható piac, illetve a kép jobb oldalán álló régi Városháza telkén. Az épületet 1953-ban át kellett adniuk az ELTE Bölcsészettudományi Karának. A rendház és a gimnázium ekkor a Mikszáth Kálmán téri Sophianum épületébe költözött, ami eredetileg a Sacre Coeur-apácák iskolája volt, majd rövid ideig a Lenin Intézetnek is helyet adott.

Klözs György felvétele, 1895 körül. FSZEKBGY

3. Egy lap a Pesti Kegyesrendiek Gimnáziumának 1818. évi értesítőjéből. A huszonnyolcadik a névsorban Kossuth Lajos.

In: Juventus Gymnasii Pesthiensis apud scholas pias e studiis secundi semestris in classes relata. Pest, 1818. [4.]

4. Tanóra a mai Piarista Gimnáziumban.

Szabó Bernadette felvétele, 1997. FSZEKGBY

A SZENT ERZSÉBET APÁCARENDELŐ KÓRHÁZA BUDÁN

II. József összesen 134 férfi és 6 női kolostort szüntettet meg az országban, ugyanakkor meghagyta, sőt támogatta azokat a szerzeteket, amelyek oktatással és betegápolással foglalkoztak. Pest-Budán különös figyelmet szentelt a siralmas közegészségügyi viszonyok javításának. Pesten az Újvilág (Simmelweis) és a Hatvani (Kossuth Lajos) utcai volt jezsuita kolostorban helyeztette el az egyetem orvosi karát és klinikáját. Kórház lett a Szerb utcai klarissza zárdából is. Az uralkodó katonai kórháznak helyet keresve szemlélte meg 1784-ben a vízivárosi ferences kolostort. Szakértői tanácsára végül inkább a feloszlott trinitáriusok kiscelli kolostora mellett döntött, a ferences kolostort azonban alkalmasnak találta egy női kórház létesítésére, így a ferenceseknek át kellett költözniük az Ágoston-rendiek országúti (Margit körúti) házába, ahol rendjük ma is működik. Elhagyott kolostorukba II. József a Szent Erzsébet-szerzet bécsi zárdájából hívott meg 18 betegápoló apácát. Az uralkodó még a berendezkedés és az átépítés részleteivel is személyesen foglalkozott. A nővérek a betegápolás mellett ínségkonyhát tartottak fenn a környék szegényei számára. 1805-ben az épülettömb a lábadozó betegek számára épült új szárnyal bővült. A költségeket Marczibányi István és neje alapítványából fedezték. (Az adományozó 1806-ban a Császár fürdőt is megvette, hogy annak jövedelméből az irgalmasok alapíthassanak kórházat.)

Az Erzsébet-apácák kórháza 1935-ben belgyógyászati, nőgyógyászati és sebészeti osztályokkal működött, összesen 130 ágygal. A szakképzett nővérek száma 1927-ben 39, 1941-ben 62 volt; ápolói szolgálatot láttak el az újpesti köz-kórházban is. A rend feloszlása (1950) után a kiválóan képzett nővérek igyekeztek az egészségügyben elhelyezkedni; ez egy idő után többségüknek sikerült. Templomukban rendszeresen találkozási a lelki közösség kötelékeit is megőrizték. Az időközben fővárosi szociális otthonként működő házukat napjainkban visszakapták, de a főleg idős, magatehetetlen emberek gondozását jelenleg a Máltai Szeretetszolgálat végzi.

5. Klara Anger, a budai Erzsébet-apácák főnöknője átveszi II. Józseftől a zárda adománylevelét. 1785 körül készült festmény.

Ismeretlen alkotó műve. SztAnnaPl

6. Az Erzsébet-apácák megérkeznek Budára, 1785. A Felső piac téren (Batthyány tér) még látható a pestisoszlop, amely 1828 óta – többször újrafaragva – a Mária teret ékesíti.

Ismeretlen alkotó festménye. SztAnnaPl

7. Az Erzsébet-apácák temploma és kórháza a Fő utcában, előtérben a Marczibányi-házzal, 1900 körül.

Weinwurm Antal felvétele. BTM

VI. INSULA LUTHERANA (Kat. VI. 2.)

A reformáció lutheri tanait követő keresztyének a 16. században telepedtek meg Budán, és közösségük a török időkben is megmaradt még egy ideig. A török uralom alól 1686-ban felszabadított Pest-Budán a protestáns egyházak hosszú évtizedekig nem működhettek, polgárjogot is csak katolikus vallásúak kaphattak. Változást II. József 1781-ben kiadott türelmi rendelete hozott: ekkortól, ha egy helységben legalább száz nem katolikus család élt és kérelmezték, engedélyt kaphattak templom és iskola építésére, valamint lelkész és tanító foglalkoztatására. A pesti evangélikus egyház, több évi előkészület után, 1787-ben alakult meg. A gyülekezet – melynek tagjai ekkor még főleg németek és szlovákok voltak – megszületését befolyásos nemesi és polgári családok támogatták. A vallási tolerancia királyi kegyét az 1791:26. törvénycikk törvényerőre emelte, és ezzel ténylegesen megnyílt a szabad vallásgyakorlás felé vezető út. Az evangélikus gyülekezet is hozzákezdhetett egyházi intézményeinek kiépítéséhez. A városfalakon kívül, az akkori Kohlmarkt (Káposztáspiac) téren, a mai Deák téren vásároltak telket, ahol először imaházat, majd 1811-ben Pollack Mihály tervei alapján templomot építettek. (Ez volt a később európai rangú építés első pesti munkája.) A budavári gyülekezet 1844-ben alakult meg Mária Dorottya württembergi hercegnő, József nádor evangélikus felesége támogatásával. A 19. század elején kibontakozó nemzeti újjászületési mozgalmak a pesti evangélikus egyházat sem hagyták érintetlenül. Az ekkor már három – német, szlovák, magyar – nyelvű közösségből az 1830-as években Ján Kollár lelkész vezetésével kivált és önállósult a szlovák nyelvű egyház.

1. Mária Dorottya főhercegnő (1797–1855), a „városszépítő” József nádor felesége, a megszülető pest-budai evangélikus egyház egyik fő szellemi és anyagi támasza.

In: József nádor (1776–1847) Pest-Budán. Kiállítás a Budapesti Történeti Múzeumban, 1997. szeptember–1998. február. Szerk. Szvoboda Dománszky Gabriella. Bp., 1997. 64–65. között.

2. A Deák téri templom a paplak és az iskola épületével az 1830-as években Carl Vasquez korabeli metszetén. A képen még látszik a templom tornya, amit 1875-ben lebontottak.

In.: Pest-Buda anno 1838. Összeáll. Rózsa György. Bp., 1972. 9. t.

3. A szlovák gyülekezet 1859–1864 között felépített temploma a hajdani Kerepesi (ma: Rákóczi) úton. Az egyház a telket 1837-ben József nádortól kapta ajándékba.

In: Ország Tükre, 1863. 125.

4. Liedemann János Sámuel (1756–1834) nagykereskedő, Pest első evangélikus polgára, a gyülekezet első gondnoka.

In: Fabiny Tibor: Az első kövek. Bp., 2000. 22.

5. Székács József (1809–1876) püspök. 1837-ben lett a gyülekezet első magyar lelkésze; kiemelkedő szerepe volt a pesti egyházközség és az evangélikus gimnázium fejlesztésében.

In: Székács emlékkönyv. Székács József születésének százéves, a gyámintézetének félszázados, a theol. akadémiának harmincéves emlékűnnepére alkalmából közlést teszi a Magyarhoni Ágostai Hitvallású Evang. Keresztyén Egyetemes Egyház theol. akadémiájának (Pozsony) Székács József-köre. Pozsony–Bp., 1912. Belső borító.

6. Ján Kollár (1793–1852), 1824 és 1849 között a pesti szlovák gyülekezet lelkésze, a szlovák nemzeti irodalom egyik megteremtője.

Ismeretlen alkotó metszete. EOL

7. Csoportkép az 1934/37-es zsinat megnyitására a Deák téri templom előtt. Elöl a reformátusok küldöttsége, mögöttük az evangélikus egyház vezetői.

Ismeretlen fényképész felvétele. RádayL

8. Árvízi kehely a templomot ábrázoló domborművel. Lővy Hermann, a pesti izraelita hitközség elnökének ajándéka az evangélikus gyülekezetnek, az 1838. évi nagy árvíz idején nyújtott emberbaráti segítségért.

Képeslap. Mészáros Fotó felvétele. FSZEKBGY

9. Thököly Imre hamvainak Törökországból történt hazahozatala során, útban Késmárk felé, a fővárosban a Deák téri templomban ravatalozták fel a kuruc fejedelmet 1906. október 28-án.

Ismeretlen fényképész felvétele. MNMTF

VII. LUTHERÁNUS SZIGET (Kat. VII. 2.)

A pesti evangélikus egyház a 19. századtól kezdve jelentős szerepet játszik Pest-Buda és a későbbi egyesített főváros, Budapest művelődési életében. Ebbe a szerepbe nem csak az evangélikus vallású tudósok, művészek, politikusok munkássága foglaltatik, hanem szorosan beletartozik az a több mint kétszáz éves nevelési-oktatási tevékenység is, melyet, ha kisebb megszakítással is, de töretlenül folytat az egyház. Az első egyosztályos elemi iskolai oktatás 1788-ban indult meg egy bérelt belvárosi helyiségben. A Deák téri templom felépítése után, mintegy annak folytatásaként, rögtön hozzákezdtek egy előbb egy-, majd kétemeletesre bővített iskolaépület megépítéséhez. Ebben a házban nyílt meg 1823-ban az evangélikus gimnázium, az akkori Pest-Buda harmadik középiskolája. Ebben az iskolába írtatta be Petrovics István Sándor nevű fiát. A nagy költőn kívül ezekben az években a gimnázium nevesebb tanulója volt még báró Podmaniczky Frigyes író, politikus, a főváros szepítője és Ágai Adolf író is, aki így emlékezik egykori iskolájára: „Négy alsóbb tanítóm közül csupán Balázsovics, Melczer és Stuhlmüller neveire emlékszem még. Lelkiismeretes, derék férfiak valának mind egy szálig. Nevelési és tanítási eszközeik sorában helyet foglalt a suhintó vessző is, de csak a legvégső esetben...” Az iskola felügyelője Schedius Lajos, a pesti egyetem tanára lett. A gyülekezet hamarosan kinötte a kis kétemeletes iskolát, ezért 1861-ben megvásárolta az iskolaépület mellett elterülő katonai sütőház telkét, melyen Gerster Károly és Frey Lajos tervei szerint új épületet emeltetett. Az építkezés közadakozásból folyt, de anyagilag támogatta Pest városa is. Az 1873-ban egyesült Budapest népességének robbanásszerű fejlődése szükségessé tette egy ennél is korszerűbb és tágasabb gimnázium megépítését. Így született meg 1905-ben a Városligeti fasorban a híres „fasori” evangélikus gimnázium, melyet a gimnázium egykori növendéke, Pecz Samu tervezett. A Deák téri épületben polgári leányiskola, 1933-tól leánygimnázium működött tovább. A mai Deák téren közel kétszáz éve kialakult épületegyüttes (templom, iskola) 1979-ben az Országos Evangélikus Múzeum létrehozásával nyerte el mai funkcióját, a budapesti evangélikusok egyházi-művelődési központjának szerepét.

1. A gyülekezet Deák téri iskolájának 1864-ben elkészült új épülete a Sütő utcában.

Mirkovszky Géza festménye, 1896. DTEG

2. Az első budavári, Dísz téri templom és iskola az 1890-es években.

Klősz György felvétele. FSZEKGBY

3. Itt tanult Petőfi Sándor 1833–34-ben. Emelte a Deák-téri ev. konf. ifjúság, 1923. Emléktábla az iskolaépület falán.

Ráday Mihály felvétele. Magántulajdon

4. Schedius Lajos (1768–1847) egyetemi tanár, esztéta. A gyülekezet felügyelőjeként meghatározó szerepe volt a pesti egyház és iskola létrehozásában.

Metszet alapján készült reprodukció. FSZEKBGY

5. Az 1903 és 1905 között felépült fasori gimnázium és templom rajza a tervező Pecz Samu építésztől.

Rajzreprodukció. EOL iskolatörténeti gyűjtemény

6. A budapesti ág. h. ev. főgimnázium tanári kara és tanulói. VIII. osztály, 1924-25. tanév. Tablókép.

Ismeretlen fényképész felvétele. EOL iskolatörténeti gyűjtemény

7. A Deák-téri evang. el. iskola IV. fiúosztálya 1912–1913. Csoportkép.

Ismeretlen fényképész felvétele. MNMTF

VIII. REFORMÁTUS NEGYED (Kat. VIII. 7.)

A 16. századi előzmények után a pesti református egyház, hasonlóan az evangélikushoz, csak a 18. század végén, 1796-ban alakulhatott meg. Az egyház 1801-ben templom építésére telket kért Pest városától, amit meg is kapott, az akkor Széna piacnak nevezett tér déli oldalán elterülő régi temető helyén, kívül a Kecskeméti városkapun. Az eklézsia itt először szerény imaházat, majd 1816 és 1830 között Hofrichter József tervei alapján templomot építtetett. A gyarapodó református gyülekezet, elsősorban Török Pál áldozatos munkájának eredményeként, sorra alapítja intézményeit (akadémiát, iskolát, egyházi hivatalokat) a templom melletti épületegyüttesben. A teret, ahol a templom áll, 1874-ben nevezték el a reformáció nagy alakjáról, Kálvin Jánosról. A környék utcáinak elnevezése is

kapcsolódik a pesti református egyházhoz, hiszen az egykori Soroksári utat ma Ráday utcának hívják, emlékeztetve ezzel Ráday Pálra, a Ráday Könyvtár megalapítójára és Ráday Gedeonra, a 18. század neves írójára, az egyház bőkezű támogatójára. Utcát neveztek el Török Pálról is, a templom mögötti hajdani Oroszlán utca kapta meg a pesti reformátusok püspökének a nevét. Időközben a templomot körülvevő tér már szűknek is bizonyult: 1888-ban a közeli Lónyay utcában új gimnáziumi épületet avattak, és 1912-ben a Theológiai Akadémia, a Ráday Könyvtárral együtt, beköltözött Ráday utcai épületébe, melyet az egykori Ferencvárosi Dohánygyár épülettömbjéből alakítottak ki. Napjainkban az itt található intézményegyüttes, a Károli Gáspár Református Egyetem, a Ráday Gyűjtemény, a Ráday Könyvtár, a Ráday Levéltár és a Bibliamúzeum a magyar református tudományos és egyházi élet egyik legfontosabb bázisa.

1. A Kálvin téri templom az 1900-as évek elején.

Klössz György felvétele. RádayL

2. Török Pál (1808–1883) püspök, író, a pesti református egyház és oktatás egyik megteremtője.

In: Barthos Kálmán: A Budapesti Református Főgimnázium első félszázada. Bp., 1909. Belső borító.

3. A Református Theológiai Akadémia Ráday utcai épülete az 1920-as években.

Ismeretlen fényképész felvétele. RádayL

4. A református gimnázium 1888-ban elkészült épülete a Lónyai utcában.

In: Barthos Kálmán: A Budapesti Református Főgimnázium első félszázada. Bp., 1909. 123.

5. A Kálvin téri templomhoz csatlakozó épülettömb, melyben a Lónyay utcai épületek elkészültéig a gimnázium és az akadémiai is működött.

In: Barthos Kálmán: A Budapesti Református Főgimnázium első félszázada. Bp., 1909. 33.

6. A Ráday Könyvtár olvasóterme az 1950-es években.

Ismeretlen fényképész felvétele. RádayL

7. A Theológiai Akadémia Ráday utcai épületének emeleti díszterme. Bal oldalt középen Ravasz László püspök.

Ismeretlen fényképész felvétele. RádayL

8. Az 1911-ben tartott presbiteri világtalálkozó résztvevőinek csoportképe a Nemzeti Múzeum lépcsőjén.

Ismeretlen fényképész felvétele. RádayL

X. ORTODOX AZILUM (Kat. IX. 2.)

A főleg Kelet-Európában és a Közel-Keleten elterjedt ortodox (görögkeleti) egyház a legrégebb idők óta területi, illetve nemzeti egységenként, önálló szervezetekben működik. Pest-Budán legkorábban a szerb ortodox egyházközség települt meg, melyet a 16. századtól folyamatosan bevándorolt kereskedőcsaládok alapítottak. Ők alkották Budán a Várhegy és a Gellért-hegy között kialakult Tabán vagy Rácváros elnevezésű városrész lakosságát. Első templomukat is itt építették fel 1697-ben, melyet egy új, 1751-ben elkészült barokk stílusú templom követett a Rác fürdő közelében. Ezt a tabáni szerb templomot a második világháború végén lebontották. A török időkben jött létre a pesti szerb település is, mely már akkor templommal rendelkezett. Ennek a helyén épült fel a mai Szerb utca és Veres Pálné utca sarkán álló pesti szerb templom, melyet 1698-ban szenteltek fel Szent György tiszteletére. A templom mai alakját, többszöri átépítés után, 1750-ben nyerte el. A 19. századtól kezdődően környékén fokozatosan kiépültek a szerb nemzetiség művelődési intézményei (Matica Srpska, Tökölyanum, Szent Angelina Intézet).

A 18. században Pesten letelepedett, a gazdasági életben jelentős szerepet játszott görög és makedonvlach kereskedőcsaládok 1788-ban kiváltak a szerb egyházközségből, és megalapították önálló, 1931-től „budapesti görög alapítású görögkeleti magyar” elnevezéssel illetett egyházközségüket. Központjuk és templomuk az Alsó Duna soron (ma: Petőfi tér) épült fel 1791 és 1794 között. Napjainkban az ortodox hívők négy (belgrádi, bukaresti, szófiai, moszkvai – 1949-ben ez alá rendelték az elmagyarosodott görögöket is, engedélyezve számukra a magyar szertartásnyelvet) külföldi egyházi főhatóság (patriarchátus) irányítása alatt gyakorolják vallásukat.

1. Ortodox hívők a vízszentelés szertartására vonulnak a Duna-parton az 1820-as években.

E. Brandard acélmetszete W. Henry Bartlett rajza nyomán. In: M. D. William Beattie: *The Danube*. London, 1843. 190–191. között.

2. Pecsétnyomat a pesti szerb templom rajzával a 17. század végéről.

In: Vujicsics Sztoján: *Szerbek Pest-Budán*. Bp., 1997. 30.

3. A vízkereszt napi szertartás az 1930-as években: a Dunából kihozott kereszttel Rajcseff esperes plébános végzi a szertartást.

Ismeretlen fényképész felvétele. BTM

4. A szerb templom a jellegzetes tabáni környezetben, 1920-as évek.

Ismeretlen fényképész felvétele. FSZEKBGY

5. A magyar-görög ortodox egyházközség temploma a pesti Duna-parton az 1900-as évek elején.

Klősz György felvétele. BTM

6. Szent György-mozaik a pesti szerb templom kerítésén.

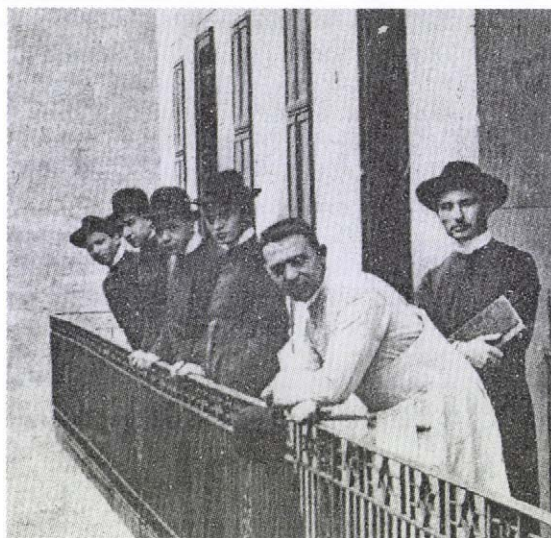
Ráday Mihály felvétele. FSZEKBGY

7. A pesti szerb templom a 19. század végén.

Klősz György felvétele. BTM

8. Életképek a Váci utcai Szent Angelina Leányintézetből. Zongoralecke. Játszótér az intézet tetején.

In: Vasárnapi Ujság, 1909. 608., 609.

X. KIS VATIKÁN (Kat. X. I.)

A Belső-Józsefvárosban, a Kálvin tér, a Múzeum körút, a Bródy Sándor utca, a József körút és a Baross utca által határolt területen a 19. század végétől szokatlanul nagy számban telepedtek meg változatos feladatokat ellátó katolikus intézmények. Ennek nyomán kezdték a két világháború között „Kis Vatikán” vagy „Kis Róma” néven emlegetni a környéket. Az 1940-es, 1950-es évek fordulóján az egyházi intézmények államosítása, a szerzetesrendek feloszlataása megszüntette a környék katolikus jellegét. 1990 után azonban több ingatlan is visszakerült egyházi kézbe, amelyek falai között újra otthonra találtak a működésüket felújító szerzetesi közösségek, illetve egyházi intézmények. Időközben új feladatokkal bővült az épületeiket visszacapott rendek tevékenysége, így egyetemi kollégiumot tartanak fenn a

Horánszky utca 18–20. alatti épületben az Isteni Megváltó Leányai, a Mária utca 20-ban pedig a Miaszzonynokról nevezett Kalocsai Iskolanővérek.

1. A premontrei kanonokrend Horánszky utca 23. alatti tanulmányi háza, a Norbertinum lakói.

Képeslap, 1910 körül. FSZEKBGY

2. A ciszterciek 1887-ben alapított budapesti kollégiuma és rendháza, a Bernardinum a Horánszky utca 6. alatt.

In: Emlékkönyv, melyet Magyarország ezeréves fennállásának ünnepén közrebocsát a hazai ciszterci rend. Szerk. Békefi Remig. Bp., 1896. 319.

3. Az elemi és polgári iskolának, gimnáziumnak és internátusnak otthont adó, a Sacre Coeur-apácák által működtetett Sophianum gimnáziumi értesítője.

In: A budapesti Szent-Szív-szerzetesnők kath. leánygimnáziumának „Sophianum” értesítője az 1917–1918. tanévről. Összeállította az igazgatóság. Bp., 1918. Címlap.

4. Az 1942-ben érettségizett VIII. osztály.

In: A Szent Szív Társaság Leánygimnáziuma XXVII. évkönyve az 1941-42. iskolai évről. Közzétette: Csapody Vera dr. igazgató. Bp., 1942. 46–47. között.

5. Zsinórlabda a gimnázium udvarán.

In: Nemzeti Újság Magazinja, 1937. május. 16. [5.]

6. Az 1895-ben felszentelt Jézus Szíve-kápolna, Budapest legnagyobb kápolnája a Mária utca és a Krúdy Gyula utca sarkán. Eredetileg a jezsuiták tulajdonában volt, akik nem kaptak engedélyt templom építésére. A kápolna méreteinél fogva jelenleg a terület plébániatemplomaként is szolgál, mivel az 1928-ban alapított Krisztus Király Plébánia az egyetlen pesti egyházközség, amely nem rendelkezik saját plébániatemplommal.

Erdélyi Mór felvétele. FSZEKBGY

7. A 19. század végi katolikus megújulás vezéralakja, a keresztényszocialista programmal fellépő Katolikus Néppárt alapítója, Zichy Nándor gróf szobra a Lőrinc pap téren.

Németh Dániel felvétele, 1995. FSZEKBGY

8. A Zichy Nándort is elnökei közt tudó katolikus kulturális intézmény és kiadó, a Szent István Társulat 1897-ben felépült székháza a Szentkirályi utca 28. alatt. Amikor az épületet államosították, az itt működő Stephaneum Nyomda gépeit az ideköltöztetett Franklin Nyomda örökölte. 1990 után az egyház az ingatlant visszakapta, jelenleg a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kara működik az épületben.

In: Emlékkönyv Zichy Nándor gróf születésének századik évfordulójára 1829–1929. Bp., 1929. 59.

9. Jogászdoktorok avatása a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen 2000. december 15-én.

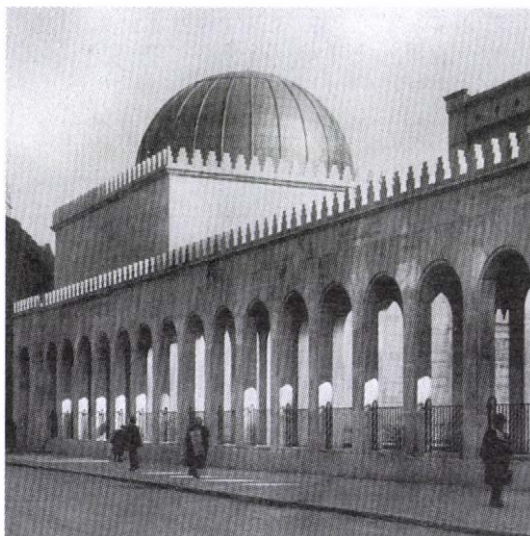
Kertész Gábor felvétele. FSZEKBGY

10. Bíró Xaver Ferenc jezsuita páter (1869–1938), az 1921-től működő Jézus Szíve Népleányai rend társalapítója. A „kordás nővérek” fővárosi központja a Horánszky utca 14-ben volt, a Mikszáth téren működtették a közismert, a társadalom alsóbb rétegei körében is népszerű Korda könyv- és kegytárgykereskedést. Ennek utóda ma a Jézus Szíve-kápolna előterében újra megnyitott „Kis Korda”.

Kisnyomtatvány. Magántulajdon

11. Lafranco Margit (1892–1945), a „népleányok” társalapítója.

Ismeretlen fényképész felvétele. Magántulajdon

XI. A PESTI ZSIDÓ HÁROMSZÖG (Kat. XI. 5.)

A 19. században Pesten meggyökeresedő zsidók előtt az a kérdés állt, miképpen illeszkedhetnek az elutasítás és a befogadás jeleit egyaránt felmutató társadalmi közegbe, mennyit őriznek meg őseik szokásaiból, milyen szerephez juthatnak a modernizáció és polgárosodás útjára lépett magyar társadalom fejlődésében. Az izraeliták egyenjogúságáról 1867-ben hozott törvény, és általában a kiegyezés utáni liberális közszellem felgyorsította a hitéletet megújító, egyben a magyarosodás, az asszimiláció különböző fokozatait választó, és a hagyományos vallási-közösségi formákhoz ragaszkodó irányzatok szétválását.

A Dohány utcai, a Rumbach Sebestyén utcai és a Kazinczy utcai zsinagógák a több ágra szakadás jelképes építményei. Ezért nevezik a fővárosi zsidóság mai történetírói a három zsinagóga által kijelölt városrészt, Budapest jellegzetes zsidónegyedét „pesti zsidó háromszögnek”.

1. Az Orczy-ház a Károly körút és a Király utca sarkán. A „gettó citadellája”, zegugos bérháztömb, a 18–19. század fordulójától sokáig a pesti zsidó közösség életének központja. 1830-tól már két külön zsinagóga is állt falai között a hagyományos és a „modern” szertartásrendet követő gyülekezet céljaira.

Ismeretlen fényképész felvétele, valószínűleg 1936-ból. FSZEKBGY

2. Az Orczy-ház reformirányzatú gyülekezetébe szülő, 1845-ben kiállított templomi helyjegy.

In: A budapesti Zsidó Múzeum. Szerk. Benoschofsky Ilona–Scheiber Sándor. Bp., 1987. 156.

3. Az 1859-ben felépült Dohány utcai neológ zsinagóga a századelőn. Orientális-bizánci stílusa a zsidóság eredetére utal, az újdonságnak számító kettős torony azonban a keresztény templomokhoz közelíti az épület külső képét. A hitszónoklatok jiddis helyett németül és magyarul hangzottak el. Falai között gyászszerartásokat tartottak Teleki László, Deák Ferenc és Kossuth Lajos halálakor, és rendre megünnepelték a magyar nemzet sorsfordulóinak emléknapjait.

Ismeretlen fényképész felvétele. FSZEKGBY

4. A Dohány utcai zsinagóga avató szertartása 1859. szeptember 6-án.

Fuchsthaller Alajos metszete. MNMTKCS

5. A szomszédos Wesselényi utcai telken 1931-ben épült Hősök temploma az első világháborúban elesett sok ezer magyar zsidó katona emlékét őrzi. Az árkádsor mögötti díszudvarból 1944-ben a gettó temetője lett, ma az áldozatok sírkertje.

In: Új magyar építőművészet. Szerk. Györgyi Dénes. Bp., 1935. 1. köt. 140.

6. Az 1873-ban elkészült Rumbach Sebestyén utcai zsinagóga. Építészeti megoldásai a régi hagyományokat követték, vallási irányzata sajátos köztes változatot jelentett a szigorú ortodoxia és a neológ felfogás között.

Klősz György felvétele, 1895. FSZEKGBY

7. Az 1868–69-es Izraelita Egyetemes Gyűlés résztvevőinek tablója. A tanácskozás döntött a magyar zsidóságnak a polgári állam kereteibe illeszkedő új szervezetéről. Ezután különültek el intézményesen is a tanácskozásról kivonuló hagyományhű *ortodox*, a határozatokhoz igazodó *neológ* és a kongresszus előtti állapotokat fenntartó *status quo ante* áramlatok.

Emléklap ismeretlen fényképész portréfelvételeivel. MNMTF

8. Imaterem a Magyarországi Autonóm Ortodox Izraelita Hitközség Kazinczy utcai központjában, 1993.

Frankl Aliona felvétele. FSZEKGBY

XII. HÉTKÖZNAPOK ÉS ÜNNEPEK (Kat. XII. 11.)

A zsinagógák környékén a 19. század második felére sűrűn lakott negyed alakult ki. 1869-ben egyedül a Király utca lakosainak száma Szombathely népességével vetekedett. A zajos, forgalmas környéken egymást érték a kis- és nagykereskedések, a félhomályos kócerájok és nyüzsgő bazárok. Az utcán, kapualjakban és a kávéházakban is alkalmi üzletek költöztek. A hosszú, keskeny udvarokban, a gangos emeleteken, de még a pincékben is kézművesműhelyek, kisüzemek, raktárak zsúfolódtak. Terézvárosnak és Erzsébetvárosnak ezen a részén igen magas volt a zsidó lakosság részaránya, számos kisebb imaterem, egyleti helyiség működött errefelé, a boltosok, a piaci árusok közül sokan kínálták a hithű zsidók mindennapi és ünnepi vallásgyakorlatához nélkülözhetetlen árukat.

A környéknek ez a régi útleírásokban sokszor megörökített „keleties” hangulata polgárosultabb, szelídebb formában élt tovább a vészkorszak tragikus időszakáig. A második világháború utáni évtizedekben a vallásos hagyomány jelenlétét csak nyomokban lehetett érzékelni. Napjainkban – akárcsak a többi egyház körében – mind több jelét látni a vallásos érzület és a közösségi hagyományok újjáéledésének.

1. A Klauzál téri piac 1890 körül. „Két nagy táborra szakad a tér: az északkeleti része keresztyén, a délnyugati zsidó. Amott véges-végig hosszában kettéhasított kövér disznótetemek. Emitt, főleg tél idején sakterolt hízó ludak hekatombái.” (Ágai Adolf)

Klössz György felvétele. BTM

2. Király utca 25–27., 1890 körül.

Weinwurm Antal felvétele. BTM

3–4–5–6. Király utca környéki üzletek és műhelyek hirdetései.

Kisnyomtatványok. FSZEKGBY

7. Szombaton zárva tartó üzletek a Király utcában, 1937. A felvétel egy képsorozat része, amit egy szélsőjobboldali lap rendelt a környékbeli zsidóság magas részarányának illusztrálására.

Ismeretlen fényképész felvétele. FSZEKGBY

8. Sátor szukkot, azaz a sátorosünnep idején. A talmudi előírások szerint az őszi ünnepre minden család deszkafélékből, lombokból összeállított ideiglenes építményt emel a szabad ég alatt, ez a vidám baráti vendéglátások helye, az éjszakát is itt szokás tölteni.

Alexander Bittmann felvétele, 1996. FSZEKBGY

9. *Bar micva*, a felnőtté válás szertartása.

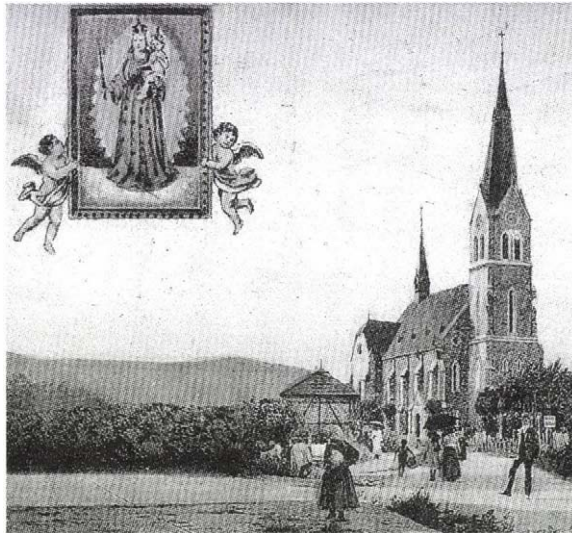
Frankl Aliona felvétele, 1990 körül. FSZEKBGY

10. Hitközségi kóser húsbolt a Dob utcában, 1987.

Frankl Aliona felvétele. FSZEKBGY

11. Kóser étteremben, 1996.

Alexander Bittmann felvétele. FSZEKBGY

XIII. BÚCSÚJÁRÁS (Kat. XIII. 8.)

A búcsú teológiai értelemben a római katolikus egyházhoz kapcsolódó fogalom: a bűnbocsánati szertartásban a bűneit megvalló személy elnyeri a feloldozást, de a bűnök megbocsátása után visszamaradnak bizonyos ideig tartó büntetések; a búcsú ezeknek a halál után a tisztító tűzben letöltendő büntetéseknek az elengedése. A búcsújáró hely olyan kegyhely, ahol szentek ereklyéi, illetve tiszteletükhöz kapcsolódó kegyképek, szobrok stb. meglátogatása révén búcsú nyerhető el. A búcsú kapcsolódhatott a templomok védőszentjének évente megtartott emlékünnepéhez is. A kultuszhelyek, zarándokhelyek jelentős része a középkortól kezdődően, de különösen a 17–18. században, a barokk vallásosság korában a Mária-tisztelet jegyében alakult ki. A búcsújáráshoz számos népszokás, illetve a szertartások után vásárok és szórakozási alkalmak kapcsolódtak.

„Soha annyi ájtatos népet, mint a mennyi f. hó 8-ikán Remete-Mária búcsújára a budai hegyekbe sereglett! (...) A búcsúsok Remete-Máriától visszajövn, a Lipótmezőn állapodnak meg rendesen. Itt aztán láthatni a fővárosi népiünnepet!

Kalács, bor, sódar, s több efféle nyalánkság van úntig, minthogy rendszerint magokkal hozzák kisebb-nagyobb kosárákban; az idő kedvezvén, ellepik a hegyoldali gyept csoportozatosan; a kintornások készen vannak a zenével, s a táncz fáradhatatlanoknak találja a hajnaltól fogva uzsonnáig talpon volt búcsúsokat.” (Divatcsarnok, 1855. szeptember 15. 1016.)

1. Zarándokok a Makkos Mária-kegytemplom romjainál, 1918. 1731-ben a budakeszi Traub János csodás gyógyulása után hálából Mária-képet csináltatott, majd azt látomása helyén egy tölgyfára helyezte. A népszerűvé vált zarándokhelyen 1768-ban szentelték fel a trinitáriusok kolostorát. A rend feloszlatása után a templom is pusztulásnak indult, csak 1938–1947 között állították helyre.

Müllner János fényképfelvétele. MNMTF

2. Ein schönes Christliches Lied, welches zu Maria-Einsiedel gesungen wird.
Német nyelvű máriaremetei Mária-ének a 18. századból.

Kisnyomtatvány. FSZEKGBY

3. A húsvét hétfői emmauszjárás szokásából kialakult búcsú a Gellért-hegyen, 1907.

Ismeretlen fényképész felvétele. BTM

4. Kirakodóvásár a terézvárosi búcsú alkalmából, 1929.

Ismeretlen fényképész felvétele. BTM

5. Zarándoklat Máriaremetére, 1990. május 12.

Horváth Péter felvétele. FSZEKGBY

6. A Duna áradásakor a vízből kihalászott Mária-kép az aquincumi római vízvezeték romjain. A követ 1932-ben a HÉV-sínek lefektetése miatt áthelyezték, a megrongálódott kegyképet az 1960-as években kicserélték; az 1865-ben felszentelt, a kép eredetijét ma is őrző kápolna jelenleg a környék plébániatemploma.

Képeslap, 1900 körül. FSZEKGBY

7. Téglajegy a máriaremetei templom újjáépítésére a 19. század végén. 1763-ban a Svájcából bevándorolt Thalwieser Katalin a pesthidegkúti erdőben egy fára erősítette a magával hozott, az einsiedelni Boldogasszony-kép nyomán készült másolatot; hamarosan ehhez a festményhez is csodák kapcsolódtak, és megkezdődtek a zarándoklatok. A népszerű búcsújáróhely 1808-ban felszentelt, kicsinek bizonyuló kápolnája helyén 1899-ben adták át a mai templomot.

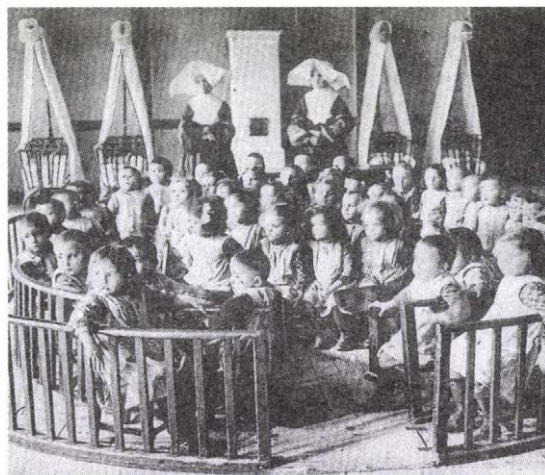
Kisnyomtatvány. FSZEKGBY

8. A máriaremetei új templom és a csodatévő Mária-ábrázolás.

Képeslap, 1900 körül. FSZEKGBY

9. Búcsú Máriaremetén, 1963.

Földvári Árpád felvétele. FSZEKGBY

XIV. TÁRSADALMI JÓTÉKONYSÁG – EGYHÁZI KARITÁSZ (Kat. XIV. 3.)

1. Bethesda Kórház. Eredetileg a pesti német református egyház kórházaként jött létre 1866-ban. 1872-ben a zuglói Hermina úti Bartl-villába költözött. 1906-tól nyilvános kórház; a betegellátást szakképzett diakonisszák végezték. Az 1950-ben államosított intézmény ma újra – a Magyarországi Református Egyház Bethesda Gyermekkórháza néven – egyházi tulajdonban működik.

In: A Bethesda budapesti betegápoló és diakonissza képzőintézet története. Bp., 1885. 22–23. között.

2. A Bethesda első ápoltnai a német–osztrák háború sebesültjei közül kerültek ki nemzeti hovatartozásra való tekintet nélkül.

In: Erster Jahresbericht des Krankenhauses Bethesda der deutsch-reformirten Filialgemeinde in Pest. Pest, 1867. [2.] t.

3. Az 1852-ben alapított Pesti Első Bölcsőde Egylet Nagyfuvaros utcai és tabáni, Hadnagy utcai helyiségeiben napközben apácák vigyáztak a szegénységben élő, dolgozó nők kisgyermekreire.

Ismeretlen fényképész felvétele, 1918 körül. FSZEKBGY

4. Az 1877-ben felavatott Izraelita Siketnémák Országos Intézete (Bethlen Gábor tér 2.) 1890 körül. Később a Vakok Intézete is ideköltözött, a második világháború előtt népkonyhát és gyermek játszóházat is fenntartott benne az Izraelita Nőegylet. 1944-ben kiegészítő kórházként szolgált. (Ma az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Kara működik itt.)

Klősz György felvétele. FSZEKBGY

5. Az 1903-ban a Margit híd mellett épült új Irgalmas Kórház gyógyszerháza. A régi rendház és kórház 1815-től működött ezen a helyen a Marczibányi-féle magánalapítvány, Buda városa és a céhek támogatásából. 1950-ben a rendet feloszlatták, a kórházat államosították. Az ORFI néven közismert intézmény 2000 júliusától ismét Budai Irgalmasrendi Kórházként működik.

In: Emlékirat az Istenes Szent Jánosról elnevezett irgalmas rend magyar tartománya Budapest (budai) rend- és kórházának újjáépítése... alkalmából. Bp., 1903. 69.

6. A Chevra Kadisa (zsidó jótékonyági és temetkezési egyesület) Aggok Háza (Hungária körút 167.). Kapuján egykor ez a felirat állt héberül és magyarul: „Ne vess el engemet a vénség idején; midőn elfogy erőm, ne hagyj el engem.”

In: A Pesti Chevra Kadisa története az 1916–1926. években. Bp., 1928. 24.

7. Leányok varrósiskolája a Protestáns Országos Árvaházban, 1896. Az 1859-ben az ágostai és a helvét hitvallású árvák számára alapított intézet 1877-ben költözött százszemélyes új házába a Rózsák terére. Az intézményt 1948-ban megszüntették.

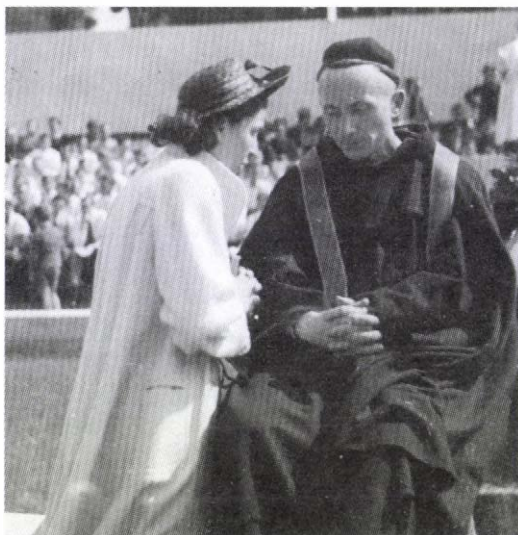
In: Brocskó Lajos: A Budapesti Protestáns Országos Árvaegyesület és árvaházának története 1859–1895. Bp., 1896. [1.] t.

8. A Szociális Missziótársulat nővére szegények között. A szervezetet Farkas Edith alapította 1908-ban. Szerzetesi szabályok szerint élő és világi tagjai szerteágazó tevékenységet végeztek a szegénygondozásban, a nő- és gyermekvédelemben, valamint a foghízi misszió területén.

In: Keresztény Nő, 1933. 8–9., ünnepi szám a Szociális Missziótársulat 25 éves jubileuma alkalmából. 24.

9. Élelmiszersegély kiosztása a domonkosok Thököly úti rendházában 1940 körül.

Zánki Zsuzsa felvétele. MNMTF

XV. MEGSZENTELT IDŐ (Kat. XV. 6.)

1. Az Angolkisasszonyok rendház leányai könyörgő körmenetben, 1915.

Ismeretlen fényképész felvétele. BTM

2. Mészárosok egykori céhük jelvényeivel 1930-ban, a Szent Imre-év alkalmából rendezett ünnepi felvonuláson.

Ismeretlen fényképész felvétele. FSZEKBGY

3. Az Eucharisztikus Világkongresszusra feldíszített Hősök tere esti díszkivilágításban, 1938.

Járai Rudolf felvétele. FSZEKBGY

4. Egy budai körmenet résztvevői az 1920-as években.

Kerny István felvétele. FSZEKBGY

5. Szentmise a várbeli Szent István-szobornál a gyöngyösbokrétás mozgalom tagjainak, 1941.

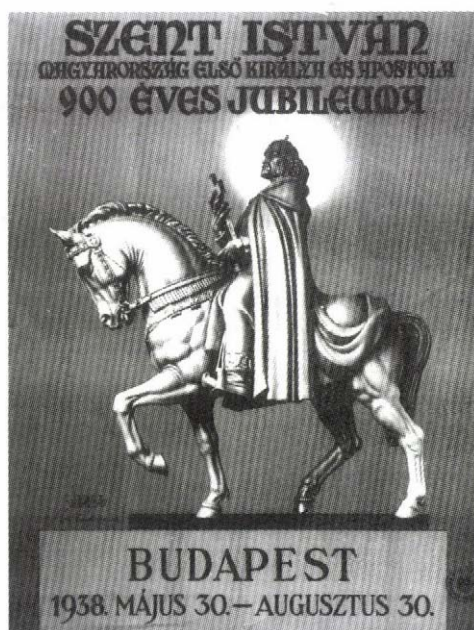
Ismeretlen fényképész felvétele. BTM

6. Gyónás a Hősök terén az eucharisztikus kongresszus idején.

Ismeretlen fényképész felvétele. FSZEKBGY

7. Apácák körmenete a Várban, 1930-as évek.

Ismeretlen fényképész felvétele. FSZEKBGY

PLAKÁTOK (Kat. XX.)

XVI. Katolikus Leányok Országos Szövetsége karácsonyi vásárt rendez a Kath. Kör különtermében...
BTM

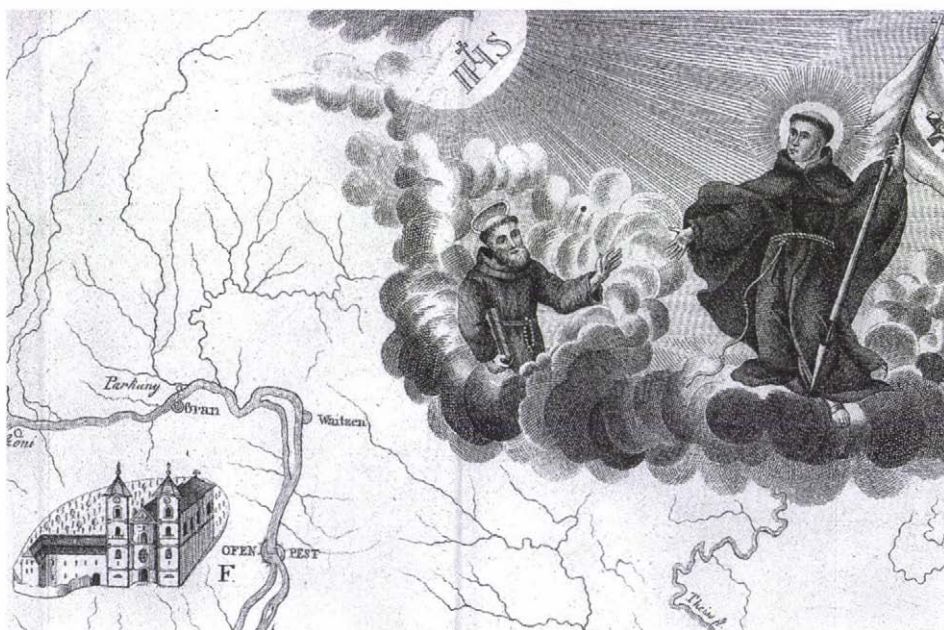
XVII. Az irgalmasrend szeretettel hívja az ifjúságot istenes Szt. János követésére... 1947.
FSZEKBGY

XVIII. II. Országos Református Nagygyűlés, Budapest, 1928. június 2–3.
BTM

XIX. Szent Imre ünnepségek Budapesten, 1930. május–november.
FSZEKBGY

XX. Szent István Magyarország első királya és apostola 900 éves jubileuma, Budapest, 1938. május 30.–
augusztus 30.
FSZEKBGY

VITRINEK (Valamennyi tárgy a FSZEKBGY tulajdona.)

XXI. KATOLIKUSOK (Kat. XXI. 2.)

1. Telek József: Tizen-két tsillagú Korona... prédikációk... Buda, Landerer Leopold, 1769.
2. Recensio observantis minorvm provinciae S. Ioann. a Capistrano, per Hvng. Avstr. Inf. et Slavon. extensae... pro Anno Dom. 1830. Budae, Typis Reg. Scient. Vniv. Huvngaricae, 1830.
A ferences rend Kapisztrán Szent Jánosról elnevezett tartománya a magyar–osztrák és szlavón területeken. Térképmelléklet.
3. Damiani Fuxhoffer... Monasterologia Regni Hungariae, in qua libris V... Weszpremi, Typis. et Sumptibus Michaelis Sammer, 1803.
A Magyar Királyság rendjeinek története.
4. Jó illatú Rósás kert, mellyben sok szép imádságok... találtatnak... Pest, Trattner, 1795.
5. Aurora aeternitatis, quae piae mentes ad felicem Aeternitatem excitantur. Budae, [s. n.], 1737.
Kalendáriummal egybekötött imakönyv.

6. Königliche Hals-Zierde Einer Gott-liebenden Heelen In sich begreifend Verschiedene kräftige Gebetter mehrentheils aus denen Psalmen Davidis gezogen... Ofen, Gedruckt bey Veronica Nottensteinin Wittib, 1751.

Egy Isten-szerető lélek királyi nyakéke... Imakönyv.

7. Szűz Szent Margit aszszonynak, negyedik Béla király leányának... régi magyarsággal iratott élete... Buda, Univ. ny., 1782.

8. Őri G. György: Margitsziget történelme az I-ső századtól a jelenkorig és a Margitszigeten lakott hét tekintélyes szerzetes rendnek eredete, rendeltetése, főbb szabályai, színezett öltözete s rövid történelme ábrákkal. 2. kiad. Kecskemét, nyomtatott Sziládi Lajosnál, 1877.

XXII. MÁS FELEKEZETEK (Kat. XXII. 1.)

1. Katastichon apó hésódim kai exodim. Kai exodi. Tés kapelas. Kézirat, 1793.
A Petőfi téri görög és vlah ortodox templom egyházközségének pénztárkönyve.

2. Prótokolon procheiron, tés en Peste graikón Kai Vlachón, en hó pereichontai enpesilepsei kai. Kézirat.
A Petőfi téri görög és vlah ortodox templom egyházközségi tanácsuléseinek jegyzőkönyvei 1815-től görög és német nyelven.

3. Liber Defunctorum Parochianorum Parochiae Illyricae Nationis Budae in Aqatica, ab anno 1756 usque ad annum 1762 mundius ex antiqvo descriptus, ac deinceps continuatus. Kézirat.
Az illyr nemzet budai vízivárosi parókiájának halotti anyakönyve 1756–1762 között.

4. Liber baptizatorum & Conversorum in Parochiali Doministratione Dalmatica, a Civitatis Aqvatica PP. Franciscanis Observantibus Budae exercita, continuata ab Anno 1707. Kézirat.
A megkereszteltek és megtértek könyve a dalmát plébániai adminisztrációban, melyet az obszerváns ferences atyák gyakorolnak Budán a Vízivárosban, az 1707. évtől folyamatosan.

5. Kol Nidreh. [Pest, 1860-as évek.] *Jóm kippur* (engeszetelőnap) előestéjén, a bűnbánati, megtisztulási szertartás keretében énekelt ősi ima kottája, a címlapon a Dohány utcai zsinagóga metszetével.
6. Friedmann Mór: Gyász-ének... Eötvös József... 1871. február hó 12-én a pesti izr. Templomban tartott halotti emlékünnepe. Pest, Pester Buchdruckerei Actien-Gesellschaft, [1871.].
7. Énekek, mellyek a' Pesti Reform. templom felszentelése alkalmatosságával... elmondattak, Debreczenbenn... [1830.].
8. Ogledalo temelja, virae, i zakona katolicsanskoga to jest. Sveto pismoiliti jezgra svinu Dogagjajah Staroga, i Novoga Zakona... Rayanmont; primnes po Emeriku Pavichu. Budin, Landerer, 1759.
A katolikus vallás tükre, alapjai, forrásai, azaz a Szentírás, annak lényege ó- és újszövetségi eseményekben... először francia nyelven Rayaumont alapján... azután a mi dicsőséges... és gyönyörűséges illyr nyelvünkön tárja elénk Emericus Pavich... Buda városában... 1759. évben.
9. Cithara sanctori... Pjsne Duchownj, Staré y nowé... pri Wyrocnych Slawnostech a Památkách... od Knéze Girjka Tranowstého... W Pessti, Nákladkem P. J. M. Trattner a St. Károliho, 1838.
Szentek lantja. Vallásos éneke, régiek és újak... Girjk Tranowsky lelkészétől. Szlovák nyelven.
10. Naauwekeurig Verhaal van de Ver Volginge aangerecht tegens de Euangelise Leeraaren in Hungariën: ...Aan de Rebellie. ...vertoont aan den Roonsen Keiser Leopoldus de I. Door der selver Resident De Hr. Hamel Bruininx. Door Abraham van Poot... t' Amsteldam, By Timotheus ten Hoorn, Boekverkooperin de Nes, Anno 1684.
Az újanglikán tanítás magyarországi történetének újabb letisztázása I. Lipót császár uralkodásának idején. Az ártatlanul gályarabságba hurcolt magyar protestáns prédikátorok szenvedéseit bemutató holland kiadvány.
11. Egyházi beszéd mellyet boldogult Mária Dorothea... magyarhoni nádorözvegy... Ó Fensége halotti gyásztisztelete alkalmából 1855. május 3. tartott Dr. Székács József, pesti evangy. lelkész... Pest, Heckenast Gusztáv, 1855.
12. Első nyilvános unitárius istentisztelet Pesten... Tartotta Ferencz József, Pest, 1869.
13. Huszon-három valogatott prédikátziók, mellyeket sátoros ünnepek alkalmatosságával... mondott Szélessy Pál. Pest, Pozsony, Patzkó Ferentz betűivel, 1792.

XXIII. KALENDÁRIUMOK, NÉPSZERŰ OLVASMÁNYOK (*Kat. XXIII. 8.*)

(NÉPIRATKÁK)

1. Das Goldene Vater Unser... Budapest, Druck von Martin Bagó & Sohn, [1860-as évek].
2. Ein sehr kräftiger Segen und Gebet, zur Beehrung der heiligen drei Könige. Ofen, Druck und Verlag von M. Bagó, 1869.
3. Három istenes ének a boldogságos szűz Mária tiszteletére... Budapesten. Nyomatott Bagó Márton és fiánál, Bp., [s. a.].
4. Istenes énekek. Budán, nyomtatott Gyurián és Bagó betűivel, 1840.
5. Nro. 14. Énekek. Nyomatott Landerer Anna betűivel, [Buda], 1828.
6. Hét istenes énekek... Budán, nyomtatott az 1837-dik esztendőben.

(KALENDÁRIUMOK)

7. Sion őre. A budapesti Nap-utcai baptista gyülekezet értesítője. Bp., Bethlen Nyomda, 1935.
8. Szent István naptára az 1935-ik évre. Bp., Szent István-társulat, [1934.].
9. Protestáns árvaházi képes naptár az 1880-dik szökő évre. Bp., Hornyánszky Viktor, [1879.].
10. Képes Luther-naptár az 1913-ik közönséges évre. Sopron, nyomtatott Röttig Gusztáv és Fia Könyvnyomdájában, 1912.
11. Első magyar zsidó naptár és évkönyv 1848-ik szökőévre. Közrebocsátja a Honi Izraeliták Között Magyar Nyelvet Terjesztő Egylet. Pest, 1848.
12. Magyar görög-keletiek naptára az Úr 1943-ik évére. Kiadja a Magyarországi Görög-keleti Magyar és Ruszin Egyházrészek Adminisztrátori Hivatala. [S. I.], [1942.].

13. A budapesti Dávid Ferencz-Egylet II. évkönyve. 1902–1903. Bp., 1903.

14. Bucsánszky Alajos keresztény képes naptára 1855-dik közönséges évre. Pesten, nyomtatta s kiadja Bucsánszky Alajos, [1854.].

XXIV. EGYLETI, TÁRSADALMI ÉLET (Kat. XXIV. 11.)

(KISNYOMTATVÁNYOK)

1. Pesti Kat. Legényegylet rendezvénye. 1865.

2. Meghívó. A Róm. Kath. Legényegylet f. év augusztus 24-én a népkerti Vigadóban, könyvtára javára, Budai Pista zenekarával, zártkörű táncvigalmat rendez... [1900 körül.]

3. A Pesti Izraelita Nőegylet Szántó Juliska úrhölgy Ő Nagyságának... 1909. január hó 7-én Nyomatott elismervénye az egylet népkonyhája javára rendezett öt órai teán végzett „házikisasszonyi” tevékenységről.

4. Meghívó. A Budapesti Kath. Önképzőkör 1911. évi július 30-án... saját egyleti helyiségeiben, saját pénztára javára, világpostával, confetti- és szerpentincsatával egybekötött zártkörű táncvigalmat rendez...

5. Meghívó a Budapesti Protestáns Orsz. Árvaház javára 1913. január 18-án... a pesti vigadó összes termeiben tartandó Protestáns Bálra.

6. Meghívó... az 1913. évi január 27-én, hétfőn, a Royal-szálló termeiben... jótékony célú zártkörű Katholikus Bálra.

7. Katolikus Nővédő Egyesület vására. 1913. december 18.

8. ...ne mulassza el megtekinteni a Szociális Missziótársulat VIII. kerületi szervezete által rendezett karácsonyi vásárt... a Szent József egyházközség székházának Mária Terézia-tér 15. szám alatti helyiségében. [1920-as évek.]

9. Pestújhelyi Református Egyh. harangalapja felhívása. [1920.] július 6.

10. Meghívó. A Kőbányai Keresztény Ifjak Köre 1920. július 17-én, szombaton, a Régi Sörházban (X. Előd utca 4. szám) kabaréval egybekötött táncmulatságot rendez...

11. A Szociális Misszió Társulat gyűjtése. 1927. június 1.
12. Meghívó a Budapesti Katolikus Tót Munkáskör 1932. február 7-én... tartandó vidám kulturestjére.
13. Meghívó. A Budapesti Piarista Diákszövetség Ifjúsági Bizottsága által 1932. június 21-én... rendezti piarista juniálisát a Margitszigeten, a Márkus-féle nagyvendéglő kertjében...
14. Jótékonyág napja. Adomány megváltási jegy. 1941.
15. Meghívó. A Tisza István ligetiek műsoros táncestélye a Szt. István kápolna és a „Rk. Otthon” javára 1942. január 31-én a Fansz kaszinó termeiben...
16. Műsoros EMSZO-est meghívója. [S. a.]
17. Deák téri Luther Szövetség Tabitha Nőegylet. 1947.
18. Iparos asszonyok Mária-kongregációja karácsonyi vására. 1947.
19. Katolikus Szabadegyetem. Óbudai egyházközség... Budai Katolikus Kör. 1948.

Hitélet

Pest-Budán

Képek a fővárosi
felekezetek évszázadaiból

A kiállítás megvalósítását támogatta a Magyar Millennium Kormánybiztos Hivatala.

A kiállítás plakátja.

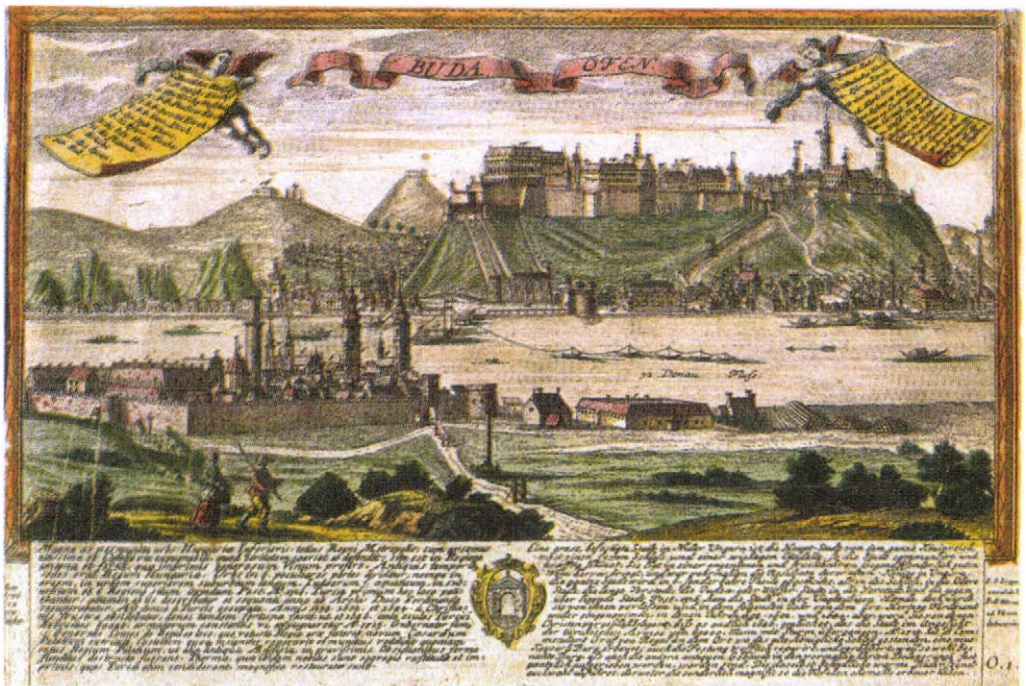
A Bazilika kupolája 1890-ben. Klösz György felvétele. (BTM)

A Margit-sziget képzeleti rajza 1847-ből. Litográfia Szerelmey Miklós műhelyéből. (Kat. I. 6.)

Rendi öltözetek ábrázolása Öri G. Györgynek a Margitsziget történetével foglalkozó, 1877-ben kiadott művéből. (Kat. XXI. 8.)

Pest és Buda látképe 1732 körül. Johann Christian Leopold színezett rézmetszete és rézkarca Friedrich Bernhard Werner rajza nyomán. (Kat. III. 1.)

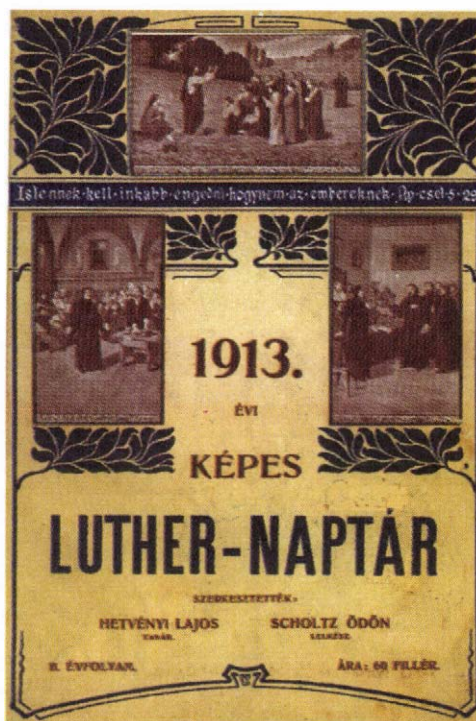
Az Erzsébet-apácák megérkeznek Budára, 1785. Ismeretlen alkotó festménye. (Kat. V. 6.)

Szent Flórián ábrázolása Lafrankó József kéményseprőlegényeinek 1854. évi újévi üdvözetén.
Frank József M. könyomata. (Kat. IV. 9.)

Ezüstkehely a Deák téri evangélikus templomot ábrázoló domborművel. Lóvy Hermann, a pesti izraelita hitközség elnökének ajándéka az evangélikus gyülekezetnek az 1838. évi nagy árvíz idején nyújtott emberbaráti segítségért.
(*Kat. VI. 8.*)

Kalendárium, 1913. (*Kat. XXIII. 10.*)

Az evangélikus gyülekezet Deák téri iskolájának 1864-ben elkészült új épülete. Mirkovszky Géza festménye, 1896.
(*Kat. VII. 1.*)

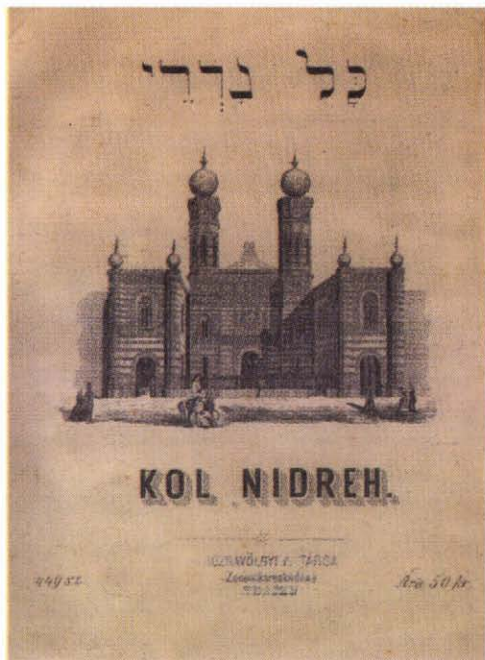
Csoportkép a református egyház Bethesda Kórházából, 1867. (Kat. XIV. 2.)

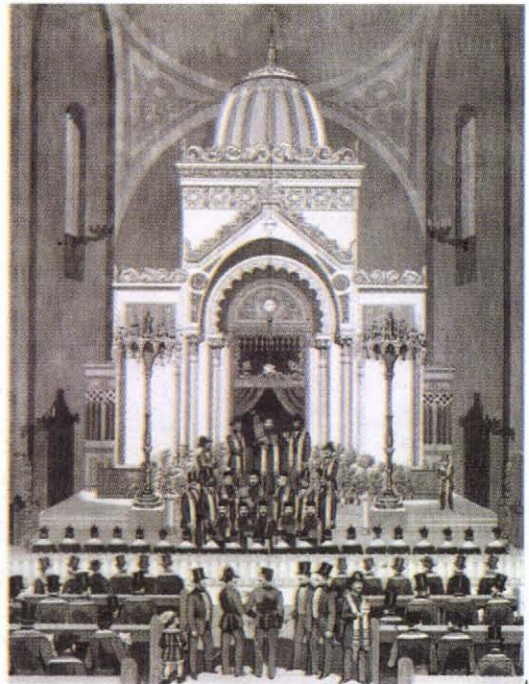
Török Pál (1808–1883) püspök, fró, a pesti református egyház és oktatás egyik megteremtője. (Kat. VIII. 2.)

A Kálvin téri templom az 1900-as évek elején. Klösz György felvétele. (Kat. VIII. 1.)

Kol Nidreh. Az engesztelőnap előestéjén énekelt ősi zsidó bűnbánati ima kottája, a címlapon a Dohány utcai zsinagóga metszetével, 1860-as évek. (Kat. XXII. 5.)

A Dohány utcai zsinagóga avató szertartása 1859. szeptember 6-án. Fuchsthaller Alajos metszete. (Kat. XI. 4.)

Király utca 25-27., 1890 körül. Weinwurm Antal felvételének részlete. (Kat. XII. 2.)

A tabáni szerb templom, 1920-as évek. Ismeretlen fényképész felvétele. (Kat. IX. 4.)

A Dunából kihazott kereszttel végzett vízkereszt napi ortodox szertartás, 1930-as évek. Ismeretlen fényképész felvétele. (Kat. IX. 3.)

170 sor. 8 szám.

1 korona:

A Mária-Remetei Boldogságasszony újonnan építendő temploma javára ajánlanántól.

1 koronánál kisebb adományok a templommal a város felállítását gyűjtőperselybe kerülnek.

Gallauser Károly, pénztáros.

1 Krone:

Alsó Szepeske parohattal jara
Das ist mein Altes in
Maria Gussfebe

Es wird erzählt unter
Szepeske unter 1 Krone in
zu, in der Kirche zu bilden
Sind aufgeführt Opfer
Nicht zu geben.

Bereghi Endre,
bíró.

Szentkirályi Antal,
bíró.

Téglajegy a máriaremetei templom újjáépítésére adakozók számára. Kisnyomtatvány, 19. század vége. (Kat. XIII. 7.)

A Duna áradásakor a vízből kihalászott Mária-kegykép az aquincumi római vízvezeték romjainál. Képeslap, 1900 körül. (Kat. XIII. 6.)

Mészárosok egykori céhük jelvényeivel 1930-ban, a Szent Imre-év alkalmából rendezett ünnepi felvonuláson. Ismeretlen fényképész felvétele. (Kat. XV. 2.)

Apácák körmenete a Várban, 1930-as évek. Ismeretlen fényképész felvétele. (Kat. XV. 7.)

Plakát, 1930. (Kat. XIX.)

Plakát, 1947. (Kat. XVII.)

KÖNYVES TÓTH KÁLMÁN (1900 – 1972)

Az 1930-as évek közepén rendőrségi vizsgálat folyt a baloldali irodalmat is terjesztő könyvtárakról, s a jelentés elsősorban a Fővárosi Könyvtárat marasztalta el. *A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár története* (1966) idéz a jelentésből:

„Az új igazgató, Enyvvári, aki a könyvtár élén áll, tudós ember, gyakorlati kérdésekkel nem foglalkozik. A laza felügyelet következménye ... hogy a fényűzően berendezett grófi kastély a nap nagyobb részében zsúfolva van rosszkülsejű, oroszinges ifjú munkásokkal is.”

Remete László ebből azt a következtetést vonta le, hogy a múlt öröksége, „elsősorban az 1919-ig kiépített és marxista forrásokban gazdag társadalomtudományi irodalom” vonzotta a 30-as években a Fővárosi Könyvtárba a baloldali értelmiségi olvasókat.¹ Ha azonban az idézet kipontozott, Remete László által kihagyott részeibe beírjuk a rendőrségi jelentés eredeti szövegét, más értelmezést kapunk:

„A laza felügyelet következménye volt az is, hogy annakidején a Bartha Miklós Társaság évekig a könyvtárban tartotta összejöveteleit és előadásait Könyves Tóth Kálmánnak, a könyvtár tisztviselőjének vezetése alatt. A könyvtár többi alkalmazottja is nagyrészt hozzá hasonló radikális gondolkozású fiatalember. Az ő munkájuknak tudható be, hogy a fényűzően berendezett grófi kastély – melyben a könyvtár el van helyezve – a nap nagyobb részében zsúfolva van rosszkülsejű, oroszinges ifjú munkásokkal is.”²

A jelen tanulmány arra keresi a választ: ki volt Könyves Tóth Kálmán, akinek a nevét a BM jelentés fontosnak tartotta kiemelni, s akit Remete László könyve kiretusált a Fővárosi Könyvtár történetéből.

A PÁLYAKEZDÉS

Közvetlenül egyetemi tanulmányainak elvégzése után, 1924-ben, 24 évesen sikerült Könyves Tóth Kálmánnak a Fővárosi Könyvtárban elhelyezkednie. Szerteágazó ambíciókkal érkezett: szociálpolitikai tanulmányok és szépirodalmi próbálkozások álltak már mögötte. A családi hagyományt a racionális gondolkodású, alagút és vasútépítő mérnök édesapa képviselte, (alkotásai és elméleti munkái révén országos szaktekintély), s még inkább a nagyapa, a debreceni hitszónok, Kossuth odaadó híve, forradalmár, az 1849-es halálos ítélet után kegyelemből várfogságra ítélt rab.³ A tisztviselőtelepi gimnáziumban a matematikát (az egyetemről éppen eltanácsolt) *Dienes Pál* (az akkor már könyvtáros *László* bátyja) tanította, az irodalmat pedig *Babits Mihály*. Ő volt a gimnazista Könyves Tóth osztályfőnöke is. Babits nem csak az irodalom világába vezette be tanítványait: a fiatal, rebellis tanár háborúellenes versei nyomán támadt hullámok az iskola falain is átcsaptak.⁴ 1920-24-ben végezte el a Tudományegyetem ekkor induló Közgazdaságtudományi Karán az *egyetemes közigazgatási és közgazdasági szakot*, a gazdasági élet gyakorlati kérdései helyett elsősorban a szociálpolitika közigazgatási és gazdasági kérdései foglalkoztatták.

Az ilyen ambíciókkal érkező fiatalembert egy meglehetősen passzív, a hullámvölgyből éppen csak kilábolni kezdő könyvtár fogadta. Az intézmény 1920 óta társadalmi elszigeteltségben élt, s a minden konfliktust kerülő igazgató, *Kremmer Dezső* elsősorban a bibliofília, a helytörténeti gyűjtemény irányában kereste a kibontakozást. Az őt 1926-ban felváltó *Enyvvári Jenő* első igazgatói éveit a

könyvtári konszolidálódás, a gazdagodás, a lehetőségek szélesebbre nyíló skálája jellemezte, de Kremmerhez hasonlóan ő is óvakodott bármiféle konfliktust vállalni a hivatalos politikával és kultúrpolitikával szemben.

Ebben a könyvtári szituációban érhető, hogy a fiatal Könyves Tóth elsősorban az intézményen kívül kereste a társadalmi életbe való aktív bekapcsolódás lehetőségeit. Már egyetemista korában figyelemmel kísérte az intellektuális, szélsőségektől tartózkodó ifjúsági vitafórumokat, ezért könyvtároságának első évében csatlakozott a hozzá világnézetileg közel állónak érzett új csoportosuláshoz, mely a *Bartha Miklós Társaság* nevet vette föl. Belépése ebbe az alakuló társaságba sorsot meghatározó lépésnek bizonyult.

A BARTHA MIKLÓS TÁRSASÁG INDULÁSA (1925 – 1928)

A Bethlen korszak hivatalos ideológiájával elégedetlen, új utat kereső fiatal értelmiségiek egy csoportja vitafórumot kívánt létrehozni, ezért 1925 ápr. 4-én társaságot alapítottak, melyet a 19. századi erdélyi politikusról, *Bartha Miklósról* neveztek el. A csoport vezető személyiségei: a történész-könyvtáros *Asztalos Miklós*, az alakuló Társaság elnöke (ekkor a pécsi Erzsébet Tudományegyetem könyvtárának munkatársa); a jobboldali beállítottságú, aktív szervező *Szász Béla* (később rövid ideig a Fővárosi Könyvtár alkalmazottja); a baloldali orientációjú *Fábián Dániel* (akit, mint egyetemi éveinek jó barátját, Könyves Tóth hozott össze 1926-ban Szász Bélával, jövődö riválisával). A szervezők belső körében már az alapításkor ott találjuk Könyves Tóth Kálmánt, (formálisan mint „választmányi tag”-ot).

A Társaság első, programadó kiadványa, az *Évkönyv*⁵ egyértelművé tette, hogy a Ady, Móricz, Szabó Dezső, Bartók, Kodály szellemi talapatán kívánnak állni. Egyik történetírójuk így összegezte irányzatukat: „A népi mozgalom itt és ezekben az években parázslott fel, hogy aztán 1933-tól lángra lobbanjon.”⁶

A meginduláshoz a Fővárosi Könyvtár nyújtotta a szolid háttérrel: otthont adott mind a vezetőségi megbeszéléseknek, mind a rövidesen meginduló előadássorozatoknak a Gróf Károlyi utca 8. sz. alatti helyiségekben. Formális jogi kapcsolat a könyvtár és a Társaság között sosem volt, Könyves Tóth személye kötötte a kettőt össze.

Az alapítást követő éveket a fokozatos erősödés jellemezte: egyre szélesedő tábor, gazdagodó rendezvények, növekvő publicitás. Az Ady kultusz körül fellángoló országos kultúrpolitikai vitába a Társaság „*A magyar fiatalok hitvallása ...*” alcímű Ady-tanulmánykötetel szolt bele,⁷ nagy figyelmet váltott ki, élénk sajtóvitát támasztott a *magyar parasztság problémáiról* a Fővárosi Könyvtárban megrendezett vitaest-sorozatuk,⁸ az 1928-as *Értesítőjüket* József Attila ismertette a Századok-ban.⁹

A Társaság súlyának növekedésével párhuzamosan növekedtek a kezdetől meglévő belső ellentétek is. Két szélsőséges csoport alakult ki, egy korabeli rendőrségi feljegyzés szavait idézve: (a szemben álló frakciók közül) „az egyik radikális kommunista elemekből áll, melynek egyedüli célja a BMT-ből egy rejtett Galilei-Kört alkotni ... A másik csoport egy belpolitikailag programszerű, nemzeti irányú alakulat.”¹⁰ A jelentés torzít, a két szemben álló irányzat léte azonban tény. Abban is tévedett a jelentés - és a további BM jelentések is - hogy Könyves Tóth-ot (József Attila, Illyés Gyula, Lakatos Péter Pál és más „radikális kommunista elemek” mellett) a kommunista vezetők közé sorolták. Ő valójában mindkét irányzat szélsőségeitől elhatárolódott, s reálisan látta, hogy a jobboldali csoport (vezetőjük *Szász Béla* volt) túlsúlyra jutása megszüntetné a társaság nyitott szellemét, a baloldali csoport (*Fábián Dániel* vezetésével) hatalomra jutása pedig a Társaság létét is veszélybe sodorná. Ugyanakkor az ő személyisége mindkét orientáció számára kompromisszumként elfogadható volt, ezért 1928-ban őt választották a Társaság főtítkárává.

A következő két évben Könyves Tóthnak sikerült - nagyrészt a Fővárosi Könyvtár megbízható bázisára támaszkodva - nyugodt, alkotó légkört teremtenie. Ezek az évek jelentették a Bartha Miklós Társaság fénykorát.

KÖNYVES TÓTH KÁLMÁN, MINT A BARTHA MIKLÓS TÁRSASÁG EGYIK IRÁNYÍTÓJA

Könyves Tóth Kálmán főtítkári tevékenységének első szakaszában igyekezett a Társaság tevékenységét a radikális szociálpolitika irányába vinni. Programjának kifejtésére *Szekfü Gyula* felkérésére a *Magyar Szemlé*-ben is fórumot kapott. Így írt: „A társadalom életének lázmérője: a statisztikai táblázatok aggasztó betegséget jelölnek. A tuberkulózis, a gyermekhalandóság, az öngyilkosság lágzgrafikonjai ijesztően magasak s fölülte állnak az európai művelt államok hasonló adatainak. A meg nem született gyermekek sora, az analfabéták, a csödbejelentések, kényszeregyeségek, a munkanélküliek és az ijesztő tömeggé növekedett büntettek nagy száma, az erkölcsi érzés süllyedése stb. stb. mind-mind társadalmi bajokra mutat s az értelmi ifjúságnak mi sem lehet hivatottabb kötelessége, mint a betegség tüneteinek felismerése, megvizsgálása, köztudatosítása s okainak kifürkészése mellett azok gyökeres megoldására való törekvés.”¹¹ – E programot szolgálta 1929-ben az *ifjúsági parlament* terve, egy nagyszabású, a politika számára is megkerülhetetlen ifjúsági megmozdulásé, melynek célja „azon reformok kidolgozása, melyet a magyar ifjúság a jövő fejlődése érdekében keresztül akar vinni.” A „parlament” résztvevőinek számát 400 főre tervezték. Az előkészítő bizottsági értekezleten Könyves Tóth felszólította a jelenlevőket, hogy „minél több ifjúmunkást és földmunkást hozzanak el az ülésekre”. (A bevezetőben idézett rendőri megfigyelés a „rosszkülső, oroszinges ifjúmunkások”-ról talán ezzel is összefüggésben van.)

Az országos méretűvé növekvő kezdeményezés politikai érdekeket sértett, ezért a Belügyminisztérium megtorpedózta. A helyi előljáróknak címzett körlevél a Bartha Miklós Társaság működésének egyik legtalálhatóbb jellemzője. Arra figyelmeztetett, hogy annak ülésein „a földreform, a különböző egyházak egymáshoz való viszonya, a fizikai és szellemi munkások együttműködése, a különböző szociálpolitikai kérdések, a magyar parasztság felvilágosítása, az egyetemi és főiskolai hallgatóknak a szociálpolitikai mozgalmakba való bevonása” kérdéseivel foglalkoznak, olyan módon és formában, ami „egyenes izgatás számba megy.”¹²

Az (utóbb meghíúsított) ifjúsági parlament előkészítésével párhuzamosan került sor 1929-ben a nagy sikerű *Magyar Föld* estek megszervezésére. Ezen fórumot kaptak a Társasággal rokonszenvező írók, Erdélyi József, Féja Géza, Illyés Gyula, József Attila, Kodolányi János, Német László, megszólaltak Bartók és Kodály művei.

Igen fordulatot volt *József Attila* és a Társaság kapcsolata. A költő 1928 őszén kiadót keresve jutott el a Híd-hoz, annak fiataljai viszont mind a Társaság tagjai voltak.¹³ A Bartha Miklós Társaság helyiségében kapta kézhez annak Értesítőjét, amiről a Századok-ban recenziót írt. Az egyik Magyar Föld esten költeményeiből – föltehetőleg a *Nincsen apám se anyám* kötetből – szavalt, az est előtt a kötet egyik példányát Könyves Tóth Kálmánnak dedikálta. (Az a feltevés sem zárható ki, hogy József Attila a Fővárosi Könyvtárban a Könyves Tóth Kálmán által szervezett szociális témájú vitaülésen vett részt, s annak nyomán született a dedikáció.)¹⁴ A költő és a Bartha Miklós Társaság kapcsolatának legmaradandóbb emléke az *Ady emlékezete* és a Fábian Dániellel együtt írt röpirata: *Ki a faluba!*

1930 tavaszán még jobban kiszélesedik a Társaság tevékenysége. Előadássorozat tartanak a modern építészet kérdéseiről, (azon belül a szociális lakáspolitikáról is), a modern irodalom kérdéseiről (a tervezett előadók között szerepelt – Móríc és Móra mellett – Hamvas Béla is „A magyar, az európai és az amerikai szociális regény” témával), a Keleturópai szemináriumot Olt Károly vezeti, a Szociálpolitikai szemináriumot Szathmáry Sándor (előadók: Mihelics Vid, Trócsányi György, Könyves Tóth Kálmán), és Agrárszeminárium is folyik.

Az események gazdag sorából említést érdemel, mint a Könyves Tóth Kálmán által fenntartott „kényes egyensúly” szép példája, az 1930 márciusi *Ady emlékünnepe*, Csorba Géza Ady szobrának

avatása a Kerepesi-temetőben. Az ünnepséget Könyves Tóth szervezte, ő mondott a Társaság nevében beszédet. Beszéddel, koszorúval szerepelt még Liber Endre tanácsnok – a főváros hivatalos képviselőjében – a külföldön élő Hatvány Lajos, Vajthó László az ifjúság –, Fenyő Miksa a Nyugat nevében, az erdélyi ifjúság küldöttei és a rabbiképző intézet növendékei. A kapcsolódó emlékesten szavalt el József Attila az ez alkalomra írt Ady emlékezete c. versét.

Milyen volt a Fővárosi Könyvtár és a Társaság viszonya?

A könyvtár az 1919-es trauma után sokáig légüres térben élt: kényszerű passzivitásba vonult, nyitási kísérletei erőtlének és visszhangtalanok voltak, az intézmény nem találta helyét a magyar szellemi életben. Jellemző, hogy Kremmer Dezső 1921-ben a Magyar Bibliophil Társaságban kapott tisztségét úgy értékelte, mint a könyvtár belépését a közéletbe, s három év pauza után a könyvtár egyetlen nyilvános szereplése az Iparművészeti Múzeumban rendezett kiállítás volt a Budapest Gyűjtemény anyagából. Ilyen előzmények után jelentek meg a csizmás parasztok és a fiatal, vitázó kedvű értelmiségiek a magyar parasztság problémáinak vitaestjein a könyvtár zsúfolásig megtelt termében. Könyves Tóth Kálmán szerepe révén új lehetőségek látszottak megnyílni a könyvtár számára. A rendezvények ismét felkeltették a közvélemény és a sajtó figyelmét. Talán túlságosan is: Enyvvári Jenő, igazgató veszélyben látta intézménye semlegességét. (A rendőrségi jelentések ismeretében ma úgy látjuk: nem is alaptalanul.) Korábban a Társulat vezetőségi üléseit is a könyvtárban tartották, Enyvvári most ennek megváltoztatását kérte. A könyvtár nem vállalta a közvetlen, látványos kapcsolatot.

HARCOK A BARTHA MIKLÓS TÁRSASÁG IRÁNYÍTÁSÁÉRT

1930 első felében még úgy látszott, hogy Könyves Tóth Kálmánnak sikerül megőriznie – Asztalos Miklós szavaival – „az ideológiai szélsőségek felé hajló irányok belső egyensúlyát.” Ezt a törekvést tükrözte a Társaság első országos kongresszusán elmondott programadó beszéde, melyet később egy magánlevélben így summázott: „Kitermelni a szocializmus magyar formáját, melynek sem a nemzeti eszmével, sem pedig a kereszténységgel ellentétben lenni nem szabad.”¹⁵

A program és a kényes egyensúly fenntarthatósága azonban illúzióknak bizonyult. Megerősödött Szász Béla radikális jobboldali tábora (Szász politikai pártot alapított, annak kívánta a Társaságot alávetni), sikerült a baloldaliak vezető személyiségét, Fábíán Dánielt alelnöki posztjáról kibuktatniuk. Könyves Tóth úgy érezte, már nem tudja a Társaság függetlenségét megőrizni, ezért szept. 26-án lemondott tisztségétől. („Nem győzi tovább az egyensúlyozást a jobb és baloldal között” – írta Olt Károly levelében Fábíán Dánielnek.) Novemberben a baloldaliak egy csoportja – Fábíán Dániel, József Attila, Kodolányi János és mások – a Népszavában tették közzé kilépő nyilatkozatukat. Ezek után az üresen maradt, számukra érdektelen csatatérről Szász Béláék is kivonultak.

1931 januárjában Könyves Tóth még egy kísérletet tett a tetszhalott Társaság feltámasztására. Az összehívott közgyűlésen feltette a kérdést: feloszlassák-e vagy újjászervezzék a Bartha Miklós Társaságot? Az újjászervezést választó közgyűlés elfogadta a javaslatot: „A jövőben minden politikai irányzattól tartózkodni fognak.”

Nem így történt. A jobboldal távozásával üresen maradt helyekre visszaszivárgott a baloldali csoport (a KMP utasítására?), és megszerezték a vezetőségbeli többséget. Az 1932-i választáson az ügyintéző elnök a baloldalt képviselő *Szathmári Sándor* lett, gazdasági szakosztály vezetője *József Attila*, az irodalmi szakosztályé *Illyés Gyula* stb. A Társaság egyre nyíltabban a munkásmozgalmi politizálás szószékévé vált. A rendőrség válasza nem maradt el: 1933 febr. 16-án a Közgazdasági szekció szemináriumának mintegy 25 résztvevőjét a helyszínen letartóztatták.

Most viszont Szász Béláék tértek vissza az immár teljesen szétzilált Társaságba, egy puccsszerű vezetőségválasztáson megbuktatták Könyves Tóth Kálmánt és átvették a vezetést. Ez azonban pírussal győzelemnek bizonyult: a politikai erők játékszerévé vált Bartha Miklós Társaság már csak nevében és formálisan élt tovább rövid ideig.

KÖNYVES TÓTH KÁLMÁN SZOCIÁLPOLITIKAI MUNKÁSSÁGA

Melyek a szociálpolitika lehetőségei és feladatai a lezajlott forradalmak után? – ezek a kérdések egyetemista korától kezdve két évtizeden át – a háború kitöréséig – foglalkoztatták Könyves Tóth Kálmánt. Úgy ítélte meg, hogy a szociális kérdéseket a tulajdonviszonyokra épülő, fennálló gazdasági rend alapján, gyakorlati lépésekkel, de az intézményrendszer gyökeres megváltoztatásával kell megoldani. Írásai (két történeti visszapillantást adó tanulmány után) egy-egy aktuális probléma – a munkanélküliség, az egészségbiztosítás stb. – jobb megoldására irányultak. E téren kritikai hangvétele mindig éles volt, (a Belügyminisztérium „izgató”-nak minősítette), a gazdasági válság után pedig már „az anakronisztikus gazdasági és társadalmi rendbe való gyökeres beavatkozást” lát szükségesnek. „Korforduló körül vagyunk, s az emberiség történetének egyik legizgalmasabb fejezete következik” – írja 1932-ben.¹⁶

Első nagyobb lélegzetű tanulmánya a fővárosi közigazgatás szociálpolitikai szerepének történetével foglalkozott *Budapest székesfőváros közjótékonyági, szociálpolitikai és közművelődési közigazgatási történetének vázlatja* címmel.¹⁷ Pest-Buda városvezetésének népjóléti intézkedéseit 1711-től kezdi tárgyalni, de a valódi, aktív városi szociálpolitika kezdetét Bárczy István és Wildner Ödön tevékenységében jelöli meg. Az ő szociálpolitikai koncepciójuk elismerő méltatásával fejeződik be az áttekintés.

Ezzel a történeti tanulmánnyal párhuzamosan született meg a másik mű, mely az egyes budapesti szociális és egészségügyi létesítmények (szegényházak, árvaházak, menhelyek, népszállók, kórházak) leírását és történetük ismertetését adja *Budapest községi népjóléti- és kórházigényének története 1686-tól napjainkig* címmel. Ez a munka a magyar filantrópia összefoglaló kézikönyvében jelent meg.¹⁸

A 30-as évek elejétől (a szemléletétől mindjobban elidegenedő, szélsőségek felé hajló Bartha Miklós Társaság helyett) Könyves Tóth közgazdasági fórumokat keresett. Az *Országos Közgazda Testület* alelnöke majd ügyvezető elnöke lett, ő szervezte annak tudományos előadássorozatait, szerkesztette (másodmagával) *A Közgazda* c. lapot.¹⁹ Ez időszakban cikkeinek többsége a gazdasági válság nyomán égetően aktuálissá vált kérdéssel: a munkanélküliek helyzetének gazdasági javításával foglalkozott. A *Közgazda* c. lapban konkrét javaslatokat dolgozott ki: 1. Az állam és a községek pénzbeli gyorssegélye. 2. Lakásmoratórium (a kilakoltatás felfüggesztése). 3. Álláshalmozások megszüntetése. 4. Munkaidő csökkentés. 5. Jövedelmek arányosítása. 6. Tervgazdálkodás bevezetése.²⁰ Több cikkben és előadásban foglalkozott az értelmiségiek, a diplomás fiatalok munkanélküliségének kérdésével, de ezt a kérdést mindig a teljes társadalmi probléma részeként értelmezte: „A diplomás fiatalok munkanélküli tömege sorsa jobbra fordulását eredményesen csak akkor remélheti, ha felismeri létérdekeinek a nagy paraszti és ipari tömegek létérdekeivel való azonosságát és az egész magyar szociális kérdés-komplexum megoldására törekszik, azonosítva magát a nagy tömegek létérdekeivel.”²¹

Foglalkoztatta az egészségbiztosítás és különösen a mezőgazdasági munkások biztosításának problémája. A hivatalos szociálpolitikát megelőzve az elsők között szállt síkra a mezőgazdasági munkásság betegbiztosításáért.²²

A 30-as évek a paraszt- és munkásszociográfiák nagy korszaka volt, igény élt a szociális problémákkal való közvetlen, tapasztalati szembenézésre is. Könyves Tóth 1932-ben szemináriumot szervezett *Munkásképzés* címmel. Ennek hallgatói a settlement mozgalom szellemében a munkásság szociális helyzetének egzakt tanulmányozását részben elméleti úton végezték, részben az Újpesten ill. a Kozma úti telepen folytatott helyszíni megfigyelésekkel. Bekapcsolódtak az újpesti *Főiskolai Szociális Telep* munkájába is, az értelmiségiek által végzett szegénygondozásba. E tevékenységük szoros kapcsolatban állt a szegedi egyetem *Buday György* által vezetett Bethlen Gábor Körével, melynek célja a tanyai népesség szociális helyzetének tanulmányozása és segítése volt.²³

Hogyan illeszkedett be Könyves Tóth Kálmán szociálpolitikai érdeklődése a társadalomtudományi, szociológiai jellegétől éppen elszakadni készülő Fővárosi Könyvtár életébe?

Könyves Tóth munkába állásának évében, 1924-ben nyújtotta be a könyvtár új szabályzatának tervezetét, melyben a társadalomtudományi gyűjtőkör helyett „minden főtudományra” kiterjedő, általános gyűjtemény követelményét fogalmazták meg. 1925-ben valóban radikálisan visszafogták a társadalomtudományi művek vásárlását, (beszerzési arányuk 58 %-ról 25 %-ra esett vissza), azonban az ezt követő évek során ismét egyre több társadalomtudományi mű került a központi könyvtárba, beszerzésük az évtized végére ismét megközelítette az összes beszerzés felét. A nagyobb könyvtárak gyarapodását híven tükröző *Társadalomtudományi bibliographia*²⁴ azt mutatta, hogy a szűkebb értelemben vett társadalomtudományi művek túlnyomó többségét továbbra is a Fővárosi Könyvtár szerezte be, ez a könyvtár töltötte be a szociológia legfontosabb hazai könyvtárának szerepét. S ehhez tegyük hozzá, hogy több éves szünet után ismét megindult a könyvtárban a szociális kérdések irodalmának – szerény keretek között mozgó – bibliográfiai feltárása az Aktuális kérdések sorozatában.

Lehetetlen pontosan megítélni, hogy a társadalomtudományi gyarapítás új fellendülésében, a könyvtár ez irányú szerepvállalásának újjászületésében milyen tényezők játszottak közre. Tény viszont, hogy ez időben a Fővárosi Könyvtár meghatározó személyiségei közül egyedül Könyves Tóth Kálmán volt az, akinek érdeklődése és szakirodalmi munkássága a társadalomtudomány felé irányult, párosulva társadalomtudományi (közgazdasági) végzettséggel.²⁵

KÖNYVES TÓTH KÁLMÁN BIBLIOGRÁFIAI MUNKÁSSÁGA

A Fővárosi Könyvtár bibliográfiai tevékenységét hullámhegyek és hullámvölgyek jellemezték. Könyves Tóth Kálmán munkába állásakor, 1924-ben az intézmény e téren mélyponton volt: 1918 óta egyetlen bibliográfiát sem adott ki.

1927-ben a lassan ismét magára találó könyvtár felújította a hajdan sikeres *Aktuális kérdések irodalma* sorozatot, a repríz azonban homlokegyenest eltért az egykori Szabó Ervin-i koncepciótól, mely annak idején kényes és valóban aktuális társadalmi problémákat választott ki. Az első új füzet (a sorozatban a 36-dik) a konzervatív *Rákosi Jenőnek* (az új magyar irodalom, a Nyugat esküdt ellenségének) irodalmi alkotásait ismertette.²⁶ A továbbiakban „aktuális kérdések” címén *Beethoven, Dürer, Schubert* bibliográfia jelent meg, jelezvén a könyvtárnak az aktuálpolitikától az általános humán értékek felé fordulását. Ebbe a sorba mintegy belerobbantak a *munanélkülségről* (1929), a *sajtóról* (1929), a *munkaidőről* (1930) szóló kiadványok.²⁷

Nem maradt írásos nyoma annak, hogy ez utóbbi bibliográfiák kezdeményezése és összeállítása kinek a nevéhez fűződik, de szembetűnő a megegyezés Könyves Tóth ez időbeli szakirodalmi cikkei és e bibliográfiák témái között. Mint szociálpolitikai munkásságával kapcsolatban szóba került, Könyves Tóth Kálmán 1929 után több cikket publikált a munkanélkülség kérdéséről, 1929-ben – a bibliográfia megjelenésével egy időben – előadást tartott a sajtóról,²⁸ tanulmányaiban a munkaidő kérdésével is foglalkozott. Talán nem indokolatlan az Aktuális kérdések irodalma gazdaságpolitikai témájú összeállításai mögött – kezdeményezőként vagy szerkesztőként is – a friss közgazdasági képzettséggel rendelkező, doktorátusra készülő Könyves Tóth Kálmánt feltételeznünk.

Mint ismeretes, a korábbiakban, a könyvtár Szabó Ervin-i korszakában az Aktuális kérdések irodalmánál mélyrehatóbb társadalomtudományi bibliográfiák is készültek. Ezt a hagyományt a 30-as évek Fővárosi Könyvtára már nem vállalta, helyét a Budapest Gyűjtemény ugyancsak színvonalas nagy bibliográfiáinak sora váltotta fel.²⁹ A társadalomtudományok bibliográfiai gondozásának ügyét a 40-es évek elején – majdhogynem partizánakcióként – Könyves Tóth Kálmán vállalta fel. Két éven keresztül, 1941-42-ben *Társadalomtudományi bibliográfia* címmel összeállította a Magyarországon kiadott társadalmi vonatkozású könyvek jegyzékét. Az éves füzetek a *Szociális Szemle* mellékleteként jelentek meg.³⁰ Ez a kezdeményezés felidézett valamit a Szabó Ervin-i korszak bibliográfiai vállalkozásaiból: A Fővárosi Könyvtár Közleményei sorozatában 1909 és 1910-ben megjelent, Varró István által szerkesztett Magyar Társadalomtudományi bibliográfia kései utódjának is tekinthető, szükségszerűen szerényebb keretek között.

A BUDAPEST GYŰJTEMÉNYBEN

Könyvtárosi pályafutásának meghatározó részét Könyves Tóth Kálmán a Budapest gyűjteményben töltötte, előbb mint beosztott munkatárs, majd Kelényi Béla Ottó gyűjteményvezető helyetteseként, s végül Kelényi 1944. októberi tragikus távozása után ő kapott megbízást a vezetői feladatok ellátására. Közvetlen kapcsolata a gyűjteménnyel csak 1945 után, a „gazdasági, szervezési és személyzeti tagozat” vezetői megbízásával szűnt meg, (ekkor *Jajczay János* vette át a Budapest gyűjtemény vezetését), de 1947 elején már ismét kereste az utat vissza a gyűjteményhez.

Könyves Tóth Budapest gyűjteménybeli szerepének bemutatásához itt némi kitérőt kell tenni. A Budapest gyűjtemény – mint minden helyi vonatkozású gyűjtemény – kettős arculatú: van egy karakterisztikusan történeti, múltba tekintő aspektusa és van egy, a polgárokat és a városvezetést a helyi ismeretekről informáló (tágabban az urbanisztikát is magába foglaló), a jelenhez szóló aspektusa. (Ezt fejezi ki a *helytörténeti és a helyismereti* elnevezések kettőssége is.) A Fővárosi Könyvtárban a *Budapestensia*-nak, mint *helytörténeti* gyűjteménynek megalapozója a levéltáros *Toldy László* volt, míg a *helyismereti* állomány kialakítása a társadalomtudós-statisztikus *Kőrösy József* nevéhez fűződik. *Szabó Ervin* a Toldy-örökség megőrzése és gazdagítása mellett elsősorban Kőrösy nyomvonalán haladva fejlesztette a Fővárosi Könyvtárat.³¹ A könyvtár 1919/1920-as fordulata e téren is változást hozott: a muzeológus *Kremmer Dezső* egyértelműen a történeti gyűjtést erősítette. Ehhez megfelelő történész munkatársra volt szüksége, akit szerencsésen meg is talált: 1922-ben a történelem-latin szakos tanár, de a soproni levéltárban is dolgozó *Kelényi Béla Ottót* nevezte ki a gyűjtemény vezetőjének. Kelényi vezetése alatt minden korábbi felülmúló fénykorát érte el a Budapest gyűjtemény.³²

Könyves Tóth Kálmántól nem állt távol a várostörténet, hiszen első két terjedelmesebb tanulmányának is a budapesti szociálpolitika története ill. a budapesti szociális intézmények története volt a témája, s e tanulmányok alapján írta meg 1931-ben közgazdasági doktori disszertációját.³³ Valójában azonban őt a történelem csak háttérként érdekelte, figyelme az aktuális problémák megoldásához információt adó *helyismeret* és az urbanisztika felé fordult inkább, egyaránt erre vall közéleti, szociálpolitikai, bibliográfusi tevékenysége. A Kelényi Béla Ottó által kijelölt történeti irányú gyűjteménynek korrekt és szakavatott tisztviselője volt, de kreatív módon nem folyt bele fejlesztésébe, mert neki magának más Budapest gyűjteményi koncepciója volt. Ennek kifejtésére csak a koalíciós időkben, a Dienes – Hajdú – Kóhalmi – Dávid által vezetett könyvtárban nyílt lehetősége. Munkanaplója szerint 1947. május 16-án vetette fel először Dienes László előtt a Gyűjtemény átszervezésének gondolatát: „Referálok Dienes igazg. úrnak. Elmondom tervemet a Várostudományi Intézetre vonatkozólag, valamint a „B” ketté osztására (Várostudományi és várostörténeti gyűjtemény.)”³⁴ Dienes a tervet tetszéssel fogadta, és néhány nap múlva már vezetői tanácskozást szervezett a Gyűjtemény újjászervezése ügyében. Ezen részt vett az összes vezető: Dienes, Hajdú, Kóhalmi, Dávid, valamint a két érintett: Jajczay János és Könyves Tóth. „Dienes: Helyesnek tartja a gyűjtemény formai kettéosztását történelmi és „modern” anyag gyűjteményre. A történeti anyagnak Jajczay marad a vezetője, a „modern” anyag vezetésére és a B újjászervezésére KTK-t bízzák meg. KTK.: Örömmel vállalja. Feltételei és céljai: A színháztörténeti osztály teljes kihelyezése, a B helyiségeinek a B céljaira való eredeti állapotban való teljes helyreállítása, a B kézikönyvtár helyreállítása.”³⁵

Ezek után Könyves Tóth részletes szervezeti és működési szabályzatban dolgozta ki a gyűjtemény új koncepcióját.³⁶ Főbb elemei a következők:

„A Budapest Gyűjtemény két osztályra oszlik. Úgy mint *Történelmi Osztályra*, valamint *Várostudományi és Városigazgatási Osztályra*. A két osztály hatásköre a következő:

Történelmi Osztály.

Ide tartozik minden 1872-ig megjelent budapesti vonatkozású könyv és nyomtatvány. – A 09-es anyag, a metszet és képanyag. Minden művészeti, művelődéstörténeti és történelmi vonatkozású anyag, a városrendezés és a városépítészet könyvei egészen napjainkig.

A kiállítások látogatása és reájuk vonatkozó kiadványok gyűjtése.

Plakátok. Kéziratok.

Bibliográfiák figyelése, desideráták kiírása és a rendelő-osztály útján megrendeltetése.

Kiállítások rendezése, vitrinek, tárlók berendezése és rendben tartása. Raktárak rendjének felügyelete.

Osztályvezető: Jajczay János dr. főfelügyelő

Várostudományi és Városigazgatás Osztály

Tekintet nélkül a megjelenés idejére, ide tartozik minden várostudományi, várospolitikai és városigazgatási kiadvány, továbbá az egyéb szakokba tartozó kiadványok közül azok, amelyek 1873. év után jelentek meg, és budapesti vonatkozásúak.

Újságszelvény-gyűjtemény.

Bibliográfiai kiadványok előkészítő munkálatai: anyaggyűjtés, rendszerezés. Szerkesztés.

Városigazgatási folyóirat-szemle összeállítása, szervezése, kiutalások elvégzettetése.

Bibliográfiák figyelése, desideráták kiírása és a rendelő-osztály útján megrendeltetése.

Osztályvezető: Könyves Tóth Kálmán dr. főkönyvtáros”

A KOALÍCIÓS IDŐSZAKBAN

1945 január 18-án hajnalban befejeződtek a harcok a pesti oldalon. A Kálvin tér palotái még égtek, az utcákon holttestek és állati hullák. A Központi könyvtár száz dolgozója közül nyolcan már aznap megjelentek a Wenckheim palota épületében: „Az elsők között Vágfalvy Dezső főkönyvtáros, majd Jajczay János felügyelő, Könyves Tóth Kálmán főkönyvtáros”³⁷

Új korszak kezdődött.

A romeltakarítás munkájának elvégzése után hamarosan felmerült a „hogyan tovább?” kérdése. 1945 júniusa után visszatért a könyvtárba a Szabó Ervin-i korszak vezető gárdája.³⁸ A könyvtár irányításuk alatt fokozatosan visszakanyarodott a Szabó Ervin-i koncepcióhoz: a társadalmi kérdésekre aktívan reagáló, a legszélesebb társadalmi kört megszólítani akaró, a könyvtári „szociálpedagógia” módszereit alkalmazó, de a liberális alapelveket tiszteletben tartó könyvtár modelljéhez.

Könyves Tóth Kálmán 1945 után bízott egy demokratikusabb, egészségesebb szellemű társadalom megteremtésének lehetőségében a koalíció szabta határokon belül. Belépett a Szociáldemokrata Pártba, és ismét nagy aktivitással foglalkozott az urbanisztika, a községpolitika aktuális kérdéseivel.³⁹ Nem állt tőle távol a könyvtár fent jellemzett Szabó Ervin-i modellje sem. Ellenkezőleg: egyre aktívabban vett részt a könyvtári életben, tevékenységének korábbi közéleti színtereit a könyvtár váltotta fel. Az új vezetés – Dienes László és Hajdú Henrik egyaránt – Könyves Tóth helyismeretére és emberi-szakmai tekintélyére kívánt támaszkodni, mintegy transzmisszióként kívánták őt felhasználni az új vezetőség és a régi kollektíva között: felmentve az adott szituációban kevésbé

aktuális Budapest Gyűjtemény vezetése alól a „gazdasági, szervezési és személyzeti tagozat” vezetőjévé nevezték ki.

Mozgalmas, nehéz szakasz kezdődött Könyves Tóth Kálmán könyvtárosi pályafutásában. A két igazgató párhuzamos működését, a koalíciós időszak pártpolitikától átitatott légkörét, s benne az értékeket menteni kívánó transzmissziós szerepet hadd érzékeltesse itt egy kiragadott részlet Könyves Tóth Kálmán hivatali munkanaplójából:⁴⁰

„Hajdúnál személyi ügyben referálok. Hamvas ügyében meggondolásra hívom fel, mert ha az a jelentés úgy elmegy, ahogy azt kívánta, fegyelmet kapna Hamvas. Közli, hogy ő is gondolkozott a dolgon, nem kívánja, hogy Hamvas fegyelmet kapjon, pár hétig tartuk megfigyelés alatt, s majd csak azután dönt. Nagyon rossz információi vannak. Népműv. Központtól sem jött el saját szándékából. Nem voltak vele megelégedve. Nem csinált semmit. – Próbálok ellensúlyozni Hajdú véleményét, s indokokat hozok fel Hamvas javára, melynek következtében Hajdú megenyhül s eláll a visszahelyeztetéstől a Népműv. Központba.

Dienesnél referálok. Közlöm, hogy Hamvast a 2. sz. fiókba helyeztük. Utasít, hogy a fiókvezetővel beszéljek, tartsa szigorúan Hamvast. Rossz információkat kapott róla. Állítólag könyveket emelt el. De ezt bizonyítani nem lehet. Tájékoztatom, hogy Hajdú azonnal át akarta helyeztetni, s egy szigorú előterjesztést diktált, de majd jobb belátásra jutott s elállt tőle. Hamvas védelmére indokokat hozok fel. Fenntartással kell fogadni a róla terjesztett híreket. Nagyon tehetséges és az embernek mindig vannak irigyei. Nem hiszem a róla terjesztett híreket. Lógásait illetően bizonyos, hogy sokat foglalkozott a múltban a hiv. órák alatt tanulmányok írásával, de tekintetbe kell venni, hogy 50 éves idős tisztviselő és még ma is csak a IX. fiz. osztályban van. Valamiből neki is élni kell. Olvasott, nagy műveltségű ember, akit én nagyrabecsülök s hiszem, hogy a könyvtárnak hasznos szolgálatokat tehet. – *Dienes:* reméli, hogy úgy lesz, amint mondom. Rá nézve nagyon kellemetlen a dolog. Annál is inkább, mivel közben kiderült, hogy a saját pártjának a tagja. Apósa is neki személyes régi jó barátja. Majd nála is érdeklődni fog, mit tart a vejről. Egyelőre tehát Hamvas legyen a 2. sz. fiókban.”

1947 őszén – a „fordulat évének” előszeleként – változás jelei mutatkoztak a könyvtári szerepfelfogásban is. Egy könyvtártörténeti tanulmány ezt így összegezi: „A könyvtár művelődéspolitikája, szerepfelfogása és feladatértelmezése ... fokozatos változásokon ment keresztül. Kezdetben a könyvtár a saját hagyományaiiban megalapozott, a Szabó Ervin-i könyvtárfelfogásban gyökerező (habár a két világháború között annak inkább csak külső burkát őrző) könyvtári modellt valósított meg. Ez a modell valamiféle általános humánus megfontolásból eredő nevelési célokat kívánt szolgálni ... Ez a modell fokozatosan – különösen az 1947 és főleg 1948-as években – váltott egy harciasabb, direkter politikáló szerep felfogássá, mely a könyvtár feladatának az ideológiai nevelést tekintette...”⁴¹

A harciasan politikáló, az ideológia nevelést szolgáló szerepre való áttérés törésvonalat jelentett nem csak a fővárosi könyvtárpolitikában, hanem Könyves Tóth Kálmán könyvtárosi pályafutásában is. Ez időszakban könyvtárpolitikai nézeteit legjobban a könyvtár távlati fejlesztéséről kidolgozott tanulmányai, *A Székesfővárosi Szabó Ervin Könyvtár fejlesztési terve*⁴² foglalja össze. E tervszerint a könyvtár célja, hogy „Budapest szellemi életének központja legyen” a szabad művelődés, a tudományos kutatás és a továbbképzések szolgálata révén, továbbá célja „széles néptömegek megnyerése a haladó eszméknek” és „a lakosság szellemi színvonalának haladó irányba való formálása.” Joggal írja, hogy a tervszerint „Szabó Ervin eredeti elgondolásait fedi”. Csakhogy 1947 őszén már a kibontakozó új irány nem „fedte” híven a Szabó Ervin-i elgondolásokat. Könyves Tóth tervszere két alapvető területen eltért a készülődő új iránytól:

Először is Könyves Tóth a tervezett nagyarányú fejlesztést csak a tárgyi és személyi feltételek egyidejű bővítésével együtt tartja reálisnak. Feltételnek tekinti a könyvtár helyiségeinek bővítését, („kívánatos a Reviczky u. 3. sz. alatt levő épületnek a Fővárosi Könyvtár céljaira történő megvásárlása és átalakítása, (ahol) könyvraktárakat építhetnénk fel,”) jelentősen növelni kívánja az állománygyarapítási keretet és a személyzetet. Ismételten hangsúlyozza a fenntartó felelősségét. Csakhogy 1947 őszén már a „Fejlesztést minden áron!” és a „Könyvtárakat minden áron!” jelszava érlelődött, a *megalapozott* fejlődés hangoztatása nem kívánatossá vált.

Másodszor: Könyves Tóth – nem véletlenül – megmaradt a politikai és nevelési célok széles általánosságban történő meghatározásánál. (E téren is joggal hivatkozott tanulmányában Szabó Ervin könyvtári szociálpedagógiai elveire.) Csakhogy ez 1947 őszén már kevés volt. Solti Andrásné rövidesen bejelentette a fiókvezetők értekezletén: a könyvtárosok „munkájának a marxizmus-leninizmus alapjaira kell épülnie!”

Könyves Tóth Kálmán érzekelte, hogy elvei fenntartása mellett egyre nehezebben tudja vezetői feladatait ellátni, s valószínűleg a szakmai visszavonulás útját keresve jelezte Dienes Lászlónak a Budapest Gyűjteménnyel kapcsolatos terveit. Dienes és a könyvtár teljes vezetősége egyetértett az elképzeléssel, s jóváhagyta: Könyves Tóth vegye át (vegye vissza) a Budapest Gyűjtemény vezetését. Ez egyben a gazdasági, szervezési és személyzeti vezetői megbízás megszűntét is jelentette. Ezzel a megoldással Könyves Tóth Kálmán könyvtárosi jövője 1947 végén megnyugtatóan elrendeződni látszott.

A politika azonban közbeszólt. Korábban a könyvtárban több alkalommal szorgalmazták: lépjen át a Szociáldemokrata Pártból a Magyar Kommunista Pártba, ezt Könyves Tóth következetesen visszautasította. A két párt fúziójakor az MKP már nem vette át tagjai sorába.

1948-ban indokolás nélkül elbocsátották állásából.

EPILOGUS

Bár az 1948-as felmondással Könyves Tóth Kálmán könyvtárosi pályafutása véglegesen bezárult, néhány könyvtáron kívüli információ még ide kívánczik. Könyves Tóth Kálmán – hat gyerek eltartója – több mint egy évre állástalanul az utcára került. 1950-től a Fehérvári úti Kábel- és Műanyaggyár könyvelésében kapott állást, közgazdasági végzettségének köszönhetően. Nyugdíjba vonulásáig ott dolgozott. Egykori könyvtára soha, semmiféle formában nem emlékezett meg róla.

Jegyzetek

1. Remete László: A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár története. Bp. 1966. FSzEK. 293. p.
2. M. Kir. Belügymin. Ren. Osz. 6585. 1936. máj. 13.
3. Könyves Tóth Kálmán jellemzése szerint: „Nagyapám híres debreceni prédikátor, egyháztörténeti és bölcséleti szakiró, az aradi vörössapkás szabadságharcosok lelkipásztora, akit az 1848-49-es időkben tanúsított magatartása, forradalmi gyűjtő beszédei és írásai miatt Haynau kötel általi halálra ítélt, majd ítéletét 20 évi várfogságra változtatta.” (Ebből 8 évet töltött börtönökben.)
4. Bizonyára a Fortissimo és a Húsvét előtt hatására írta gimnazista Könyves Tóth azt a versét, melyben a háborús öldökléssel szemben az Úristenhez fordul, s mely az ERŐ című ifjúsági havilapban jelent meg 1918. februárjában.
5. A Bartha Miklós Társaság évkönyve 1925. Pécs, 1925. Dunántúl Kiadó. 162 p. – Az évkönyvben Könyves Tóth Kálmán egy novellával szerepel: Asszony, asszony címmel. Ugyancsak 1925-ben jelent meg kisregénye: Furulyaszó. Kis regény. Bp. Magyar Írás 36 p. Ezzel tevékenységének szépirodalmi szakasza – a kedvező kritikai fogadtatás ellenére – lényegében lezárult.
6. Tasi József: József Attila és Bartha Miklós Társaság. Bp. 1995. Galéria – Ecriture. 63. p. – A Társaság történetéről ld. Még: Fábrián Dániel: A Bartha Miklós Társaság története 1925-1931. Kézirat. OSzK. Fond 71/43. – Sebestyén Sándor: A Bartha Miklós Társaság. 1925-1933. Bp. Kossuth, 1981. 261 p. – Katsányi Sándor: A Bartha Miklós Társaság és a Fővárosi Könyvtár. In: Fülöp Géza Emlékkönyv. Bp. 1999. ELTE. 99-103. p.
7. Ifjú szívekben élek. A magyar fiatalság hitvallása Ady Endre költészetének történelmi tanulságai mellett. Bp. 1928. Bartha Miklós Társaság – Hid. – Benne Könyves Tóth Kálmán írása: Rapszodikus gondolatok Ady Endre fejfájánál. (A cikk előzőleg önállóan is megjelent, in: Alkotás. Szépirodalmi, művészeti és kritikai folyóirat, (Debrecen), 1927. 6. sz. 111-113. p.)

8. Asztalos Miklós: Előadássorozat a magyar parasztproblémáról. In: Magyar Szemle, 1928. dec. 389-390. p. – "Az előadásban számos vidékről feljött csizmás magyar is részt vett s a vitákhoz hozzá is szólt."
9. József Attila: A Bartha Miklós Társaság értesítőjéhez. In: Századok, 1928. 8. sz. 598. p.
10. Közli: Beráné Nemes Éva – Hollós Ervin: Megfigyelés alatt ... Dokumentumok a horthysta titkosrendőrség működéséből 1920-1944. Bp. 1988. 125 p.
11. Könyves Tóth Kálmán: Ifjúsági mozgalmak. In: Magyar Szemle, 1929. dec. 378-379.
12. Országos Levéltár, BM iratok, K. 149. 147. Cs. 1932-7-4442. – Idézi: Sebestyén Sándor i.m. 128. p.
13. Tasi József i.m. 70. p.
14. Katsányi Sándor: József Attila a Fővárosi Könyvtárban. In: Könyvtári Híradó, 1995. 5-6. sz. 10-11. p.
15. Könyves Tóth Kálmán levele Asztalos Miklósnak. Idézi Tasi József i.m. 133. p.
16. Könyves Tóth Kálmán: A munkanélküliség esetére szóló biztosítás kérdéséhez. In: A Közgazda, 1932. 1. sz. 3. p.
17. Megjelent a Budapest székesfőváros szociálpolitikai, közjótékonyági és közművelődési közigazgatásának kézikönyve, Bp. 1930. Részeként, 10-70. p. és klny-ként is 1931-ben.
18. Megjelent A magyar filantropia könyve részeként, Bp. 1929. Légrády Testvérek. 217-256. p. – klny-ként is 1929-ben. Az utóbbit elismeréssel méltatta: (p-m.): A városi szegényei. In: Magyar Hírlap, 1929. nov. 10. 25. p.
19. A Közgazda. Közgazdák és közgazdászok érdekvédelmi, tudományos és kritikai szemléje. Szerk. Beldi Béla és KTK. 1932-.
20. Könyves Tóth Kálmán: A munkanélküliség esetére szóló biztosítás kérdéséhez. In: A Közgazda, 1932. 1. sz. 3-13. p.
21. Könyves Tóth Kálmán: A szellemi munkanélküliség kérdése. In: Társadalompolitikai Füzetek. 2. köt. 1-3. sz. 1932. 86-94. p. – A témához ld. Még: Könyves Tóth Kálmán előadása az Országos Közgazda Testület tudományos előadássorozatán Megszüntethető-e hazánkban a munkanélküliség és annak szociális kihatásai címmel, melyről a Közgazda Értesítő 1935. novemberi száma számol be.
22. Könyves Tóth Kálmán: Hozzászólás az Egészségpolitikai Társaság Mezőgazdasági népbiztosítási ankétjához (1937. jan. 28-30.) – In: Egészségpolitikai Szemle, 1937. 3-4. sz. 130-132. p.
23. Könyves Tóth Kálmán: Ifjúsági mozgalmak. In: Magyar Szemle, 1929. dec. 382. p.
24. Társadalomtudományi bibliographia. A Magyar Sociographiai Intézet kiadványa Budapesti közkönyvtárainak... évi szerzeményei alapján. (1925-től.)
25. Kremmer Dezső muzeológus volt, enyvári Jenő filozófus, Dávid Antal orientalista, Kelényi Béla Ottó történész, Szentkúty Pál irodalmár. – Csak 1931-ben került be a könyvtárba Stark János, Budapesten, Lipcsében és Heidelbergben szerzett közigazdasági és szociálpolitikai végzettséggel, mielőtt azonban tudása és egyénisége a könyvtárban kibontakozhatott volna, "államellenes" magatartása miatt büntető eljárás és rendőri felügyelet alá helyezték, majd 1944-ben könyvtári állását is felfüggesztették. Szerepe és tevékenysége máig feltáratlan.
26. Rákosi Jenő, az író 1866-1927. Bp. Fővárosi Könyvtár. 2 p. – Rákosi Jenő ekkor 85 éves volt, lehetséges, hogy már ekkor felmerült a családtagjaiban az elképzelés: az író könyvtárát megkapó könyvtár létesítsen "Rákosi Jenő múzeumot", és a könyvtár részéről a bibliográfia gesztus volt ennek előkészítésére. Végül is csak 1940-ben kerültek Rákosi Jenő könyvei a Fővárosi Könyvtár tulajdonába.
27. Aktuális kérdések irodalma 45, 46, 48. sz.
28. 1929. márc. 24-én a Magyarországi Földműves és Munkáspárt (Országos Parasztpárt) kongresszusán előadást tartott "A magyar sajtó magatartása a parasztsággal szemben" címmel. (A program szerint ugyanott szerepelt előadóként Kodolányi János, Szász Béla, Fábián Dániel, József Attila és Asztalos Miklós is, a Bartha Miklós társaság egész "vezérkara".)
29. A Fővárosi Nyilvános Könyvtár Budapesti Gyűjteményének bibliográfiai munkálatai címen 1929-1939 között öt jelentős bibliográfia jelent meg.
30. Társadalomtudományi bibliográfia. Az 1941 évben Magyarországon kiadott társadalomtudományi könyvek jegyzéke. A Szociális Szemle 1942. 7. számának melléklete. – Az 1942 évben Magyarországon kiadott társadalomtudományi könyvek jegyzéke. A Szociális Szemle 1943. 7. számának melléklete.
31. Katsányi Sándor: A Budapestensia kialakulása, avagy három könyvtárosportré. In: Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 2000. 9. sz. 53-59. p.
32. Fodor Béla: Kelényi Béla Ottó. In: A FSzEK évkönyve, XXIII. 1988-1990. Bp. 1994. FSzEK. 58-62. p.
33. Könyves Tóth Kálmán: Budapest székesfőváros szociális intézményei a két testvérváros egyesítésétől napjainkig. Kézirat. 1931.
34. Könyves Tóth Kálmán hivatali munkanaplója az 1947. évről. Kézirat. FSzEK, Budapest gyűjtemény. – Feljegyzés 1947. máj. 16-ról.
35. Uo. Feljegyzés 1947. május 21-ről.
36. Budapest Gyűjtemény. Szervezete. Munkafeladatai. Munkamozzanatai. Személyzete. Gépirat, 3 lev. Bp. 1947. okt. 14. KTK aláírásával.
37. 1945. A Fővárosi Könyvtár az ostrom és a felszabadulás évében. In: A Fővárosi Könyvtár évkönyve XIII. 1943-1945. 21. p.
38. Kóhalmi Béla nyug. Igazgatói beosztásában, Dienes László (1946 januárjától) igazgatóként, s mellettük Solti Andrásné Szigeti Gabriella, Pörnő Váradi Irma és Braun Róbertné. (1945. júliusától 1948 szeptemberéig Hajdú Henrik is igazgatói megbízást kapott.)
39. Könyves Tóth Kálmán: Világvárosok községpolitikája. Várostudományi előadás. Gépirat. 1947 (?) 45 l.

40. Könyves Tóth Kálmán hivatali munkanaplója az 1947. évről. Kézirat. FSzEK, Budapest Gyűjtemény. Feljegyzés 1947. máj. 8-ról.
41. Kiss Jenő: A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár története 1945-1980. Kézirat. Bp. 2000. 25. p.
42. A Székesfővárosi Szabó Ervin Könyvtár fejlesztési terve. Vázlat. Budapest, 1947. okt. 4. Gépirat, 3 lap.

Sándor Katsányi: Kálmán Könyves Tóth (1900-1972)

Kálmán Könyves Tóth was an official of the city library from 1924 to 1948. he represented a civilian but strongly critical social-political direction, was one of the leaders of the Miklós Bartha Society, and had contacts with a number of progressive authors, e.g. Attila József, Gyula Illyés. (The Miklós Bartha Society was a forerunner of the movement of populist writers that was one of the major socialcultural movements in Hungary between the two world wars.) Although the management of the metropolitan library has only partially adopted the notions of Könyves Tóth, his activities in the 30s represented a special new colour in the library's life as well.

REKLÁMHISTÓRIA

Szemelvények Budapest XVIII. – XIX. századi hirdetéstörténetéből

Ez itt most tényleg a reklám helye. Mégpedig szó szerint és nem abban az értelemben, amit ez manapság jelent. A hirdetések és a reklámok mindig hiteles kordokumentumok. Mindabból amit eladásra kínáltak vagy megvételre kerestek, képet kapunk arról is, hogy egy adott időszakban milyen technikai újdonságok jelentek meg, milyenek voltak a lakásviszonyok és az álláslehetőségek, mivel foglalkoztak és hogyan öltözködtek, miként „orvosolták” egészségi problémáikat és nem utolsósorban mit ettek és főleg mit ittak, vagyis hogyan éltek az emberek.

Tehát pontosan jelzik a gazdasági élet fejlettségi szintjét, tükrözik egy-egy korszak ízléskultúráját, utalnak az életmód és a lakossági szokások változásaira. De nemcsak a gazdaság-és kultúrtörténethez tartoznak elválaszthatatlanul, hanem részei egy város történetének is és jól illusztrálják a városfejlődés folyamatát. Természetesen így van ez Pest és Buda, majd Budapest esetében is.

A szóhasználat változhat; hírverés, hirdetés, reklám, – a lényeg, a szándék és a tevékenység azonban mindig ugyanaz. Sőt, volt idő, amikor a reklám helyett egy újabb szó meghonosítására történt kísérlet.

1896-ban, az akkor megindított Jelenkor című – irodalmi, kritikai és kulturális cikkeket közlő – hetilap bekapcsolódott a nyelvvédő mozgalomba és pályázatot írt ki idegen szavak magyarosítására. Harminc szót tettek közzé; a latin eredetű, de hozzánk a francia- illetve német nyelvből átkerült reklám mellett például a pikáns, markáns, naiv, fantasztikus és sport szavakat is. Minden széphangzású, jó magyar szóért egy aranyat ígértek jutalomként. Eredményhirdetésekor összesen tíz szót találtak a „nyelvtisztítás” szempontjából alkalmasnak és díjazásra méltónak. Ezek között volt a reklám is, amelyet a haszonhír szóval javasoltak helyettesíteni.¹

Hogy kik, hol és hányszor kísérelték meg ezt a tartalmilag és logikailag nagyon is helyén lévő összetételt használni, arról nincsenek adatok, arról viszont, hogy a reklám mint szó, azóta is folyamatosan használatban van, – mint hirdetési forma pedig különösképpen – vannak tapasztalataink.

PEST- BUDAI ELŐZMÉNYEK

„Még a delet is be kell előbb harangozni” – tartja a reklám fontosságát hirdető egyik szlogen, és ezt már nagyon régen felismerték eleink is.

Amikor az ókorban, a karthágói hajósok horgonyt vetettek egy-egy tengerparti kikötőben, első dolguk volt tüzet gyújtani, hogy ezzel az ösztönszerű „reklámmal” adják hírül az ott élőknek, létszükségletnek vagy újdonságnak számító portékáikkal megérkeztek, s készek kiszolgálni őket. Különböző módon ugyan, de lényegét tekintve így történt ez végig a nagy történelmi korszakokon mindenhol, ha az eladó a vevőt kereste. A reklám tehát – ahogyan az a szakirodalomban is olvasható – valóban szinte egyidős az emberrel.²

Ebből (is) következően, megvan az „öštörténete” ennek a műfajnak Pest-Budán is, ahol eleinte – a ma sem ismeretlen – hangos változatát alkalmazták.

Hiszen már a vásári kikiáltók is hivatásos „reklámcsinálók” voltak, akik az országos sokadalmak és búcsúk idején csalogatták és csöditgették a népet, publikumot szereztek a komédiásoknak és mutatványosoknak, az állathecceknél meg a csodadoktoroknak, akik egyik vásárról a másikra vándorolva szekéren utazták be az országot.

Az 1700-as évek elején Budán, a lakosság éjszakai nyugalma felett örködő bakter is meg a városi dobos is „reklámközvetítő” volt. A bakter vitte hírül a városban, hogy melyik utcában és ki méri a

bort, s ha kinézett érte egy kis külön jutalom, a hivatalos bejelentésen kívül még néhány jó szóval is beajánlotta azt, mert hát a jó bornak akkor sem ártott a cégér. Magáért a bejelentésért hatóságilag és iccékben volt megszabva a honoráriuma, a külön reklámért pedig megállapodás szerint. A bakter eme ténykedése abban az időben azért volt nagyon fontos, mert Buda lakossága nagyrészt a bortermelésből élt és minden szőlősgazda maga mérte a borát, sőt, a városnak is volt saját szőlője és kocsmája, ezért hivatalból kijelölték, hogy az adott helyen mikor és ki méri az éltető nedűt. Így aztán érthető volt, ha a bakter a sok „tiszteletdíjtól” megrészegülten, gyakran elhanyagolta a főállását.

A városi dobos – akit faluhelyen kisbíróknak hívtak – pedig a hirdetményeket és a kiáltványokat, vagyis a plakátokat pótolta. Ő hirdette ki a nemes tanács legújabb rendeleteit és határozatait, majd a hivatalos közlemények után – külön fizetségért – szót ejtett arról is, hogy melyik kereskedő vagy szatócs kapott éppen külhonból friss árut és azt mennyiért méri.

Pestnek akkoriban még nem volt dobosa ezért trombitaszóval hirdették ki a városvezetés közlendőit és ugyanígy adták tudtára mindenkinek, hogy melyik boltban kínálnak új termékeket.³

Aztán megjelentek a nyomtatott formában közzétett hirdetések. Ezek közé sorolható az a német nyelvű kis kiadvány, amelyet 1733-ban Buda város tanácsa adott közre, vélhetően a korabeli utazók érdeklődését felkeltendő.

Ebben leírták, hogy milyen sokat fejlődött a város, amióta Lotharingiai Károly 1686-ban visszafoglalta a törököktől Budavárát és mivel Buda már akkoriban is „fürdőváros” volt, elsősorban a fürdőket és azok gyógyító hatását ismertette:

„...Szemet, tüdőt, izzadmányt, vízibetegséget, köszvényt orvosol, de fáradtság ellen is jó. A szellemet és testet felfrissíti, a görcsöt elmulasztja, az epebántalmakat csillapítja. Külsőleg és belsőleg egyaránt használ, férfiaknak épp úgy, mint nőknek...”⁴

Pest e tekintetben – legalábbis a fennmaradt források alapján – csak később követte túlpárti testvérvárosát; egy jeles esemény kapcsán azonban itt is megjelent egy reklám-jellegű nyomtatvány. 1787-ben, II. József rendeletére – a mai Régiposta utcában – megnyitották a város első postahivatalát, így a pestieknek már nem kellett Budára utazni, ha levelet akartak feladni. E sokakat érintő kedvező fordulatról és különösen az új posta – nem éppen profilba illő – egyéb szolgáltatásairól – ugyancsak német nyelvű „szóróanyag” tájékoztatta a polgárokat.⁵

Ez egy igazán univerzális „vállalkozás” volt, bár nem dolgozott nagy apparátussal. Személyzete a postavezetőből, három levélkihordóból és egy futárból állt.

„...A levelek és csomagok helyes és gyors kézbesítése főelőnye ugyan a közönségnek, de a kisposta alkalmi megbízásokat is vállal...kis nyomtatványok...szétosztása úgy, hogy egy -két óra alatt olvassák Budán, Pesten, Óbudán, Kiscellen, ahol a katonaság állomásozik. Vállal diszkrét tudósításokat új áruk megérkezéséről, látványos ritkaságokról, elveszett, vagy ellopott tárgyakról. Vállalkozik meghívók, gyászjelentések, szerencsekívánatok lista szerint való szétosztására. Mérsékelt díj mellett színlapokat ...ragaszt és szétvisz...”⁶

Történt pedig ez akkor, amikor Pest lakossága 22417 főből állt és a házak száma nem érte el a kétezret

Az említettek mellett a korszak jellegzetességei, a cégérek és az üzletek „blikkfangos” nevei is szolgálták hirdetési célokat. Az előbbieket városképet is alakító díszes ábrázolásaikkal – melyek pontos képet adtak az illető hely profiljáról – a vásárlóközönség azon részét is útbaigazították, akik nem értettek a betűvetéshez, s az 1800-as évek első felében még sokan tartoztak közéjük.

„...A Váci ucca volt a legelőkelőbb üzleti negyed...a cégéreket néha műiparos készítette, a táblákat nemegyszer festőművész...de ha nem is vették mindig igénybe a művészeket a régi boltosaink, nagy fantáziát mutattak üzleteik hangzatos elnevezésében...A „szép magyarnő”-nél posztót árultak, de megérezve a későbbi szállóigét, hogy a férfi sorsa a nő, ott lehetett sorsjegyeket is kapni a bécsi lottériára. A „koronaherceg” a posztót borüzlettel párosította. A „fehér oroszlán”, amelynek természetellenes színe tanúskodott jóindulatáról, szintén egy posztós agyának szüleménye...A „három grácia” s az „ámor” nevét viselő üzletekben ugyan

nem mitológiai kosztümök várták a divathölgyeket, de azért itt öltözködött az úri nép. Az Ámor 1827-ben nagy újítást hozott be: Bécsi mintára kirakatába elhelyezte „egy dámának természeti nagyságban való viasz képét”. És ennek toalettjét hetente változtatta...nagy keletje volt az aranyrak...az „arany vasmacska” alatt fűszert s gyarmatárut kapni, az „aranyas” az Üllői úton vendéglő fölé terjesztette védő szárnyait...A tengeren át hozott árukra utalt a Vasmacskán kívül a Belvárosban egy humoros cég, mely „Jónás a cethalban” név alatt hirdette magát...Sajátságos, hogy a kor leghíresebb magyar díszruha-szabója, Kostyál Ádám, épp a „külföldi”-hez címezte üzletét. Igaz persze, hogy akkor még nem volt olyan nagy keletje a „nemzeti” szónak... Volt pár egyszerű név: a „zöld koszorú” fűszerbolt fölött lengett; a „fehér kutya” mezei árukra vigyázott; a „tigris” hihetőleg szintén nem bánt a József téren embertelenül a vevőivel...Viszont olyik üzlettulajdonosnak nem volt elég a jóból: az Erzsébet téren egy dohányárus egyszerre „hét csillag”-ot hozott le az égről, hogy üzlete felett ragyogjon. A Kalvin tér közelében pláne nagyzási hóbort uralkodott: van ki „két nyúlhoz” címezi boltját, hogy annál könnyebben futhassa pályáját. Ott állt a híres „két pisztoly” is...másik kocsmá „két oroszlán”-t választott cégéruül ugyanott, igaz, hogy félelmességük csökkentésére aranyrak nevezte őket...”⁷

Időnként a humor is szerepet kapott, s ez elsősorban a budaiakat jellemezte. A Tabánban lévő „Három majomhoz” címzett vendéglő cégéruen csak két majom volt látható, míg a harmadikat maga a kíváncsiszkodó néző szolgáltatta, aki a hiányzó harmadik majmot keresve – nem véletlenül –, a cégérbe illesztett tükörlapba tekintett bele. A törzsvendégek pedig odabentről mindig izgatottan lesték, hogy ki fog felülni e tréfának, mert ilyenkor sohasem maradhatott el az áldomás. Az 1838-as árvíz után azonban ezzel a derús színfolttal is szegényebb lett a város.⁸

Az 1800-as évek első felében egyre gyakoribbá váltak a különböző nyomtatott cég hirdetések. Mai szemmel nézve különösnek tűnik az a korszakra jellemző sajátosság, hogy – eleinte illusztráció nélkül – terjedelmes szöveggel és részletezően ajánlották a közönség figyelmébe áruikat és szolgáltatásaikat. A korabeli ritkaságok közül való a Rottenbiller testvérek „Dohány Gyári Hirdetmény”-e, amely egyrészt jó példája az említett hirdetési stílusnak, másrészt ma már különlegesnek tetsző nyelvezete is az érdekességek sorába emeli:

Dohány Gyári Hirdetmény.

Miután az alálrt Rottenbiller Testvérek, — kik bizonyos idő óta a Szent Széna platon a Reformatus templom, és a két Arany Oroszlányhoz czimzett vendéglőgató közt lévő 98-dik számú házában Dohány és Burnot Gyárakat felállván, ezen Gyár helyen az eladást is eszközölték — a nagy érdemű Közönségnek minden rendű Parifogóknak, és Vevőknek az eddig nekik mutatott bizodalomért lekötelezett hálás köszöneteket teszék; szerezésköztök és által köz tudománya tenni: hogy Gyár művelőknek eladással végezt az Urak utzájában Trattner-Károlyi házában az itt létező cz.k. Posta hivatal mellett boltot nyitottak légen. — Kül-országokban a legnevezetesebb Gyárakban minden jóvittásokat, növelésköztök, de főkép a Dohánnyal való czélesájos különös bízás módját minjdonokká tévén, s a Tapasztalásuk szerént ezt itt művelven, képesek ezen Gyár szerékkel a nagy érdemű Közönségét ellátni, részint minden tiszteletű Vevők illendű kívánságának megfelelni, nevezetesen pedig a legjólis nemű termotokkal szolgálni, mely fajok méltán minden kül-országon gyaralt, s híresedett burnotokkal félérnek.

Bátorkodnak tovább az állítanak a nagy érdemű Közönségnek Gyárúveit, melyek közt az úgy nevezett Mariao, és Parisi Kappan burnot nemek különös figyelmet érdemlettek, s jótalul és egyszerűen az azon megjegyzést tenni: hogy minden tiszteletű Vevők mind az újabb felajított boltjában az állítanak az Úri utzában, mind pedig Gyárakban a Szent Széna platon nagy s kisinyben a legrendesebb, oltsóbb, illendűbb és sebesebb módon leendő Gyár művelők kiszolgálására számot tartanak, és hogy az állítanak minden iparkodás oda czélrand, hogy az eddig nyert bizodalomra nagyobb mértékben is érdemessek lehessenek.

Rottenbiller testvérek.

A XIX. század közepétől, a fejlettebb nyomdatechnikának köszönhetően már a díszesebb szórólapok a jellemzőek. A még mindig hosszadalmas – gyakran kétnyelvű, magyar és német szöveget, a figyelmet jobban megragadó, dekoratív keretbe foglalták és grafikailag illetve tipográfiaiilag is megtervezték. Ilyen – látványnak is szép – reklám-nyomtatványok közé tartozott például az alábbi is:

HEYEK ADOLF

MÉRTELEN-ÁBU-BAKTÁRA

PESTEN,

a sütő-utcában, a szervita-tér s a rokkantak laktanyája mellett,

„A VADÁSZNÓHÓZ,”

ajánlja tökéletes szerelvényét, melynek tartalma: a legjobb fajú és minőségű belöldi és valódi angol varró- és kötőcézna; kötő-, himző- és horgológyapot, valódi francia himzőgyapot és fényfonál, fény- és berlini gyapot, angol czipőfonál; selyemcézna; mindenfélét fehér és festett len- és gyapot-szalag, fásli, füllentyű és czipőszalag; galand, sinór-sinórfűző selyembe, czéznába és gyapotba; lámpa- és gyertyabél; igen tartós inggombok; varró-, kötő- és horgoló-tűk; továbbá a legjobbféle krinolinok, gumi- és kötött czipők; fehér és festett organtín, moll, muszelin és gyapot bélléskelmék; végre mindenfélét len-, gyapot- és gyapjú harisnyák, félharisnyák, nadrágok és mellények hölgyek, urak és gyermekek számára; szőtt és kötött ujjasok, főkötők, ujjak, keztyűk, nadrág-tartók; mindenfélét finom szőtt és kötött árak, továbbá

velencei és cseh üveg-gyöngyök himzés díszítésére

és minden e szakba tartozó árucikkek nagyban és kicsinyben, a lehető legjutányosb áron.

Az „Atheneum” nyomdája

10

Ebben az időszakban terjedt el, a századforduló környékén pedig csaknem általánossá vált, hogy a vállalkozók – főként a kereskedők és vendéglősök – a számlákat is reklámeszközként használták fel. Szép metszetek díszítették a fejléct, amelyen gyakorta felsorolták az üzlet minden előnyét, ezáltal is a közönség emlékezetébe vésve magukat.

A REKLÁM ÉS A SAJTÓ

Hírlapi hirdetések

Ugyancsak e század közepe abból a szempontból is fordulópontot jelentett, hogy ekkortól már az újságok is rendszeresen – és ez hangsúlyozandó – mégpedig egyre gyakrabban közzétettek hirdetéseket, illusztrálva, az erre a célra külön mellékletet is szerkesztő, s talán, a legtöbbször idézett Vasárnapi ujsággal az élen. Itt egy hosszú felsorolás következhetne, mert a korszak ismert orgánumai hasonló gyakorlatot követtek; például a Pesti Hírlap és a Fővárosi Lapok, a Budapest, a Magyarország és a Nagyvilág, a Magyar Bazar és a Sürgöny, a Hölgyfutár és a Nővilág, csak e néhányat kiemelve azok közül, amelyek az utolsó oldalon gyakran teljes terjedelemben jelentettek meg reklámokat. Eleinte a könyv hirdetések és az újságok előfizetési felhívásai domináltak, majd teret nyertek a különféle árucikkeket és szolgáltatásokat kínáló is. Ezekben belül a gyógyszer- valamint illatszertárak „gyógyhatású” készítményei és a mindentudó kozmetikumok uralták az újságokat; terjedelemben és a megjelenés gyakoriságát tekintve is felülmúlták a ruházati termékek és az éppen aktuális technikai újdonságok hirdetéseit. A szolgáltatások közül kezdetben az oktatáshoz (tanító- és nevelőintézetek, kereskedelmi iskolák) kapcsolódók is gyakran éltek a sajtó kínálta lehetőséggel, a későbbiekben azonban a pénzügyi reklámok (bankok és biztosítók) számbeli többsége vált jellemzővé. A megszorodott és az eredményesség érdekében általában több ízben közölt hirdetések sajátos gazdasági hatást fejtettek ki; egyrészt biztosították a közzétett információk széleskörű elterjedését, másrészt – éppen az előbbiektől –, befolyásolták a „fogyasztói magatartást”, és ily módon közvetve a piaci viszonyokat is.

Ezért válhatott a hirdetés, mint bevételi lehetőség, a gyorsan fejlődő „modern” sajtó egyik lényeges elemévé, sőt, a századforduló felé közeledve már nélkülözhetetlen feltétele lett annak, hogy az újságkiadás valóban nyereséges vállalkozás lehessen, mert csupán az eladott példányszámokból befolyt összeg nem volt elégséges ehhez. De nemcsak a sajtó számára jelentett üzletet ez a „szükségyszerűség”, hanem a jövő időkre egy új tevékenységi területet is teremtett, és pedig a hirdetési szakmát. Bár az alább idézett sorok jóval később íródtak, visszamenőleges érvénnyel is magyarázatul szolgálhatnak az időszaki sajtóban megjelenő hirdetések 1850-es évektől rendszeressé váló térhódítására:

„A modern ember életszükségletei a legújabb időben eggyel megszorodtak: ma már úgyszólván nélkülözhetetlen életszükségletünk az újság...Az a nap, amelyen a művelt ember újságot nem olvashat, félig elveszett számára s mintegy kikapcsolódott az élet forgalmából...S ugyan mit olvasnak, mi érdekli őket elsősorban? Egyiket a politika, másikat a napi hírek, kevesebbet a közgazdasági rovat, nagyon sokat a botránykrónika. Egy rovat azonban kivétel nélkül mindenkit érdekel: a hirdetések rovata, jelölül, hogy ez a modern élet központja, a közgazdasági forgalom nyílt piaca, a kereslet és kínálat nyilvánossága és mutatója...A reklám segíti az újságot anyagiakkal, s viszont az újság táplálja a reklámot érdeklődők toborzásával...Ennél különb vagy ehhez hasonló reklámmód és alkalom el se képzelhető. Minden más módja a reklámozásnak kevésbé célra vezető, lassúbb és sokkal költségesebb...Az újság és reklám tehát együvé tartoznak...”¹²

Persze ez a felismerés a XIX. század közepe előtt is létezett már és megvoltak a szórványosnak tekinthető megjelenési formái. Szinte elsőként, 1806-ban, amikor *Kultsár István* kiadó-szerkesztő a Kancellária ellenállását leküzdve, mégis útjára indíthatta Pest első magyar nyelvű újságját, a *Hazai Tudósítások*-at (utóbb: *Hazai's külföldi Tudósítások*). Évtizedeken át olvashattak benne országgyűlési tudósításokat és harctéri híreket, irodalmi és nyelvészeti vitákat, étkezési és öltözködési szokásokról szóló ismertetéseket és hirdetéseket is, mégpedig az akkori lapok közül a legtöbbet és a legkülönfélébbeket.

Az itt következő válogatás valóban érdekes "tudósítás" a korabeli pesti életről is:

JELENTÉS.

Pesten a Dunához közel egy szeglet-ház eladó, mely különféle spekulációkra alkalmas, kivált pedig olyan embereknek, kiknek hajójok vagyon. Különféle drágaságok is ú. m. gyémántok, briliántok, zafirok, gránátok vagy készpénzért eladatnak vagy más hasonló becsű jószággal felcsréltethetnek. Akinek akár egyikre, akár másokra kedve volna, jelentse magát a Magyar utzában 419. szám alatt a bemenetelnél jobb kézre az első szobában.¹³

ORVOSI JELENTÉS.

Schmidt János úr az orvosi tudománynak doktora és szemorvos a folyó április hónap közepén kezdi el a hályognak és egyéb szembetegségeknek orvoslását. Akik úgy kívánnák, őket szállására is magához fogadná. Lakása vagyon a Marokkai házban és naponként dél előtt 10-12 óráig térszen rendeléseket a szembetegségeiben. A szegényeknek ingyen kíván szolgálni. A tehénhimlőt is kész ingyen beójtani.¹⁴

TANÍTÁS A SZÉP- ÉS NÉMET HELYESÍRÁSBAN.

Alól írt, kinek bánásmódja megmutatta azt, hogy még 40 esztendő korában is megtanulhat, mégpedig rövid idő alatt, megtanulhat az ember szépen írni; bizodalmasan ajánlja ezen minden állapotban lévőknek hasznos mesterségbeli oktatásait. Ezen ajánlást különös örömmel fogadhatnák a kereskedés körül foglalatostkodó személyek; de közönségesen mindazon ifjak, akik hadi, akár polgári szolgálatra szánván magokat, ezen méltán ajánlást érdemlő tulajdonság, a szép és hibátlan írás, által kívánják magokat a többségtől megkülönböztetni.

– Költ Pesten Szent György hava 14-én 1823.

Fischer József

Pesten a szépírás mesterségének tanítója

Lakik az Ország útján 418. Szám alatt lévő házban a 2-dik emeletben.

A jelenvaló Hirdetésben foglaló mesternek ügyességét a redakció tapasztalásból ajánlhatja.¹⁵

A szórakozás is fontos része volt az egykori városiakok életének, nemkülönben az újdonságra való törekvés. Erről tanúskodik a *Társalkodó* című lap mellékletében 1833-ban megjelent „szándéknyilatkozat”:

JÉG-TÁNCTEREM A VÁROS ERDEJÉBEN PESTEN.

Egyes akarattal vállalak többet fel, a magas tiszteletű közönséget, egy még Pest-Budán nem látott mulatsággal lepni meg; Pest városa erdőcskéjében t. i. ügyes és dologhoz értő architektus, szobrász és egyéb művészek által, bizonyosan nem csekély költség- s fáradsággal *jég-palotát* állítanak, mellyben egy sajátmű táncmultság intéztetnék. Igen fényes fogna ez lenni, s a részvevőket rendkívüli gyönyörrel mulathatni. A hangász-kar, muzsikái új táncdarabok, credenzz és mindennemű szolgálati késztség, minden óhajást kielégítők leendnek. Megnyitásának napja s órája, valamint egyéb körülményei is mentül elébb közhírré fognak tétetni.

Költ Pesten, január havában 1833.

A vállalkozók.¹⁶

Szinte külön kategóriát képviseltek a könyvhirdetések; nemcsak a korszakra jellemző jelenség volt, hanem már a korai hirdetések leggyakoribb tárgya is a könyv volt. Ami üzleti szempontból érthető, hiszen az újságokat is kiadó nyomdák természetesen saját termékeik reklámozására sokszor felhasználták a hírlapok, illetve hírlapjuk szolgáltatva nyilvánosságot.

Az itt következő, egymáshoz kapcsolódó két hirdetés, amely 1839-ben, a *Hirnök*-ben jelent meg, a tartalma miatt mégis egyedinek tekinthető; egy sajnálatos várostörténeti eseményhez kötődő könyvtörténeti ritkaságot ajánlott az olvasók figyelmébe. E különlegessége miatt érdemes megjegyezni, hogy az első hirdetésben jelzett négy helyett, öt kötetben adták ki, s az utolsó 1841-ben hagyta el a baráti gesztussal kíségetett Heckenast Gusztáv nyomdáját.

17

(3) A'
MAGYAR LITERATURA'
minden
pártolóihoz.

Heckenast Gusztáv könyváros urat több, részint már szándékolt vállalat' közepette éré a' huda-pesti úrviz. Literatúránk' valóságos gyarapodására szolgált volt nem egy munka azok közül, mik a' közelebbi mult években firmája alatt megjelentek, 's azon külső esin, mely árúit kivétel nélkül ajánlja, tanúságul szolgál, hogy ő becsüli, mint illik, az írókat, kiknek munkáit sajátáivá teszi, 's becsüli, mint illik, a' nemzetet, melynek eszikkelyeit bemutatja. Ez oknál fogva történt, hogy, midőn az említett könyváros és kiadó urnak némi felsegítésére, egy neki baráti ajándékképpen átadandó vegyes tartalmú szépliteratúrai munka' szerkesztését magamra vállalván, íróársaimat segédül hívám: ezek készséggel és örömmel jobbot nyújtottak szándékom' létesítésére; 's ez oknál fogva bizton hiszem, számos előfizető is fog találkozni e' minden szepet 's jót forró lelkesedéssel megragadó nemzet' kebelében, kik tehetségeikhez képest pártolni fogják e' munkát, melynek első kötete e' czim alatt:

Budapesti

ÁRVIZ-KÖNYV.

Heckenast Gusztáv könyváros- és kiadónak baráti ajándéku'l írják többben, szerkeszti

B. Eötvös József,

épen most jelent meg, 's mely iránt Heckenast Gusztáv ur itt alatt az előfizetési feltételeket közzétenni fogja. — Az írók, kik e' czélnál dolgozásuk által Heckenast Gusztáv ur iránti részvétöket nyilvánították, betürend szerint így következnek:

Bajza József, Balogh Pál, Bezerédy Amália, Csaló Pál, Császár Ferencz, Czuczor Gergely, gr. Desseffy Aurél, gr. Desseffy József, Döbrentei Gábor, Erdélyi János, Fábán Gábor, Bölöni Farkas Sándor, Fáy András, Gaál József, Garay János, Guzmics Izidor, Horváth Cyrill, Horváth Lázár, Jósika Miklós, Kazinczy Gábor, Kisfaludy Sándor, Kis János, Kis Károly, Kölcsey Ferencz, Kovács Pál, Lukács Móricz, Péczeley József, Pulszky Ferencz, Sárosy Gyula, Schedel Ferencz, Szalay László, Székács József, Szemere Bertalan, Szemere Pál, Szontagh Gusztáv, gr. Teleky József, gr. Teleky László, Tóth Lőrincz, Vachott Sándor, Vajda Péter, Váttas Antal, Vörösmarty Mihály, b. Wesselényi Miklós, Zsviora György.

Mindnyájoknak szives köszönetet mond a' nemzet' zine előtt

Baró Eötvös József.

Mi adott legyen okot és alkalmat e' jelen előfizetési hirdetémy' kibocsátására, a' méltóságos szerkesztő ur körülményesen kijelentette. Mind neki, mind azon t. cz. író uraknak, kik e' vállalat' létesítésére segédkezet nyújtottak, forró köszönetemet és hálámát nyilvánítom csekély érdemeim' illy nemeslelkű méltóságaért. Valamint ekkorig a' honi literatúrának magyar munkák' kiadása általi gyarapítása volt munkásságom' fő tárgya, ugy ezután sem szünöm meg, magam hazám' nyelve iránti buzgóságom által a' t. cz. olvasó-közönség' pártolására mindinkább érdemesíteni.

Az „Árviz-könyv“

legszebb velinen, nagy 8-ben, díszesen nyomtatva, csinosan kötve, **négy kötetben** jelenend meg.

Előfizetésekor a' négy kötet ára tétetik le 10 frttal peng.

Az első kötet megjelent 's a' második kötet folyó évi martius' végén látandó világot.

Pesten, jan. 1839.

Heckenast Gusztáv,

pesti könyváros és kiadó.

(3)

(2) **Árvizkönyv, II. kötet.**

Heckenast Gusztáv,

pesti könyváros- és kiadónál

(Váci-utca, Nádor czimű fogadóval szemközt) majus' 15-én jelenik meg

az Árvizkönyv' II. kötete.

Forró hálámát nyilatkoztatva azon példátlan részvétért, melyet e' munka gerjesztett a' nagylelkű magyar olvasó közönség előtt, adom hírül a' közkedvességet nyert Árvizkönyv' II-dik kötetének megjelentét. Egyszersmind tisztelettel jelentem, hogy a' III-dik és IV-dik kötet' előfizetési ára a' II-dik kötet' megjelenté előtt tétetik le ismét 5 frttal ezüstben. Ennélfogva abbéli alázatos kéressel járulok kegyes púrfogóimhoz, különben pedig az előfizetőségűjtő t. cz. urakhoz, méltóztassanak a' III-dik és IV-dik kötet' említett előfizetési árát a' jövő pesti medárd-vásárig itteni kereskedésomhoz juttatni, hogy az illető példányok' elküldetése ne gátoltassék 's a' t. cz. előfizető urak példányaitak hátramaradás nélkül vehessék kezököz.

Heckenast Gusztáv,
könyváros és kiadó.

(38. 39. 40.)

18

1840 körül még szinte önköltséges áron vették fel a hirdetéseket. Ez derül ki az előzőekben már idézett újság 1839 végén közölt előfizetési felhívásából, úgyis, mint saját hirdetéséből:

Felszólító kérelem
a' Hazai's külföldi Tudósítások
és Hasznos Mulatságok iránt
a' közlő 1840ik esztendőre

T. cz.. Pártfogóinkat 's a' két magyar Haza' olvasó közönségét tiszteletteljes bizodalommal, kérjük-meg: méltóztassanak lapjainkra előfizetési rendeleteiket minél előbb megtétetni...Lapjaink' ára az eddigi marad; könnyen olvasható csinos betűkkel, jó fekete festékkel 's tisztán nyomtatásukért Trattner-Károlyi jeles nyomtató intézete kezekedik...Hirdetéseink mindenféle hirdetményeket a' *legolcsóbb áron* csupán a' nyomtatási költség megtérítése mellett, gyorsan közlenek..."¹⁹

A hirdetési lapok

A *Hazai és Külföldi Tudósítások* ugyanezen számában, a fenti szöveg elé kötve, mintegy „szóróanyagként” megjelent egy másik, igazán kuriózumnak tekinthető hirdetés is, amely egyszerre két újdonságot jelzett. Egy magyar nyelven kiadásra kerülő „új” hirdetési újság beharangozója volt, kiadója pedig egy közvetítő hivatal tulajdonosa, ami már a „hirdető iroda” elődjét is sejteni engedi.

H i r d e t m é n y .

Anlírtak van szerencséje a' t. cz. magyar olvasó közönségét illő tisztelettel tudósítani, miképen Legfelsőbb Helyről ujonan nyert szabadítékánál fogva az eddig csupán német nyelven „Pesther f. f. priv. Kundschafft- und Auctionsblatt” ezim alatt megjelenni szokott hirdető lapjai, jövő 1840-ik évi januar hava elsőtől kezdve „Cs. kir. szabadítékos pesti Hirdető” név alatt magyar nyelven is megjelenendnek.

Az előfizetési díj szint oly csekély mint a' németé, t. i. félővre Budapesten 3 f. posta szétküldéssel pedig a' belföldön 5 f. v. cz. Megjelenendnek e' lapok hetenként kétszer u. m. Szerdán és Szombaton, e' napokra eső inoepeket kivéve; terjedelmök legalább is mindenkor fél iv, nyomtatásukat új öntött szék betűkkel, csinos papíron Landerer könyvnyomó műhelye eszközöndi.

Tárgya ugyan az, mint amazó: szolgálat-keresés, tisztviselők utáni tudakozódás, hasznobér, zálogba vagy örökáron eladandó jószágok, lakhelyek, házak, telkek' eladásának hirdetményei, szóval minden mit valaki e' szabadítéknak körében nyilvánosságra ohajt bocsátani. Továbbá Pestre érkezendő idegenek névsora, Lotto-számok, a' gözhajóknak alá és föl mikori indulásuk, Dunavizálás 's a' gabona ár az ország nevezetesebb piaczaín, végre a' Budapesten meghalálozóklajstroma betegségek neme 's halálozásuk helyével, és több illyesek.

Köszegtetii alulírtat a' remény, hogy mintán jelen új válólatával egy rég érzett, 's többek által ismételve nyilvánított lézagot vél kipótolni a' magyar hirlapvilágban, a' t. cz. magyar olvasó közönség nem fogadandja buzgó törekvéseit oly hanyagsággal, melly e' gyenge tiszta ezélu váolatra teendő áldozatokat füstbe röppethetendé.

Költ Pesten, Sz. Andrásbava 15-kén 1839-ik évben.

Weber József,

a' cs. kir. szabadítékos Pesti tudósító intézetnek és szolgákeresés
hivatalának tulajdonosa.

Hogy mi hiúsította meg a – köz igényét is figyelembe vevő – vállalkozó szándékot, azt nem lehet tudni, mindenesetre a tervezett kiadvány mindmáig ismeretlen maradt. Az viszony tény, hogy ezután a Pesten kiadott, magyar nyelvű – főként kezdetben, rövid életű – hirdetési lapok időszaka következett.

A hangsúly a magyar nyelven van, mert német nyelvű hirdetési lapok már korábban is megjelentek. Egészen 1781-ig visszamehetünk az időben, amikor a *Pester Intelligenzblatt in Frag- und Anzeigen* című lap indult, ugyanis az Intelligenzblatt, amely Németországban született, külön lapot képviselt a XVIII. században. A főleg hirdetésekből és hivatalos illetve magánjellegű közleményekből álló újságokat nevezték így.

A legközismertebb közülük az 1805-1857-ig, tehát több mint félévszázadon át fennálló, sok-sok névváltozáson átmert, a leghosszabb ideig *Pester Kaiserlicher Königlichen privilegirte Kundschafts- und Auctions – Blatt* címen kiadott lap volt. Tehát ennek a magyar nyelvű változatát – nem tudni mi okból – nem sikerült megjelentetni.

Voltak azonban sikeres próbálkozások is. Szinte elsőként, 1841-ben az *Értesítő* című lap, amely a *Jelenkornak* és irodalmi melléklapjának, a *Társalkodónak* a hirdetési „mellékleteként” nyitotta e sort, s Helmezy Mihály szerkesztésében, egy éven keresztül hetente kétszer került az olvasók kezébe. Hivatalos hirdetmények, árverési hirdetések, csődjelentések, ma pályázatnak nevezett csődületi felhívások, szolgáltatásokat és egyéb árucikkeket – köztük könyveket – kínáló, kizárólag szöveges hirdetések szerepeltek benne.

E sokféleséget az alábbiak is szemléltetik:

Vendégfogadó – felvevés. Alulírt alázatosan jelenti, hogy ő a' már régtől álló 's mindenkitől ismert vendégfogadót „A' fehér hattyúnál” a' kerepesi uton, nem messze a' hatvani kaputól, a' nemzeti színház ellenében jövő Sz. Györgynaptól fogva több köv. esztendőre fölvette, 's egészen újra diszesítette .Az ott levő szobák, a' t. cz. utazó urak számára alkalmas 's ékes állapotba helyeztetek; az istállók tágasak 's tisztán fognak tartatni mindig, a' szolgálatra, legnagyobb rendtartás 's tisztaságra, jó étel 's italra legnagyobb gondja leszen, hogy a' t. cz. utazó 's vendégurak helyesléseire magát érdemessé tegye mindenkor. *Pesold József.*²¹

Gyorsírásban

naponkint ingyen – oktatást kaphatni

Hajnik Károlynál

bálványutca Rhédey ház 217. sz. a. 2ik emeleten²²

Csődület.

A' nm. magyar kir. Helytartótanács f. e. martzius hó 16dikán 8855 sz. a. kelt rendeése következtében, a' pesti kir. Tudományos Egyetemenél üresen levő két könyvtáróri hivatalra, mellyek egyikével a' diplomaticai, heraldicai és genealogiai, - másikkal pedig a' numismaticai és archeológiai rendkívüli tanítószékek összekapcsolatvák 's mindkettejük külön külön 600 pengő ft. fizetéssel elláttatvák, a' nevezett tudományos Egyetem előtt, ugyan f. e. september 20dik és 22dik napjain újonnan csődület fog tartatni olly módon, hogy a' kik e' hivatalok egyikét, vagy másikat elnyerni ohajtják, azokban egyéb minemúségeken kívül, a' magyar nyelvbeni tökéletes jártosság és bibliographiai ismeretek multhatatlanul megkivántatnak. Pest martz. 25kén 1841. szoblahói Palma Elek pesti kir. tud. Egyetemi jegyző s.k.²³

Legujabb gőz – kávéfőző – gépek.

A' közmegelegülés, mellyel gőz – kávéfőző – gépeimet a' t. cz. közönség fogadta, alkalmat nyitott arra, hogy műhelyemet élénkebb munkásságba helyeztetve, t. vevőimnek ezentul válogatottabb számmal szolgálhassak. Gőz – kávéfőző – gépeim czélszerű haszonvehetősége a' budapesti lapokban már több ízben említettett 's főleg abban áll: hogy kisebb mennyiségű kávéból legjobb ízű feketét főhetni, mintsem eddig bármi nemű gőzgép által lehetséges volt. Gépeim egyszerű alkotása 's kitűnő olcsósága miatt, minden házigazdaságnál, főleg pedig utazóknak ajánlhatók. Egyedül kaphatók Takács János gépműves a' királyutczában Terézia-templom átelleni házban, ujdun fölállított győgzyszertár épületében.²⁴

Több szempontból is újdonságként indult az 1863-ban kiadott, csupán féléven keresztül, de hetenként megjelenő *Budapesti Értesítő*. Igencsak rendhagyó volt, hogy a mutatványszámot harmincötezer példányban (!) ingyen küldték szét, hogy többnyire illusztrált hirdetések illetve reklámok szerepeltek benne, hogy tisztában voltak e szakterület ma is érvényes „arany szabályaival”; és bár hirdetési lapnak szánták, egyéb, közérdeklődésre számottartó információkat is közölt. Volt benne például *Mi hir Pesten!* címmel egy állandó rovat, amely a főváros életével kapcsolatos eseményekről számolt be. A szerkesztőség szándéka nagyon pontosan megfogalmazódott a bemutatkozó szám vezércikkében. Mintha már a kiegyezés utáni „gründolás” gazdaság-központú szellemiségét idézte volna meg.

“A t. közönséghez.

Kinek alkalmá volt a gazdák, a kereskedők, iparosok, gyárosok, szóval a termesztoők, eladók azon részével érintkezni, mely a lapokban hirdetni szokott, az többször hallhatta a hirdetőők részéről azon ohajtást, hogy vajha létesülne egy oly hirdetési lap, mely előfizetési díja olcsóságánál fogva nagy elterjedésre számithatna, a mellett a hirdetőők azon érdekének is megfelelné, hogy a hirdetés több ideig forogjon a közönség kezén.

A hirdetőők ez ohajtásának kívánunk megfelelni, midőn lapunkat megindítjuk, mely mint hetilap, az abba igtatandó hirdetésekét 7 napon át tárja folytonosan a közönség elé ...

De lapunk lételének feltétele nem az előfizetés levén, lapunk azon esetben is nagy példányszámban fog szétküldetni, ha előfizetőink száma nem volna is felette nagy.

Értsük meg egymást! Lapunk lételének feltétele a sok hirdetés, mely képepessé tesz bennünket, hogy a lapot nagy számban és ingyen küldhessük szét azok részére, kiket a hirdetések érdekelnek.

És ezek száma igen nagy! Különben a gyakorlati érzékkal, tapasztalással biró termeszto- és kereskedő-osztály nem áldozna annyit hirdetésekre...

Czélünk: hogy lapunk és irodánk pontos közvetítő legyen az eladó és vevő közönség közt...

a szerkesztőség.²⁵

Ennek megfelelően változatos kínálatról értesülhetett az olvasó, vagyis a lehetséges „fogyasztó”:

Szálloda megnyitása
„London városához“
 közvetlenül a pályaudvarnak
 átellenében Pesten
 f. évi július 26-kán

A nevezett, újonnan épült, s minden kényelemmel ellátott szálloda 60 pompásan beburkolozott szobából áll. mérsékelt, 50 kr. egész 1 frt. 50 kr. napi árákkal. Az alólírott bűnös gondját arra fogja fordítani, hogy a t. cz. utazók igényeinek jutányos árak, jó ételek, italok és készséges kiszolgáltság által eleget tegyen.

Emmerling Vilmos, fogadás.

Ujon megjavított
szobai zuhany készület.

Ezen rendszer lényeges tökélyesítése abban áll, hogy tetazós szerint több vagy kevesebb erős zuhanyt úgy felülről mint a hátat illetőleg és felhágva, különféle nyílásokkal vehetni.

ARNIM H.,
 bádogos- és ércz áru gyári raktára
 nádor-utca 5. szám alatt Pesten.

26

27

Eladás.

Wanko D. fia

Dobórtó-utca 4-11k. sz.

ajánlja legmagasabb tisztelettel a

Karácsonyi és újévi ajándékoknak

porcellán-, wedgewood-,

kőanyag- és kőedényből

kiváló minőségűeket — Többféle új anyagot
 készíttünk el a legújabb művészetek
 és a legújabb technikák segítségével —
 a legújabb és legújabb technikák segítségével —
 a legújabb és legújabb technikák segítségével —

Wanko D. fia

Dobórtó-utca 4-11k. sz.

PESTEN

28

Figyelemre méltó, hogy már ekkoriban is bíralták a reklámok mennyiségét és kifogásolták azok tartalmát. Bizonyítja ezt az alábbi, gúnyos hangú, rövid glossza :

„A hirdetések világában élünk. Ez pedig nem rossz jel mert arra mutat, hogy a közönségnek van kidobni való pénze, mert lehetetlen, hogy oly nadragulya évést eláruló hirdetések jelennének meg különben, mint a minők most ponyvát csinálnak a „Lloyd”- ok teriméjéből. Kell, hogy e hirdetésre tett költségek kifizessék magukat. Lehet ilyen dolgokat is olvasni, mint például: „nincs többé törött láb, sőt az egészséges lábat is el kell törni, mert Gwanperle... művész az különb lábat csinál a természetnél. Vagy „tetszik fekete haj, szőke haj, vörös haj? minő tetszik? Tessék ez a kenőcs, és csak tessék rágondolni, hogy minő színű haj tetszik, egy megkenés után olyan színűre változik” — és vannak emberek, akik aztán az ily

duhaj beszédnek hitelt adnak. Még a jezsuita klastromok se vetnek nagyobb árnyat a közönségre, mint ezek a hirdetések.”²⁹

A fejlődés azonban rendíthetetlenül haladt előre. A század második felében egymást követték a különböző – általában ismételtlen rövidlégeztű – lapindítási kísérletek; sőt, a vegyes tartalmú orgánumok után, új elemként, jellemzővé vált a szakosodás is. Példának okáért, a jó helyzetfelismerés és az arra történő gyors reagálás hívta életre 1887-ben, a kizárólag ingatlanokat kínáló magyar és német nyelvű *Budapesti Lakáshirdető* - t. Harminchárom évfolyama azt igazolta, hogy valóban volt igény egy ilyen profilú hirdetési fórumra. A kiadóhivatal az első számban így ajánlotta a „használók” figyelmébe az új lapot:

„A mai kornak jelszava „az idő pénz” s ezt úgy a lakástkereső közönség, mint a bérbeadók nagyon megérik.

Hány ember nem tudja, hol keressen alkalmas, igényeinek megfelelő lakást, s viszont hány lakás áll huzamos időn keresztül üresen, lakatlan.

Ezen akar segíteni a jelen vállalat, illetve a „**Budapesti Lakáshirdető**”. E lap közli ugyan az összes bérbé adandó lakások boltok, raktárak és egyéb helyiségek czimeit s közvetíti azok kibérlését, mindazonáltal részletes czimét csak azon helyiségeknek közli, s ezt feltűnő helyen és feltűnő betűkkel, amelyek tulajdonosai közlési díj gyanánt az illető helyiségek bérösszegének 1 %-át egyszer és mindenkorra lefizetik, s ez esetben a kérdéses helyiséget minden további díjazás nélkül mindaddig hirdetjük, míg az kibéreltetett.

A „**Budapesti Lakáshirdető**”...minden nyilvános helyiségben, vendéglőben, kávéházban feltalálható, s azonkívül minden hirdapárusítónál 10 krért kapható.

Ekként tehát a lakástkeresőnek nem kell többé napokat töltenie és egészségét rontania a fásztzó lakástkeresésben, betekint csupán a „**Budapesti Lakáshirdető**”-be s rögtön talál céljainak megfelelő helyiséget...”³⁰

Kerületenként és utcánként hirdettek évi- és nyári lakásokat, villákat és urasági lakásokat, pincehelyiségeket és istállókat, újonnan épült bérházakat és palotákat, a földszinten kiadó üzletekkel. Az új, illetve az „emelt szintű” ingatlanoknál pontos alaprajzzal és – mert a fotográfia akkoriban még ritka és költséges műfaj volt – a homlokzatot hűen ábrázoló rajzokkal.

Néhány kiemelés a választékból:

VIII. József-körút 55. és stáció-utca sarokház

1891. Augusztus 1-re.

Új négy emeletes sarokház, modern kényelemmel kiállítva, vízvezeték, villám-csengők minden lakásban, boltok és raktárak. Bővebb felvilágosítást adnak a háztulajdonosok Hubert és Mory, Hatvani-utca 4. szám, vagy e lap kiadóhivatala. (alaprjzzal és árákkal)³¹

Ház, háztelkek és nyaralótelkek.

A városban legszebb helyen gyönyörű kilátással Pestre, budára, a hidra és a budai hegyekre, árnyas parkkal és gyümölcsfákkal, egészséges levegővel a Rózsahegy alján, a Ganz-féle gyártól 5 és a budai körút közuti vaspálya fel- és leszálló pontjától 2 percz távolságra, II. ker Országut, bimbó utczában I. sz. alatt.

Tudor és rózsahegy-utczában eladó és pedig
egy fölszintes ház

árnyas kerttel és gyümölcsfákkal, 6 szoba, előszoba, veranda konyha, mosókonyha, éléskamra, istálló és kocsiszin, 2 pincze, 2 fészker, vízvezeték és kut, légfűtés és Closet, 300 nöl területen, továbbá ugyanott

több háztelek, nyaralónak is igen alkalmas,

250, 300, 400 és 500 nöl nagyságban részben parkirozva és gyümölcsfákkal beültetve.

Tudakozódhatni a tulajdonosnál IV. ker. Ferencz-József-rakpart 18. szám. I. emelet, ajtó I. 1-3 óráig.³²

Olcsó lakás Rákos – Palotán

az államvasút mellett: 2 utczai szoba, fürke, egy kis szoba, konyha, kamra, kert, száletli, mely nyárra is igen alkalmas, jó kutviz, szép kilátás és jó levegő. Azonnal egy évre 250 firtért kiadó.

Bővebbet Budapesten VI. Király-utca 64. sz. a házmesternél.³³

Reklámújságok és marketing

Az üzleti célok érvényesítésének szándéka rendhagyó újdonságok és ötletek bevetésére és alkalmazására készítette a kiadókat illetve a hirdető cégeket. Különös megoldással és sajátos módszerrel próbálkozott az 1894.novemberétől ingyen, de számozott példányonként terjesztett *Magyar Millennium* című, *Érdekesítő és mulattató tartalommal kapcsolatos értesítő és hirdető közlöny*. Ez az alcím a következő évben *Budapesti jutalomlap*-ra változott. Az első számban arról tájékoztatták az olvasókat hogy:

„E közlöny birása alulirt társaság részéről 1894. december 17-én adandó jutalomra jogosít fel. A jutalmak közzététele a „Budapesti Hirlap” és a „Pester Lloyd”-ban történik nevezett napon...

1000 jutalom összesen 1000 korona értékben, mely összeget alulirt társaság e közlöny megőrzéseért ki fog fizetni.

A jutalmazott közlöny birtokosa azonban **nem készpénzben** kapja e jutalmat, hanem **postatakarékpénztári utalvány alakjában**, melyet e közlönyben hirdetett kereskedő-czégek bármelyikére állitathat ki. Ily utalvány birtokosa bevásárlásait **vagy egy, avagy több kereskedőháznál eszközli** és ugyancsak ezzel az utalvánnyal fizet a pénztárnál...

Kandler F. és Társa m. p.
Budapest, Váci-körút 51.szám³⁴

Egy későbbi lapszámból az is kiderül, hogy miért is adtak „ingyenes” jutalmakat, s ez hogy működött a gyakorlatban:

„Ezen eredeti ujtás, melyet az ingyenes jutalmak által meghonosítottunk, még mindig félreértésekre és tévedésekre ad alkalmat.

Az ingyenes jutalmak, melyeket alantirt társaság a „*Magyar Millennium*” (*Budapesti jutalomlap*) czimű lappéldányok birtokosainak, illetőleg azok megőrzéséért kifizet, mindenek előtt azon czélra szolgálnak, hogy ezen tisztelt egyéneknek lehetőség és kedvező alkalom adassék, igazán kényelmes módon, jó és olcsó bevásárlási forrásokat megismerhetni...

A „*Magyar Millennium*” (*Budapesti jutalomlap*) mindennemű vásárlást illetőleg egy *utmutató könyvecske fog lenni*, melyben mindenki, sajátos anyagi körülményeinek megfelelő üzleteket talál a hirdetések között, hol bizalomteljesen teheti meg vásárlásait, a nélkül, hogy félnie kellésék bármilyképpen is csalódhatni.

És ezen gazdaságilag fontos tapasztalatot a „Magyar Millennium” (Budapesti jutalomlap) minden birtokosa *jutalmaink által ingyen szerezheti meg magának.*

Nyer ugyanis egy jutalom-chequet és első vásárlását egyelőre a mi pénzünkön teszi meg; tehát semmiféle kockázata nincs...

Ezen eljárás által minden vevő maga győződik meg az itt nyilvántartott üzletek szolid és reális voltáról...³⁵

Az üzletekben pedig a lap mellékletében lévő kuponok felhasználásával vásárolhattak. Készpénzfizetés és a szelvények átadása mellett, az azokon feltüntetett cégeknél 5% illetve 10% árengedményben részesültek. Ez a hirdetési lap a reklám és a „marketing” speciális kombinációja volt, XIX. századi kivitelezésben.

A századvégi kísérletek közé tartozott az 1899 májusában jelentkező – egy évig fennmaradó – *Budapesti Általános Tudositó*, amely címében is jelezte a sokrétűsége törekvést. „Butorozott szobák és lakások, évi lakások bérbeadásának, szolgálat és munka, továbbá üzletek, gyárak, házak, birtokok, telkek, szállodák, vendéglők, kávéházak, stb. vétel és eladásának, házasság, reklám és kölcsönközvetítések *hirdetési szakközlőnye.*” – így szerepelt a nagyon látványos, illusztratív – alább bemutatott - fejlécen. A kép pedig a földgömbön ülő „Idő – Pénz” Istenét ábrázolta, s a félreértéseket elkerülendő, ezt oda is írták a glória fölé. Egyre gyakrabban használták nálunk is ezt a kategóriát, sőt, azt lehet mondani, elérkezett az ideje a „Zeit ist Geld” magyar változatának. Hát igen, ez már a korszakra jellemző allegorikus ábrázolásokban is a racionális megoldásokra fogékony századforduló volt. Mint ahogy a reklámok illetve hirdetések között is akadt jónéhány, amely mintegy átvezetett a következő századba. Íme:

X. évfolyam. Budapest, 1899. május 10. I. SZÁM.

BUDAPESTI ÁLTALÁNOS TUDOSITÓ

**RUTORÓZOTT SZOBÁK ÉS LAKÁSOK, ÉVI LAKÁSOK BÉR-
BEADÁSÁNAK, SZOLGÁLAT ÉS MUNKA, TOVÁBBÁ ÜZLE-
TEK, GYÁRAK HÁZAK BIRTOKOK TELKEK SZALLODÁK,
VENDEGLŐK, KÁVÉHAZÁK, STB. VÉTEL ÉS ELADÁSÁNAK,
HÁZASSÁG, RECLAM ÉS KÖLCSÖNKÖZVETÍTÉSEK
HIRDETÉSI SZAKKÖZLŐNYE.**

Megjelenik minden hétfőn, 10-én és 20-án. Egyes szám ára: 10 krajczár. Kapható minden dohány és újságárúdnál.

Előfizetési ár: Hátrahagyott és visszatérő kiadások Egyre előre Fél évre Nyolcra előre	Szerkesztőség és kiadóhivatal VI. Váci-körút 19. I. emelet 31.	Hirdetési díjak: Háromszori hirdetés: teljes címmel 60 krajczárnál feljebb. Egyre: hirdetés nélkül címmel: 25 krajczárnál feljebb. Nagyobb hirdetések: 100-200 krajczárban s – tanács szerint – nagyobbban.
---	--	---

Nagy ismeretséggel bíró urak

rövid próba után 200-400 korona havi fizetéssel állandó alkalmazást kapnak. Részletes ajánlatok „biztosító felügyelő” jelige alatt Eckstein Bernát hirdetési irodába, Budapest, V. Fürdő-utca 4. Szám címzendők.³⁷

Omnibusz-közlekedés

Korlátlan időtartamra jogosító havibérlet- és tanulójegyek mindenkor kaphatók a hó folyamán is a székes-fővárosi közlekedési vállalat r.t. városi irodájában,

V., Akadémia- utca 6. sz. a.³⁸

Távolság nem akadály!

Egy mintakabát beküldése elegendő, hogy megfelelő ruhát szerezzen. Képes mértékvételi utasítás bérmentve. Meg nem felelőért a pénz visszaadatik. Rothberger Jakab cs. és kir. udvari ruhaszállítónál, Budapesten. IV., Váci utca 23.

Használt ruhák ujakra újra becseréltetnek és a legmagasabb árban beszámítatnak.³⁹

Biztos nagy jövővel bíró modern berendezésű minden konkurencia nélkül álló budapesti vállalathoz, mely egy év alatt 25000 frtot tisztán jövedelmez 15-20000 frtal rendelkező intelligens közreműködő társ kerestetik.

Bővebb felvilágosítást ad az Universum intézet VI., Váci-körút 19. szám.⁴⁰

Ugyancsak a XX. századot idézte ez a többször megjelenő hirdetés. Nemcsak a szövegében említett technikai újdonság miatt, hanem jelzésértékű volt a reklámügynökségek jövőbeli – fokozatosan növekvő – szerepét illetően is.

Triumph Reclame Société

Igazgatóság:

Budapest, V. Hajnal-utca 2, I. emelet.

Az újkor legszenzációnasabb vívmánya, mely mindent a mi eddigelő a reclame téren létezett, messze túlszárnyal és háttérbe szorít.

Intézők, vállalatok, gyárosok, kereskedők, iparosok, vendéglősök, kávéosoknak stb. nélkülözhetetlen.

Előfizetési ár egész évre 100 frttól 450 frtig.

Reclame elzajából a maga nemében felülmulhatatlan, feltűnően szép, vonzó és művészi kivitelű

életnagyságu mozgó- és színes reklámképeket

hoz egész éven át minden este a nap lenyugvása után, Budapest legélénkebb forgalmi góczpontján és pedig oly intenzív fényben, hogy azokat **300 méter távolságra** is mindenkinek okvetlenül látnia kell.

Bővebb felvilágosítással a legnagyobb készséggel szolgál

Az igazgatóság.

Erre a folyamatra utalt az is, hogy a század utolsó évtizedében több mint duplájára emelkedett az ügynökségek száma; 1890-ben nyolc hirdetési iroda működött Budapesten, 1899-ben viszont már húsz cég várta a megrendelők megbízásait.⁴²

AZ EZREDÉVI KIÁLLÍTÁS REKLÁMJA

A XIX. század végének jelentőségteljes záróakkordja az egész országot megmozgató és káprázatban tartó 1896. évi millenniumi ünnepség és az Ezredévi Kiállítás volt, amely a reklám terén is külön fejezetet jelentett.

Bár nem az előzőekben idézett hirdetési lapok voltak az eseménnyel kapcsolatos információközlés alapvető orgánumai, a mai szóhasználattal reklámkampánynak is nevezhető akciósorozat mindenképpen említést érdemel.

A sajtóhirdetések mellett újszerű megoldások egész sorát alkalmazták, ötletes reklámhordozók felhasználásával. Például tízmillió darab – a hétvezér-csoportot ábrázoló – reklámbélyeg került forgalomba és többek között – hivatalból – minden külföldre menő levélre.

Harminckét-féle színes képes-levelező lapot adtak ki, több mint egymillió példányban. A külföldre exportált cikkekre – bor, pezsgő, cognac, ásvány- és gyógyvizek, édességek stb. – a Vajdahunyd várával díszített reklám-etikettek kerültek. Mintegy kétszáz ezer nagyméretű és háromszáz ezer kisplakát készült; az előbbiből külföldre is jutott szép számmal. A kontinensen harmincöt ezer került terjesztésre, de Amerikába és az olimpiai játékokat rendező Athénba is küldtek néhány ezret.

A kiállítást ismertető prospektusok és a Budapestről szóló, különféle baedekerek nemcsak az ideérkezőket tájékoztatták, hanem az utazási irodákon keresztül egész Európát is.

Természetesen a rendhagyó reklámakciók a reprezentatív alkalomhoz kapcsolódtak, azonban a jövőt illetően vitathatatlanul és visszavonhatatlanul irányadók voltak.

Az új idők új stílusát aztán újabb és újabb vállalkozások, módszerek és eszközök teremtették meg, de ez már a következő évszázad hirdetéstörténete.

Jegyzetek

1. Jelenkor, 1896.
2. Ravasz Károly: A reklám kézikönyve. Bp., KJG Kvk., 1973. 399 p.
3. Pásztor Mihály: A reklám őskora Pest-Budán. In: Reklámélet 1938. 4. sz. 59-62. p.
4. Neu aus seinem Stein-Heuffen wiederum aufwachsendes Ofen: oder Kurtze Beschreibung wie diese Königliche Hungarische freye Haupt-Stadt zu jetzigen Zeiten bestehe. Mit einem kurzen Anhang von Ofnerischen Gesund-Baedere. Heraus gegeben Ofen den 1. Januarii 1733. 87 p.
5. Pásztor Mihály: A százötvenévs pesti posta In: Magyar Hírlap 1937. nov. 14.
6. Schall, Franz: Nothwendige Notizen von dem kaiserlichen königlichen Postamte zu Pest für das korrespondirende Publikum. Pest, Landerer 1808. 31 p
7. Csatkai Endre: Régi pesti üzletek. In: Pesti Tőzsde 1924. márc. 20.
8. Nagy Lajos: A kereskedővilág reklámjai a régi Pest-Budán. In: Pesti Napló 1923. aug. 11.
9. Dohány Gyári Hirdetmény, FSZEK kisnyomtatvány, 1840-es évek
10. Heyek Adolf ...szórólapja, FSZEK kisnyomtatvány, 1850-es évek
11. Wolf Márton ...számlája, FSZEK kisnyomtatványok, 1894.
12. A reklám és az újságok. In: A Hirdetés. A Pesti Hírlap értesítője 1922. 5. sz. 1. p.
13. Hazai és Külföldi Tudósítások, 1810. 43. sz. 350. p.
14. uo. 1812. 30. sz. 242. p.
15. uo. 1823. 31. sz.
16. Rexa Dezső: Képeskönyv képek nélkül a régi Pestről. Bp., Stílus Kvk., 947. 110 p.
17. Himők. 1839. márc. 7. 4. p.
18. uo. 1839. máj. 13. 4. p.
19. Hazai és Külföldi Tudósítások, 1839. 45-47. sz. Hirdetési melléklet
20. uo. a melléklethez kötve
21. Értesítő, 1841. 26. sz. 2. p.
22. uo. 1841. 27. sz. 2. p.
23. uo. 1841. 30. sz. 1. p.

24. uo. 1841. 30. sz. 4. p.
25. Budapesti Értesítő, 1863. Jún. 14., Mutatványszám, 1. P.
26. uo. 1863. 6. sz.
27. uo. 1863. 9. sz.
28. uo. 1863. 20. sz.
29. Magyar Újság, 1869. 112. sz. 2. p.
30. Budapesti Lakáshirdető, 1887. máj. 1. 1. p.
31. uo. 1891. aug. 10. 7. p.
32. u. 1893. aug. 10. 6. p.
33. uo. 1896. jún. 20. 5. p.
34. Magyar Millennium, 1894. 1. sz. 1. p.
35. uo. 1895. 14. sz. 4. p.
36. Budapesti Általános Tudósító, 1899. 1. sz. Cimlap
37. Budapesti Általános Tudósító, 1899. 1. sz. 13. p.
38. uo. 1899. 1. sz. 13. p.
39. uo. 1899. 12. sz.
40. uo. 1899. 18. sz. 8. p.
41. uo. 1899. 1. sz. 1. p.
42. Budapesti Czim- és Lakjegyzék. Bp., Franklin-Társ., 1890. 351. p.; 1899. 565. p.

Katalin Karner: A history of advertisements. Selected advertisements from Budapest in the 18th and 19th centuries

Advertisements and publicity materials are always authentic documents of a period. From what had been offered for sale or sought for purchase one can get an image of the technical novelties, housing conditions and employment opportunities, people's engagements and clothes, health problems and therapy, and last but not least of their eating and drinking habits, i.e. their way of life.

Advertisements precisely reflect the development stage of economy, the taste culture of an era, refer to the changes in the way of living and habits. They are inseparably attached not only to the history of economy and culture, but are also part of the history of a town and well illustrate the process of town development. So are they in the case of Pest and Buda, later Budapest.

The introduction to this essay throws light on the advertising habit in the capital and presents some interesting and rare examples of the spreading printed individual advertisements, brochures and sheets.

From the 1850s dailies and weeklies regularly published advertisements and various advertising newspapers followed each other. The essay publishes a characteristic selection of these. The annex provides a selection from contemporary press publicity materials and small prints to illustrate the advertising habits and spectacular graphic solutions of the second half of the 19th century.

FÜGGELEK

Reklámok a XIX. század második feléből

8655 m en.

HANGJEVELYK NYOMÁSA
Wink-Verlag Druck.

EMICH GUSZTÁV
KÖNYVNYOMDÁSZ
Károly-utca 2. sz. Berek-utca 7. sz.

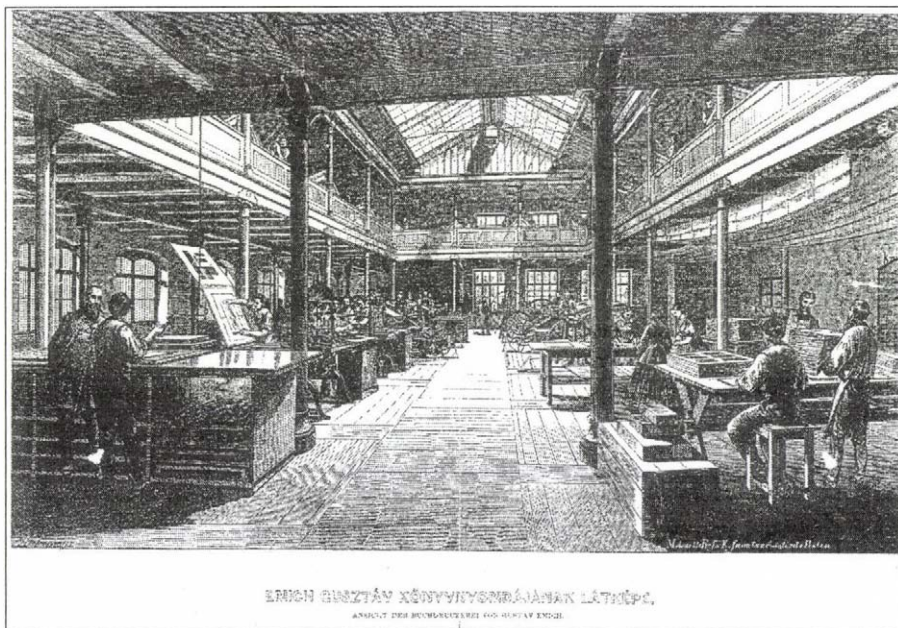
ÉPÍTÉSEK, Tervezések, Építési szabványok, Építési költségvetések, Építési leírások, Építési rajzok, Építési tervrajzok, Építési költségvetések, Építési leírások, Építési rajzok, Építési tervrajzok.

GUSTAV EMICH
BUCHDRUCKER
Schulgasse Nr. 2, Frankfurtergasse Nr. 1.

Literarische Werke
KIRCHENRECHEN, POKKOLÉ, REGISTER, Terep- és társasági rajzok, Terep- és társasági rajzok, Terep- és társasági rajzok, Terep- és társasági rajzok.

FANTASZTIKUS NYOMÁSA
DRUCK DER FENEST IN LAUSTHATZEN

E. Liny 998/7

EMICH GUSZTÁV KÖNYVNYOMDÁJÁNAK LÉTHÉPE,
ANNO 1860. DER BUCHDRUCKEREI-GES. HUNG. V. ENDG.

Kétoldalas szórólap, 1860-as évek

SCHMIDT JÓZSEF

Pesten, **in Pesth,**

ajánlja gazdagon felszerelt empfehlte seine reich assortirte
FÜSZER ANYAG **SPEZEREI MATERIAL**
és und
FESTÉM KERESKEDÉSÉT **Farbwaaren-Handlung**
bel- és külföldi *mit In- u. Ausländer*
BOROKKAL. **Weine.**

Uri-utca és barátok-tér sarkon Ecke der Herrn-Gasse u. Franziskauer
2-dik szám alatt Platz Nr. 2.

„A ZÖLD KÍGYÓHOZ.” **„zur grünen Schlange.”**

1860. /FSZEK kisnyomtatvány/

FERENCZY JÁNOS

Esztergályos Mester Drechsler Meister

Baratok tere úri utca Herren Gasse & Franzisk. Platz
sarkház. Eckhaus.

készít teke Erzeugt

ASZTALI LAPDÁKAT és TEKE **BILLARDBALLEN und DAKO**
botokat mindenemű nebst allen Gattungen

ESZTERGÁLYOS-DISZMUNKÁKAT **GALANTERIE DRECHSLER-ARBEITEN**
Dohányzó szereket és alövet sepeket Rauch Requisiten & Gylstir-Spritzen etc.

1875. /FSZEK kisnyomtatvány/

(2-2)

Koszt-ajánlás.

Alulírott ajánlkozik jófőle ételivel délre és vacsorára a nagyérdemű közönségnek. Sok dicséret helyett méltóztassanak csak megnézni az ide pingált szép képet. Ilyen sovány volt Tollmajsolszki Muki, midőn tiszteletbeli innoknak jött Pestre, és hozzám vetődött kosztra, nyolc nap alatt pedig jó ebédemen ime mennyire meghízott, hogy anyja is alig ismerhetne rá. Kanalas Erzók, retekutcában 1207 szám alatt földszint.

1850. /Hölgyfutár/

Az egyedüli
 esalhatatlan szer
ORFILA M. tr.
 (26) valódi 2-*

DIÓ-OLAJA

mely képes a haj őszülését gátolni, sőt a már megöszült hajaknak a legszebb természeti sötét színt adni.

Ára egy üvegnek 1 ft.
 Postán küldve 15 kral több.

Kapható:
 Az angol és francia illatszertárban „a Venushoz”
PEST,
 Kristóf-tér 1. szám.

Vértessy Sándor.

1866. /Pesti Hírlap/

Herzberg Sándor
ARANY,
ÉZÜST
 és
ÉKSZER-ÁRUS
 tisztelettel figyelemzeti
 a fővárosi és vidéki kö-
 zönséget
 gazdagon összehalmozott
arany, ezüst
 és
drágakő-készletére,
 mely ezekkel
újonnan nyitott
RAKTÁRA
 legkifünőbb választékban
 szolgál.

Beszerél és megvesz
 e szakba vágó minden néven
 netesedő
ezikeket,
 ugyanint
 aranyt, ezüstöt s drágaköveket
 legintányosb árakért.

Azon körülmény
 melynél fogva a raktár birtokosa a világ
 legelső városának a szakmában előgöző
 művészetével szoros összeköttetésben áll,
 gondos kezeség az iránt, mikép áruí bár-
 mily hasznos készítményekkel szállírdul
 kiadják a vevésny.

PESTEN,
 nagyhid és bécsi-utca
 szögletén.

E kereskedés tulajdonosa
 azon egyes birtoklást, mellyel őtet a
 nagyvárosi közönség öltig is legyes
 volt szeremszelteni, ezantú szintén az
 arthelyekél kikötendők ezikké szállár-
 sága s mindenkifőlött gyors és pontos
 szolgálattal fogja kiérdemelni.

1857. /Déliab Képes Naptár/

Bronzesillárok műveg-
Feldhoffer Imre
 A gyárnok tisztelettel ajánlja a nagy-
Salon- és bolti-
 díszu fűszerelt esillar, arany- és fakere-
 rakarat, valamint mindennemű aranykere-
 Fűvállaja továbbá a kő- és rézmetzetek-
 kai modorban, mely nem enged radóket
 valamint mindennemű üvegfestvényt,
 fokat, ezimereket, virágokat, alakokat,
 tákra, kerti-lakokra és
 mindezeket a legizlés-
 Végre
üveges-munkát,
 valamint helyben ugy a vidéken is
 Ezenkívül a legjelesb gyárakból
kristályüveg-
 tud föl-

virágokkal diszítve
gyárából Pesten.
 érdemű közönségnek legujabb divatu
légszesz-lámpáit,
 tükür, és olajfestvény- (biológus és vésznon)
 felt, függöny-tartóit, rúzs-gyémántjait.
 Főleg a műegyleti lapoknak befoglalását ameri-
 a papíron, a legintányosabb árcét,
 üvegmozokot, példaul: gót azifráza-
 stb., melyek jolesen templomokra, palo-
 kapu-ablakokra használtatnak,
 teljesebben állítván elő.
 mindennemű
megüvegitéseket
 pontosan és gyorsan teljesít.
 nagy és dús választékú
készletet
 mutatni.

A gyár és raktár
 a nádor-utczai Forinyák-házban van.

1857. /Déliab Képes Naptár/

ERSTE UNGARISCHE EISENMÖBEL FABRIK
LEOPOLD FEIWEL.
PEST.

Fabrik: Pfeifergasse Nr. 22, Niederlage: Elisabethplatz Nr. 10.

1868. /Pester Lloyd Kalender/

Vértessi Sándor
 ndv. illatszertár
 Kristóf-tér 8. szám.

Ajánlja
 gazdagon felszerelt
 illat-raktárát.

ATKINSON, LUBIN, HENRIQUE, PIVER, DINAUD, COGNAC, COLOGNE, LEGRAND, MARTIN, VALENTINE, FARINA, JEAN MARIE, ROWLAND, PEARSON, RIMMEL, GOSNELL, HENDRIE, BAYLE, VIOLETTE, EAU DE

Mindenemű angol és francia illatszerek, hajkenőcs, olaj és szappan-neműek dús raktára.

1871. /Pesti Emlék/

Unschild Ede
 fegyverkészítő és fegyverkereskedő
 PEST,

váci-utczában, a levéltér- és fők-útlelet, kerepesi úton a nemz. színház átellenében.

ajánlja saját gyártmányu, egy a legjelebb francia gyáraktól került

Lefaucheux- és Lancaster-
 dupla vadászfegyverekkel,

továbbá

Revolverek, Terzerollok
 és mindenemű vadászesszékkel gazdag választékban felszerelt üzletet.

Minden fegyverét jóállásu vállalatok: a nem telési esetében a fegyver egy hónapig belől kicseréltetik.

1871. /Pesti Emlék/

1870-1880-as évek /FSZEK plakát/

Nagy képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

STERNBERG ÁRMIN hangszer-ipartelepe

Sternberg Ármin
cs. és kir. szabadalom tulajdonos
Budapest, VII., Kerepesi-ut 36.

Sajat készítményű mindennemű vándor, verés fa- és rézféreg-hangszerek a azok kelletkei és hozzátartozói.
Mindennemű hangszerek és zenélő művek javítása és kihangolása szakaszerű pontossággal eszközöltetik.

Harmonikáról külön árjegyzék kérendő.

BUDAPEST, VII., Kerepesi-ut 36. szám.

1891. /A Pesti Hírlap Naptára/

„RAZZIA”

a világ legkitünőbb rovarirtó-pora,

csakis hádagszelencékben árusítatik, a melynek ólomjegye és címképe a gyárosok törvényesen bejegyzett védjegyét hordják.

Egyedüli főraktár Magyarország és a keleti tartományok részére:

STROBENTZ TESTVÉREKNÉL

Budapesten.

Ismételadók külön engedményben részesülnek.

1891. /Pesti Hírlap Naptára/

„GLADIATOR” üdítő viz lovaknak.

Az igen kitünő és a maga nemében páratlan szer nemcsak megóvja lovainkat a lábszár és csontokon előforduló betegségektől (dagasztók, Inránlulások, körömgulladás, véraláfutás, puha és kemény pók, lábszárgömbülés, erőtletés,

vastagodás, sántaság, merevség, gyengeség, stb. stb.) de már ezen létező hibák keletkezését akadályozza meg, de azokat orvosolja is meglehetősen bámulatos eredménnyel. — A lábszárakat erősíti és a lovaknak különös kitartást biztosít, menetképességüket, gyorsaságukat fokozza.

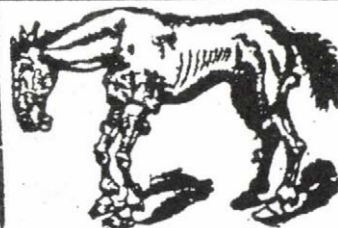
Egy palack ára 1 frt. Minden palackhoz használati utasítás.

Gyári raktár Magyarországon.

BAKY GY. I.

BUDAPEST,

IX. Ferencz-körut 40. sz., földszint, az udvarban 8.

1895. /Budapesti Látogatók Lapja/

Ugy-e szép vagyok?!

és miért? egyszerűen mert nyáron és télen a

Dr. GRAF-féle
BOROGLYCERINT

hasznalom, mely elismert és bebizonyult legfeljebb kiemelkedőbb kosmetikum a bőr ápolására. A ki egyszer vele kísérletet tett az előszeretetémet e kitűnő ártalmatlan szer iránt bizonyosan felfogja és velem osztani fogja. Ara darabonként 35 kr., 60 kr. és 1 frt.

1894. /Szent Margitsziget/

Lawn tennis (labdajáték), kerékpározás, nyíllövészet, lovaglás.

Magyarhoni Első Úrihölgy Magán Sport-Tanintézet.

A kerékpár gyakorlataért egész évre személynként 10 frt fizetendő. Együttal a tiszteit nagyközségségnek tudomására hozatik, hogy a sportintézethez a lovonat és villamvasut közlekedik.

A beiratás **Neruda Nándor** urnál, VI., Kossuth Lajos-utca 7. szám, ugyszintén az intézeti helyiségben **X., tisztviselőtelep, Szabóky-utca**

8-10. sz. a. egész napon át eszközölhető.

Arak: A rendes tagok évi díja **100 frt**, négy részletben fizetendő, és pedig: a beiratásnál első részletül **25 frt**, a többi pedig minden három hónapban **25 frtos** részletben. Három tagból álló család után **120 frt** (beleértve urakat és fiúgyermekeket is.) Öt tagból álló család után **150 frt** fizetendő egész évre.

Verseny vagy más ünnepélyes előadás alkalmával a rendes tagok részére szabad a telenet.

Ugy a rendes, mint az ideiglenes tagok naponként részesülnek oktatásban:

és pedig: kerékpár-oktatásban, Lawniennis oktatásban, nyíllövészetben, kerék-ar-magangyakorlatok hölgyek és urak részére az intézeti pályateren naponként délelőtt 9 óratól 12 óraig, délutáni 2 óratól 5 óraig, — szombai napot kiv.ve.

1896. /Otthon/

BUDAPEST TÖRTÉNETÉNEK VÁLOGATOTTBIBLIOGRÁFIÁJA 1995–1996

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Budapest Gyűjteményében nemcsak hagyományos, hanem az egyik alapvető feladat a fővárossal kapcsolatos helytörténeti-helyismereti irodalom gyűjtése és feltárása. Ennek a munkának az eredményeként jelentek meg az utóbbi évtizedekben általános és témabibliográfiáink különböző kötetei. Egy évtizede a Budapest Gyűjtemény áttért a számítógépes feldolgozásra. Az 1991 óta épülő kurrens adatbázisban az időszaki kiadványokban megjelent fővárosi anyagot tárjuk fel, míg a 2000-ben forgalomba hozott CD-ROM-on az 1950 és 1980 között kiadott dokumentumok (könyvek, tanulmányok, cikkek) alapján készült közel harmincezer tételes válogatás segíti a Budapest-kutatók munkáját.

Néhány éve újra igény mutatkozott egy, a közelmúlt helytörténeti anyagát tartalmazó Budapest-bibliográfia nyomtatásban történő megjelentetésére. Ekkor adtuk közre Horváth Zsolttal, a gyűjtemény munkatársával együtt a Tanulmányok Budapest Múltjából című történeti évkönyv XXVIII. kötetében az 1991–1994 között kiadott várostörténeti irodalmat. Jelen összeállítás ennek folytatásaként az 1995–1996-ban közzétett publikációkból válogat. Fontos szempont volt, hogy a Magyarországon és külföldön megjelent magyar és idegen nyelvű – elsősorban angol és német – monográfiák mellett a gyűjteményes kötetek idetartozó történeti résztanulmányai is kiemelt helyet kapjanak az összeállításban.

Tartalmi és formai szempontból az említett előző bibliográfia irányelveit követtem, ezért a két bibliográfia témaköri beosztása megegyezik. Bár értelemszerűen egy-egy könyv, illetve cikk több témakörbe is besorolható lett volna, csak egy helyen tüntettem fel azokat. Formailag a könyvtári szabványhoz közelítő megjelenítést alkalmaztam. Ha egy kötetet több nyelven is kiadtak, a változatok azonos tételen belül szerepelnek. A kereséshez személynévmutató és az időszaki kiadványok rövidítésjegyzéke nyújt segítséget.

Remélem, a közel ezer tételes bibliográfia lapjait haszonnal forgatják majd évkönyvünk olvasói, a várostörténet iránt érdeklődő kutatók, oktatók és diákok egyaránt.

**Várostarténeti kutatás,
bibliográfiák, történéssz életművek**

1. BREINICH Gábor: Szöcs Sebestyén (1938–1996). = *Lvt. szle* 46. 1996. 2. 75–76.
2. CSÍKHELYI Lenke: A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Budapest Gyűjteményének szláv vonatkozású anyagai a kezdetektől 1920-ig : tematikus bibliográfia. Bp., ELTE, 1996. 112 p.
3. FODOR István: Dr. Korek József : 1920–1992. = *Fol. archaeol.* 1995. 44. 9–14.
4. GYÁNI Gábor: Mai várostarténet-írásunk teljesítmény és irányzatok. = *Századvég* 1996. 4. 55–67.
5. GYÁNI Gábor: Vörös Károly (1926–1996). = *Aetas* 1996. 1. 194–195.
6. PETŐ, Mária: István Wellner : 1924–1991. = *Acta archaeol. Acad. Sci. Hung.* 47. 1995. 1/4. 232–233.
7. SZÁSZ Zoltán: Vörös Károly (1926–1996). = *Századok* 130. 1996. 6. 1615–1616.
8. SZÁSZ Zoltán: Vörös Károly emlékére. = *História* 18. 1996. 8. 4–5.
9. SZÜCS László: Vörös Károly (1926–1996). = *Lvt. szle* 46. 1996. 4. 66–68.
10. VÖRÖS Boldizsár, (összeáll.): Vörös Károly (1926–1996) életművének bibliográfiája. = *Tört. szle* 38. 1996. 4. 421–450.

Címertan

11. LE CALLOCH, Bernard: La drapeau de Budapest : histoire d'un emblème contesté. = *Cah. d' études hongr.* 8. 1996. 240–244.

Genealógia

12. BÄCHER Iván: Komorok: egy pesti polgárcsalád históriájából. = *Bp. negyed.* 4. 1996. 4. 111–124.
13. BODOKY Richárd: Családtörténeti töredékek. I. köt. Jövevények és vándorok : okmányok, kor- és helytörténeti anyagok, anyakönyvi kivonatok, fennmaradt levelek, korabeli sajtótermékek, naplójegyzetek alapján, bőséges képanyaggal 1860-ig. 2.

köt. 1860–1870. Bp., BODOKY R.-né, 1996–1997. 254 ; 189 p.

14. ENGEL Pál: Magyarország világi archontológiája 1301–1457. I–II. köt. Bp., História, MTA Törttud. Int., 1996. 565; 266 p. (História könyvtár, Kronológiák, adattárak, 5.)
15. FALLENBÜCHL Zoltán: Grassalkovich Antal : hivatalnok és főnemes a XVIII. században. Gödöllő, Gödöllői Múz. 1996. 91 p. ill.
16. KARINTHY Ferencné–JOVÁNOVICS Miklós, képeket vál.: A Karinthyak: egy budapesti művészcsalád száz éve képekben, 1887–1992. HUBAY Miklós, tanulm. Bp., Litteria, 1995. 110 p. ill.
17. KORÁNYI András: Emléktöredékek. Bp., Littera Nova, 1995. 407, [12] t.
18. MAKRA Zsigmond: Unger Emil és Magyar Zoltán: egy pesti polgárcsalád története. = *Turul* 69. 1996. 1/2. 47.
19. UNGER Emil–MAGYAR Zoltán: Egy pesti polgárcsalád története. Bp., Bíró, 1995. 234 p.
20. WAKTOR Andrea: A XIX. századi családmódel működése és változásai a Ballagi család levelezésének tükrében. = *Sic itur ad astra* 1995. 1/2. 43–92.

Ikonográfia, képgyűjtemények

21. Az ezredéves kiállítás fényképei : kiállítás egy kiállításról. Bp., BTM Kiscelli Múz., 1996. 12 p. ill.
22. ALBERTINI Béla: Koronázási képek. = *Fotó* 1996. 7. 37. IV. Károly koronázása.
23. BUZINKAY Géza: Budapest székesfőváros ábrázolások a Budapesti Történeti Múzeum gyűjteményéből = Illustrative material from the collections of the Budapest History Museum. ROZSNYAI Krisztina, ford. Bp., BB cop., 1995. 8 p., 28 t. ill.
24. CSETE Örs: Arcok a feledésből. = *M. napló* 8. 1996. 12. 44–50. Fotókiállítás 1956-ról.
25. DÓZSA Katalin, F., kiáll. rend., tanulm. írta. Az utolsó magyar királykoronázás képei : kiállítás a Budapesti Történeti Múzeum Metszettárában, 1996. március 19

- július 28. = Pictures of the last coronation in Hungary : exhibition in the Budapest Historical Museum, 19th March – 28th July 1996. Bp., BTM, 1996. 28; 17 p. ill.
26. FODOR Béla–HORVÁTH Tamás (vál., szerk.): A másik Budapest : képeskönyv az elő(d)városokról. Bp., Delta, 1996. 120 p. ill.
27. GERŐ András–JALSOVSZKY Katalin–TOMSICS Emőke: Volt egyszer egy Magyarország : a századvég és a századelő világa = Once upon a time in Hungary : the world of the late 19th and early 20th century. Bp., Balassi, MNM, 1996. 243; 243 p. ill.
28. GÖTZ Eszter: Fotó és emlékezet [1956]. = *Fotóművészet* 39. 1996. 3/4. 3–17.
29. JALSOVSZKY Katalin–RÁCZ Árpád: A szabadság mámoros pillanata : a forradalom képei [1956]. = *Rubicon* 7. 1996. 8/9. 27–42.
30. JALSOVSZKY Katalin–TOMSICS Emőke: Budapest világváros. HANÁK Péter előszavával. Bp., Helikon, 1996. 172 p. ill.
31. JALSOVSZKY Katalin–TOMSICS Emőke, összeáll.: K. u. K : császári Bécs, királyi Budapest: fotográfiák a századforduló idejéből = K. u. K: kaiserliches Wien, königliches Budapest : Photographien um die Jahrhundertwende. előszó: HANÁK Péter. Bp., Wien, Képzőműv. K., Brandstätter, 1996. 176; 176 p. ill.
32. KOVÁTS Albert: Tabán. = *Liget* 8. 1995. 4. 70–79.
33. RÓZSA György: Pályámról és a történeti ikonográfiáról. = *Művtört. ért.* 44. 1995. 1/2. 131–137.
34. RÓZSA György: Városok, várak, kastélyok: régi magyarországi látképek = Towns, castles, mansions : old Hungarian views = Städte, Burgen, Schlösser : alte ungarische Veduten. Bp., HG és Tsa, 1995. 173 p. ill.

Régészet

35. GYURICZA Anna–SZABÓ Klára, összeáll.: Magyar régészeti irodalom 1993. = *Archaeol. ért.* 121/122. 1994. 283–295.
36. ILON Gábor–UGHY István: Bevezetés a Kárpát-medence régészetébe. 2. jav. kiad. Pápa, Rómer Flóris – Eszterházy Károly Alapítvány, 1995. 309 p.
37. SALTZER Ernő: A történelmi Magyarország területén fellelt 156 árpád-házi éremkincslet összefüggő áttekintése. Bp., 1996. 88 p.
38. VALTER Ilona: A Magyar Tudományos Akadémia Archaeológiai Bizottsága és annak működése (1858–1872). In: BARDOLY István–HARIS Andrea, szerk.: A magyar műemlék-védelem korszakai: tanulmányok. Bp., OMvH, 1996. p. 69–77. (Művészettörténet – műemlék-védelem; 9.)

Történeti földrajz és térképészet

39. Pesty Frigyes helységnévtára Rákoscsabáról és Rákoskeresztúrról. In: KÉZDI NAGY Géza, szerk. Évszázadok a Rákosmentén: tanulmánykötet a millenium alkalmából. Bp., XVII. ker. Önkormányzat, 1996. p. 52–56.
40. HEGEDŰS Sándor: A II. kerület földrajzi nevei: a domborzati és városrésznevek eredete. Bp., Ped. Szolgáltató Közp., 1995. 55 p.
41. HOMOLKA József: Budapest térképe hátszámok megjelölésével és az utcák és terek betűrendes jegyzékével. Plan von Budapest. Bp., Cartographia, 1995. 60x74 cm. Reprint. Eredeti 1896.
42. KISARA BALLA György: Kogutowitz Manó térképei. Bp., Szerző, 1995. 215 p.
43. REISZ T. Csaba: Lipszky János Pesten: kísérlet Pest-Buda térképének kiadására 1802-ben. = *Tört. szle* 37. 1995. 2. 229–255.
44. VERESEGYHÁZINÉ KOVÁCS Jolán–V. Béla: Magyarország történeti topográfiai kisllexikona. Bp., Aula, 1996. 324 p., 4 t.

Néprajz

45. BÁNYAI Irén: A gázgyári kolónia. Az Óbudai Gázgyár munkás- és tisztviselő-

- telepének történeti és néprajzi elemzése. Debrecen, KLTE Néprajzi Tanszék, 1996. 163 p. (Folklór és etnográfia; 93.)
46. GRANASZTÓI Péter: Szórakozási szokások a Városligetben (1872–1940). = *Ethnographia* 106. 1995. 2. 937–952.
47. LÉTAY Miklós: A Nagy-Budapesti Néprajzi Munkaközösség története. = *Tanulm. Bp. múltjából* 25. 1996. 315–324.
48. ZOLNAY Vilmos–GEDÉNYI Mihály: A régi Budapest a fattyúnyelvben. Bp., Fekete Sas, 1996. 132, [2] p.
- Budapest történetét összefoglaló vagy több korszakot tárgyaló művek**
49. Emlékképek az ügyészség történetéből. Bp., Ügyészek Orsz. Egyes., 1996. 361 p.
50. Üzen a múlt: 1906–1996 [A Magyar Vegyipari Dolgozók Szakszervezeti Szövetsége 90 éve]. Bp., [Vegyipari Dolgozók Szakszerv. Szöv.], 1996. 128 p., 16 t.
51. BASICS Beatrix: Szándék és valóság : Budapest az újkorban : a Budapesti Történeti Múzeum új állandó kiállítása. = *Új műv.* 7. 1996. 8. 18–22.
52. BENCZÉNÉ Nagy Eszter, szerk.: Választási olvasókönyv : szemelvények a hazai országgyűlési és helyhatósági választások történetéből, 1848–1994. Bp., BM Közp. Nyilvántartó és Választási Hiv., 1996. 132 p. ill. (Választási füzetek; 34.)
53. BERÉNYI Mária: A pesti macedoromán kolónia. = *Alm. / Bp. Románok Kult. Társ.* 1995. 75–84.
54. BODO, Béla: Budapest and New York compared. = *Hung. studies review* 22. 1995. 1/2. 111–119. Recenzió.
55. BOGYIRKA, Emil: Catatea de pe munte. = *Alm. / Bp. Románok Kult. Társ.* 1995. 66–70. Buda görögkeleti vallású nemzetiségei 1300–1900.
56. BOTOS János: A Belügyminisztérium története a Monarchia széthullásától a második világháború végéig. Bp., BM K. 1995. 95 p.
57. BUZINKAY Géza: Az újkori Budapestet bemutató kiállítás születése – szentély és színház között. = *Tanulm. Bp. múltjából* 25. 1996. 381–386.
58. FORRAI, Judit, [ed.]: Civilisation, sexuality and urban life in historical context. The hidden face of urban life. International conference, Budapest 1995. org. by the Semmelweis University of Medicine. Institut of the History of Medicine and Social Medicine. Bp., Új Aranyhíd, 1996. 233 p.
59. GÁL Éva: A török időkől a szabadságharcig. In: KISS Csongor–MOCSY Ferenc, szerk.: Óbuda évszázadai. Bp., Kortárs K., 1995. p. 201–234.
60. HAJDÚ Éva: Budapest az újkorban: kiállítás-kritika. = *M. múz.* 2. 1996. 1. 32–33.
61. HAJDÚ Tibor: Az értelmiség számszerű gyarapodásának következményei az első világháború előtt és után. In: GYÁNI Gábor, szerk.: Magyarország társadalomtörténete: szöveggyűjtemény II. köt. 1920–1944. Bp., Tankvk. 1995. p. 215–236. Másodközlés.
62. HORÁK Magda: A magyar értelmiség veszteségei az 1940-es években. Bp., Horák M., 1995. 189 p. ill.
63. HORVÁTH Jenő: Magyarország olasz diplomaták szemével. (1944–1948). In: IZSÁK Lajos–STEMLER Gyula, szerk.: Vissza a történelemhez: emlékkönyv Balogh Sándor 70. születésnapjára. Bp., Napvilág, 1996. p. 119–127.
64. HORVÁTH Lajos: Pest-Pilis Solt vármegye kialakulása és működése 1659-ig. Bp., P. M. Lvt., 1995. 223 p. (Pest megyei levéltári füzetek; 24.)
65. JÁSZAY Magda: A kereszténység védőbástyája olasz szemmel : olasz kortárs írók a XV–XVIII. századi Magyarországról. Bp., Nemz. Tankvk., 1996. 334 p. ill. (Italianistica Debreceneniensis; Monográfiák; 3.)
66. KARÁDY Viktor: Az elitről és az elit kutatásának kérdéseiről. = *Sic itur ad astra* 1995. 1/2. 130–143.
67. KOMORÓCZY Géza–FROJIMOVICS Kinga, szerk. A zsidó Budapest : emlékek szertartások, történelem. 1–2. köt. Bp.,

- Városháza, MTA Judaisztikai Kutcsop., 1995. 793 p., [56] t. (Hungaria Judaica; 7.)
68. KONTLER, László, ed.: *Pride and prejudice: national stereotypes in 19th and 20th century : Europe East to West*. Bp., Central European Univ., 1995. 211 p. Uo. HANÁK Péter: *The image of the Germans and the Jews in 19th century Hungary*. p. 67–87.
69. KÖSZEG Ferenc, szerk.: *Vázsonyi Vilmos emlékezete : konferencia V. V. életművéről*. A V. V. Emlékbizottság alakuló ülése Budapest, 1994. március 25-én. Bp., AB–Beszélő, 1995. 123 p. ill. Uo. NAGY Zsuzsa, L.: *Vázsonyi Vilmos életútja*. p. 19–30.
70. KÖVÉR György, szerk.: *Magyarország társadalomtörténete : szöveggyűjtemény : 1/1–2. köt. A reformkortól az első világháborúig*. Bp., Nemz. Tankvk., 1995. 386; 466 p.
71. LIPTÁK Dorottya: *Vállalkozás és kultúra : esettanulmány a vállalkozói elit társadalom-történeti vizsgálatához Prágában és Pesten*. In: L. D.–RING Éva, szerk. *Tradíciók és modernitás : Közép- és kelet-európai perspektívák*. Bp., Közép- és Kelet-Európai Akad. Kutközp., 1996. p. 216–248.
72. LITVÁN György: *Októberek üzenete: válogatott történeti írások*. Bp., Osiris, 1996. 379 p.
73. MÁRAI, Sándor: *Memoir of Hungary 1944–1948*. Bp., Corvina, CEU, 1996. 427 p. *Föld, föld* címen jelent meg.
74. MÁRTON Katalin: *Utazás háromszáz év történelmében : egy kiváló várostörténeti kiállításról*. = *Ezredvég* 6. 1996. 7. 59–61. A “Budapest az újkorban” című kiállításról.
75. MEZEY Barna: *A magyar polgári börtönügy kezdetei*. Bp., Osiris, *Századvég*, 1995. 229 p. (Jogtörténeti értekezések)
76. NAGY József: *IV. Károly : az utolsó magyar király*. Bp., Gönczöl K., 1995. 199 p. ill.
77. NOVOTNYÉNÉ PLETSCHER Hedvig: *A műszaki urbanizáció Budapesten 1873–1993*. = *Stat. szle* 74. 1996. 3. 239–259.
78. PETRI Edit: *Görögök közvetítő kereskedelme a 17–19. századi Magyarországon*. = *Századok* 130. 1996. 1. 69–104.
79. SANDERS Iván: *Keleti virág Pesten*. = *BUKSZ* 6. 1995. 4. 443–447. A zsidó Budapest c. műről.
80. SINGER Ödön: *Zsidó katonák a hadseregben*. Bp., MH OKAK, 1995. 40 p.
81. SOÓS Lőrinc: *A főváros 120 éve, 1873–1993*. = *Comitatus* 5. 1995. 5. 74–75.
82. SPIRA György: *Tiszteletkör : három évszázad Budapest történetéből*. = *BUKSZ* 8. 1996. 3. 310–315. A Budapest az újkorban című kiállításról.
83. STARK Tamás: *Zsidóság a vészkorszakban és a felszabadulás után, 1939–1955*. Bp., MTA Törttud. Int., 1995. 109 p. ill. (Társadalom- és művelődés-történeti tanulmányok; 15.)
84. SZABÓ Dániel: *Budapest and New York : studies in metropolitan transformation 1870–1930*. = *Századok* 129. 1995. 6. 1456–1457. Recenzió.
85. SZVOBODA DOMÁNSZKY Gabriella, szerk.: *Budapest az újkorban : történelmi pillanatok egy nagyváros életében : a Budapesti Történeti Múzeum város-történeti kiállításának ismertetője*. VIGH Annamária, a kiáll. rend. Bp., BTM, 1995. 103 p. [8] t. ill.
86. TÖKÉCZKI László: *Úri értelmiség – értelmiségi proletár*. = *História* 18. 1996. 5/6. 56–58.
87. VÉG Gábor: *Királyi hétköznapok*. JALSOVSZKY Katalin–TOMSICS Emőke, képeket vál. Bp., Ferenczy Kvk., 1995. 132, [3] p. ill.
88. VIGH Annamária–BUZINKAY Géza: *Budapest az újkorban: történelmi pillanatok egy nagyváros életében : új állandó kiállítás a Budapesti Történeti Múzeumban*. = *M. múz.* 2. 1996. 1. 29–31.
89. VUJIC, Vlastimir: *Spomenicko naslece Srba u Madarskoj Budimpesta – Sentandreja*. Bp., Izdam, 1996. 102 p.
90. ZEKE Gyula: *A budapesti zsidóság lakóhelyi szegregációja a tőkés modernizáció korszakában (1867–1941)*. In: GYÁNI Gábor, szerk.: *Magyarország*

társadalomtörténete: szöveggyűjtemény II. 1920–1944. Bp., Tankvk., 1995. p. 331–341. Másodközlés (eredetileg 1990-ben)

91. ZIMMERMANN, Susan: Making a living from disgrace: the politics of prostitution, female poverty and urban gender codes in Budapest and Vienna 1860–1920. = *CEU Hist. Dep. yearb.* 1994–1995. 67–92.

Budapest története az őskorban

92. BONDÁR Mária: A Rákosmente őskora. In: KÉZDI NAGY Géza, szerk.: *Évszázadok a Rákosmentén.* Bp., XVII. Ker. Önkormányzat, 1996. p. 11–18.
93. VIRÁG, Zsuzsanna, M.: Die Hochkupferzeit in der Umgebung von Budapest und in Nord Transdanubien. = *Acta archaeol. Acad. Sci. Hung.* 47. 1995. 1/4. 61–94.

Budapest története a római korban

94. BAKAYNÉ PERJÉS Judit: Az aquincumi orgona restaurálásának története. = *Műtárgyvédelem* 24. 1995. 129–137.
95. BUORA, Maurizio–FACSÁDY, Annamária, rend.: Aquileia – Aquincum. Bp., BTM, 1995. 118 p. ill. Uo. B. M.: Contatti tra Aquileia e Aquincum dal I secolo al V secolo di d. C. = Aquileia és Aquincum kapcsolatai Kr. u. I–V. században. p. 19–20.; F. A.: Borostyánkő-ékszerek = Gioiello dell'ambra. p. 49–52.; PÓCZY Klára: Aquincum településrészei, a kereskedelemmel kapcsolatos épületek = Parti dell'insediamento di Aquincum con edifizii relativi al commercio. p. 36–40.; P. K., Sz.: Aquincumi temetőkről = Sepolcreti in Aquincum. p. 40–41. P., K., Sz.: L'importanza di Aquileia per Aquincum = Mit jelentett Aquincumnak Aquileia. p. 32–36.
96. GABLER, Dénes: Samarian ware from the vicus of Albertfalva. = *Commun. archaeol. Hung.* 1994–1995. 61–79.
97. GABLER, Dénes: Terra sigillata tardoitalica in Pannonia. = *Acta archaeol. Acad. Sci. Hung.* 48. 1996. 1/3. 49–69.
98. KABA Melinda: Aquincum a régészeti ásatások tükrében. In: KISS Csongor–

MOCSY Ferenc, szerk.: Óbuda évszázadai. Bp., Kortárs K., 1995. p. 59–116.

99. KABA Melinda: Az aquincumi Thermae maiores feltárása (1778–1984). In: Magyar műemlékvédelem: Az Országos Műemlékvédelmi Hivatal évkönyve 1980–1990. 10. Bp., 1996. p. 105–138.
100. NAGY Margit: Rákosmente története a római korban és a népvándorlás korában. In: KÉZDI NAGY Géza, szerk.: *Évszázadok a Rákosmentén.* Bp., XVII. Ker. Önkormányzat, 1996. p. 19–24.
101. PÓCZY Klára, Sz.: Budapest, légiotábor és katonaváros = The civilian city of Aquincum. Bp., TKM Egyes., 1996. 16; 16 p. ill. (Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára; 542, 387A)
102. PÓCZY, Klára, Sz.: Der Aquädukt im Stadtbild des Munizipiums von Aquincum (Pannonien). = *Arxvilia* 1996. 472–473.
103. SZIRMAI, Krisztina: Adlocutio in Aquincum. = *Specimina nova dissertationum ex Instituto Historico Universitatis Quinquecclesiensis de Iano Pannonio Nominatae* 11. 1995. 1. 165–174.
104. SZIRMAI Krisztina: Új régészeti adatok az albertfalvai vicushoz : előzetes jelentés 1990–1991. = *Commun. archaeol. Hung.* 4. 1994–1995. 27–60.
105. SZONNTAGH, Jenő: Organ tone-color pipe dimensions Aquincum hydraulus scale studies. = *Studia musicol. Acad. Sci. Hung.* 37. 1996. 2/4. 191–216.
106. TOPÁL, Judit: Roman cemeteries of Aquincum: Pannonia the western cemetery (Bécsi road) Bp., [BTM] 1993. 321 p. (Aquincum nostrum)
107. VLADÁR Ágnes, H.: A Lajos utcai feltárás eredményeinek "mentése" : a műemlékvédelem erőfeszítése Budaújlak római korának bemutatásáért. In: Aquincum : A BTM Aquincumi Múzeum ásatásai és leletmentései 1995-ben. Bp., BTM, 1996. p. 22–28. (Aquincumi füzetek)

- 108.ZSIDI Paula, szerk.: Budapest : római kori műemlékek. Bp., TKM Egyes., 1996. 16 p. ill.
- 109.ZSIDI, Paula: Hundert Jahre Aquincum Museum: Ausgrabungen und Denkmalpflege. = *Carnuntum Jahrbuch* 1995. 101–120.
- 110.ZSIDI Paula, (szerk.): Istenek, katonák, polgárok Aquincumban : kiállítás az Aquincumi Múzeum megnyitásának 100. évfordulójára: kiállítási vezető = Gods, soldiers and citizens in Aquincum : an exhibition to celebrate the 100 year centennial of the founding of the Aquincum Museum: guide to the exhibition. Bp., Pro Aquincum Alapítvány, 1995. 82; 82 p. ill.
- Budapest története a népvándorlás korától 1541-ig**
- 111.BERTALAN Vilmosné-ALTMANN Júlia: A középkori Óbuda. In: KISS Csongor-MOCSY Ferenc, szerk.: Óbuda évszázadai. Bp., Kortárs K., 1995. p. 139–200.
- 112.BIRNBAUM, Marianna: The orb and the pen: Janus Pannonius, Mathias Corvinus and the Buda Court. Bp., Balassi K., 1996. VII, 178 p.
- 113.BITSKEY István: Tradíció és reprezentáció: humanista szerzők Mátyás király udvari ünnepségeiről. = *Irodalomtörténet* 76. 1995. 2/3. 326–336.
- 114.BUZÁS Gergely-FELD István: A budavári Szent Zsigmond templom és gótikus szobrai : kiállítási katalógus. Visegrád, Mátyás Király Múzeum, 1996. 32 p. ill.
- 115.BUZÁS Gergely, szerk.: Medium regni : középkori királyi székhelyek. Bp., Nap, 1996. 211, [2] p. Uo.: ALTMANN Júlia: Óbuda. p. 91–144. VÉGH András: Buda. p. 165–199.
- 116.GALAVICS, Géza: The Hungarian royal court and late Renaissance art. = *Hung. studies* 10. 1995. 2. 307–332.
- 117.GYÜRKY Katalin, H.: A Buda melletti kánaai apátság feltárása. Bp., Akad. K., 1996. 155 p., XXXVI, 2 t. (História könyvtár) ill.
- 118.HOLL, Imre: Zinn im spätmittelalterlichen Ungarn. = *Acta archaeol. Acad. Sci. Hung.* 48. 1996. 1/3. 241–260.
- 119.HUBER Alfonz-KUBINYI András: Egy budai iskolamester pályája a XV. század második felében. In: A magyar iskola első évszázadai = Die ersten Jahrhunderte des Schulwesens in Ungarn (996–1526). Győr, Xántus János Múzeum, 1996. p. 51–59.
- 120.ÍRÁSNÉ MELIS Katalin: Árpád-kori falvak a Rákos patak vidékén 896–1241. In: KÉZDI NAGY Géza, szerk.: Évszázadok a Rákosmentén... Bp., XVII. Ker. Önkormányzat, 1996. p. 25–41.
- 121.ÍRÁSNÉ MELIS Katalin: Régészeti kutatások a középkori pesti vár területén. = *Archaeol. ért.* 1994. 121/122. 57–78.
- 122.ÍRÁSNÉ MELIS Katalin: Középkori lakóházak és egy XV. századi vargaműhely régészeti kutatása a pesti Belvárosban. = *Commun. archaeol. Hung.* 3. 1996. 117–123.
- 123.KUBINYI András: Fejezetek a magyarországi zsidóság középkori történetéből. = *Orsz. Rabbiképz. Int. évkv.* 1992–1995. p. 115–142.
- 124.KUBINYI András: A királyi udvar élete a Jagelló-korban. In: KOSZTA László, szerk.: Kelet és nyugat között: tanulmányok Kristó Gyula tiszteletére. Szeged, Szegedi Középkorász Műhely, 1995. p. 309–337.
- 125.KUBINYI András: Tarnóc Márton: Mátyás király és a magyarországi reneszánsz (1450–1541). Balassi, Bp. 1994. 192 p. = *Századok* 129. 1995. 5. 1181–1185. Recenzió.
- 126.MIKÓ Árpád-TAKÁCS Imre, szerk.: Pannonia Regia: művészet a Dunántúlon 1000–1541. Magyar Nemzeti Galéria, 1994. október – 1995. február = Kunst und Architektur in Pannonien, 1000–1541 : Ungarische Nationalgalerie Oktober 1994 – Februar 1995. Bp., MNG, 1994. 626 p. ill. Uo. BENCZE Zoltán: A budaszentlőrinci pálos kolostor. p. 351–354.; FELD István: A nyéki királyi villák. p. 348–351.;

- MAROSI Ernő: Zsigmond kori szobrok a budai várból. p. 282–291.; MIKÓ Árpád: Bibliotheca Corvina – Bibliotheca Augusta. p. 402–406.; VÉGH András: Szobortalapzatok a budai várpalotában. p. 339–343.; WEHLI Tünde: Franciscus de Castello Ithallico Budán. p. 411–412.
127. MIKÓ Árpád: A budavári Szent Zsigmond templom és gótikus szobrai: kiállítás a Budapesti Történeti Múzeumban 1996. szeptember 11. – november 8. = *Műemlékvéd. szle* 1996. 2. 63–70.
128. PAPP Gézané: "Vala Szent Erzsébet asszony falvában Pest mellett...". = *Honismeret* 23. 1995. 4. 68–75.
129. SZÉKELY György: Hazai egyetem-alapítási kísérletek és a külföldi egyetemjárás. In: A magyar iskola első évszázadai = Die ersten Jahrhunderte des Schulwesens in Ungarn (996–1526) Győr, Xántus János Múzeum. 1996. p. 79–85.
130. SZÉKELY György: Az óbudai egyetem : 1395, 1410. = *História* 17. 1995. 3. 10–11.
131. SZÖGI László: Az első fővárosi egyetem alapításának 600. évfordulójára. = *Pedagógusképzés* 1996. 1/2. 390–399.
132. TEKE Zsuzsa: Firenzei kereskedőtársaságok, kereskedők Magyarországon Zsigmond uralmának megszilárdulása után 1404–1437. = *Századok* 129. 1995. 1. 195–214.
133. TEKE Zsuzsa: Firenzei üzletemberek Magyarországon 1303–1403. = *Tört. szle* 37. 1995. 2. 129–150.
134. VARGA Lajos: A pálosok nyomában Budán. = *Vigília* 106. 1995. 2. 14–15.
135. ZOLNAY László: Vízművek a magyar középkorban. In: GAZDA István: A technika magyarországi történetéből. Bp., Akad. K., 1996. p. 95–115. Másodközlés.
- Budapest története a török korban**
136. Magyarország különösen híres erődítményeinek ábrázolása: magyar várak német szemmel 1664-ben. VARGA J. János, ford. Bp., Balassi, 1995. 62 p. ill.
137. CSERNUS Sándor: Krisztusért az ő ellenségei ellen: a Mairé grófok adománylevele 1697-ből. = *Aetas* 1996. 2/3. 244–255.
138. CSERNUS, Sándor: Pro Christo et contra inimicos Eius /Buda, 1686/. = *Cah. d'études hongr.* 1995. 7. 68–77.
139. DÁVID Géza: Az utolsó előtti budai begler-bég. = *Keletkutatás* 1995. (tavasz) 115–117.
140. DÁVID Géza: A Budai Szandzsák első tímár-birtokosai. = *Keletkutatás* 1995. (ősz) 111–114.
141. FODOR Pál, közread. bev.: Így kezdődött a török hódoltság: a szultáni tanács rendelete Bajram szerémi bégnek és a budai kádinak: 1552. július 16. = *Keletkutatás* 1995. (tavasz) 91–96.
142. LELE József: Szempontok Szulejmán szultán 1541. évi magyarországi döntéseihez. In: KOSZTA László, szerk.: Kelet és nyugat között: tanulmányok Kristó Gyula tiszteletére. Szeged, Szegedi Középkorász Műhely, 1995. p. 338–351.
143. MISKEI Antal: A budai szandzsák hászvárosainak társadalmi és népesedési viszonyai a XVI. század második felében. = *Fons* 3. 1996. 3. 257–310.
144. STIRLING János: A hódoltsági területek díszkertműveléséről. In: S. J.: Magyar reneszánsz kertművészet a XVI–XVII. században. Bp., Enciklopédia K., 1996. p. 103–122. Buda kertjei.
- Budapest története 1686–1849 között**
145. ÁCS Tibor: A magyar katonai felsőoktatás 1848–49-ben. = *Új honvéds. szle* 50. 1996. 8. 26–37.
146. BÁCSKAI Vera: "KARRIER migránsok": a pesti és budai kézművesinasok összetétele. = *Fons* 3. 1996. 3. 335–357.
147. BÁCSKAI Vera: A pesti zsidóság a 19. század első felében. = *Bp. negyed.* 3. 1995. 2. 5–21.
148. BÁNKUTI Imre, közread.: Pest-Pilis-Solt vármegye a Rákóczi korban. 1–2. köt. Bp., Pest M. Monográfia Alapítvány, 1996. 439, 443–982 p. (Előmunkálatok Pest megye monográfiájához ; 2.)
149. CSER Erika: Az érdekegyesítés határai, a Védegyelet alapító tagságának történeti

- szociológiai vizsgálata. In: LIPTÁK Dorottya–RING Éva, szerk.: Tradíciók és modernitás: Közép- és kelet-európai perspektívák. Bp., Közép- és Kelet-Európai Akad. Kutközp., 1996. p. 196–215.
150. FARAGÓ Éva, összeáll. bev.: A reformkori Buda - Pest. Bp., Enciklopédia, 1995. 145 p. ill.
151. FARAGÓ Tamás–SÁNTHÁNE ANTAL Sára: Pesti élet egy hirdetési újság lapjain : a "Pester Kundschafts- und Auktionsblatt" 1805–1806. évi számainak elemzése. In: FAZEKAS Csaba, szerk.: Társadalomtörténeti tanulmányok. Miskolc, Bíbor K., 1996. p. 246–273. (Studia Miskolcinsula; 2.)
152. GAJÁRY István: Óbuda mezőváros lakosságának foglalkozási összetétele a 18. század végén. In: MIKÓ Zsuzsa, szerk.: Mezőváros – kisváros. A Hajnal István Kör keszthelyi konferenciája, 1990. június 23–25. Debrecen, Csokonai, 1995. p. 137–144.
153. HERMANN Róbert, szerk.: 1848–1849: a szabadságharc és forradalom története. Bp., Videopont, 1996. 463 p. ill.
154. LAPINSKI, Teofil: Egy lengyel számkivetett, volt honvédtiszt visszaemlékezéseiből 1848–1849. = *Holmi* 8. 1996. 6. 865–881.
155. MOLNÁR András: Az egyesületek szerepe Batthyány Lajos politikai pályafutásában (1840–1847). = *Századok* 130. 1996. 1. 3–28.
156. PAPP, Áron Gábor: Die Schweitzer Einwanderung in Pest-Ofen-Altöfen vor 1840. = *Ungarn Jahrbuch* 18. 1990. 1991. 43–73.
157. PAVERCSIK Ilona: A megvilágosodott írók munkái a pesti könyvkereskedelemben. In: DEBRECZENI Attila, szerk.: Folytonosság vagy fordulat: a felvilágosodás kutatásának időszerű kérdései. Debrecen, KLTE, 1996. p. 81–87.
158. PETŐ Mária: A firenzei Domenico Sestini pest-budai utazása a XVIII. század végén. = *Tanulm. Bp. múltjából* 25. 1996. 351–360.
159. PILINYI Péter: Kossuth Lajos és a nyomdászok. = *M. graf.* 39. 1995. 5. 76–77.
160. SÁNDOR Pál: Az emancipáció történetéhez Magyarországon 1840–1849. = *Századok* 129. 1995. 2. 285–333.
161. SOLTÉSZ István: Zsidónak lenni Pest-Budán negyvennyolcban. = *Respublika* 2. 1995. 10. 66–67.
162. SPIRA György: Faragó Éva: A reformkori Buda – Pest. Bp. Enciklopédia, 1995. 145 o. = *Századok* 130. 1996. 5. 1322–1325. Recenzió.
163. SPIRA György: Kéjhölgyek Budapesten a negyvennyolcas forradalom hónapjaiban. = *Világosság* 37. 1996. 10. 66–75.
164. SPIRA György: Reb Ansel bosszantása Pesten. = *Beszélő* 6. 1995. 24. 28–31.
165. SZÉCHENYI István: Buda-pesti por és sár. FENYŐ Ervin, sajtó alá rend. utószó, jegyz. írta. Bp., Balassi, 1995. 194 p.
166. TÓTH Béla, D.: Kossuth Lajos utolsó pesti lakása: ismeretlen dokumentumok a Magyar Országos Levéltárban Kossuth vagyonának árvézéséről. = *Társad. szle* 50. 1995. 3. 82–93.
167. URBÁN Aladár: Népítélet Lamberg felett: beszámolók, emlékezések, tanúvallomások. = *Századok* 130. 1996. 5. 1063–1116.
168. VUJICSICS D. Sztoján: Bosnyák történetíró Pest-Budán a XVIII. században. = *Eur. utas* 6. 1995. 4. 22–23.

Budapest története 1849–1918 között

169. Budapest székesfőváros szabályrendelete a prostitúcióról : 1909. = *Replika* 1996. 21/22. 63–74.
170. ÁLDOR Imre: Magyarország fővárosa : Budapest leírása képekkel / írta Cassius. Repr. Bp., Helikon, [1995]. [4], 60 p. ill. Eredeti kiad. Pest, Heckenast, 1866.
171. BRICHTA Kálmán: Budapestnek veszni kell : 1891. = *Replika* 1996. 21/22. 15–24. A prostitúcióról.
172. BUZA Péter: Egy város játéka : Budapest a millennium színpadán. Bp., Maecenas Kv., Irodalomért Kult. Alapítvány, 1996. 81 p. ill.

173. BUZINKAY, Géza: Die bürgerliche Wohnung des Historismus in Budapest. In: HAAS, Hans-STEKL, Hannes, Hrsg.: Bürgerliche Selbstdarstellung. Städtebau, Architektur, Denkmäler. Wien, Köln, Weimar, Böhlau, 1995. p. 85–98.
174. CSÉRI János: Budapest fő- és székvaros prostitúció-ügye : 1893. = *Replika* 1996. 21/22. 37–47.
175. DEÁK Ágnes: Társadalmi ellenállási stratégiák Magyarországon az abszolutista kormányzat ellen 1851–1852-ben. = *Aetas* 1995. 4. 25–57.
176. DOMBÓVÁRI Antal: Budapest XVII. kerület története 1914-ig. In: KÉZDI NAGY Géza, szerk. Évszázadok a Rákosmentén... Bp., XVII. Ker. Önkormányzat, 1996. p. 61–68.
177. FÉNYI, Tibor [red.]: Budapest 1896. Ein Millennium im K. u. K. Rahmen. Katalog zur Ausstellung von 3. bis 21. September 1996 in der Volkshalle im Wiener Rathaus... in Wien, Hrsg. Wien, Ungarisches Kulturinst., 1996. 44 p. ill.
178. FORRAI, Judit: Prostitution at the turn of the century in Budapest. In: F. J. [ed.]: Civilisation, sexuality and urban life in historical context. The hidden face of urban life... Bp., Új Aranyhíd, 1996. p. 155–162.
179. GERŐ András: Budapest: 1896: a város egy éve. Bp., Bp. Negyed Alapítvány, 1996. 464 p. ill. Korabeli források és tanulmányok.
180. GERŐ, András: Modern Hungarian society in the making: the unfinished experience. PATTERSON, James-KONCZ, Enikő, transl. Bp., CEU Press, 1995. XII, 276 p.
181. GYÁNI Gábor: Egy budapesti polgár-család 470 napja. = *Bp. negyed* 4. 1996. 4. 125–152. Csorba Géza és Táncsics Eszter naplója.
182. GYÁNI, Gábor: Domesticity and middle-class family in Budapest at the turn of the century patriarchy or partnership in marriage. In: FORRAI, Judit, [ed.]: Civilisation, sexuality and urban life in historical context. The hidden face of urban life... Bp., Új Aranyhíd, 1996. p. 42–46.
183. GYÁNI Gábor: Ethnicity and acculturation in Budapest at the turn of the century. In: ZIMMERMANN, Susan, ed.: Urban Space and identity in the European City 1890–1930-s Bp., CEU, 1995. p. 107–114.
184. GYÁNI Gábor: Hétköznapi Budapest: nagyvárosi élet a századfordulón. Bp., Városháza, 1995. 104, [3] p. ill. (A város arcai)
185. GYÁNI Gábor: A kávéházba járó polgár. = *Bp. negyed* 4. 1996. 2/3. 57–68.
186. HALÁSZ Zoltán: Herzl. Bp., M. Világ, 1995. 244 p. ill.
187. HALMINÉ BARTÓ Anna: Millenniumi krónika, anno 1896. = *Honismeret* 23. 1995. 6. 17–21.
188. HANÁK Péter: Why fin siècle? = *CEU Hist. Dep. yearb.* 1994–1995. 93–113.
189. HARMAT Pál: Freud Bécsbe, Ferenczy Budapestje. = *Eur. szle* 6. 1995. 2. 115–122.
190. HEIDRICH, Charlotte: Budapest um die Jahrhundertwende. In: Die Wiener Jahrhundertwende : Einflüsse, Umwelt und Wirkungen. Wien, Graz, Köln, Böhlau, 1996. p. 843–855. (Studien zur Politik und Verwaltung; 46.)
191. HEIDRICH, Charlotte: Budapest um die Jahrhundertwende. In: POTOTSCHNIG, Christine-DUKÁNE KÁRPÁTI Zsófia-KERPICS Klára, Hrsg.: Der Garten und die Werkstatt: zur Aktualität der Jahrhundertwende. Bp., ELTE Germanisztikai Int., 1995. p. 23–30. (Landeskundehefte der ELTE; 3/4.)
192. HEISZLER Vilmos: Birodalmi és nemzeti szimbólumok Bécsben és Budapesten /1867–1918/. = *Bp. negyed* 3. 1995. 3. 173–192.
193. HORNIG, Dieter-KISS, Endre, (dir. par.): Vienne – Budapest 1867–1918 : deux âges d'or, deux visions, un empire. Paris, Ed. Autrement, 1996. 261 p. ill. (Collection mémoires; 45.) Uo: KARÁDY, Viktor: Les communautés juives: les profils contrastés. p. 59–86.; KOVÁCSHÁZY, Dorothée: Budapest la métamorphose de la

- langue. p. 87–107.; HEISZLER, Vilmos: Des symboles dans la ville. p. 108–131. KISS, Endre: Dans le tourbillon des esprits. 134–145.; DESPOIX, Philippe–MÜLLER, Lothar: Le périple intellectuel européen de Leo Popper. p. 146–159. HARMAT, Pál: Le berceau de la psychoanalyse. p. 186–198.
194. KARÁDY, Viktor: Social mobility, reproduction and qualitative schooling differentials in ancien régime Hungary. = *CEU Hist. Dep. yearb.* 1994–1995. 133–156.
195. KOZÁRI Mónika: Budapest a békeidőkben : fővárosi ügyek az 1880-as évek második felében. = *Bp. negyed.* 3. 1995. 3. 153–172.
196. LIPP Tamás: Millenniumi alakok : az utolsó parancsnok. = *Liget* 9. 1996. 12. 41–47. Krúdy Gyula és Podmaniczky Frigyes.
197. LUKÁCS Lajos: Pest-Buda az 1867-es kiegyezés idején. Bp., Akad. K., 1996. 190 p. ill.
198. MATLEKOVITS Sándor: Magyarország közgazdasága és közművelődési állapota. = *Bp. negyed.* 3. 1995. 4. 5–30. Részletek az 1898-ban megjelent könyvből.
199. MAZSU János, L.: A szellemi foglalkozásúak jövedelmi viszonyainak alakulása a dualizmus időszakában. In: KÖVÉR György, szerk.: Magyarország társadalomtörténete : szöveggyűjtemény : 1/1–2. köt. A reformkortól az első világháborúig. Bp., Nemz. Tankvk., 1995. p. 36–49.
200. MELINZ, Gerhard–ZIMMERMANN, Susan, Hrsg.: Wien – Prag – Budapest. Blütezeit der Habsburgermetropolen : Urbanisierung, Kommunalpolitik, gesellschaftliche Konflikte (1867–1918). Wien, Promedia, 1996. 319 p. 16 t. ill. Uo. M., G.–Z., S: Großstadtgeschichte und Modernisierung in der Habsburgermonarchie. p. 15–23.
201. MIKES Tamás: Millennium, millennium : avagy séta egy nosztalgia körül. = *Ezredvég* 6. 1996. 5. 83–87.
202. OROSZI Antal: A hadsereg és az 1896. évi millennium. = *Új homvéds. szle* 50. 1996. 4. 19–30.
203. RÉDEY Pál: Budapest 1896-ban : gondolatok az Angyalföldi Művelődési Központ kiállítása láttán. = *Ezredvég* 6. 1996. 9. 63–65.
204. SÁRMÁNY-PARSONS, Ilona: Villa colonies in Vienna and Budapest: 1870–1914. In: ZIMMERMANN, Susan, ed.: Urban space and identity in the European City 1890–1930-s. Bp., CEU, 1995. p. 36–37. (Working paper series/CEU History department; 3.)
205. SOMOGYI Éva: Császári és királyi "udvartartás". = *História* 18. 1996. 5/6. 6–9.
206. SZABADFALVI József: Herman Ottó a parlamenti képviselő 1879–1897. Miskolc, Herman Ottó Múz., 1996. 437 p.
207. SZABÓ Dániel: In hoc signo vinces! Egy nem versengő választás történetéhez. In: VARGA László, Á.: Vera (nemcsak) a városban : tanulmányok a 65 éves Bácskai Vera tiszteletére. Debrecen, Csokonai, 1995. p. 391–407. 1906-ban.
208. SZARKA László: Ezredéves ünnepek : kiállítások, szobrok, emlékoszlopok. = *História* 18. 1996. 5/6. 12–14.
209. SZARKA László: Történelmi lecke – trónörökösöknek: az utolsó magyar királykoronázás előkészületei. = *Eur. utas* 25. 1996. 4. 10–13.
210. SZVOBODA DOMÁNSZKY Gabriella: Budapest 1896: ein Millennium k. u. k. Rahmen: Bécs, Rathaus – Volkshalle 1996. szeptember. = *M. iparműv.* 1996. 4. 16–20.
211. TOMSICS Emöke: Víg élet a Duna jegén. = *História* 17. 1995. 1. 30–31.
212. TÓTH, Zoltán: „Arme” reiche Frauen in Pest. Großbürgerliche Existenzen gegen Ende des 19. Jahrhunderts. Drei Fallstudien. In: MARGRET, Friedrich–URBANITS, Peter, Hrsg.: Von Bürgern und ihren Frauen. Wien, Köln, Weimar, Böhlau, 1996. p. 209–222. (Bürgertum in der Habsburgermonarchie; 5.)

213. TÓTH Zoltán: Szegény gazdag nők Pesten : három nagypolgári asszony sorsa a századfordulón. In: VARGA László, Á.: Vera (nemcsak) a városban : tanulmányok a 65 éves Bácskai Vera tiszteletére. Debrecen, Csokonai, 1995. p. 341–350.
214. TŰZES Károly: A budapesti brit főkonzulátus megalapítása : (1867–1872). = *Világtörténet* 1996. (tavasz–nyár). 36–44.
215. VÖRÖS Károly: A koronázási domb szimbolikája, 1867: tiszta föld Ferenc József koronázására. = *História* 18. 1996. 8. 6–8.
216. VÖRÖS Károly: Wahrmann Mór: egy zsidó politikus a dualizmus korában. = *Bp. negyed* 3. 1995. 2. 22–30.
217. WEISZ Dániel: A prostitúció kérdése Budapesten : 1878. = *Replika* 1996. 21/22. 49–62.
218. ZIMMERMANN, Susan: Hogyan lettek feministák: Gárdos Mariska és Schwimmer Rózsika a századforduló Magyarországon. = *Eszmélet* 32. 1996. 57–92.
- Budapest története 1919–1945 között**
219. Letters and dispatches 1924–1944 : Raoul Wallenberg = levelek és táviratok Raoul Wallenberg. New York, Arcade Publ., Holocaust Memorial Mus., 1995. 286 p.
220. ABLONCZY Balázs–BERTÉNYI Iván: "Alkalmatlan. Nem ajánlom" : az Eötvös József Collégiumba fel nem vettek földrajzi és társadalmi származása a két világháború között. = *Valóság* 38. 1995. 9. 63–75.
221. BARTHA Tibor: Szia Madár: a Műegyetem építész mérnök hallgatóinak ödijszéája: 1944–1945. = *Hadtört. közlem.* 108. 1995. 3. 160–211.
222. BOGNÁR Zsolt: Budapest polgári lakosságának tömeges elhurcolása szovjet hadifogságba: 1945. január – március. = *Hadtört. közlem.* 108. 1995. 1. 109–113.
223. BONDOR Vilmos: A Mikó-rejtély : Mikó Zoltán és Raoul Wallenberg kapcsolata a magyar ellenállásban, 1944–1945. Bp., Püski, 1995. 192 p., 39 t.
224. BORSÁNYI György: Budapesti munkások választási magatartása (1922–1945); Ezernyelcszáz kartoték a budapesti baloldaltól. In: GYÁNI Gábor, szerk.: Magyarország társadalomtörténete: szöveggyűjtemény II. köt. 1920–1944. Bp., Tankvk. 1995. p. 509–524, 525–535. Másodközlés.
225. ECSÉRI Lilla: Napló 1944 : egy tizenhat éves kislány naplójának eredeti szövege. Bp., T-Twist K., 1995. 81 p.
226. EMBER Mária: Wallenberg elrablása. = *Bp. negyed* 3. 1995. 2. 181–208.
227. FENYVESI Károly–POPE, Victoria: Raoul Wallenberg: mentőangyal és kém? = *Valóság* 39. 1996. 7. 115–122.
228. GANN, Christoph: Lichter in der Finsternis: Raoul Wallenberg und die Rettung der Budapester Juden 1944/45. 2. überarb. Ausg. Koblenz, C. Gann 1996. 51 p. ill.
229. GAZSI József: Akit Mózesként tiszteltek : feltevések egy politikai krimi háttéréhez avagy töprengés Raoul Wallenberg balsorsáról. Bp., Raoul Wallenberg Alapítvány, 1995. 44 p. (Wallenberg füzetek; 2.)
230. GOSZTONYI, Péter: Die Belagerung von Budapest 1944/45. = *Militär-geschichte* 1996. 1. 9–15.
231. GYÁNI Gábor, szerk.: Magyarország társadalomtörténete : szöveggyűjtemény II. köt. 1920–1944. Bp., Tankvk. 1995. 539 p. Uo. GYÁNI Gábor: A polgári középosztály lakásviszonyai Budapesten a két háború között. Másodközlés (1992.); LACKÓ Miklós: Tisztviselők, értelmiség p. 239–244. (1980.); LENGYEL György: A két világháború közötti magyar gazdasági elit összetételének egyes kérdéseiről. p. 265–272.; LACKÓ Miklós: A magyar munkásosztály fejlődésének fő vonásai a tőkés korszakban. p. 143–156. (1968); GYÁNI Gábor: Migráció és mobilitás : a városi munkásság szerkezete a két világháború között. p. 157–165. Másodközlések.
232. HAJDÚ, Tibor: Budapest 1919. Fortsetzung oder Verrat an der Revolution von 1918 in Ungarn. In: MACK,

- Karlheinz, Hrsg.: Revolutionen in Ostmitteleuropa 1789–1989. Schwerpunkt Ungarn. Wien, München, Verl. der Geschichte und Politik, Oldenbourg, 1995. p. 98–106. (Schriftenreihe des Österreichischen Ost- und Südosteuropa Instituts; 23.)
233. HAMARD, Bruno: Budapest pendant l'entre-deux-guerres : histoire de la reconstruction de la ville-capitale d'un état successeur sur les ruines de l'Autriche Hongrie. Paris, Vencu Contemporaié, 1995. 67, [4] p. ill.
234. HOLLAI Béla: A halál hat hónapja: a nyilasuralom történetéből. = *Ezredvég* 6. 1996. 7. 49–55.
235. HORVÁTH Béla: Emlékezés Budavár II. világháborús ostromának hősi halottaira. = *Honismeret* 23. 1995. 6. 93–94.
236. HORVÁTH László: A római katolikus püspöki kar és a zsidómentés 1944-ben. = *Havi m. fórum* 4. 1996. 6. 12–15.
237. KARSAI, László: Letters and dispatches 1924–1944 : Raoul Wallenberg... hogy a budapesti kiállítás emléke fennmaradjon. = *Századok* 129. 1995. 3. 750–755. Recenzió.
238. KEMENCZEI Ágota: ... megmentettem a Nemzeti Múzeumot...: egy amerikai tábornok 1919-ben a Magyar Nemzeti Múzeumért. = *M. múz.* 2. 1996. 3. 21–24. Bandholtz, Harry Hill.
239. KIS Aladár: Másként is lehetett... : emlékek és gondolatok Budapest. 1942. szeptember 4-i és 9-i szovjet bombázásáról. In: IZSÁK Lajos, szerk.: Vissza a történelemhez : emlékkönyv Balogh Sándor 70. születésnapjára. Bp., Napvilág, 1996. p. 197–205.
240. KÓKAY György: A II. világháború légmentésének iratanyaga a Polgári Védelmi Archívumban. Bp., BM PVOP, 1996. 318 p. ill. (BM Polgári Védelmi Archívum; 1.)
241. KOVÁCS M. Mária: A numerus clausus és az orvosi antiszemitizmus a húszas években. = *Bp. negyed.* 3. 1995. 2. 137–158.
242. KOVÁCS Tímea–SZABÓ-PÁL Tibor: Az Eötvös József Collégiumba felvett hallgatók vallási, földrajzi és társadalmi hovatartozása a két világháború között. = *Valóság* 38. 1995. 9. 52–61.
243. KOVALOVSKY Miklós: Lidércnyomás : napló 1944. október 8 –1945. január 8. Bp., Argumentum, 1995. 329 p.
244. KRAUS, Alex–MAYER Mária: Svájci könyv egy rendhagyó életpályáról : Carl Lutz und die Juden von Budapest. = *Múlt jövő* 6. 1995. 4. 112–114. Theo Tschuy művéről.
245. LENGYEL György: A gazdasági elit szegregációja és lakásviszonyai /1920–1940/. = *Bp. negyed.* 3. 1995. 2. 127–136.
246. MURÁNYI, Gábor: Wallenberg: more twists to the tale, Mária Ember: Ránk akarták kenni = They wanted to blame us. Budapest, Héttorony, 1992. 128 p. = *Hung. q.* 18. 1996. 20. 129–131. Recenzió.
247. NAGY DOMONKOS Imre: Bondor Vilmos: A Mikó-rejtély : Mikó Zoltán és Raoul Wallenberg kapcsolata a magyar ellenállásban, 1944–1945. = *Hadtört. közlem.* 109. 1996. 3. 186–188. Recenzió.
248. PATAI, Raphael: The Jews of Hungary : history, culture, psychology. Detroit, Wayne State Univ. Press, 1996. 730 p.
249. RAVASZ István: Budapest ostromának sajátosságai. = *Új honvéds. szle* 49. 1995. 3. 24–29.
250. SÁRI Katalin: Mikó Zoltán emlékezete (1910–1945) A nemzeti ellenállás mártírja. Bp., Püski, 1996. 179 p. ill.
251. SCHKOLNYK, Claude: André Tinayre positiviste et vice consul de France á Budapest. = *Eszterházy Károly Tanárképző Főisk. tud. közlem. Tanulm. francia nyelv, irod. kult. köréből* 1995. 22. 75–90.
252. SCHLÄGER, Ulrike: Unn wann wir? die Vernichtung der ungarischen Juden und der Budapester Judenrat 1944. Köln, PapyRossa, 1996. 160 p. (PapyRossa Hochschulschriften ; 10.)
253. STEINERT Gyula: Budapest ostroma egy orvos szemével. = *Vigilia* 60. 1995. 5. 377–388.
254. SZABÓ Miklós: A Magyar Királyi Honvéd Légierő rövid története (1938–

- 1945). = *Új honvéds. szle* 53. 1996. 6. 87–94.
255. SZAKÁLY Sándor: A magyar királyi Honvéd Hadiakadémia parancsnokai 1919–1944. In: A magyar katonai vezető- és tisztképzés története: a millicentennárium alkalmából rendezett tudományos konferencia anyaga: 1996. október 8–9. Bp., HM, 1996. 135–144. Megjelent még: *Új honvéds. szle* 50. 1996. 9. 1–18.
256. SZEKERES József: Schiller, Bernt : Raoul Wallenberg: Das Ende einer Legende ...Verl. Neues Leben Berlin, 1993. 207 p. = *Századok* 129. 1995. 6. 1466–1471. Recenzió.
257. SZITA, Szabolcs: Der Todesmarsch der Budapester Juden im November 1944 nach Hegyeshalom-Nickelsdorf. = *Zeitgeschichte* 22. 1995. 3/4. 124–137.
258. SZITA Szabolcs: A pesti gettó küzdelme a túlélésért. = *Valóság* 38. 1995. 3. 68–79.
259. TILKOVSZKY, Loránt: Die Außenpolitik in den 20-er Jahren im Spiegel der Berichterstattung der österreichischen Gesandtschaft in Budapest. In: PLASCHKA, Richard, Hrsg.: Mitteleuropa Konzeption in der ersten Hälfte des 20. Jahrhunderts. Wien, Verl. der Österr. Akad. der Wissenschaften, 1995. p. 199–208.
260. TOMBOR András: Az 1932-es kommunista szervezkedés az Eötvös Collégiumban. = *Valóság* 38. 1995. 9. 74–82.
261. TSCHUY, Theo: Carl Lutz und die Juden von Budapest. Zürich, Verl. Neuer Züricher Zeitung, 1995. 446 p., 16 t. ill.
262. UNGVÁRY Krisztián: Az ostrom vége 1–4. r. 1. A kitörés első órái. 2. A hegyeken át nyugat felé. 3. Az Ördögárok csatornájában. 4. Akik visszamaradtak. = *Beszélő* 6. 1995. 9, 10, 12, 13. 26–29, 25–28, 29–32, 29–32.
263. UNGVÁRY Krisztián: A budapesti csata utolsó felvonása: a német-magyar védősereg kitörési kísérlete. = *Századok* 129. 1995. 6. 1275–1304.
264. UNGVÁRY, Krisztián: The „second Stalingrad”: the destruction of axis forces at Budapest/ February 1945/. = *Hung. studies review* 1995. 1/2. 13–30.
265. VINCELLÉR Béla: Szálasi hat hónapja: 1944. október – 1945. május. Bp., Volos, 1996. 264 p.

Budapest története 1945–1990 között

266. Az 1956-os forradalom lengyel dokumentumai. Bp., 1956-os Int., Windsor K., 1996. 248 p.
267. Varga László: Az elhagyott tömeg (1950–56). Bp., Cserépfalvi K., BFL, 1994. 226 o. = *Évkv./1956-os M. Forrad. Tört. Dok. Kut. Int.* 4. 1995. p. 339–346. Recenzió.
268. ACZÉL Endre, közrem.: Volt egyszer egy taxisbloká : riportok, visszaemlékezések. Bp., Fuvárosok Orsz. Szövets., 1995. 272 p.
269. ADRIÁNYI, Gábor: Warum und wie verließ Kardinalprimas József Mindszenty 1971 die amerikanische Botschaft zu Budapest? = *Fol. theol.* 6. 1995. 73–91.
270. BÉKÉS Csaba: Az 1956-os magyar forradalom a világpolitikában : tanulmányok és válogatott dokumentumok. Bp., 1956-os Int., 1996. 183 p.
271. BODNÁR Judit: A szakadozó városzövet. = *Bp. negyed.* 4. 1996. 4. 167–180.
272. BOÓR János: Tanúság 1956-os tapasztalataimról. = *Vigilia* 61. 1996. 12. 916–919.
273. BOTOS János: A Belügyminisztérium története a második világháborút követő években : 1945–1950. Bp., BM K., 1996. 52 p.
274. BOURGIN, Simon: The well of discontent: a senior American correspondent's briefings on Budapest [1956]. 1–2. = *Hung. q.* 142, 143. 1996. 3–23., 3–15.
275. BOZÓKY Éva: Zord idők nyomában. Bp., Pro Pannonia, 1996. 384 p. Donáth Ferencről.
276. CSETE Örs: 1956, Budapest : arcok és sorsok = faces and stories. Bp., M. Napló, 1994. 205 p. ill.
277. CSETE Örs: 1956: halálraitéltek voltak. = *Demokrata* 43. 1996. 3. I–XII.
278. CSIZMADIA Ervin: A magyar demokratikus ellenzék 1968–1988. Bp., T Twins, 1995. 550, 380, 511 p.

- 279.DÉNES Béla: Ávós világ Magyarországon : egy cionista orvos emlékiratai. SCHMIDT Mária, szerk. Bp., Kossuth, 1995. 203, [2] p.
- 280.DUBECZ Sándor: Sebészeti klinika a tűzvonalban, 1956. Bp., [Szabadságharcosokért Alapítvány], 1996. 282, [4] p. SOTE 2. sz. Sebészeti Klinika.
- 281.EÖRSI László, közli.: Angyal István sajtátkezü vallomásai : 1956. december. = *Múltunk* 40. 1995. 4. 137–142.
- 282.EÖRSI László: A pesti srácok : fegyveres felkelők a forradalom katonái. = *Rubicon* 7. 1996. 8/9. 8–11.
- 283.FARKAS, E. János–VAJDA, Ágnes–VITA, László: Research into the housing market in Budapest. = *Acta oeconom.* 47. 1995. 1/2. 171–202.
- 284.FEJTŐ Ferenc: Budapest, 1956: chronique d'une libération annoncée = *L'histoire* 1996. 203. 86–93.
- 285.FEJTŐ Ferenc: Budapest, 1956: egy szabadságharc krónikája. GÖRÖG Livia [ford.] = *CET* 1996. 5/6. 8–15.
- 286.GECSÉNYI Lajos–VIDA István: A budapesti osztrák követség titkárának beszélgetése Tildy Zoltánnal 1956. november 13–14. = *Tört. szle* 37. 1995. 1. 117–121.
- 287.GOSZTONYI Péter: Az ÁVH és a budapesti népfelkelés 1956-ban. = *Palócföld* 30. 1996. 2. 133–145.
- 288.GYÖRKEI Jenő–HORVÁTH Miklós, szerk.: A szovjet katonai intervenció. Bp., Argumentum, 1996. 314 p. 21 t. ill.
- 289.HEGEDÜS B. András: 1956 kézikönyve 1. Kronológia 2. Bibliográfia 3. Megtorlás és emlékezés. Bp., 1956-os Int., 1996. 433; 309; 389 p.
- 290.HEGEDÜS B. András–BALÓ Péter, szerk. sajtó alá rend.: 1956-ról a rendszerváltás küszöbén. Bp., BKTE, 1996. 168 p. (Széchenyi füzetek)
- 291.HEGEDÜS, József–TOSICS, Iván: Privatisation and rehabilitation in Budapest inner districts. = *Housing studies* 9. 1994. 1. 39–54.
- 292.HORVÁTH Lajos: A Honvédelmi Minisztérium előtti sortűzek 1–5. r. = *Havi m. fórum* 4. 1996. 1, 2, 3, 4. 65–70, 57–62, 67–70, 69–72.
- 293.HORVÁTH Miklós: Fehér foltok a forradalom és szabadságharc katonai térképén: szovjet csapatok Magyarországon – 1956. = *Múltunk* 41. 1996. 3. 101–122.
- 294.HORVÁTH Miklós: A Magyar Néphadsereg és az 1956-os forradalom: részletek az 1956-os forradalom katonai történetéből. = *Hadtört. közlem.* 109. 1996. 3. 3–28.
- 295.HORVÁTH Miklós: Maléter Pál. Bp., Századvég, Osiris, 1995. 399 p. ill.
- 296.HUSZÁR Tibor: A hatalom rejtett dimenziói. Magyar Tudományos Társaság, 1948–1949. Bp., Akad. K. 1995. 379 p.
- 297.IZSÁK Éva: Társadalmi folyamatok Budapest közigazgatási határának két oldalán. = *Tér társad.* 10. 1996. 2/3. 19–30.
- 298.JOBBÁGYI Gábor: „Kegyelmet nem kérek”: Szirmai Ottó, Angyal István és társaik pere. = *Valóság* 39. 1996. 12. 75–98.
- 299.JOBBÁGYI Gábor: A „pesti srácok” pere: Mansfeld Péter és társai elítéltetése. = *Valóság* 39. 1996. 10. 33–35.
- 300.KAJÁRI Erzsébet, összeáll.: Rendőrségi napi jelentések 1. 1956. október 23 – december 12. 2. r. 1956. december 13 – december 31. Bp., BM, 1996–1997. 571 ; 476 p.
- 301.KENEDI János: Ezek csak pofáznak a gyülekezési szabadságról: március 15-ei spontán tüntetések az állampárt idején : dokumentumok 1970–1974. = *Kritika* 1995. 4. mell. 1–24.
- 302.KENEDI János, összeáll. bev. : A fogoly Bibó István vallomásai az 1956-os forradalomról. Bp., 1956-os Int., 1996. 216 p.
- 303.KIROV, Alexander–ZSELICZKY Béla: A szovjet hadsereg 1956-os magyarországi beavatkozása hadtörténeti, harcászati és hadműveleti szempontból. = *Hadtört. közlem.* 109. 1996. 3. 29–66.
- 304.KIS András: A Magyar Honvédség újjászervezése: 1945. Bp., Zrínyi, 1995. 225 p.

- 305.KORKIN, V. F., red. cost. 1956 : osen' v Budapeste. Moskva, Izd.-vo Mart., 1996. 254, [2] p.
- 306.KÓSA Csaba: „Alhattál-e kisfiam?”. Bp., Kósa Bt., 1996. 123 p. ill. Mansfeld Péter.
- 307.KOZÁRI József: A 6. gépesített ezred története 1956. október 23. és október 30. között. = *Eszterházy Károly Tanárképző Főisk. tud. közlem.* 1995. 22. 83–95.
- 308.LAURENSZKY Ernő: A forradalom fegyverei 1956. Bp., M. Honv. Okt. és Kult. Közp., 1995. 131 p. 12 t.
- 309.LITVÁN György, ed.: The Hungarian Revolution of 1956: reform, revolt and repression 1953–1963. BAK János, M.; LEGTERS, Lyman H. ed., transl., London, New York, Longman, 1996. XV, 221 p. ill.
- 310.MAKRA Zsigmond: Tizenkét benzines-palack és két géppisztoly : emlékek a Ráday utcából 1956. október 23-ról és az azt követő időből. = *Havi m. fórum* 4. 1996. 6. 54–59.
- 311.MOLNÁR, Miklós: Victoire d'une défaite Budapest 1956. Lausanne: L' Ade d' Homme, 1996. XXV, 363 p. (Le monde sans frontieres)
- 312.MUNKÁCSI Krisztina: Berend Béla főrabbi népbírósági pere. = *Századok* 130. 1996. 6. 1525–1552.
- 313.MURÁNYI, Gábor: The plotter's field: the discreet burial of Mátyás Rákosi. = *Hung. q.* 1996. 141. 100–103.
- 314.NAGY Balázs: A Nagybudapesti Központi Munkástanács megalakulása 1956-ban. = *Múltunk* 41. 1996. 3. 3–50.
- 315.ORBÁN Éva: Üzenet a barikádokról. 1–2. köt. Bp., Kráter, 1996. 454 ; 370 p.
- 316.PÉHL Gabriella: A kitelepítés: dokumentumkötet = Die Vertreibung: Dokumentarband. Bp., Városvédő Egyes. Soroksári Grassalkovich Köre, 1996. 116 p. ill. (Soroksári füzetek; 1.)
- 317.PETŐ, Andrea: As the storm approached : the last years of the Hungarian women's societies before the Stalinist takeover. = *CEU Hist. Dep. yearb.* 1994–1995. 181–206.
- 318.POGÁNY Mária, szerk. bev.: Amiről kevés szó esett...: adalékok a Budapesti Műszaki Egyetem 1956 októberi eseményeihez. 3–4. [köt.] Bp., „Műegyetem 1956” Alapítvány, LSI OMAK, 1995. 54 ; 104 p.
- 319.PÓTÓ János, közli, jegyz. ell.: Lehetőleg ne publikáljanak: tudomány, éberség, cenzúra 1949-ben. = *História* 18. 1996. 8. 32–33.
- 320.PÖCZ Erzsébet: Kronológiai előtanulmány a Budapesti Műszaki Egyetem 1956-os történetének feldolgozásához. Bp., Műegyetem 1956-ért Alapítvány, 1996. 96 p.
- 321.PÜNKÖSTI Árpád: Rákosi a csúcson 1948–1953. Bp., Európa, 1996. 568 p.
- 322.RAINER, M. János: The road to Budapest, 1956: new documentation on the Kremlin's decision to intervene. 1–2. = *Hung. q.* 1996. 142, 143. 24–41, 16–31.
- 323.RAKÓCZY Rozália: 1956-os dokumentumok a Hadtörténeti Múzeum-ban. = *Hadtört. közlem.* 109. 1996. 3. 79–113.
- 324.SANTAMARIA, Aldo: Budapest 1956 : l' eroisme e l' infamia fatti e personaggi senza memoria: Imre Nagy il cardinale Mindszenty e i giorni della rivolta ungherese. Roma, Settimo sigillo, 1996. 189 p. (Biblioteca popular de cultura Columbia)
- 325.SCHMIDT Mária: Ez a per lesz a legék lege : adalékok a torzóban maradt 1952–53-as budapesti zsidóellenes tisztogatásokhoz. = *Szombat* 7. 1995. 4. 30–33.
- 326.SIMONCSICS Zsuzsa: Töredékek a történelemből : beszélgetések 1956-ról. Bp., Proventus, 1996. 149 p.
- 327.SIPOS Levente, közread. bev. jegyz. ell. Az MSZMP megyei és budapesti kerületi elnökeinek első értekezlete. = *Múltunk* 41. 1996. 3. 165–211. 1956-os dokumentumok.
- 328.SIPOS Levente: A magyar nőmozgalom történetéből (1944–1956) In: IZSÁK Lajos–STEMLER Gyula, szerk.: Vissza a történelemhez : emlékkönyv Balogh Sándor 70. születésnapjára. Bp., Napvilág, 1996. p. 321–330.
- 329.SURAZSKA, Wilsa: Transition to democracy and the fragmentation of a city : four cases of central European cities. = *Political geography* 1996. 15. 365–381.

- 330.SVÉD László: Megforgatott világ-megváltók: a magyar népi kollégiumi mozgalom ismeretlen dokumentumai. Bp., Politikatórt. Alapítvány, 1994. 609 p.
- 331.SZABÓ A. Ferenc: 40 év könyvei egy háborúról : az 1956-os fegyveres harcok irodalma. = *Új honvéds. szle* 50. 1996. 12. 145–151.
- 332.TAMÁSKA Péter: A Kohó- és Gépipari Minisztérium átszervezése 1950–1954 között. = *Lvt. szle* 46. 1996. 3. 18–21.
- 333.TOGNOLI, Carlo–VIOLA, Arturo–GUCCI, Marco: 1956: comincio a Budapest. Roma, Societa aperta, 1996. 169 p. (La cornice; 2.)
- 334.TÖKÉS, Rudolf, L.: Hungary's negotiated revolution: economic reform, social change and political succession, 1957–1990. Cambridge, Univ. Press, 1996. XXIII, 544 p.
- 335.TÓTH Benedek: A Sztálin-szobor ledöntése. = *Mozgó világ* 21. 1995. 2. 84–98.
- 336.TURBET-DELOF, Guy: Egy francia diplomata a forradalomban : Guy Turbet-Delof 1956-os naplója. LITVÁN György, szerk., előszó. Bp., Francia Int., 1996. 178 p. ill.
- 337.VARGA Lajos, Sz.: Szakszervezetek a diktatúrában : a Magyar Dolgozók Pártja és a szakszervezetek, 1948–1953. Pécs, Baranya M. Kvt., 1995. 217 p. (Pannónia könyvek)
- 338.VONECHE, Cardia Isabelle: L' octobre hongrois : entre croix rouge et drapeau rouge : l'action du Comité International de la Croix Rouge en 1956. Bruxelles, Bruylant, 1996. XVI, 183 p. ill.
- Parkok, utcák, városrészek**
- 339.Óbuda – Altófen, Békásmegyér – Krottendorf. Budapest III. kerület történeti kronológiája. Bp., Óbudai Múz., 1996. 74 p. (Óbudai helytörténeti füzetek; 1996/1)
- 340.BAJZÁTH Judit: Budapest, Orczy-kert. Bp., TKM Egyes., 1996. 16 p. ill. (Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára; 534.)
- 341.BENKES Mihály, szerk.: Egyleti élet Pesterzsébeten. Dévaványa, Szalay Kft., 1996. 263 p. ill.
- 342.BOGDÁNY Miklósné, szerk.: Hatvan éves a XIV. kerületi előljáróság: Zugló városrészeinek történelmi kalauza. Zugló, Herminamező Polgári Köre, 1995. 151 p. ill.
- 343.BUZA Péter: Fuit : egy sír regénye. Bp., Herminamező Polgári Köre, 1996. 29 p. ill. (Zuglói füzetek) Horváth Jakab.
- 344.BUZA Péter: Palotai tegnapok: tallózás egy várossá lett palóc falu múltjában. Bp., Rákospalotai Múz., 1995. 222 p. ill.
- 345.DÉRY Attila: Budapest, Ferenciek tere. Bp., TKM Egyes., 1996. 16 p. (Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára; 544.)
- 346.ELMER István: Gyökeret vertek a svábok: emlékező képeskönyv = Die Schwaben fassten Fuss: Bilderbuch zum Gedenken. Bp., XII. ker. Német Kisebbségi Önkormányzat, 1996. 179 p., 8 t, ill.
- 347.FARKAS Zsolt–NAGY Endre: Moszkva tér: helytörténeti kiadvány. Bp., ÖKH, 1996. 43 p. ill. (Eklektika 1996. évi különszáma.) ill.
- 348.GARBÓCI László: Budafok, látnivalók. Bp., TKM Egyes., 1995. 16 p. ill. (Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára; 508.)
- 349.HAJÓS György: A budapesti Hősök tere –Schickedanz Albert. = *M. épip.* 46. 1996. 5/6. 156–161.
- 350.HAJÓS György: A Clark Ádám tér és környezete. = *M. épip.* 46. 1996. 1. 25–29.
- 351.HALÁSZ Zoltán: Budapest, Fővárosi-Állat és Növénykert = Budapest, Zoo and Botanical Gardens = Budapest, Zoologischer und Botanischer Garten. Bp., TKM Egyes., 1996. 32; 28; 28 p. (Tájak, korok múzeumok kiskönyvtára; 535/A, 535/B)
- 352.HALÁSZ Zoltán: „Ujjé a ligetben...” : városligeti kalauz = Außergewöhnlicher Führer durch das Stadtwäldchen und Budapest = An uncommon guide to the Republic of City Park and Budapest. Borbíró László, ill. Bp., Helikon; 1996. 180; 180; 180 p. ill.

353. HOLLÓ Szilvia Andrea: Hősök és mondák az utcanévadásban. In: HOFER Tamás, szerk. Magyarok Kelet és Nyugat közt : a nemzettudat változó jelképei. Bp., Balassi, Népr. Múz., 1996. p. 221–256.
354. IVÁN Géza: Erzsébetváros története. Bp., Megaceros, 1995. 52 p. ill.
355. JESZENSZKYNÉ BUCSI Éva: Szemelvények a budai királyi kertek történetéből. = *Tanulm. Bp. múltjából* 25. 1996. 325–335.
356. KÉZDI NAGY Géza, szerk.: Évszázadok a Rákosmentén : tanulmánykötet a millicentenárium alkalmából. Bp., XVII. Ker. Önkormányzat, 1996. 173 p., 16 t. ill.
357. KISS Csongor–MOCSY Ferenc, szerk.: Óbuda évszázadai. Bp., Kortárs K., 1995. 592 p. ill. Uo. LÉTAY Miklós: A szabadságharc bukásától 1950-ig. p. 235–254. NAGY Margit: A népvándorlás kora. p. 117–138.
358. MIKLÓSSY Endre: A Hungária körút átalakulása. = *Bp. negyed* 3. 1995. 3. 209–220.
359. REXA Dezső–SUNKÓ Attila (bev. közread.): A Vár: Rexa Dezső utcanévtörténeti kézirata. = *Fons* 3. 1996. 2. 111–180.
360. SCHÄFFER, Michael–WEIDINGER, Michael: Soroksár : egy Budapest környéki német nagyközség honntörténeti könyve = *Das Heimatbuch einer deutschen Gemeinde in der Umgebung von Budapest*. Gerlingen, SCHÄFFER Maria, 1995. 318 p.
361. SISA József: A Városliget átalakulása az ezredéves kiállítás idején. = *Ars Hung.* 24. 1996. 1. 76–78.
362. SZÁNTHÓ Géza: Rákoscsaba község leírása – régi és újkori ismertetése. 2. kiad. Bp., XVIII. Ker. Önkormányzat, 1996. 298 p. ill.
363. TARJÁNYI Ferenc: Budapest, Gellért-hegy. Bp., TKM Egyes., 1996. 16 p. ill. (Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára; 541.)
364. TARJÁNYI Ferenc: Budapest, Népliget. Bp., TKM Egyes.; 1996. 16 p. ill. (Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára; 533.)
365. TÉGLÁS Tivadar: Pestszentlőrinc krónikája: múltunkról a manak. GRÜNVALD Mária, et al., szerzők. Bp., Pestszentlőrinc-Pestszentimre Önkormányzata, 1996. 463 p. ill.
366. TOPERCZER Oszkár: Pesthidegkút: helytörténeti barangolások a kezdetektől 1945-ig. [Bp.]: Petőfi Művel. Közp., 1996. 152 p., 2 t. ill.

Építészet

367. Az „antik műegytemi terület”. = *Technika* 39. 1995. 3. 28–29.
368. Az egykori budai Országház: ismertető a Magyar Tudományos Akadémia díszterméről, Budapest, Országház u. 28. = *The former houses of Parliament in Buda = Das einstige Parlamentgebäude in Buda : Informationen über den Festsaal des Ungarischen Wissenschaftlichen Akademie*. Bp., MTA, 1995. 14 p. ill.
369. Dréher-villa [Városligeti fasor 45.]. = *Atrium* 1995. 1. 55–57.
370. Épületek a reprezentációnak. = *Bp. negyed* 3. 1995. 4. 35–64.
371. Tizenkét budapesti lakóterületi létesítmény a 20. századból. = *M. épműv.* 86. 1995. 3. 22–33.
372. Tizenkét jellegzetes budapesti épület a 20. századból. = *M. épműv.* 86. 1995. 3. 42–53.
373. ÁCS Piroska: „Keletre magyar”: az Iparművészeti Múzeum palotájának építéstörténete a kordokumentumok tükrében. Bp., Iparműv. Múz., 1996. 72 p. ill.
374. ANDORKA Tibor–MENTESNÉ ZÖLDI Sarolta: A régi budapesti lakóépületek tartószerkezetei. 2. Az első világháború utáni időszak 3. A Monarchia-kori tartószerkezetek. = *M. épip.* 46. 1996. 7/8, 10. 252–257, 319–324.
375. BAKOS Mária, N.: A budapesti Múcsarnok rekonstrukciója: Budapest XIV., Hősök tere. = *Műsz. terv.* 36. 1995. 3. 12–20.
376. BALIGA Kornél: Pusztulásra ítélve? [Rumbach Sebestyén utcai zsinagóga]. = *M. iparműv.* 4. 1996. 1. 15–20.

377. BARDOLY István–HARIS Andrea, szerk. A magyar műemlékvédelem korszakai: tanulmányok. Bp., OMvH, 1996. 276 p. (Művészettörténet – műemlékvédelem; 9.) Uo. FÜLÖP Csilla: Átmenet és újrakezdés (1945–1949). p. 191–201.; GRANASZTÓINÉ GYÖRFFY Katalin, összeáll. A Magyarországi Műemlékek Ideiglenes Bizottsága és a Műemlékek Országos Bizottsága tisztségviselői és tagjai (1872–1949). p. 267–276.; HORLER Miklós: Az intézményes műemlékvédelem kezdetei Magyarországon (1872–1922) p. 79–144.; KAISER Anna: A közjó szolgálatában : a Műemlékek Országos Tanácsa és a főváros. p. 203–225.
378. BARDOLY István, összeáll.: A magyar műemlékvédelem bibliográfiája 1976–1990. = Magyar műemlékvédelem: Az Országos Műemlékvédelmi Hivatal évkönyve 1980–1990. 10. 1996. 407–608.
379. BENKES Réka–BOJÁR Iván András–GERŐ András, et al.: A Fővárosi Közmunkák Tanácsa és Budapest, a nemzeti és regionális főváros. = *Bp. negyed*. 4. 1996. 4. 7–38.
380. BIRAGI, Marco: Guida all' architettura Budapesta. Milano, Electa, 1994. 467 p. ill.
381. BONTA János: Ötven éve halt meg Molnár Farkas. = *M. épít. műv.* 86. 1995. 5. 58–59.
382. BOR Ferenc: Budapest, Halászbástya. Bp., TKM Egyes., 1996. 16 p. ill. (Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára; 543.)
383. BRENNER János: Budapest és a városfejlesztés. = *Ép.- épít. tud.* 26. 1996. 1/2. 175–192.
384. CZÉTÉNYI Piroska, A.: Az utolsó száz év műemlékeinek védelme a fővárosban. = *Műemlékvédelem* 40. 1996. 1. 53–57. Másodközlés. (1986)
385. CZÉTÉNYI Piroska, A.: A Budapesti Műemléki Felügyelőség tevékenysége 1980–1990 között. = Magyar műemlékvédelem : Az Országos Műemlékvédelmi Hivatal évkönyve 1980–1990. 10. 1996. 203–215.
386. CSÁSZÁR László, szerk.: Épülettípusok a kiegyezés utáni Magyarországon. Bp., ÉTK, 1995. 216 p. ill. Uo. DÉRY Attila: Bérházak. p. 9–22. ; Pénzintézetek. p. 159–164.
387. CSÁSZÁR László: Új szerkezeti törekvések a millennium idején. = *Műemlékvédelem* 40. 1996. 2. 119–122.
388. DÉRY Attila: A Fővárosi Közmunkák Tanácsa (1870–1948): egy független városrendező hatóság. = *Bp. negyed*. 3. 1995. 3. 77–96.
389. DÉRY Attila: Naissance d'une capitale moderne : Budapest fin de siècle. = *Monuments historiques* 1996. 201. (Mars. Avril) 64–69.
390. DÉRY Attila: Nemzeti kísérletek építészetünk történetében. Budakeszi, Plinthosz Bt, 1995. 254 p., 49 t. ill.
391. DROSTE, Wilhelm: A tanácstalanság metamorfózisai : észrevételek Budapest aktuális formai válságáról. = *Bp. negyed*. 4. 1996. 4. 39–48.
392. FÁBIÁN János: Mátyás-templom, Budapest = Matthiaskirche, Budapest = La Chiesa di Mattia, Budapest = Eglise Mathias, Budapest = Iglesia de Matias, Budapest = Machasko kyokai, Budapest = Matthias Church, Budapest. Bp., Simon és Kun; 1995. 24; 24; 24; 24; 24; 24; 24 p. ill.
393. FERKAI András: Buda építésze a két világháború között : művészeti emlékek. Bp., MTA Múvtört. Kut. Int., 1995. 287 p. ill.
394. FROJIMOVICS Kinga–TORONYI Zsuzsanna: „És készítsenek számomra szentélyt, hogy közöttük lakjam”: Ludwig Förster műve a Dohány utcai templom. = *Szombat* 8. 1996. 7. 26–29.
395. GAÁL Péter: A Magyar Nemzeti Múzeum épületének rekonstrukciója. = *M. múz.* 2. 1996. 3. 6–10.
396. GÁBOR Eszter: Schickedanz Albert építőművész. Építészeti alkotások és tervek. In: G. E., szerk.: Schickedanz Albert, 1846–1915: ezredévi emlékművek múltnak és jövőnek = millennial monuments for the past and future. Bp., Szépműv. Múz., 1996. p. 13–64, 65–231.

397. GALL, Antony, szerk., tanulm. írta. Az Állatkertről: kivonat a Magyar Építőművészet 1912. évi 11–12-es számából = On the Budapest Municipal Zoo: an extract from the 1912 issue of the Hungarian architecture magazine. Bp., Föv. Állat- és Növénykert, 1996. XV, 44 p. ill.
398. GELLÉR Katalin: Pesterzsébet, Magyarok Nagyasszonya templom. Bp., TKM Egyes., 1996. 16 p. (Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára; 539.)
399. GERLE János, szerk.: Makovecz Imre műhelye: tervek, épületek, írások, interjúk. Bp., Mundus, 1996. 408 p. ill. (Magyar építőművészet; 1.)
400. GERŐ László: A XIX. század végi későeklektikus építészet jelentősége Budapesten. = *Műemlékvédelem* 40. 1996. 1. 22–24. (Megjelent Uo. 1960. 3.sz.)
401. HADIK András, et al., katal. szerk.: Rimanóczy Gyula 1903–1958. Bp., OMvH, 1994. 261 p. Uo: CSÁSZÁR László: Rimanóczy új Műegyete. p. 6–8.
402. HADIK András, et al., katal. szerk.: Weichinger Károly 1893–1982. Bp., OMvH, 1994. 131 p. ill. Uo: PRAKFA LVI Endre: Vázlat a Budapesti Központi Városháza kibővítésének történetéhez. p. 13–34.
403. HÉGRÁTH László: A budai Halászbástya és építményei. = *Honismeret* 23. 1995. 5. 49–52.
404. HEROLD Ágnes: Százados házak. = *Ezredvég* 5. 1995. 6. 54–57.
405. HORVÁTH J. András: Az egyesített főváros építésrendészeti tevékenysége és ügyiratai az 1870-es években. = *Lvt. szle* 46. 1996. 2. 3–23.
406. KAISER Anna: A műemlékek és városkép védelme a fővárosi építési szabályzatokban. In: Magyar műemlékvédelem: Az Országos Műemlékvédelmi Hivatal évkönyve 1980–1990. 10. 1996. 33–38.
407. KAISER Anna: Óbuda múltjának építészeti emlékei. In: KISS Csongor–MOCSY Ferenc, szerk.: Óbuda évszázadai. Bp., Kortárs K., 1995. p. 321–348.
408. KEMÉNY Mária, et al.: A Magyar Tudományos Akadémia palotájának pályázati tervei, 1861: katalógus és források = *Bewebungspläne für den Palast der Ungarischen Akademie der Wissenschaften: Katalog und Schriftquellen*. Bp., MTA Múvtört. Kut. Int., 1996. 152 p. ill.
409. KEMÉNY Mária, közread. bev.: Ybl Miklós levele: a Bazilika továbbépítése érdekében. = *Bp. negyed* 3. 1995. 3. 3–10.
410. KERESZTESSY Csaba: A Magyarországi Szimbolikus Nagypáholy páholyházának építéstörténete. Budapest, VI., Podmaniczky u. 45. = *Műemlékvéd. szle* 5. 1995. 1/2. 5–52.
411. KOMÁRIK Dénes: A Dohány utcai zsinagóga építése. = *Bp. negyed* 3. 1995. 3. 31–40.
412. KOMÁRIK Dénes: Feszl Frigyes és megbízói. = *Bp. negyed* 3. 1995. 9. 11–30.
413. KOMÁRIK Dénes: A kőbányai Szent László templom első terve : Feszl Frigyes és Kőbánya. = *Ars Hung.* 23. 1995. 2. 281–292.
414. KOÓS Judith: Református templomok Budapesten : két évszázad kultúrtörténete és művészete, 1785–1995. Bp., Bíró, 1996. 116 p., ill.
415. KOPPÁNY Tibor: Várak és kastélyok Magyarországon a 11–19. században : az Országos Műemlékvédelmi Múzeum kiállítása. Bp., OMvH, 1995. 64 p. ill.
416. LICHTENBERGER, Elisabeth–CSÉFALVAY Zoltán–PAAL, Michaela: Várospusztulás és felújítás Budapesten. Bp., M. Trendkut. Közp., 1995. 216 p. 8 t. ill. (Az átmenet trendjei; 2.)
417. MAKHULT Mihály: A Középületépítő Rt. 45. éve. = *M. épip.* 45. 1995. 4. 101–107.
418. MATTYASOVSKY Zsolnay Tamás: Lechner Ödön és a Zsolnay épületkerámia. = *M. épip.* 45. 1995. 9. 280–283.
419. MORAVÁNSZKY, Ákos: Budapest: le folklore d'abord. In: HORNIG, Dieter–KISS, Endre, (dir par.): Vienne – Budapest 1867–1918 : deux ages d'or, deux visions, un empire. Paris, Autrement, 1996. p. 173–183.

420. MORAVÁNSZKY Ákos: Material-wahrheit und Bekleidungsästhetik : Aladár Árkays reformierte Kirche in Budapest (1911 bis 1911). In: NAUTZ, Jürgen, VAHRENKAMP, Richard: Die Wiener Jahrhundertwende. Einflüsse – Umwelt – Wirkungen. 2. Aufl. Wien, Böhlau, 1996. p. 588–604.
421. NAGY Gergely: A budapesti központi vásárcsarnok korszerűsítése és műemléki helyreállítása. In: ROMÁN András, szerk.: Hitelesség, módszer, kivitel a magyarországi gyakorlatban. Bp., OMvH, 1996. 109–127. (Mű, emlék, műemlék; 2.)
422. NAGY Gergely: Kós Károly és a Wekerle-telep : a Fő tér kialakulása. = *Pavilon* 1994. 9. 47–59.
423. NÉMETH Mária–FARKAS László: Az Országos Széchényi Könyvtár épülete a Budavári Palotában. Bp., OSZK, 1996. 112 p. ill. (Az Országos Széchényi Könyvtár füzetei; 9.)
424. PETRAVICH András, rend. katal. szerk.: Mendele Ferenc, 1934–1994, Ybl-díjas építész életműve: az Országos Műemlékvédelmi Hivatal Magyar Építészeti Múzeumának kiállítása, Budapest 1995. július 21–október 20. Bp., OMvH, 1996. 64 p. ill.
425. PINTÉR, Tamás: World heritage sides in Budapest: challenges and threats. In: Restoration of buildings and architectural heritage. 2nd International Congress of Restoration of Buildings and Architectural Heritage, Granada, Spain, 1996. [S. I.]: [S. n.]; 1996. p. 111–113.
426. PLANK Ibolya, Cs.–CSENGEL Péter: Mai Manó fényképészeti műterem- és bérházának építéstörténete. Budapest, VI., Nagymező utca 20. = *Műemlékvéd. szle* 5. 1995. 1/2. 53–88.
427. PRAKFALVI Endre: Az 1953-as városépítészeti vita. = *Bp. negyed.* 3. 1995. 3. 193–204.
428. PRAKFALVI Endre, közread: Dokumentum: jelentés a budapesti városrendezési tervekről tartott építőművészeti ankétról, a Magyar Dolgozók Pártja Politikai Bizottságának. = *Bp. negyed.* 3. 1995. 3. 205–208.
429. PRAKFALVI Endre–HAJDÚ Virág, a katal. szerk.: Építészet és tervezés Magyarországon, 1945–1959 = Architecture and planning in Hungary. 2. átdolg. kiad. Bp., OMvH, M. Épít. Múz., 1996. 258 p. ill. Uo. CSÁSZÁR László: A szocreál egyetemista szemmel. p. 40–43.; KAISER Anna: A műemlékvédelem helyzete Budapesten 1945–1956 között. p. 54–55.; PETRAVICH András: Az ötvenes évek magyar épületei = Ungarische Bauten der fünfziger Jahre. p. 66–71, 104–109.; PRAKFALVI Endre: Elmélet és gyakorlat építészetünkben 1945–1956/59 = Hungarian architecture 1945–1956/59. p. 9–40, 78–95.
430. REGÖCZI István: Kútvoölgyi engesztelő Mária kápolna. Bp., Krisztus és Mária Műve Alapítvány, 1995. 15 p. ill.
431. RÉV Ilona–PAZÁR Béla: Budai villák két nézetből [Ferkai András: Buda építésze a két világháború között: művészeti emlékek]. = *BUKSZ* 8. 1996. 2. 160–166.
432. RITOÓK Pál: Bevezetés Hauszmann Alajos önéletrajzához. In: HAJDÚ Virág–PRAKFALVI Endre, szerk. Lapis Angularis : források a Magyar Építészeti Múzeum gyűjteményéből. Bp., OMvH, M. Épít. Múz., 1995. p. 1–11.
433. RITOÓK Pál: A historizmus bérházai Budapesten. In: Műemlék lakóházak : az Egri Nyári Egyetem előadásai 1994. június 21–28. Bp., OMvH, 1995. p. 90–94.
434. RÓKA Enikő: Petz Samu Szilágyi Dezső téri református temploma és a protestáns centralizáció templomépítészeti hagyománya. = *Ars Hung.* 24. 1996. 2. 117–175.
435. SCHÉRY Gábor, főszerk.: Évek, művek, alkotók : Ybl Miklós díjasok és műveik, 1953–1994. Bp., ÉTK, 1995. 476 p. 3 t. ill.
436. SEDLMAYR László: Gerő László munkássága. = *Műemlékvéd. szle* 6. 1996. 1. 171–184.
437. SIKLÓS Mária: A Vígyszínház rekonstrukciója. = *M. épip.* 45. 1995. 2/3. 58–61.
438. SZALAI András: Rimanóczy Gyula és Weichinger Károly emlékkiállítás. = *Műemlékvéd. szle* 1995. 1/2. 281–288.

- 439.SZEGŐ György: Kivonulás : építészeti szimbólumok a századfordulós Budapestben. = *Ökotáj* 1996. 12/13. 98–104.
- 440.SZEGŐ György: Teremtés és átváltozás: Budapest szecessziós építészete a századfordulón = Schaffung und Methamorphose: Architektur des Jugendstils in Budapest um die Jahrhundertwende = Creation and methamorphose : the art nouveau architecture in Budapest at the turn of the century. Bp., HG, 1996. 142 p. ill.
- 441.SZEGŐ György: A zsidó kultúra új bécsi és pesti templomai. = *Múlt jövő* 6. 1995. 1/2. 205–211.
- 442.SZEGŐ Iván Miklós: A megújult Dohány utcai zsinagóga. = *Eur. utas* 6. 1996. 3. 40–45.
- 443.SZENTPÉTERY Tibor: A XVIII–XIX. században kihelyezett budapesti határkövek albuma. Bp., Városvédő Egyes., Keraban, 1995. 133 p.
- 444.SZÜCS Ilona, M.: Palotanegyed a Józsefvárosban. Bp., Józsefvárosi Önkormányzat, 1996. 71 p. ill.
- 445.TÓTH Tamás: A budapesti Szent Ferenc sebei templom belső helyreállítása. In: ROMÁN András, szerk.: Hitelesség, módszer, kivétel a magyarországi gyakorlatban. Bp., OMvH, 1996. (Mű, emlék, műemlék; 2.) p. 147–160.
- 446.VADAS Ferenc: Belsőépítészet és térhasználat a "New-York"-ban. = *Bp. negyed*. 4. 1996. 2/3. 199–214.
- 447.VÍZY László: A Fővárosi Bíróság épülete és a Feszty-képek. In: Historizmus és szecesszió : az épített környezet védelme : konferencia a kiegyezés utáni magyar építészeletről (1867–1914). Bp., Építéstud. Egyes., 1995. p. 60–63.
- 448.WELLMANN Nóra: Budapest, das Opernhaus = Budapest, the Opera. Bp., TKM Egyes., 1996. 20; 20 p. ill. (Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára; 545/B, 545/A)
- 449.ZÁDOR Anna: Budapest, a Magyar Nemzeti Múzeum épülete = Budapest, Hungarian National Museum, the building = Budapest, Ungarisches Nationalmuseum, das Gebäude. 2. átd. jav. kiad. Bp., TKM Egyes., 1996. 16; 16 p. (Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára; 55, 55/A, 55/B.)

Népesség, statisztika

- 450.Budapest városrészei. JÓZSA Zsuzsanna, összeáll. Bp., KSH, 1996. 174 p.
- 451.BALOGH Károly: A fővárosi népesség számának, területi eloszlásának és korösszetételének alakulása az 1960–1993. években. Bp., KSH Bp. és P. M. Igazg., 1995. 33 p. ill. Részlete megjelent: *Falu, város, régió* 2. 1995. 4/5. 58–60.
- 452.BÓDY Andrea: Az anyakönyvi igazgatás története. = *M. közig.* 45. 1995. 5. 292–300.
- 453.BOTOS János: 100 éves az állami anyakönyvezés, 1895–1995. Bp., BM, 1995. 15 p.
- 454.BRENNER János: Budapest fejlődésének területi tendenciái a népesség elhelyezkedése alapján. = *Ép.- építstud.* 25. 1995. 1/2. 83–105.
- 455.CHOLNOKY Jenő: Etnikumok Budapesten [Demeter Zayzon Mária: A budapesti népesség nemzetiségi, etnikai arculata. Bp. 1994. c. műről]. = *Kisebbségkutatás* 4. 1995. 1. 15–17.
- 456.CSABÁNÉ VÁRADI Julianna–FÓRIKÁNÉ MOLNÁR Anikó: Népesedési folyamatok a kelet-közép-európai fővárosokban. Bp., KSH Bp. és Pest M. Igazg., 1996. 117 p. (Nemzetközi összehasonlítások; 7.)
- 457.CSAHÓK István, szerk.: Válogatott bibliográfia Magyarország népessége vallási és kisebbségi/etnikai megoszlásának tanulmányozásához = Selected bibliography to the study of the regional and minority/ethnic distribution of Hungary's population. Bp., KSH Kvt. és Dok. Szolg., 1995. 105 p.
- 458.FARAGÓ Tamás: Buda város népessége és társadalma a XVIII–XIX. század fordulóján (Források és módszerek). In: FAZEKAS Csaba, szerk. Társadalomtörténeti tanulmányok. Miskolc, Bíbor K., 1996. p. 169–197. (Studia Miskolcinsensia; 2.)

- 459.FARAGÓ Tamás: Budapest népesség-fejlődésének vázlata 1840–1941. = *Stat. szle* 73. 1995. 4/5. 375–391.
- 460.FARAGÓ, Tamás: Die Budapester Bevölkerungsentwicklung und die Zuwanderung 1840 bis 1941. In: MELINZ, Gerhard–ZIMMERMANN, Susan, Hrsg. Wien – Prag – Budapest : Blütezeit der Habsburgermetropolen... (1867–1918). Wien, Promedia, 1996. p. 58–72.
- 461.FARAGÓ Tamás: Házasságkötés és társadalom – Buda város a 18–19. század fordulóján. (Esettanulmány). = *Herman Ottó Múz. évkv.* 33–34. 1996. 245–270.
- 462.FAZEKAS Csaba: A XVIII. század végi Pest a halotti anyakönyvek tükrében. In: F. Cs., szerk.: Társadalomtörténeti tanulmányok. Miskolc, Bíbor K., 1996. p. 198–245. (*Studia Miskolcinsula*; 2.)
- 463.FIAR Sándor–IZSÁK Éva: A természeti és társadalmi környezet változása Budapest négy mintaterületén a XVIII. századtól napjainkig. = *Földr. közlem.* 120. 1996. 2/3. 151–166.
- 464.KAPITÁNY Gabriella–LAKATOS Miklós: A naponta ingázó aktív keresők helyzete az 1990-es évtized első felében. = *Gazd. stat.* 8. 1996. 2. 5–21.
- 465.KISS Judit, et al., összeáll.: Statisztikai adatforrások : bibliográfia 1990–1994. Bp., KSH Kvt. és Dok. Szolg., 1995. 174 p.
- 466.LÉTAY Miklós: Óbuda összlakossága. In: KISS Csongor–MOCSY Ferenc, szerk.: Óbuda évszázadai. Bp., Kortárs K., 1995. p. 529–530.
- 467.NOVOTNYNÉ PLETSCHER Hedvig: A főváros 120 éve 1873–1993. Bp., KSH Bp. és Pest M. Igazg, 1995. 160 p. ill.
- 468.POLYÁK Andrea: A szakképzetlen munkaerő bevándorlása Pestre a XIX. század második felében. = *Fons* 3. 1996. 3. 359–375.
- 469.SAÁD József: Körösy József : pályakép : egy klasszikus sikertörténet. = *M. szle* 4. 1995. 3. 287–303.
- 470.SZAKÁLY Ferenc, közread.: Pest-Pilis-Solt megye XVI–XVII. századi dica- és dézsmajegyzékei. Bp., Pest M. Monográfia Alapítvány, 1995. 227 p. (Előmunkálatok Pest megye monográfiájához; 1.)
- 471.SZARKA László: A budapesti szlovákság asszimilációja. In: DEMETER ZAYZON Mária, szerk.: Máság – azonosság: kisebbségismereti előadások Kőbányán. Bp., Bp. Kőbányai Önkormányzat Emberjogi, Kisebbségi Bizottsága, 1994. p. 124–129.
- 472.TÓTH Zoltán: Mit olvaszt az olvasztótégely? = *Regio* 6. 1995. 1/2. 78–100.
- 473.TÓTH, Zoltán: Was wird im Schmelztigel geschmolzen? Assimilationsweisen in Pest in der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts. In: MELINZ, Gerhard–ZIMMERMANN, Susan, Hrsg.: Wien – Prag – Budapest : Blütezeit der Habsburgermetropolen... (1867–1918). Wien, Promedia, 1996. p. 210–218.
- 474.TÓTH, Zoltán–GLETTLER, Monika: Ethnizität als gesellschaftliches Konfliktfeld in Preßburg und Budapest. In: MELINZ, Gerhard–ZIMMERMANN, Susan, Hrsg.: Wien – Prag – Budapest : Blütezeit der Habsburger-metropolen... (1867–1918). Wien, Promedia, 1996. p. 219–229, 281–283.

Közigazgatás

- 475.BARABÁS Zoltán–TIBA Zsolt: A fővárosi közigazgatás továbbfejlesztése. = *M. közig.* 45. 1995. 4. 193–202.
- 476.BOROSY András: Pest-Pilis-Solt megye közgyűlési jegyzőkönyveinek regesztái : 1712–1740. KISFALUDY Katalin, szerk. Bp., Pest M. Lvt., 1996. 333 p. (Pest megyei levéltári füzetek; 26.)
- 477.BREINICH Gábor: A magyar városok szövetkezése a dualizmus időszakában. = *Tanulm. Bp. múltjából* 25. 1996. 85–113.
- 478.CZAGA Viktória–HORVÁTH J. András–JANCSÓ Éva: A fővárosi rendőrség története. I. köt (1914-ig). KOLLÁR Nóra, szerk. [Bp.], [BRFK], 1995. 578 p. ill.
- 479.ERDEI Árpád: Az 1896. évi Bp. bizonyítási rendszerének néhány sajátossága. = *M. jog* 43. 1996. 11. 655–658.
- 480.ERDEI Gyöngyi: A mintaadó polgármester : Bárczy István beruházási prog-

- ramja (1906–1914). = *Bp. negyed.* 3. 1995. 3. 97–116.
- 481.HORVÁTH J. András: Diszpolgárok Pest-Budán és Budapesten /1819–1947/. = *Tanulm. Bp. múltjából* 25. 1996. 115–153.
- 482.KÁLLAY István: Városi bíráskodás Magyarországon 1686–1848. Bp., Osiris, 1996. 637 p. (Jogtörténet)
- 483.KERESZTÉLY Krisztina: A várospolitika változása és az elővárosok helyzete Párizsban és Budapesten /1850–1949/. = *Tér társad.* 9. 1995. 1/2. 83–104.
- 484.MELINZ, Gerhard–ZIMMERMANN, Susan: Die aktive Stadt : Kommunale Politik zur Gestaltung städtischer Lebensbedingungen in Budapest, Prag und Wien 1867–1914. In: M., G. –Z., S., Hrsg.: Wien – Prag – Budapest : Blütezeit der Habsburgermetropolen... (1867–1918). Wien, Promedia, 1996. p. 140–176.
- 485.PARÁDI József, főszerk.: A magyar rendvédelem története. [Bp.]: Szemere Bertalan M. Rendvédtört. Tud. Társ., Rendőrtisztviselői Főisk. 1996. 367 p.
- 486.SIPOS András: A „büszke” főváros: várospolitika a millennium idején. = *História* 18. 1996. 5/6. 41–43.
- 487.SIPOS, András: Stammeshauptlinge und Reformer. Kräfteverhältnisse und Strukturen in der Budapester Kommunalpolitik 1837 bis 1914. In: MELINZ, Gerhard–ZIMMERMANN, Susan, Hrsg.: Wien – Prag – Budapest. Blütezeit der Habsburgermetropolen... (1867–1918) Wien, Promedia, 1996. p. 108–122, 258–259.
- 488.SIPOS András: Városgazdálkodás és községesítési politika Budapesten 1890–1914. = *Tört. szle* 38. 1996. 2/3. 229–275.
- 489.SIPOS András: Vázsonyi Vilmos és a budapesti várospolitika 1894–1906. = *Tanulm. Bp. múltjából* 25. 1996. 219–247.
- 490.SIPOS András: Vázsonyi a századforduló várospolitikájában. In: KÖSZEG Ferenc, szerk.: Vázsonyi Vilmos emlékezete: konferencia V. V. életművéről... Bp., AB–Beszélő, 1995. p. 47–54.
- 491.SZEKERES József: Nagy-Budapest kialakulásának előzményei. = *Tanulm. Bp. múltjából* 25. 1996. 269–314.
- 492.SZIVÓS Erika: Városvezető elit Pesten a XVIII–XIX. század fordulóján. = *Tanulm. Bp. múltjából* 25. 1996. 9–25.
- 493.TÓTH Árpád: Hivatali szakszerűsödés és a rendi minták követése : Pest város tisztviselői a reformkorban. = *Tanulm. Bp. múltjából* 25. 1996. 27–60.
- 494.WIENER György: Pártharcok a fővárosi hatalomért : az önkormányzati választások tapasztalatai Budapesten. Az 1994. évi választások Budapesten. In: W. Gy.: Társadalom, történelem, politika : tanulmányok, interjúk. Bp., Lukács György Alapítvány, 1996. p. 170–189.; 190–237.
- 495.WIENER György: Polgári koalíció, szociálliberális győzelem: önkormányzati választások Budapesten. In: BŐHM Antal–SZOBOSZLAI György, szerk.: Önkormányzati választások, 1994: politikai szociológiai körkép. Bp., MTA Polititud. Int., 1996. p. 67–101.

Közművek

- 496.140 éves a budapesti gázszolgáltatás, 1856–1996. = 140 Jahre Budapester Gasversorgung, 1856–1996. = The gas supply of Budapest celebrates its 140th anniversary 1856–1996. Bp., Főv. Gázművek Rt., 1996. 24; 24; 24 p. ill.
- 497.KUTAS István: Egy évszázad erőfeszítései fővárosunk köztisztaságáért, 1895–1995. Bp., FKFV, 1995. 99 p. ill.
- 498.LUSPAY Ödön: Elektromos Művek : szakmai bibliográfia. Bp., Elektromos Művek Rt., 1995. 60 p.
- 499.SZEGEDI Péter–SZÓKE József, szerk.: 100 éves a szervezett köztisztaság Budapesten 1895–1995 : nemzetközi szakmai konferencia előadásai. [Bp.]: FKFV, 1996. 114 p. ill.

Közlekedéstörténet

- 500.A BKV Óbudai Autóbusz Üzemegység 25 éve 1970–1995. Bp., BKV, 1995. 3 p. ill.
- 501.Földalatti vasút Déli pályaudvari állomása (1953–1955). Földalatti vasút építése (1950–1951). In: PRAKFAI Endre–HAJDÚ Virág (katal. szerk.): Építészet és tervezés Magyarországon, 1945–1959 =

- Architecture and planning in Hungary. 2. átdolg. kiad. Bp., OMvH, M. Épít. Múz., 1996. p. 134–136., 147–148.
502. A kontinens első földalattija, a villamosvasút és az új hid. = *Bp. negyed.* 3. 1995. 10. 93–104.
503. Metró bibliográfia 1968–1994. = *Vár. közlek.* 35. 1995. 2. 137.
504. BATA István: A vasút építése (1894–96). = *Vár. közlek.* 36. 1996. 2. 62–64.
505. BÉKÁSSY Csaba: Tömegközlekedésünk története. Bp., Herminamező Polgári Köre, 1995. 38 p. ill. (Zuglói füzetek)
506. BERCEZIK András: A közlekedés történetének rövid áttekintése. In: KISS Csongor–MOCSY Ferenc, szerk.: Óbuda évszázadai. Bp., Kortárs K., 1995. p. 299–321.
507. BIRÓ József: A dunai magyar hajózás tizenegy évszázada. = *Közlektud. szle* 46. 1996. 12. 461–474.
508. BODNÁR Árpád–GYULAI Géza: A megnyitáskori technikai berendezések, forgalmi viszonyok. [millenniumi földalatti] = *Vár. közlek.* 36. 1996. 2. 65–66.
509. FEKETE György: A magyar belvizi hajózás a két világháború között. = *Közlektud. szle* 46. 1996. 4. 139–142.
510. FRISNYÁK Zsuzsa: Jubileumi kiállítások a Közlekedési Múzeumban. = *Technika* 40. 1996. 6. 33–34.
511. FRISNYÁK Zsuzsa: Megy a gőzös.: vasút a századfordulón. = *História* 18. 1996. 5/6. 47–52.
512. GÁLL Imre: Műemkek a turulmadarak alatt : 100 éves a vámházi átkelő. [Szabadság híd] = *Technika* 39. 1996. 9/10. 39–42.
513. HERCZEG Miklós–MALATINSZKY Sándor: Az Úttörővasúttól a gyermekvasútig. Bp., 1996. 104 p. (Vasúthistória könyvek)
514. JUHÁSZ Erzsébet, K.: A budapesti közforgalmú közlekedés újjászervezése 1946-ban. = *Vár. közlek.* 36. 1996. 3. 173–177.
515. JUHÁSZ Erzsébet, K.: A Cséry-féle szemétszállító iparvasútról. = *Vár. közlek.* 35. 1995. 4. 248–253.
516. JUHÁSZ Erzsébet, K.: A kőbányai gőzmozdonyú vontató iparvasútról 1888–1947. = *Vár. közlek.* 35. 1995. 6. 374–380.
517. JUHÁSZ Erzsébet, K.: A MÁV BEV-ről /1952–1958/. = *Vasúthist. évkv* 1995. 355–385.
518. KARÁCSONY György: A vonal felújítása és meghosszabítása 1973-ban [millenniumi földalatti]. = *Vár. közlek.* 36. 1996. 2. 72–73.
519. KIBÉDI Tamás: 125 éves a Budavári Sikló. [Bp., S. n.], 1995. 12 p. ill.
520. KOVÁCS László, főszerk.: Magyar vasúttörténet. 1. köt. A kezdettől 1875-ig. 2. köt. 1876-tól a századfordulói: politikai, társadalomgazdasági és vasútépítési tanulmányok. BARKÓCZI Jolán, et al., a kötet szerzői. Bp., Közdok, 1995. 415; 327 p. ill.
521. KOVÁCSYNÉ MEDVECZKY Ágnes, összeáll.: 25 éves a Budapesti Metró : kiállítás a Közlekedési Múzeumban. Bp., BKV Metró és HÉV Igazg., 1995. 23 p. ill.
522. KOVÁCSYNÉ MEDVECZKY Ágnes: A BSZK Rt. tarifapolitikája és a gazdasági világválság. = *Közlektud. szle* 46. 1996. 4. 150–156.
523. KOVÁCSYNÉ MEDVECZKY Ágnes: Megemlékezés a közlekedés millenniumi kiállításáról. = *Közlek. Múz. évkv.* 1996. 10. 259–273.
524. KOVÁCSYNÉ MEDVECZKY Ágnes: A millenniumi földalatti vasút története : 1896–1973. = *Vár. közlek.* 36. 1996. 2. 67–71.
525. KUBINSZKY Mihály: A magyar vasutak 150 évesek. = *M. épip.* 46. 1996. 11/12. 343–348.
526. LOVAS Gyula, összeállította és kieg.: Magyar vasutak a II. világháború éveiben : a visszaemlékezések alapján... Bp., MÁV Rt., 1996. 632 p.
527. MÁRK Árpádné: A budapesti millenniumi földalatti állomásainak felújítása. = *M. épip.* 46. 1996. 5/6. 152–156.
528. MÁRTON Gyula: A Budapesti Nemzeti és Szabadkikötő. HARMATH István, fényképeket vál. Bp., Műsz. Kvk., 1995. 191 p. ill.

529. MEZEI István, szerk.: 150 éves a magyar vasút 1846–1996. Bp., MÁV Rt., 1996. 479 p. ill.
530. MEZEI István–SOMODY Árpád, szerk.: Fejezetek a 150 éves magyar vasút történetéből. Bp., MÁV Vezérig., 1996. 590 p. ill.
531. MÓDOS Péter: 100 év múlt [millenniumi földalatti]. = *Eur. utas* 6. 1995. 2. 49–53.
532. MURÁNYI Sándor: A metró városrendezési és építészeti összefüggései. = *Vár. közlek.* 35. 1995. 2. 70–73.
533. NAGY Vince–DANKA Miklós: Az 1973. évi rekonstrukció csuklós járművei. = *Vár. közlek.* 36. 1996. 2. 74–81.
534. PINTÉR László: A budapesti metróhálózat kialakulása és értékelése. = *Vár. közlek.* 35. 1995. 2. 63–66.
535. PINTÉR László: Gondolatok a MÁV-vonalak fővároson belüli hasznosításának reális lehetőségeiről. = *Vár. közlek.* 35. 1995. 5. 275–282.
536. PRAKFULVI, Endre: The plans and construction of the underground railway in Budapest 1949–1956. = *Acta hist. Acad. Sci. Hung.* 37. 1994. 1/4. 295–322.
537. PRAKFULVI, Endre: The plans and construction of the underground railway in Budapest 1949–1956. In: FRIEDLER, Florian, et al., red.: Stalinistische Architektur und Denkmalschutz? Eine Tagung des Deutschen Nationalkomitees von ICOMOS und der Senatsverwaltung für Stadtentwicklung und Umweltschutz in der Architektenkammer Berlin 6–9. IX. 1995. München, 1996. p. 100–107.
538. SZELVÉNYI Imre: A Csepeli Nemzeti- és Szabadkikötő tevékenysége és fejlődésének irányai. = *Közlektud. szle* 45. 1995. 8. 296–297.
539. UNYI Béla: 25 éves a budapesti metró Deák tér és Örs vezér tér közötti szakasza. = *Közlektud. szle* 45. 1995. 3. 98–108.
540. UNYI Béla: Az első gőzüzemű vasútvonalak : a pest-váci vonal megvalósulásának előzményei. = *Közlektud. szle* 45. 1995. 6. 209–213.
541. UNYI Béla: Miként látta a pesti korabeli sajtó az első gőzüzemű vasútunk megindulását? = *Közlektud. szle* 46. 1996. 9. 339–345.
542. VARGA Károly: 150 éves a magyar vasút járműjavító műhelyeinek, főműhelyeinek története. = *Közlektud. szle* 46. 1996. 9. 346–353.
543. VILLÁNYI György: A városi és városközeli Ganz villamosok 100 éve : 1895–1995. = *Vasúthist. évkv.* 1996. 135–164.

Posta, távközlés

544. MÁRFAI Árpád–SZÉP Endre: Magyarország postahivatalainak és postaügynökségeinek keletbélyegzései (1871–1920) = Die Abstemplungen der Ortspostämter und der Postagenturen von Ungarn 1871–1920 = The postmarks of the Hungarian Post offices and postal agencies 1871–1920. Bp., Turcsányi Imre, 1995. 449 p.
545. MOLNÁR László: A régi Pest postahelyei. = *Filat. szle* 48. 1995. 6. 14–15.
546. SURÁNYI László: Orbán Ferenc: A XX. század elején Budapesten működő postai gyűjtőhelyek története. = *Filat. szle* 48. 1995. 7/8. 22. Recenzió.

Gazdaságtörténet

547. ANTALÓCZY Katalin: Nagyvállalatok a gyógyszeriparban : a Chinoin és az Egis átalakulása és privatizációja. = *Társad. szle* 51. 1996. 7. 3–21.
548. BALOGH Károly: A külföldi működő tőke beáramlása a fővárosba. = *Stat. szle* 73. 1995. 8/9. 746–749.
549. BORBÍRÓ Zsóka, et al., összeáll.: Zwack így tovább! : egy család, egy gyár, egy ital legendáriuma. Bp., Ab Ovo cop., 1995. 126 p. ill.
550. BOROSS Marietta: A pesti német kertészscéh. = *Barátság* 2. 1995. 3. 738–741.
551. BORSÓDY Mihály: Az édességkészítés története. Bp., M. Élelmészisip. Tud. Egyes., 1995. 246 p., XLVIII p. ill.
552. CSATÓ Tamás: A belkereskedelem Magyarországon a 19–20. században. Bp., Aula, 1995. 248 p. ill.
553. CSONKA János, ifj.–CSONKA Béla: A Csonka Gépgyár önéletrajza. Bp., SZIE,

1996. 110 p. (A Szentimreváros története; 3.)
- 554.DICZHÁZI Bertalan: Külföldi beruházások Magyarországon 1995 végéig. = *Valóság* 39. 1996. 10. 86–96.
- 555.DOMANOVSKY Sándor: A Ganz- Híd, Daru- és Acélszerkezet-gyártó Rt. története. Bp., Ganz- Híd, Daru- és Acélszerkezet-gyártó Rt., 1995. 92 p.
- 556.DÖVÉNYI Zoltán-IVÁN László: Budapest foglalkoztatási helyzete és annak változása. = *Földr. ért.* 44. 1995. 1/2. 325–350.
- 557.DRASKÓCZI István [et al] szerzők: Magyarország gazdaságtörténete a honfoglalástól a 20. század közepéig. Bp., Aula K., 1996. 578 p.
- 558.EICHLEITER, Anton-TERPLÁN Zénó: Eichleiter Anton önéletrajza : ki vezette a gyárat Ganz Ábrahám /1814–1867/ halála után. = *Techntört. szle* 1994. 21. 133–159.
- 559.ENDREI Walter: Fejezetek Óbuda iparának történetéből. In: KISS Csongor-MOCSY Ferenc, szerk.: Óbuda évszázadai. Bp., Kortárs K., 1995. p. 265–298.
- 560.ENDREI Walter: Goldberger Leó /Budapest 1878. máj. 2. Mauthausen 1945. máj./ = *Évf. műsz. termtud.* 1995. 119–120.
- 561.ENDREI Walter: Műszaki innovációk sorsa Magyarországon : malomipar, vas-kohászat, textilipar. Bp., Akad. K., 1995. 269 p. ill.
- 562.ESTÓK János: A mezőgazdasági gépgyártás története Magyarországon a kezdetektől 1944-ig. Bp., Szerző, 1996. 290 p. ill.
- 563.FABÓ Beáta: A budapesti vámvonalrendszer változása a XIX–XX. században. = *Tanulm. Bp. múltjából* 26. 1996. 61–84.
- 564.GAJDOS Gusztáv: Gépészeti emlékek az Országos Műszaki Múzeum gyűjteményében. = *Tanulm. termtud. techn. orv. tört.* 1995. 55–61.
- 565.GAJDOS Gusztáv: Mechwart András a XIX. századi sikeres ipari menedzser. = *Gép* 1995. 5. 18–23.
- 566.GÁL Éva: Egy 18. századi budai üzleti könyv a BTM Kiscelli Múzeuma Kézirat-tárában. = *Tanulm. Bp. múltjából* 25. 1996. 363–374.
- 567.GÁT Eszter: Pesti mester ajándéka Beethovennek. = *Muzsika* 38. 1995. 1. 8–12.
- 568.GAZDA István: A technika magyarországi történetéből. Bp., Akad. K., 1996. 198 p.
- 569.KAPALYAG Imre: A Budapesti Nemzetközi Vásárok története. Bp., Hungexpo, 1996. 64 p. ill.
- 570.KASZÁS Marianna: Céhek, ipartársulatok, ipartestületek iratai. Bp., M. Orsz. Lvt. 1996. 91 p.
- 571.KECSKÉS Sándor, et al., szerk.: Az országos mezőgazdasági kiállítások és vásárok története, 1881–1990. Bp., M. Mezőgazd. Múz., Agroinform, 1996. 291 p. ill.
- 572.KISS Éva: A fővárosi és a Pest megyei ipar szervezeti megújulása. = *Stat. szle* 73. 1995. 1. 59–73.
- 573.KONCZ Pál: A budai és pesti könyvkötők pecsétje 1729-ből. = *Turul* 68. 1995. 3/4. 79.
- 574.KOROKNAI Ákos: A Tungsram Rt. első évszázada. = *Honismeret* 24. 1996. 4. 57–63.
- 575.LÉTAY Miklós: A parasztok gazdálkodása Rákoscsabán és Rákoskeresztúron. In: KÉZDI NAGY Géza, szerk.: Évszázadok a Rákosmentén : tanulmánykötet a millicentenárium alkalmából. Bp., XVII. Ker. Önkormányzat, 1996. p. 43–51.
- 576.MATTYASOVSKY Zsolnay Tamás: A Zsolnay épületkerámia. = *M. épip.* 45. 1995. 7/8. 234–238.
- 577.MERCZ Árpád: Budafok, borváros = Budafok, Stadt des Weins = Budafok, town of wines. Bp., TKM Egyes., 1996. 20; 20; 20 p. ill. (Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára; 527., 527/A, 527/B)
- 578.NAGYBÁKAY Péter: A magyarországi céhes kézművesipar jelvényei. Bp., MNM, 1995. 212 p. ill (A Magyar Nemzeti Múzeum művelődéstörténeti kiadványai)
- 579.NÉMETH József: Mérőldkövek a magyar technika történetében. Bp., BME, 1996. 54 p. (Továbbképző füzetek/BME

- Társadalom és gazdaságtudományi Intézet;
6.)
580. PEDRONI Emma Anna: Történetek varrógépekről és feltalálóikról. = *Technika* 40. 1996. 4/5. 32–35. Singer Varrógép Rt., Weiss Manfréd Vas- és Fémművek.
581. PEREHÁZY Károly: Bieber Károly mestersége-mívessége. = *Technört. szle* 1996. 22. 61–68.
582. PEREHÁZY Károly: Bieber Károly vasműves. = *Ép. - építud.* 25. 1995. 1/2. 107–138.
583. REMPORT Zoltán: Magyarország vas-kohászata az ipari forradalom elő-estéjén, 1800–1850. Bp., Montan-Press, 1995. 362 p. ill.
584. SCHINOGL Antal: A hazai gőzmozdonygyártás : a Magyar Vasút története. = *Kapu* 1996. 11. 78–79.
585. SIPOS Antalné, et al.: Egy mindig megújuló vállalat : a Chinoi története: 1910–1995. Bp., Chinoi, 1996. 152 p. ill.
586. SZITA Szabolcs: A Magyar Gyáriparosok Országos Szövetsége: a GYOSZ kiépítése és tevékenysége 1902-től 1948-ig. Bp., MGYOSZ, 1996. 217 p. ill.
587. TIMON Kálmán: Pécsi József 1890–1959: egy peestszentlőrinci polgár munkássága. = *M. épip.* 45. 1995. 4. 134–135.
588. TOMSICS Emőke: A pesti utca hangja, a rikkancs : az utcai hírlapárusítás történetéből. = *História* 18. 1996. 8. 28–29.
589. VÁMOS Éva Katalin–SZABADVÁRY Ferenc: Tausend Jahre Technik und Innovation in Ungarn. Bp., Techn. Nationalmus., 1994. 43 p. ill.
590. VARGA Judit: Élelmiszerpiacok, vásárcsarnokok: vázlat a fővárosi piacok dualizmus kori fejlődéséről. = *História* 18. 1996. 5/6. 44–46.
591. VISNYOVSKAI Gábor: Az Állami Nyomda rövid története a kezdetektől az első világháborúig. In: V. G.: Bélyegkönyv: klasszikus magyar bélyegek az Állami nyomdából. Bp., Áll. Ny. Rt. 1996. p. 103–106.
592. WAGNER István: Isten áldja a tisztas ipart : reprezentatív tárlat. = *M. iparműv.* 1996. 1. 49–52.
- Pénzügy**
593. Mozaikok Rákospalota és Pestújhely pénzintézeteinek 100 éves történetéből. Bp., OTP, 1996. 27 p. ill.
594. J.[UHÁSZ] G.[éza]: A 70 éves Pénzjegynyomda és a hetvenéves magyar bankjegy. = *M. grafika* 40. 1996. 2. 43–44.
595. TALLÓS György: A Magyar Általános Hitelbank, 1867–1948. SZAPÁRY György, előszót írta. Bp., Közgazd. és Jogi Kvk., 1995. 450 p. ill. (A magyarországi pénzintézetek története)
596. TOMKA Béla: Bankuralom, bankérdekeltség, bankellenőrzés: a magyarországi pénzintézetek ipari kapcsolatai a századfordulón 1895–1913. = *Tört. szle* 37. 1995. 2. 171–207.
597. TOMKA Béla: A magyarországi pénzintézetek rövid története, 1836–1947. Bp., Gondolat, 1996. 132 p.
598. TOMKA Béla: Az Osztrák Nemzeti Banktól a Magyar Nemzeti Bankig 1816–1924. A Magyar Nemzeti Bank története I. Szerk. Bácskai Tamás Bp., 1993. = *BUKSZ* 6. 1995. 2. 343–345.
599. ZOMBORI Lajos: A Fővárosi Vidám Park bárcái. = *Éremt. l.* 1995. 33. 10–13.
600. ZOMBORI Lajos: A Párizsi Nagy Áruház cég- és szükségpénze. = *Éremt. l.* 1994. 25. 13–14.
- Vendéglátás, idegenforgalom**
601. A budapesti kávéházak listája 1912-ből. = *Bp. negyed.* 4. 1996. 2/3. 296–318.
602. BODOR Ferenc: Eszpresszók 1945 és 1957 között. = *Bp. negyed.* 4. 1996. 2/3. 279–286.
603. CSAPÓ Katalin: A százéves irodalmi kávéház, a „Newyork”. = *Bp. negyed.* 4. 1996. 2/3. 177–198.
604. CSAPÓ Katalin–KARNER Katalin: Vendégváró Budapest: a fővárosi vendéglátás és idegenforgalom 1873–1930 = *Be our guest in Budapest : the hospitality and tourism of Budapest as reflected in the city's development 1873–1930* Bp., M. Keresk. és Vendéglátóip. Múz., FSZEK, 1996. 39; 35 p. ill.

- 605.FORRAI G. János: 125 éves az Augusztus dinasztia. = *Vendéglátás* 39. 1995. 4. 8–9.
- 606.FORRAI Judit: Kávéházak és kéjnök. = *Bp. negyed* 4. 1996. 2/3. 110–120.
- 607.HAUPT Erik: Görög kávéházak Pest-Budán. = *Posztbizánci közlem.* 1995. 2. 70–76.
- 608.HERNÁDI László: A Japán. = *Vendéglátás* 39. 1995. 1. 18–
- 609.HERNÁDI László: A Pilvax. = *Vendéglátás* 39. 1995. 3. 19.
- 610.KRESALEK Gábor–ZEKE Gyula: A Japán : interjú Krasznér Menyhért idősebb lányával. = *Bp. negyed* 4. 1996. 2/3. 155–176.
- 611.LENGYEL János: Budapest, Pilvax kávéház = Budapest, Kaffeehaus Pilvax = Budapest, Kaffeehaus Pilvax. Bp., TKM Egyes.; 1995. 16; 16; 16 p. ill. (Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára; 518; 518/A; 518/B)
- 612.NAGY Beáta: Nők a kávések és a kávéházi alkalmazottak között. = *Bp. negyed* 4. 1996. 2/3. 94–109.
- 613.NÉMETH Alajos: Thonet kávéházi bútorai. = *Vendéglátás* 39. 1995. 1. 1.
- 614.RÓZSA Miklós: Hoffmann Frigyes pesti cukrász. = *Vendéglátás* 39. 1995. 3. 15.
- 615.SAÁD Mária: Eltűnt kávéházak nyomában. = *Honismeret* 23. 1995. 4. 44–47.
- 616.SALY Noémi: Kávéházi kisbibliográfia. = *Bp. negyed* 4. 1996. 2/3. 287–290.
- 617.SALY Noémi: A Krisztinaváros és a Philadelphia. = *Bp. negyed* 4. 1996. 2/3. 215–242.
- 618.SÁNTA Gábor: "Vigasztal, ápol és eltakar" : a budapesti kávéházak szociológiai és pszichológiai természetrajza a századfordulón. = *Bp. negyed* 4. 1996. 2/3. 23–56.
- 619.SÁROSSI Bogáta: A Centrál kávéház tükörcserepei. = *Bp. negyed* 4. 1996. 2/3. 139–154.
- 620.SCHWEITZER Gábor: Lapok az Abbazia kávéház történetéhez: az 1888-as alapítástól az 1944-es ideiglenes bezárásig. = *Bp. negyed* 4. 1996. 2/3. 121–138.
- 621.SZABÓ Márta: Biliárd és szerencsejátékok a kávéházban. = *Bp. negyed* 4. 1996. 2/3. 261–278.
- 622.TÓTH Ágnes, szerk.: Vendéglő a tegnaphoz = Wirtshaus zum Gestern = Restaurants of days gone. CSAPÓ Katalin–THOMÁNÉ NAGYVÁTHY Éva, összeáll. Bp., Tegnap és Ma Alapítvány ; Intent Kft, 1995. 119; 119; 119 p. ill.
- 623.VARGA Éva: Hölgyközönség a pesti kávéházakban. = *Bp. negyed* 4. 1996. 2/3. 69–92.

Szociálpolitika

- 624.A magyarországi nyomdász munkaadók érdekképviselőjének története 1896–1996. Bp., M. Nyomdász Szakmai Szöv. 1996. 35 p. ill.
- 625.BÁBICZKY László: 125 éves a MÁV társadalombiztosítása 1870–1945. Bp., MÁV Rt., 1995. 61 p.
- 626.HITCHINS, Keith: Önszegélyző egyletek Magyarországon 1830 és 1941 között. = *Esély* 1995. 3. 89–110.
- 627.MELINZ, Gerhard–ZIMMERMANN, Susan: Armenfürsorge und Sozialreform in Budapest und Wien 1870–1914. = *Geschichte und Gesellschaft* 1995. 21. 338–367.
- 628.MELINZ, Gerhard–ZIMMERMANN, Susan: Zwischen Versorgung und „Verwahrlosung“: Kinder- und Jugendfürsorge in Budapest und Wien im Zeitalter der Doppelmonarchie. = *Wiener Geschichtsblätter* 50. 1995. 3. 150–169.
- 629.SÁNDOR P. Tibor, szerk.: Gyermek-sorsok és gyermekvédelem Budapesten a Monarchia idején. A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Budapest Gyűjteményének kiállítása = Kinderschicksale und Kinderschutz in Budapest im Zeitalter der Monarchie. Bp., FSZEK, 1996. 79 p. ill. Uo. MELINZ, Gerhard–ZIMMERMANN, Susan: Gyermek- és ifjúságvédelem Budapesten és Bécsben a dualizmus korában. p. 9–28.
- 630.STÉFÁNY Judit: Az utolsó menedék : szegényházi hétköznapiak. = *História* 18. 1996. 8. 26–28.
- 631.ZIMMERMANN, Susan: Fordulat a főváros szociálpolitikájában. In: KÖSZEG Ferenc, szerk.: Vázsonyi Vilmos emlé-

kezete : konferencia V. V. életművéről...
Bp., AB-Beszélő, 1995. p. 39–46.

Egyházak, vallás

632. BALÁZS László: Csanaki János pesti református lelkész és utódainak története. = *Theol. szle* 39. 1996. 6. 363–371.
633. BALOGH Margit–GERGELY Jenő: Egyházak az újkori Magyarországon, 1790–1992 : adattár. Bp., História, MTA Törttud. Int., 1996. 549 p. ill. (História könyvtár. Kronológiai, adattárak; 4.)
634. BEREZKI Lajos, szerk.: Krisztusért járva követségben: tanulmányok a magyar baptista misszió 150 éves történetéből. Bp., Baptista K., 1996. 528 p. ill.
635. BERKI Feriz: A magyarországi görög nemzeti kisebbség a török hódoltság után. = *Theol. szle* 38. 1995. 5. 275–278.
636. BERTALAN János: A Józsefváros vallásfelekezeteinek kialakulása és fejlődése, imaházak, kápolnák és templomok létesítése. Bp., Józsefvárosi Önkormányzat, 1995. 23. [8] p. ill.
637. CSORBA László: Jákob háza, Izrael sátra: kultikus terek a Dohány utcában és környékén. = *Bp. negyed* 3. 1995. 2. 41–56.
638. DOBSZAY János: Mozaikok a Regnum életéből: a hetvenes évektől napjainkig. Bp., Corvinus, 1996. 151 p.
639. DRASKÓCZY István: Dr. Joó Sándor, a Budapest-Pasaréti Református Gyülekezet első lelképásztorának élettörténete. Kiskunfélegyháza, Parakletos Alapítvány, 1995. 266 p. (Parakletos könyvek)
640. ELMER István: Plébánia a hegyen. = *Vigilia* 60. 1995. 1. 38–41. Szent László-kápolna.
641. FAZEKAS Csaba: Kisegyházak és szektakérdés a Horthy-korszakban. Bp., TEDISZ, Szt Pál Akad., 1996. 260 p. (Látószög könyvek)
642. GECSE Gusztáv: A szerzetesség története. Bp., Seneca, 1995. VIII, 239 p.
643. GORJANAC, Radojka: Archiv Prilegovane srpske optine u Budimu. = *Alm. / Bp. Románok Kult. Társ.* 1992. 74–79.
644. KARÁDY Viktor–PALÁSTI Mónika. Ecsetvonások a budapesti ortodoxiáról. = *Bp. negyed* 3. 1995. 2. 57–72.
645. KIS Zoltán: 120 éves a Budapesti Unitárius Egyházközösség, 1876–1996. = *Unit. élet* 50. 1996. 10. 4.
646. KOREN Emil: A budavári evangélikus gyülekezet krónikája. Bp., Budavári Evang. Gyülekezet, 1995. 157 p.
647. KÓSA László: Szabó Aladár és a százéves Új Óramutató. = *Confessio* 20. 1996. 3. 57–64.
648. KOVÁCS Bálint: D. Dr. Bodoky Richárd a református diakonissza szolgálat tudósa (1908–1996). = *Confessio* 20. 1996. 3. 64–74.
649. KOVÁCS Bálint: A Szilassy család erős asszonyai : Szilassy Aladárné és herceg Sulkowsky Victorné. = *Confessio* 19. 1995. 4. 62–68.
650. MÓZESSY Gergely: Az első egyetemi lelkészség története. = *Vigilia* 60. 1995. 10. 740–748. Pázmány Péter Tudományegyetem.
651. PÁL József: Békepapok: katolikus békepapok Magyarországon, 1950–1989. Bp., Egyházforum, 1995. 265 p.
652. PUSKELY Mária: Keresztény szerzetesség: történelmi kalauz. I. köt. A–K. Bp., Bencés K. 1995. 571 p. ill.
653. RÁCZ Lajos: 75 éve alakult a Soli Deo Gloria Református Diákszövetség. = *Theol. szle* 39. 1996. 4. 231–238.
654. SCHOLZ László: Nem voltam egyedül: beszélgetések az evangélikus közelmúltból. = *Protestáns szle* 75. 1995. 4. 304–316. Budapesti Evangélikus Gimnázium.
655. SZÁSZ János: Az Erdélyen kívüli unitarizmus története a XVI. és XVII. században: a budai disputa. = *Unit. élet* 50. 1996. 6. 2.
656. SZÖGI László, et al.: Hitéletek, felekezetek, templomok. In: KISS Csongor–MOCSY Ferenc, szerk.: Óbuda évszázadai. Bp., Kortárs K., 1995. p. 349–396.
657. TABÓDY István: A központi szeminárium a forradalom napjaiban. = *Vigilia* 61. 1996. 10. 762–766.
658. TÖRÖK József, szerk.: Mindszenty József emlékezete. Bp., Márton Áron K.,

1995. 189 p. (Studia theologia Budapestinensia; 13.)

659. TÖRÖK József–LEGEZA László–SZACSVAY Péter: Pálosok. Bp., Mikes, 1996. 48 p., 64 t. ill. (Szerzetesrendek a Kárpát-medencében)

Orvostörténet

660. BATÁRI Gyula: Az orvosi folyóiratkiadás kezdetei Magyarországon. = *Orv. hetil.* 137. 1996. 22. 1205–1206.
661. BETKÓ János: A Fővárosi Szent János Kórház Szemészeti Osztályának 100 éves története. = *Orv. hetil.* 136. 1995. 26. 1397–1401.
662. BODA Andor–ALMÁSYNÉ KOVÁCS Éva: Az Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet jubileumi évkönyve, 1975–1995. Bp., OORI, 1996. 154 p.
663. BRAUN Pál: „...hatvan esztendeje valami megszakadt...”. = *Orv. hetil.* 137. 1996. 38. 2097–2099. SOTE 1. sz. Szemészeti Klinika.
664. FEKETE György: 40 év: az Országos Traumatológiai Intézet jubileumi évkönyve, 1956–1996. Bp., Orsz. Traumat. Int., 1996. 150 p. ill.
665. FORNET Béla–VARGA Gyula–VADON Gábor: A magyar radiológia 100 éves története. Bp., Medicina, 1996. 462 p. ill.
666. GORKA Tivadar: Herzog Ferenc és klinikája. = *Orv. hetil.* 137. 1996. 40. 2213–2214. SOTE 2. sz. Belgyógyászati Klinika.
667. LAMPÉ László–SZÁLLÁSI Árpád: Száz éves a Magyar Nőorvos Társaság. Bp., M. Nőorvos Társ., 1996. 415 p. ill.
668. MOHOS Márta: A magyar mentők október viharában. = *M. múz.* 4. 1996. 2. 48–49.
669. NÉMETH György: Hatvan éves az Országos Onkológiai Intézet Sugárterápiás osztálya. = *Orv. hetil.* 137. 1996. 20. 1094–1095.
670. PAPP Zoltán: (szerk.) Semmelweis Ignác klinikájának múltja és jelene: jubileumi emlékkönyv a Baross utcai Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika 100. évfordulójára = Past and present of the First Department

of obstetrics and Gynaecology of Semmelweis University Medical School. Bp., Semmelweis Ignác Alapítvány, 1996. 296; 296 p. ill.

671. SIPOS, András: Epidemic diseases and city administration in Budapest 1873–1900. In: FORRAI, Judit, [ed.]: Civilisation, sexuality and urban life in historical context. The hidden face of urban life... Bp., Új Aranyhíd, 1996. p. 176–180.
672. WINKLER Gábor, szerk.: A Fővárosi Szent János Kórház centenáriumi évkönyve, 1710–1895–1995. Bp., [Szt János Kórház], 1995. 283 p. ill.
673. WINKLER Gábor–KISS Erika–SALAMON Ferenc: A kórházi élet mindennapjai a(z új) Szent János Kórházban egykori és mai körlevelek alapján. = *Orv. hetil.* 137. 1996. 22. 1206–1209.

Közgyűjtemények

674. Szemle: a Budapesti Történeti Múzeum krónikája 1988–1995. = *Tanulm. Bp. múltjából* 25. 1996. 388–426.
675. BAJZÁTH Judit, szerk.: Az új Természettudományi Múzeum = The new Natural History Museum. ANTONOVICS Dániel, et al., Fotó. Bp., M. Termtud. Múz., 1996. 35; 35 p. ill.
676. BÁNDI Gáborné: Huszonnyolc nap krónikája : fejezetek a Magyar Nemzeti Múzeum történetéből : dr. Fettich Nándor főigazgató-helyettes naplója, 1945. január 16-tól február 12-ig. = *M. múz.* 2. 1996. 3. 24–27.
677. BARKÓCZI Jolán–TISZA István: A Közlekedési Múzeum tudományos szakkönyvtára. = *Közlek. Múz. évkv.* 10. 1996. 223–234.
678. BARKÓCZI László: Emlékeim 1956. október 23 – november 4 között a Magyar Nemzeti Múzeumból. = *M. múz.* 2. 1996. 3. 27–29.
679. BARTHA Lajos: Az első magyarországi Meteorológiai és Csillagászati Múzeum. = *Techntört. szle* 21. 1994. 81–99.

680. BLAZOVICH László–MÜLLER Veronika, szerk. Magyarország levéltárai = Die Archive in Ungarn. FARKAS Éva, ford. Bp., M. Levéltárosok Egyes.; 1996. 179; 194 p. ill.
681. BODNÁR Szilvia, szerk.: A budapesti Szépművészeti Múzeum. = The Museum of Fine Arts Budapest = Das Museum der Bildenden Künste in Budapest. FODOR Gyöngyi, et al., fényképfelv. kész. Bp., Corvina, 1995. 167 p., [32] t. 187 p., 32 t.
682. BUZINKAY Géza: Budapesti Történeti Múzeum = Historisches Museum der Stadt Budapest = The Budapest History Museum. [Bp.]: Corvina, 1995. 158 ; 160; 160 p. ill.
683. BUZINKAY Géza: A Budapesti Történeti Múzeum fél évtizede. = *M. múz.* 1995. 1. 26–28.
684. CZÉRE Béla: Földalatti Vasúti Múzeum Budapesten. = *Vár. közlek.* 36. 1996. 2. 109–113.
685. CZÉRE Béla: A Közlekedési Múzeum munkássága 1967–79. = *Közlek. Múz. évkv.* 10. 1996. 39–61.
686. ECKHARDT, Mária, comp.: Liszt Ferenc Memorial Museum, Liszt Ferenc Academy of Music, Budapest : catalogue. 2. ed. Bp., Liszt Ferenc Academy of Music, 1996. 84 p. ill.
687. ECKHARDT Mária: Újabb dokumentumok a tízéves Liszt Ferenc Emlékmúzeum előtörténetéhez. = *Muzsika* 39. 1996. 10. 9–16.
688. ENDREI Walter: Textil- és Textilruházati Ipartörténeti Múzeum. = *M. iparműv.* 1996. 1. 4–7.
689. FEHÉR György: A 100 éves Mezőgazdasági Múzeum = 100 years of excellence: centenary of the Museum of Hungarian Agriculture, 1896–1996. Bp., Mezőgazd. Múz.; 1996. 103; 103 p. ill.
690. FROJIMOVICS Kinga – TORONYI Zsuzsanna: „Zsidó múzeumnak gondolata csakis egyetlen pillanatra támadt bennem, az eszmét életképesnek nem tartottam” : 80 éve nyílt meg a Zsidó Múzeum. = *Szombat* 8. 1996. 10. 40–41.
691. GÁL Éva: „Az élet olyan mint a Lánchíd”. = *BUKSZ* 8. 1996. 3. 319–323. Budapesti Történeti Múzeum.
692. GEDAI István: A Magyar Nemzeti Múzeumról : múlt és jövő. = *M. múz.* 2. 1996. 3. 6–10.
693. HORVÁTH J. András: Budapest Főváros Levéltárának története. Bp.: [BFL]; 1996. 201 p. ill.
694. JÁVORI Ferencné: A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár a Könyvtári Híradóban: Könyvtári Híradó a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban. = *Kvt. figy.* 5. 1995. 1. 43–46.
695. JÓNÁS Károly: 125 éves az Országgyűlési Könyvtár. = *Kvt. figy.* 5. 1995. 4. 611–620.
696. JÓNÁS Károly: A magyar országgyűlés házelnökei a Képviselőház Könyvtári Bizottságának élén (1887–1950). = *Valóság* 38. 1995. 8. 65–76.
697. JÓNÁS Károly: A Magyar Országgyűlés Könyvtárának vezetői 1952-ig. = *M. kvszle* 112. 1996. 4. 478–493.
698. JÓNÁS Károly–BALÁZSNÉ VEREDY Katalin: Az Országgyűlési Könyvtár története, 1870–1995. Bp., M. Országgyűlés, 1995. 492 p. ill.
699. KISHÁZI Zoltán, [közread.]: Dokumentumok a múzeum történetéhez. 1–2. r. = *Irodalomismeret* 6. 1995. 55–61.; 7. 1996. 3/4. 121–131. Petőfi Irodalmi Múzeum.
700. KNÉZY Judit: 100 éves a Magyar Mezőgazdasági Múzeum : (A 100 éves a Mezőgazdasági Múzeum kincsei című kiállítás 1996. III. 29 – 1996. XII. 31.). = *Agrártört. szle* 38. 1996. 1/4. 361–362.
701. KÓCZIÁNNÉ SZENTPÉTERI Erzsébet: Tudományos munka a Közlekedési Múzeumban. = *Közlek. Múz. évkv.* 10. 1996. 243–258.
702. KORSÓS László: A Hadimúzeum a II. világháborúban. = *Új honvéds. szle* 49. 1995. 10. 31–38.
703. KORSÓS Zoltán–HORVÁTH Csaba: A Magyar Természettudományi Múzeum rövid története. = *M. múz.* 2. 1996. 4. 3–5.
704. KOVÁCS Gergelyné: A Postamúzeum 1989–1995 között. = *M. múz.* 1. 1995. 2. 39–40.

- 705.KOZÁK Gyula–KÖRÖSI Zsuzsanna–MOLNÁR Adrienne, írta és szerk.: Budapesti Oral History Archívum, 1981–1996 = Oral History Archive, Budapest. Bp., 1956-os Int., 1996. 156 p.
- 706.LAKOS János: A 240 éves Magyar Országos Levéltár. = *Lvt. közlem.* 67. 1996. 1/2. 5–8.
- 707.LAKOS János: Ismeretlen dokumentumok az Országos Levéltár 1956. novemberi égéséről. = *Lvt. közlem.* 67. 1996. 1/2. 135–153.
- 708.LAKOS János, szerk.: A Magyar Országos Levéltár : levéltárismertető. Bp., MOL, 1996. 296 p. ill.
- 709.LAKOS János: Országos Levéltár 1956. november 6. : a tűzvész során keletkezett iratvesztés kiegészítő jegyzéke. = *Lvt. szle* 46. 1996. 4. 3–14.
- 710.MERCZI Miklós: Budapest, Földalatti Vasúti Múzeum = Das Museum der U-Bahn = Underground Railway Museum. Bp., TKM Egyes.; 1996. 16; 16 p. (Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára; 530; 530A)
- 711.MERCZI Miklós: A városi közlekedési gyűjtemény. = *Közlek. Múz. évkv.* 10. 1996. 159–166.
- 712.MÉSZÁROS Vince–MÉSZÁROS Balázs: A Közlekedési Múzeum története 1942–1967 között. = *Közlek. Múz. évkv.* 10. 1996. 19–37.
- 713.MOLNÁR Erzsébet: Az első ötven év : Banovics Kajetán, Geduly Gyula, Samarjay Lajos. = *Közlek. Múz. évkv.* 10. 1996. 7–18.
- 714.RAJCZY Miklós, szerk. 125 éves a Magyar Természettudományi Múzeum Növénytára = 125 years of the Botanical Department of the Hungarian Natural History Museum. Bp., M. Termtud. Múz., 1995. 64; 64 p. ill.
- 715.RÁKÓCZY Rozália: 1956-os röpiratok a Hadtörténelmi Múzeum kisnyomtatvány gyűjteményében. = *Hadtört. közlem.* 109. 1996. 3. 76–113.
- 716.RÓZSA György: A haza összes polgárainak használatára: az MTA Könyvtára tegnap és holnap. = *M. tud.* 41. 1996. 5. 583–588.
- 717.RÓZSÁNÉ Vasas Livia: Nehéz években történelmül. = *Orv. hetil.* 137. 1996. 32. 1763–1765. Semmelweis Orvostudományi Egyetem. Központi Könyvtár.
- 718.SÁNDOR P. Tibor: Hagyomány és megújulás: helytörténeti-helyismereti tevékenység a Budapest Gyűjteményben. = *Kv. kv. kv.* 1995. 4. 30–36.
- 719.SOMKUTI Gabriella: Az Országgyűlési Könyvtár története 1870–1995. = *Kv. kv. kv.* 1996. 4. 27–38.
- 720.SOMKUTI Gabriella: A Széchenyi Könyvtár készülő múzeumáról. = *Kv. kv. kv.* 1996. 2. 38–39.
- 721.SZÁVA-KOVÁTS Endre: A Parlamenti Könyvtár jubileuma. = *Kv. kv. kv.* 1996. 2. 9–15.
- 722.SZIVI Józsefné: A Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem Központi Könyvtárának története oktatást-kutatást támogató szolgáltatásainak szemszögéből. In: TEMESI József–ZSIDI Vilmos, szerk., összeáll.: 50 éves a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem: jubileumi tudományos ülészak 1998. október 1–3. Bp., BKE, 1995. p. 1532–1547.
- 723.TORBÁGYI Melinda: A Magyar Nemzeti Múzeum Éremtáráról. = *M. múz.* 2. 1996. 3. 53–54.
- 724.VADAS Ferenc: Könyvtár a Wenckheim-palotában = Library in the Wenckheim palace = Bibliothek im Wenckheim-Palast. Bp., FSZEK, 1995. 45 p. ill.
- 725.VAMOS Éva Katalin: Technikai fejlődés és műszaki múzeum. = *Techntört. szle* 1996. 22. 99–106.
- 726.VIDA Mária: Patikamúzeumok Magyarországon = Apothekenmuseen – Denkmalapotheken in Ungarn. Bp., Semmelweis Orvostört. Múz. Kvt. és Lvt., 1996. 158 p. ill.
- 727.VIDA Mária: Patikamúzeumok, műemlék-patikák ma Magyarországon. = *M. iparműv.* 4. 1996. 2. 6–9.
- 728.VILLÁM Judit: Az Országgyűlési Könyvtár története 1870–1995. = *Valóság* 1996. 5. 102–105.
- 729.VILLÁM Judit: Százhuszonöt év a képviselők és a nagyközönség szolgálatában.

= *Tud. műsz. táj.* 43. 1996. 4/5. 176–178.
Országgyűlési Könyvtár.

Művelődéstörténet

730. BÁNÓCI Zsuzsa: Fészek Művészek Klubja: 1901–1949. = *Ars Hung.* 23. 1995. 1. 63–69.
731. FRIED István: "Mehrsprachigkeit und Kulturbeziehungen im Ostmitteleuropa des 18. und 19. Jahrhunderts." = *Ungarn Jahrbuch* 22. 1995. p. 97–111.
732. FRIED István: Das deutschsprachige Bürgertum von Pest-Ofen in den 1840-er Jahren. = *Ungarn Jahrbuch* 18. 1990. (1991) 19–42.
733. HANÁK Péter: Századvégi képeslap: lázadások a közép-európai kultúrában. = *História* 18. 1996. 5/6. 3–5.
734. HELLENBART, Gyula: König Midas in Budapest : Georg Lukács und die Ungarn. Wien, Passage Verl., 1995. 142 p.
735. LACKÓ Miklós: Sziget és külvilág : válogatott tanulmányok. Bp., MTA Törtud. Int., 1996. 368 p. (Társadalom- és művelődéstörténeti tanulmányok; 18.)
736. MOLNÁR GÁL Péter: Mozi a szállodában: 1896. május 10 : az első magyar filmvetítés. = *Filmvilág* 39. 1996. 5. 44–45.
737. PÓTH, István: Pest-Ofen als serbisches Kulturzentrum in der ersten Hälfte des 19. Jahrhunderts. = *Zeitschrift für Balkanologie* 31. 1995. 2. 170–185.
738. SZABÓ Éva, szerk.: A Benczúr : a Postás Művelődési Központ története, 1896–1996. Bp., Postás Művel. Közp., 1996. 48 p., [4] t. ill.
739. ZEKE Gyula: A nagyvárosi kultúra új formái és a zsidóság. = *Bp. negyed.* 3. 1995. 2. 90–106.
740. BÍRÓ Ferenc: A felvilágosodás korának magyar irodalma. Bp., MTA Irodud. Int., Balassi, 1995. 431 p.
741. BOGOLY József Ágoston: Ambrus Zoltán korjellemző tárcája a századvégi nyilvánosság szerkezetváltozásáról és a térhódító zsurnalizmusról. = *Irodalomtörténet* 76. 1995. 2/3. 357–368.
742. DEBRECZENI Attila, szerk.: Folytonosság vagy fordulat: a felvilágosodás kutatásának időszerű kérdései. Debrecen, KLTE Egyet. Ny., 1996. 423 p. (Csokonai könyvtár (Bibliotheka Studiorum Litterarium; 8.)
743. DERÉKY, Pál: Jüdisches Kaffehaus-Leben in Budapest : der Kreis um Aranka Böhm. = *Das Jüdische Echo. Zeitschrift für Kultur und Politik* 45. 1996. 243–248.
744. ERKI Edit: Kávéház-sírató : törzshelyek, írók, műhelyek. Bp., Officina Nova, 1995. 176 p.
745. ERŐS Zoltán: Magyar irodalmi helynevek A-tól Z-ig. 2. bőv. kiad. Bp., Kis-Lant K., 1995. 495 p.
746. FÁBRI Anna: „A szép tiltott táj felé” : a magyar írók története két századforduló között (1795–1905). Bp., Kortárs, 1996. 249 p.
747. FRÁTER Zoltán: A Szövetség szelleme : a Nyugat mecénásai a GYOSZ-ban. Bp., MGYOSZ, 1996. 141 p. ill.
748. GÁNGÓ Gábor: Die Bibliothek von Joseph Eötvös = Eötvös József könyvtára. Bp., Argumentum, 1996. 326 p.
749. KOMLÓS Aladár: A magyar zsidóság irodalmi tevékenysége a XIX. században. = *Múlt jövő* 7. 1996. 2. 15–34.
750. KRÚDY Gyula: Régi ablakok alatt sétáló: az ötven éves Budapest regényei. = *Tekintet* 8. 1995. 5/6. 26–39. 1922-ben az Újságban jelent meg.
751. LACKÓ Miklós: Zsidók a budapesti irodalomban (1890–1930) = *Bp. negyed.* 3. 1995. 2. 107–126.
752. MÉRAY Tibor: Wesselényi utca 13. : beszélő házak. = *Európai utas* 6. 1996. 4. 10–13.
753. MOLNÁR GÁL Péter: A sültgalambra váró város. = *Bp. negyed.* 4. 1996. 4. 86–100. Molnár Ferenc.
754. RATZKY Rita: Pest-Buda. In: ASZTALOS István–R. R. szerk.: Petőfi emlékhelyek a Kárpát-medencében. Kiskőrös, Petőfi S. Társ. 1996. p. 155–182.
755. SÁNTA Gábor: Kóbor Tamás Budapestje. In: FRIED István, szerk.: Tegnap előtt: irodalmi utazások a Monarchiában. Szeged, JATE 1994. p. 17–38.

- irodalmi utazások a Monarchiában. Szeged, JATE 1994. p. 17–38.
- 756.SANTA Gábor: Nem élhetek Budapest nélkül: Krúdy Gyula Budapestje. = *Tiszatáj* 35. 1996. 5. 1–19.
- 757.STANDEISKY Éva: Beletörődés és alkalmazkodás: a hatalom és az írók. = *Évkv./1956-os M. Forrad. Tört. Dok. Kut. Int.* 4. 1995. p. 107–135.
- 758.SZILÁGYI Márton: Schedius Lajos szerepe az Uránia körül. = *Irodört. közlem.* 100. 1996. 1/2. 127–144.
- 759.TARNÓI, László: Historische, kulturelle und politische Voraussetzungen für die Entstehung deutschsprachiger Hungarica-Drucke in Ofen und Pest um 1800. = *Hungarológia* 1993. 4. 157–200.
- 760.TASI József: József Attila és a Bartha Miklós Társaság. Bp., Ungvár, Ecriture, Galéria, 1995. 239 p.
- 761.TÉGLÁS János, szerk., vál.: A vádolt Babits Mihály : dokumentumok 1918–19-ből. Bp., Tótfalusi Tanny. 1996. 245 p.
- 762.UJ Imre Attila: Salamon Ferenc hírlapírói pályakezdése és a mérleg jel. = *Irodört. közlem.* 99. 1995. 1. 199–204. Budapesti Hírlap, Pesti Napló.
- Művészettörténet**
- 763.Szoborpark Múzeum. Bp., Szoborpark Múzeum, 1995. 36 p. ill.
- 764.Szobrok, képek, emlékművek. = *Bp. negyed* 3. 1995. 4. 105–110. [1896-ban]
- 765.ALBERTINI Béla: Tábori Kornél és a szociális fényképezés. = *Fotóművészet* 39. 1996. 3/4. 92–97.
- 766.BAJI Etelka: Egy fényképész-dinasztia : a Strelisky-múterem közel százesztendőös tevékenysége. = *Fotóművészet* 39. 1996. 3/4. 86–91.
- 767.BEKE László: Rendszerváltozás – művészeti változások. = *Bp. negyed.* 4. 1996. 4. 101–110.
- 768.BÓNA István: Nagy Sándor pestszenterzsébeti freskóinak restaurálása. = *Műtárgyvédelem* 24. 1995. 1. 21–33.
- 769.BOROS Géza: 1956-os emlékművek jegyzéke. In: HEGEDŰS B. András, et al., szerk.: 1956 kézikönyve. 3. köt. Megtorlás és emlékezés. Bp., 1956-os Int., 1996. p. 314–354.
- 770.BOROS Géza: Szoborsorsok : Prohászka László könyvéről. = *Új művészet* 6. 1995. 1/2. 31, 103–105.
- 771.BURNS, Bryan: Hungary. Madison, Dickinson Univ., 1996. 234 p. ill. (World cinema; 5.)
- 772.CSERNITZKY Mária: A József Nádor Nemzeti Képcsarnok kezdeti évei (1845–1862). = *Művtört. ért.* 64. 1995. 3/4. 239–251.
- 773.DON Péter: „A proletárdiktatúra kultúrpolitikája nem lehet Guttmann-nadrág...” képzőművészet a TTT idejéből. Bp., Seneca, Cserépfalvi, 1996. 104 p. ill. (Kultúradalékok a TTT korszakból; 1.)
- 774.ELEK Artúr: Művészek és műbarátok : válogatott képzőművészeti írások. TIMÁR Árpád, szerk.: Bp., MTA Művtört. Kutint. 1996. 300 p.
- 775.FARKAS Zsuzsanna: Borsos József második élete. = *Fotóművészet* 39. 1996. 5/6. 77–82.
- 776.GÁBOR Eszter, szerk.: Schickedanz Albert, 1846–1915 : ezredévi emlékművek múltnak és jövőnek = millennial monuments for the past and future. Kiállítás a Szépművészeti Múzeumban 1996. szept. 18-tól december 31-ig. Bp., Szépműv. Múz., 1996. 456 p. ill.
- 777.GELLÉR Katalin: Nagy Sándor pesterzsébeti freskói. Bp., Pesterzsébeti Múz., 1996. 59 p. ill. (Pesterzsébeti múzeumi füzetek; 12.) Magyarok Nagyasszonya templom.
- 778.GERŐ, András: The Millennium monument. In: G. A., ed.: Modern Hungarian society in the making : the unfinished experience. Bp., CEU Press, 1995. p. 203–222.
- 779.GYŐRI Lajos: Századik évéhez közeledik: Budapesti Fotóklub. = *Fotó* 1996. 7. 24–25.
- 780.HAJDÚ Virág: Boda Gábor néhány épületszobrászati műve az ötvenes évekből. In: PRAKFAI Endre–HAJDÚ Virág, a katal. szerk.: Építészet és tervezés Magyarországon, 1945–1959 = Architecture and planning in Hungary. 2. átdolg.

- kiad. Bp., OMvH, M. Épít. Múz., 1996. p. 50–53.
- 781.HAJDÚ Virág: Ősmagyar postás : Boda Gábor szobrai a Dob utcai postaépületen. In: HADIK András, et al., katal. szerk.: Rimanóczy Gyula 1903–1958. Bp., OMvH, 1994. p. 28–35.
- 782.HALMINÉ BARTÓ Anna: Ezredévi emlékművek a történelmi Magyarország hét pontján. = *Honismeret* 24. 1996. 1. 3–15.
- 783.HORVÁTH, Hilda: Jenő Radisics and the Art Nouveau Collection of the Budapest Museum of Applied Arts. In: *Style 1900 : a great experiment of modernism in the Applied Arts Museum*. 1. köt. Bp., Iparműv. Múz. 1996. p. 10–16.
- 784.HORVÁTH Hilda: Radisics Jenő és Samuel Bing levélváltása (1888) adalékok a hazai japanizmus történetéhez. = *Művtört. ért.* 1996. 45. 1/2. 123–130.
- 785.JAHN, Harald A.–SZÉKELY, András: Jugendstil in Budapest, die Sezession in Ungarn: Metropole um die Jahrhundertwende. Dortmund, Harenburg, 1995. 175 p. (Die bibliophilen Taschenbücher; 698.)
- 786.KAUFMANN, Thomas D.: Court, cloister and city. London, Weidenfeld & Nicolson, 1995. 576 p.
- 787.KESERŰ Katalin, szerk.: Műcsarnok. Bp., Műcsarnok, 1996. 126 p. ill.
- 788.KINCSES Károly: Képmutatás és fényképezés a millenniumi kiállításon. In: VARGA Katalin, gyűjt., összeáll., szerk.: 1896 : Magyarország : a Millenniumi Országos Kiállítás és az ünnepségek krónikája. Bp., Atlasz, 1996. 139–143.
- 789.KISS Csongor: Köztéri szobrok, emléktáblák, műtárgyak. In: KISS Csongor–MOCSY Ferenc, szerk.: Óbuda évszázadai. Bp., Kortárs K., 1995. p. 547–552.
- 790.KNEZEVIC, Srdjan–FORGÁCS Iván: [ford.] Filmvetítések Budapesten 1896 és 1900 között. = *Filmkultúra* 31. 1995. (dec.) 21–29.
- 791.KOLTAYNÉ ZOLDER Klára: Hass, alkoss... Budapest XVI. kerületi alkotóművészek. Bp., Bíró, 1996. 103 p.
- 792.KÖHÁTI Zsolt: Tovamozduló ember tovamozduló világban: a magyar némafilm 1896–1931 között. Bp., M. Filmint., 1996. 412 p.
- 793.LETT Miklós, összeáll. Zugló szobrai és emléktáblái. Bp., Herminamező Polgári Köre, 1996. 80 p. ill. (Zuglói füzetek)
- 794.LŐVEI Pál: Két zebra között a jégre : millicentenáriumi Városliget a Műcsarnokban. = *Új műv.* 7. 1996. 11. 28–36. A ligetet és intézményeit bemutató kiállítás.
- 795.LUGOSI LUGO László: Időutazás Klósz Györggyel : Lugosi Lugó Lászlóval beszélget Lévai-Kanyó Judit. = *M. ép műv.* 87. 1996. 4. 57–62.
- 796.NAGY Mercedes, szerk.: Budapest Galéria, 1979–1994. ÉLES Márta, et al., összeáll. Bp., Budapest Galéria, 1995. 166 p. ill.
- 797.NICKEL, Christa: Beszélgetések Varga Imrével = Imre Varga im Gespräch. Bp., Ecoprint Kft, 1995. 79; 79 p. ill.
- 798.PLESZNIVY Edit: Rejtett képek a Sárga Házból. = *Új műv.* 1995. 5. 25–29. ill. Lipótmező művészeti gyűjteménye.
- 799.PÓTÓ János: "...Állj az időknek végezetéig": az ezredévi emlékművek története. = *História* 18. 1996. 5/6. 15–18.
- 800.PROHÁSZKA László: A kardját néző huszár története. = *Pavilon* 1994. 9. 70–73.
- 801.PROHÁSZKA László: Klebelsberg-ábrázolások a szobrászatban és éremművészetben = Die Porträtierung von Kunó Klebelsberg. Bp., Gr. Klebelsberg Kunó Alapítvány, 1996. 38; 38 p. (A Gróf Klebelsberg Kunó Alapítvány füzetek; 6.)
- 802.PROHÁSZKA László: Pátzay és Klebelsberg : avagy egy emlékmű utóélete. = *Új műv.* 7. 1996. 10. 64–67.
- 803.PROHÁSZKA László: Szobortalapzattól a keresztelő-medencéig. In: HADIK András, et al., katal. szerk. : Weichinger Károly 1893–1982. Bp., OMvH, 1994. p. 35–38.
- 804.RÉNYI András: Dekonstruált kegyelet: Jovánovics György 1956-os emlék/műve és a posztmodern szobrászat. = *Holmi* 1995. 10. 1405–1431.

805. RÓZSA György: Schrefl Anna, az első budai rézmetsző. = *Művtört. ért.* 44. 1995. 3/4. 284–290.
806. SÁNDOR Tibor: Budapest theatre populaire et aspirations politiques. In: HORNIG, Dieter–KISS, Endre, (dir. par.): Vienne – Budapest 1867–1918 : deux ages d'or, deux visions, un empire. Paris: Autrement, 1996. p. 217–230.
807. SÁRMÁNY-PARSONS Ilona–JUHÁSZ Gyula: Amit a századforduló kávéházainak berendezéseiről tudunk. = *Bp. negyed.* 4. 1996. 2/3. 243–260.
808. SÁRMÁNY PARSONS Ilona: Ecset által homályosan? fővárosok és festők : Bécs, Prága, Budapest : veduta, avagy szeretik-e a festők a várost? = *Bp. negyed.* 4. 1996. 4. 49–85.
809. SÁRMÁNY PARSONS, Ilona: Jewish art patronage in Budapest at the turn of the century. = *CEU Hist. Dep. yearb.* 1994–1995. 113–131.
810. SÁRMÁNY-PARSONS Ilona: Jüdische Kunstmäzenatentum in Budapest und die Rolle der Künstler im Aufbruch zur Moderne. = *Tanulm. Bp. múltjából* 25. 1996. 249–268.
811. SINKÓ Katalin: Művészkultusz és műpártolás Magyarországon a XIX. században : Magyar Nemzeti Galéria 1995. június – november . Bp., MNG, 1995. 393 p. (A Magyar Nemzeti Galéria kiadványai; 1995/1.)
812. SZÉKELY Imre: A Gellérthegy ékes dísze – Budapest egyik szimbóluma. In: HORÁNSZKY Nándor, szerk. Emlékkönyv Szent Gellért püspök halálának 950. évfordulójára. Bp., Szent Gellért Plébánia, 1996. p. 154–157. Szent Gellért szobor.
813. SZILÁGYI András, G.: A budapesti millenniumi emlékmű központi elemének restaurálása. = *Műemlékvédelem* 40. 1996. 2. 106–114.
814. SZILÁGYI Gábor: A magyar fotográfia története : a fémképtől a színes fényképig. Bp., M. Filmint., 1996. 332, [5] p.
815. SZÖLLŐSSY Ágnes: Budapest, Ezredéves emlékmű. Bp., TKM Egyes., 1996. 16 p. ill. (Tájak, korok, múzeumok kis-könyvtára; 540.)
816. SZVOBODA DOMÁNSZKY Gabriella: A Mátyás-templom dekóruma : a nemzeti iskola formálói: a politika és a tudomány. = *Tanulm. Bp. múltjából* 25. 1996. 173–218.
817. TARDOS Károly: Független galéria a nyolcvanas évek félperifériájáról : a Liget Galéria. = *Új műv.* 6. 1995. 7/8. 70–74.
818. UNGVÁRY Rudolf: A rendszerváltás holterében: ahogy a rákoskeresztúri köztemető 1956-os emlékművét megéltém. = *Kritika* 1995. 3. 38–42.
819. VARGA Balázs: Filmpolitika, film és politika a forradalom után. = *Évkv/1956-os M. Forrad. Tört. Dok. Kut. Int.* 4. 1995. 147–161.
820. VÍGH Annamária: Nemzeti motívumok a magyar plakátokon (1900–1914). In: HOFER Tamás, szerk. Magyarok Kelet és Nyugat közt: a nemzettudat változó jelképei. Bp., Balassi, Népr. Múz., 1996. p. 251–267.

Színházi és zenei élet

821. ALPÁR Ágnes: Az óbudai színházi élet múltjából. In: KISS Csongor–MOCSY Ferenc, szerk.: Óbuda évszázadai. Bp., Kortárs K., 1995. p. 421–443.
822. BÁNOS Tibor: A Csárdáskirálynő vendégei. Bp., Cserépfalvi K., 1996. 229 p.
823. BELITSKA-SCHOLTZ, Hedvig–SOMORJAI, Olga: Deutsche Theater in Pest und Ofen, 1770–1850. 1–2. köt. Bp., Argumentum, 1995. 574, 581–1276.
824. BENEDEK Zoltán, et al., összeáll.: A 100 éves Műegyetemi Zenekar története. Bp., Műgyet. Zenekar, 1996. 87 p., 30 t. ill.
825. BÓNIS Ferenc: szerk.: Erkel Ferencről és koráról. Bp., Püski, 1995. 211 p. (Magyar zenetörténeti tanulmányok; 6.) Uo. B. F.: Hogyan lett Erkel Ferenc a Pesti Magyar Színház karmestere? p. 45–54. Uo. CENNER Mihály: Erkel Ferenc a pesti Városi (Német) Színházban. p. 39–44.; SZERZŐ Katalin: Utak és elágazások Erkel után : Mihalovics Ödön (1842–1929). p. 168–171.; NÉMETH Amadé: A budapesti Filharmóniai Társaság 1867–1868. évi jegyzőkönyve. p. 142–167.

826. BÓNIS Ferenc: Mosonyi Mihály a magyar romantika muzsikusmestere. = *Hitel* 9. 1996. 8. 83–89.
827. BREUER János: Variációk hangversenytéremre. = *Muzsika* 28. 1995. 4. 15–22.
828. CENNER Mihály: Kelemen László és az első magyar színtársulat emlékei. = *Színhtud. szle* 1996. 30–31. 50–55.
829. CENNER Mihály: A Margitszigeti Szabadtéri Színpad története 1938–1993. Bp., Szabad Tér; 1995. 199 p. ill.
830. DÓZSA Katalin, F.: Bánffy Miklós gróf a színházi látványtervező. = *Tanulm. Bp. múltjából* 25. 1996. 337–347.
831. ÉZSAIÁS Erzsébet, [összeáll.]: 40 éves a Magyar Rádió és Televízió Gyermekkórusa, 1955–1995. Bp., MR Zenei Főoszt., [1995]. 20 p. ill.
832. FODOR Zita: Képzőművészet és mozgásművészet kapcsolata. Palasovszky Ödön: A lényegretörő színház. = *Művtört. ért.* 45. 1996. 1/2. 1–33.
833. FÖLD Ottó: Bohémvilág. Bp., M. Filmiroda Rt., 1996. 328 p.
834. ISTVÁN Mária: Látványtervezés Németh Antal színpadán, 1929–1944. Bp., Akad. K., 1996. 110 p., 36 t. ill. (Művészettörténeti füzetek; 24.)
835. KENDE István: Feljegyzés Rákosi elvtársnak színházi életünk, elsősorban a Nemzeti Színház helyzetéről. = *Új forrás* 28. 1996. 8. 15–32.
836. KOVÁCS Géza, szerk.: Fél évszázad: 50 éves a Budapesti MÁV Szimfónikus Zenekar. PÁNDI Marianne (tanulmányt írta) Bp., MÁV Szimfónikusok Zenekari Alapítvány, 1995. 55 p., 16 t.
837. KÓVÁGÓ Zsuzsa: Milos Aurél színházi koreográfiái III. 1938. = *Táncstud. tanulm.* 20. 1994. 55–59. A Nemzeti Színházban.
838. LEGÁNY Dezső: Budapest újabb zenei múltja. = *M. zene* 36. 1995. 1. 68–71.
839. LEGÁNY, Dezső: The coming of French and Belgian Music to Budapest and Liszt's role. = *Studia musicol. Acad. Sci. Hung.* 36. 1995. 1/2. 39–46.
840. LEGÁNY Dezső: Erkel vígoperájának bukása. = *M. zene* 36. 1995. 1. 56–60. A Nemzeti Színházban 1862-ben.
841. MOLNÁR GÁL Péter: A kalabriász parti: pesti mulatságok és malacságok. = *Bp. negyed.* 3. 1995. 2. 73–89.
842. NAGY András: A lepisszegett titán: Gustav Mahler budapesti "intermezzoja". = *Orpheus* 1996. 18. 221–235. M. Állami Operaház.
843. POUR László. Száz éve nyílt meg a budapesti Rieger-orgonaüzem. = *M. egyházzene* 2. 1994. 1. 95–100.
844. PRAKFULVI Endre: Színházpolitika 1955-ben, különös tekintettel a Nemzeti Színház helyzetére. = *Új forrás* 28. 1996. 8. 15–32.
845. PRAZÁK, Richard: Színészek, zenészek, festők a Moldva és a Duna között: cseh művészek Magyarországon a XIX. század fordulóján. = *Irodalomtörténet* 77. 1996. 3/4. 287–292.
846. RADNÓTI Zsuzsa–MÉSZÖLY Tibor: Centenárium [Víg-színház]. = *Színház* 29. 1996. 5. 2–8.
847. RADNÓTI Zsuzsa–MÉSZÖLY Tibor–SZÉKELY György: A százéves Víg-színház: mozaikok tíz évtized történetéből: 1896–1996. Bp., Víg-színház, 1996. 211 p. ill.
848. RAJNAI Edit: A Magyar Színház műsorpolitikájának története /1907–1918/. = *Színhtud. szle* 1996. 30–31. 172–195.
849. RENNERNÉ VÁRHIDI Klára: A pesti belvárosi főplébániatemplom zenei élete a 18. században. = *Zenetud. dolgozatok* 1992. [1995] 23–66.
850. SÁRKÓZI Máttyás: Színház az egész világ: Molnár Ferenc regényes élete. Bp., Osiris, Századvég, 1995. 156 p. ill.
851. SZÁSZ TÓTH Sándor, szerk.: 70 éves a "Keil Ernő" Fúvószenesi Egyesület, 1926–1996. Bp., Keil E. Fúvószenesi Egyes., 1996. 15 p.
852. SZÉKELY György: Történelmi sikertörténet: látványosság 173 előadásban. = *Színház* 29. 1996. 8. 2–5.
853. TALLIÁN Tibor: Az OMIKE művészközpont operaszínpada: 1940–1944. = *Muzsika* 39. 1996. 1. 14–18.
854. VENTZKE, Karl: Észrevételek a budapesti tárogatókészítőkről és tárogatóiskolákról = Bemerkungen über

Budapester Tárogató-Hersteller und Tárogató-Schulen. = *Musica Pannonica* 2. 1994. 1. 47–57.

Tudományos élet

- 855.CZELNAI Rudolf: Az Országos Meteorológiai Szolgálat 125 éve, 1870–1995 = 125 years of the Hungarian Meteorological Service. Bp., OMSZ, 1995. 142 p. ill.
- 856.HARMAT Pál: A budapesti pszichoanalitikus iskola. In: KISS György, szerk.: *Pszichológia Magyarországon*. Bp., OPKM, 1995. p. 98–113.
- 857.KISS László–OZOGÁNY Ernő–LACZA Tihámér: A magyar tudomány évszázadai II. köt. magyar orvosok, mérnökök, feltalálók, tudósok : tudománytörténeti tanulmányok és arcképvázlatok. Somorja, Méry Ratio, 1996. 210 p. ill
- 858.LITVÁN György: A szociológia első magyar műhelye. In: L. Gy. : Október üzenete: válogatott történeti írások. Bp., Osiris, 1996. p. 131–165. Másodközlés (1973)
- 859.NAGY Ferenc, írta, szerk.: A magyarok cselekedetei és nagyjai a tudomány és technika történetében. Bp., MTESZ, OMIKK, 1996. 96 p.
- 860.RAUM Frigyes: 75 éves a Tóth Ágoston Honvéd Térképészeti Intézet. = *Évf. műsz. termtud.* 1995. 94–98.
- 861.RUDNYTSKO, Peter L., ed. Ferenczi's turn in psychoanalysis. New York, New York Univ. Press, 1996. XIV, 292 p. Ferenczi Sándor.
- 862.SÁRKÁNY Péter: In memoriam Ampelológia Buda. = *Technika* 40. 1996. 6. 9.
- 863.TARJÁN Imre: Emlékezés. Bp., M: Biofiz. Társ., 1995. V, 195 p. SOTE Biofizikai Intézet.
- 864.VAJDA Zsuzsanna: A pszichoanalízis budapesti iskolája és a nevelés. Bp., Sik; 1995. 162 p.
- 865.VEKERDI László: "A Tudománynak háza vagy": reáliák a Régi Akadémia terveiben és működésében. Bp., MTA

Tudtört. Int. 1996. 227 p. (Magyar tudománytörténeti szemle könyvtára; 1.)

Tömegkommunikáció, sajtó

- 866.BERÉNYI, Mária: Dr. Juliu Todorescu un bibliofil roman din Budapesta. = *Alm. / Bp. Románok Kult. Társ.* 1995. 54–57.
- 867.BORSA Gedeon: Könyvtörténeti írások I. köt. A hazai nyomdászat a 15–17. században. Bp., OSZK, 1996. 474 p.
- 868.CZIBULA Katalin: A pest-budai német sajtó színháztörténeti híradásai 1781–1790 között. = *M. kvszle* 111. 1995. 1. 25–37.
- 869.CSAPLÁR Ferenc, összeáll.: Mentor: modern könyvek. modern grafika a Mentor könyvesbolt, 1922–1930. Bp., [Kassák Múz.], 1996. 27 p. ill.
- 870.CSERBA Júlia: Egy költő kiadó Budapesten és Párizsban : emlékezés Pán Imrere (1904–1972). = *Argus* 7. 1996. 6. 64–68.
- 871.DEMETER Zsuzsanna: Gyermekkép a Vasárnapi Újságban : gyermekvédelemtől a hirdetésig. = *História* 18. 1996. 8. 24–25.
- 872.ELMER István: A történelem orgonáján Isten játszik : 50 éves az Új Ember. Bp., Új Ember K., 1995. 254 p. ill.
- 873.FENYŐ István: Centralista fiatalok a reformkor kezdetén : Eötvös József és Szalay László barátságának kialakulásához = *Jelenkor* 39. 1996. 5. 429–436.
- 874.FENYŐ István: Vezércikkek a centralista Pesti Hírlapban. = *Irodört. közlem.* 100. 1996. 1/2. 40–65.
- 875.FURKÓ Zoltán, szerk.: A 10 éves Magyar Rádió 1925–1935. A csepeli rádióállomás tízéves története, 1914–1924. reprint. Bp., Ajtósi Dürer K., 1995. 116 p. ill.
- 876.FURKÓ Zoltán, szerk.: 70 éves a Magyar Rádió, 1925–1995. Bp., MR, 1996. 161 p. ill.
- 877.KORENY János: A Magyar Televízió (MTV) technikatörténeti gyűjteménye. = *Techntört. szle* 1996. 22. 251–254.
- 878.KORENY János: A Magyar Televízió története kezdetektől napjainkig. Bp., Ajtósi Dürer K., [1995]. 148 p. ill. (A magyar rádiózás hőskora)

879. PETŐ, Andrea: The image of the remote enemy. In: KONTLER László. *Pride and prejudice: national stereotypes in 19th and 20th century : Europe East to West*. Bp., Central European Univ.; 1995. p. 199–209. Sajtó 1914–1918.
880. PIRITYI Sándor: A nemzeti hírügynökség története, 1880–1996. Bp., MTI, 1996. 347 p. ill.
881. RANDÉ Jenő–SEBESTYÉN János: Azok a rádiós évtizedek... és azok a rádiós évek. Bp., Ajtósi Dürer K., 1995. 200 p. ill. (A magyar rádiózás hőskora)
882. RÓZSA Mária: Falk Miksa és a német nyelvű sajtó. = *Hungarológia* 7. 1995. 118–129.
883. SUPPAN, Arnold: Der Illirismus zwischen Wien und Ofen-Pest : die illyrischen Zeitungen im Spannungsfeld der Zensurpolitik (1835 bis 1843). In: MORITSCH, Andreas: *Der Austroslavismus : ein verführtes Konzept zur politischen Neugestaltung Mitteleuropas*. Wien, Köln, Weimar, Böhlau, 1996. p. 102–124. (Schriftenreihe des Internationalen Zentrums für Europäischen Nationalismus- und Minderheitenforschung; 1.)
- Oktatás**
884. Az ELTE BTK újkori magyar történelmi tanszékének múltjáról és jelenéről. = *Századok* 129. 1995. 6. 1425–1436.
885. Békés Glasz Imre Kereskedelmi Szakközép- és Szakmunkásképző Iskola jubileumi évkönyv. REITH Ádámné, szerk. Bp., Békés Glasz I. Keresk. Szakközép- és Szakmunkásképző Isk., 1996. 95 p. ill.
886. A budapesti Táncsics Mihály Gimnázium évkönyve 1950–1995. Bp., Táncsics Mihály Gimn., 1996. 142 p.
887. A budapesti XXI. kerületi Jedlik Ányos Gimnázium évkönyve fennállásának 50. évében 1994/1995. Bp., Jedlik Ányos Gimn., 1996. 109 p., [8] t. ill.
888. Karácsony Sándorra emlékezünk. = *Új ped. szle* 45. 1995. 6. 95–105.
889. A magyar katonai vezető- és tisztképzés története : a milicentenárium alkalmából rendezett tudományos konferencia anyaga: 1996. október 8-9. Bp., HM, 1996. 287 p.
890. ANGI Péter, et al., szerk.: A Vörösmarty Mihály Gimnázium jubileumi évkönyve: megjelent az 1995/96. tanévben a gimnázium alapításának 125. évében. Bp., Vörösmarty M. Gimn., 1996. 156 p. ill.
891. BALOGH László, szerk.: 1000 éves a magyar iskola. Bp., Korona K., 1996. 181, [2] p. ill.
892. BALOGH László, fel. szerk.: A zsidó iskolaügy története Magyarországon: tudományos konferencia Budapesten, 1994. Bp., OPKM, 1996. 127 p. (Neveléstörténeti füzetek; 14.)
893. BARLAI Róbertné, et al., [szerk.]. Bárczi Géza Utcai Általános Iskola, 1980–1995. Bp., Bárczi G. Utcai Ált. Isk., 1995. 151 p.
894. BARTYINKNÉ PUTZ Janka, et al., szerk. A Széchenyi István Gimnázium jubileumi évkönyve, 1984–1994. Bp., Logod Bt, 1994. 97 p. ill.
895. BÉCSI Antal, et al., összeáll. szerk. A Semmelweis Orvostudományi Egyetem jubileumi emlékkönyve : 1769–1994. Bp., SOTE, 1995. 122 p. ill.
896. BIBÓ István (ifj.): Iskola az egyházban : a Baár-Madas és a magyar református egyház. = *Jelenkor* 39. 1996. 2. 169–188.
897. BODÓCZKY István: Személyes beszámoló a Török Pál utcai archívumról. = *M. iparműv.* 1995. 2. 38–42.
898. BOLLÓKNÉ PANYIK Ilona–KELEMEN Elemér: A Budapesti Tanítóképző Főiskola története. = *Óvó- tank. főisk. tud. közlem.* 1996. 27. 29–36.
899. DÁVID Géza: A 125 éves török tanszék. = *Keletkutatás* 1995. (ösz.) 103–105. ELTE.
900. DEMETER Júlia: Magyar diákok Skóciában 1843–1899. = *Irodalomtört. közlem.* 99. 1995. 1. 103–113.
901. DÉNES Beatrix, szerk.: Bolyai János Műszaki Szakközépiskola emlékkönyve 1885–1995, 1955–1995. Bp., General Press, 1995. 107 p.

- 902.DERCSENYI Edit–KÉRÉSZ Gyula: 50 éves a magyar felsőfokú iparművészeti oktatás. = *M. iparműv.* 1996. 1. 36–39.
- 903.DOMONKOS László–SZÉKELY György–BERTÉNYI Iván: Tanulmányok az Óbu-dai Egyetem történetéből : 1395–1995. = *Studies on the history of Óbuda 1395–1995.* JANI Mária–BOJTOR Edina, ford. Bp., ELTE Eötvös Koll., 1995. 34; 44 p.
- 904.DONÁTH Péter: Iskola és politika : az állami német nemzetiségi tanítóképzés és a Magyar Királyi Állami Tanítóképző-Líceum létrejöttének magyarországi történetéhez: 1919–1944. Bp., Trezor, 1996. 299 p. ill.
- 905.DÖMÖTÖR Ákosné, et al., szerk. 85 éves a Váli Utcai Általános Iskola. Bp., Váli Utcai. Ált. Isk., 1996. 92 p. ill.
- 906.ERDEI Gyöngyi: Törvényhozás és valóság : népoktatás a fővárosban 1868–1880. = *Tanulm. Bp. múltjából* 25. 1996. 155–171.
- 907.FELKAI László, szerk. bev. Tantervi változatok a magyarországi zsidó iskolákban 1780–1990. Bp., OKI, 1995. 262 p. (A tantervelmélet forrásai; 16.)
- 908.FODOR András. A továbbélt Eötvös Kollégium: elitképző vagy szabadkőműves-szövetség. = *Forrás* 27. 1995. 5. 84–91.
- 909.FÖLDVÁRINÉ KOCSIS Luca–ZSIDI Vilmos, szerk.: Dokumentumok a felsőbb szintű kertészképzés történetéből. 1. Főiskolától egyetemig: 1945–1953. Bp., Kertészeti és Élelmiszerip. Egyet., 1996. 130 p.
- 910.FRANG Dezső. 75 éves a Semmelweis Orvostudományi Egyetem Urológiai Klinikája. = *Orv. hetil.* 137. 1996. 16. 869–871.
- 911.FRANG Dezső, szerk.: Hetvenöt éves a Semmelweis Orvostudományi Egyetem Urológiai Klinikája, 1920–1975. Bp., SOTE, 1995. 119 p.
- 912.GARAMSZEGINÉ KOVÁCS Zsuzsanna: Gyalogostisztáképzés a Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémián a két világháború között. = *Új honvéds. szle* 50. 1996. 2. 104–112.
- 913.GLATZ Ferenc: Európaiság, nyitottság, nemzeti kultúra: a százesztendő Eötvös Kollégium. In: IZSÁK Lajos–STEMLER Gyula, szerk.: *Vissza a történelemhez : emlékkönyv* Balogh Sándor 70. születésnapjára. Bp., Napvilág, 1996. p. 103–118. Lásd még = *História* 18. 1996. 7. 17–22.
- 914.GONDA András: Alapfokú tisztképzés a két világháború között. [Bp.]: MH Humán Szolgáltató Közp., 1996. 96, [17] p. (Honvéd tudósok; 13.)
- 915.GORDOSNÉ SZABÓ Anna: A nagyothallók gyógypedagógiájának úttörői Magyarországon : dr. Török Béla /1871–1925/ emlékére. = *Gyógyped. szle* 23. 1995. 4. 267–274.
- 916.GORDOSNÉ SZABÓ Anna–ILLYÉS Sándor: A budapesti gyógypedagógusképzés múltjáról, jelenéről és jövőjéről. = *Óvó- tank. főisk. tud. közlem.* 27. 1996. 37–50.
- 917.GRÁBERNÉ BÖSZE Klára–LÉCES Károly, szerk.: A magyarországi iskolai értesítők bibliográfiája. [2]/1., 1850/51 – 1948/49. A–C. [2]/3., 1850/51 – 1948/49. E–F. 4., 1850/51 – 1948/49. Budapesti középiskolák. Bp., OPKM; 1996. 585; 585; 241 p. (A magyar neveléstörténet forrásai; 8, 10, 11.)
- 918.GYAPAY Gábor: A budapesti /fadori/ gimnázium története. 1–3. r. 3. A fadori újjászületése. = *Keresztény igazság* 1996. 32, 36, 37. 25–30, 12–17, 22–28.
- 919.GYÖRIVÁNYI Sándor: Fejezetek a magyar szakképzés történetéből : ezeréves a magyar iskola. = *Új ped. szle* 46. 1996. 10. 94–105.
- 920.HORNYÁK Mária: Brunsvik Teréz a gyermekek barátja 220 éve született. 1–2. = *Óvod. nev.* 48/49. 1995. 10, 1. 382–383, 15–16.
- 921.HORNYÁK Mária, szerk.: "Nőttön nő tiszta fénye: tanulmányok Brunsvik Teréz emlékére. Martonvásár, Brunsvik Teréz Szellemi Hagyatéka Alapítvány, 1996. 143 p.
- 922.HORVÁTH Ágnes, szerk.: 25 éves a Rajk László Szakkollégium: jubileumi kiad-

- vány. ÁBRAHÁM Árpád, et al., közrem. Bp., BKE, 1995. 206 p. ill.
923. HUNFALUSY Szabolcs: A Budapesti Evangélikus Gimnázium 1873 és 1944 között érettségizett diákjainak egyes szociológiai jellemzői, különös tekintettel a vallási hovatartozás kérdésére. = *Sic itur ad astra* 1995. 1/2. 93–129.
924. HUNYADI Zoltán: Oldal Anna. In: Állam – egyház – iskola. Neveléstörténeti felolvasóülés Budapesten. Bp., OPKM, 1996. p. 75–83.
925. KÁLMÁNNÉ BORS Irén: Tanítóképzés 2000 : a budai képző és a pedagógusképzés. = *M. felsőokt.* 1996. 5/6. 19–22.
926. KARSAY Ferenc: A magyar tudományegyetemi térképészképzés és első professzora, Imrédy-Molnár László. = *Földr. közlem.* 120. 1996. 1. 74–77.
927. KÉKES SZABÓ Mihály: Klebelsberg Kunó egyetempolitikai törekvésének főbb jellemzői. = *M. ped.* 96. 1996. 3. 253–260. Lágymányosi egyetemi telep terve.
928. KISS Cs. Ildikó: 40 éves a Dekoratór és Kirakatrendező Szakképző Iskola. = *Propag. rekl.* 38. 1996. 3. 14–15.
929. KÓSA László, szerk. vál.: Szabadon szolgál a szellem: tanulmányok és dokumentumok a száz esztendeje alapított Eötvös József Collégium történetéből, 1895–1995. Bp., Griff Kft., 1995. 288 p.
930. LADÁNYI Andor: „A magyar Dahlem” : Klebelsberg terve természettudományi telep létesítésére. = *Tört. szle* 37. 1995. 3. 301–316.
931. LEKLI Béla, közread. bev.: Szemelvények a régi Eötvös József Collégium utolsó éveinek történetéhez 1945–1950. = *Lvt. szle* 45. 1995. 3. 37–60.
932. MAJOR Norbert: M. Kir. Görgey Artúr Honvéd Műszaki Hadapródiskola rövid története. = *Bolyai évkv.* 4. 1995. 3. ksz. 136–145.
933. MANN Miklós: Az oktatásügy fejlődése a főváros megalakulása utáni évtizedben. = *Bp. nevelő* 31. 1995. 4. 30–35.
934. MANN Miklós: Az oktatásügy helyzete a főváros megalakulásakor. = *Bp. nevelő* 31. 1995. 2. 21–28.
935. MANN Miklós: Budapest oktatásügye a dualizmus korában : ezeréves a magyar iskola. = *Új ped. szle* 46. 1996. 4. 64–72.
936. MANN Miklós: A főváros oktatásügye a századforduló korában. = *Bp. nevelő* 32. 1996. 3. 6–11.
937. MANN Miklós: A főváros oktatásügye a XIX. század utolsó évtizedeiben. = *Bp. nevelő* 32. 1996. 2. 19–27.
938. MANN Miklós: A fővárosi szakoktatás a dualizmus korában. = *Szakképz. szle* 12. 1996. 4. 13–26.
939. MARTINKÓ József: Katonai középiskolák az ezeréves magyar iskola történetében. Bp., MH Humán Szolgáltató Közp., 1996. 74 p. (Honvéd tudósok; 21.)
940. MARTINKÓ József: A magyar királyi honvéd hadapródiskolák (1941–45). = *Új honvédszle* 50. 1996. 6. 22–31.
941. MAYER József: Csengery Antal, az oktatáspolitikus. = *Bp. nevelő* 32. 1996. 4. 12–18.
942. MERÉNYI László: Felnőttiskolánk harminc éve. = *Bp. nevelő* 31. 1995. 2. 29–35. Dolgozók Önálló Közgazdasági Technikuma.
943. MÉSZÁROS István: A magyar nevelés- és iskolatörténet kronológiája 996–1996. Bp., Nemz. Tankvk., 1996. 313 p.
944. MÉSZÁROS István: Felekezeti népiskolai tantervek (1868–1948) Bp., OKI, 1996. 211 p. (A tantervelmélet forrásai; 18.)
945. MIHALIK István: A budapesti királyi magyar tudományegyetemi közgazdaságtudományi kar megalapításának előtörténete. = *Gazd. és társad.* 6. 1995. 3–4. 227–270.
946. MÓRA László: A József Műegyetem elhelyezése a Budai Várban. = *Techntört. szle* 1996. 22. 51–59.
947. NÁDAS Pál: A Mozgásjavító Általános Iskola és Diákotthon / korábban Nyomorék Gyermek Otthona / 1903–1993/. = *Gyógypedag. szle* 1994. 22. ksz. 4–10.
948. NAGY Péter Tibor: A félfelsőfokú szakoktatás történetéhez : a Pesti Kereskedelmi Akadémia esete. = *Szakképz. szle* 11. 1995. 2. 103–111.

949. NAGYNÉ SZEGVÁRI Katalin: University and high school training situation for women in Hungary. = *Ann. Univ. Sci. Bp. Sec. iur.* 36. 1995. 99–122.
950. NYIRI Tamásné: A NEI – Kodolányi János Intézet vázlatos története. = *Int. szle* 18. 1996. 1. 5–12.
951. PÁRIZS Lajosné: A középfokú közgazdasági szakképzés múltja, jelene a millicentenárium tükrében – különös tekintettel egy több mint 100 éves budai iskola tevékenységére. = *Szakképz. szle* 12. 1996. 4. 28–39.
952. PEDRONI Emma Anna: 150 éve nyílt meg a József Ipartanoda. = *Technika* 39. 1996. 7/8. 40–42. Uo. 150 éve mérnöki oklevél magyar nyelven. p. 43–44.
953. PEDRONI Emma Anna: Diákváros Budán, a lágymányosi vizen. = *Technika* 39. 1996. 3. 25–26.
954. POROGI András: Iskola Budán : a Toldy. = *Európai utas* 6. 1995. 2. 41–48.
955. PRINTZ Imréné, szerk.: Rádda Barnen utca 20. sz. Általános Iskola 1905–1995: jubileumi évkönyv az iskola fennállásának 90. évfordulójára. Bp., Rádda Barnen u. 20. sz. Ált. Isk., 1995. [2], 40 p.
956. RAKACZKINÉ TÓTH Katalin: A szervezett tanárképzés kialakulása a budapesti tudományegyetemen : mozaikok a középiskolai tanárképzés történetéből. = *M. ped.* 96. 1996. 2. 157–168.
957. STUPECZKY Emil: Aranydiplomások Budán, a Tanítóképző Intézetben. = *Új ped. szle* 45. 1995. 3. 75–79.
958. SÜMEGH László, szerk.: A Kaffka Margit Gimnázium jubileumi évkönyve, 1920–1995. Bp., Szt. Gellért Egyh. K., 1995. 332 p.
959. SZABADVÁRY Ferenc: Műszaki felsőoktatás és technikai fejlődés. = *Techntört. szle* 1996. 22. 79–89.
960. SZABÓ Gyula: Az 1948-as rendőrakadémiáról. = *Hadtudomány* 1996. 4. 130–132.
961. SZABÓ Mária, szerk. Lépcsőfokok: Vajda János Újreál Gimnázium. Bp., Vajda J. Újreál Gimn., 1996. 96 p. ill.
962. SZABÓ Zoltán Gábor: Az Eötvös József Kollégium első fél évszázada. = *Termész. világa* 126. 1995. 9. 390–391.
963. SZÖGI László, szerk.: Dokumentumok a felsőbb szintű kertészképzés történetéből. 1. köt. Száz éve nyílt meg a Budapesti M. Kir. Kertészeti Tanintézet 1894–1944. Bp., Kertészeti és Élelmiszeripari Egyet., 1995. 105 p.
964. SZÖGI László, et al.: Iskolák, oktatás, nevelés. In: KISS Csongor–MOCSY Ferenc, szerk.: Óbuda évszázadai. Bp., Kertárs K., 1995. p. 397–420.
965. SZÖGI László, (szerk. bev.): Régi magyar egyetemek emlékezete: 1367–1777 = Memoria universitatum et scholarum maiorum Regni Hungariae. Bp., ELTE, 1995. 232 p.
966. SZÖGI László–ZSIDI Vilmos, szerk. Tanulmányok a magyarországi közgazdasági felsőoktatás történetéből : "a 75 éve alakult az első Közgazdaság-tudományi Kar Magyarországon" című tudományos konferencia előadásai. Bp., BKE, 1995. 204 p. (A Budapesti Közgazdaság-tudományi Egyetem Levéltárának kiadványai; 2.)
967. TEMESI József–ZSIDI Vilmos, szerk., összeáll. 50 éves a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem : jubileumi tudományos ülészak 1998. október 1–3. Bp., BKE, 1995. 1449 p.
968. TÓTH Gábor: A tanítóképző intézeti tanárképzés Budapesten. In: T. G.: A magyarországi tanítóképző intézeti tanárképzés története. Apponyi Kollégium. Bp., OPKM, 1996. p. 37–92.
969. TÓTH Gabriella: A Baar-Madas Gimnázium. = *Honismeret* 24. 1996. 6. 15–18.
970. VÁMOS Éva Katalin, tört. ism. írta. "Technikai fejlődés és műszaki felsőoktatás Magyarországon: a Budapesti Műszaki Egyetem és az Országos Műszaki Múzeum kiállítása. Bp., Orsz. Műszaki Múz., 1996. 16 p., [4] t. ill.
971. VÁMOS Éva Katalin–SZABADVÁRY Ferenc: Die ersten Lehrstühle für Chemie an den ungarischen Universitäten. = *Period. polytechn. Chemical Engineering* 38. 1994. 1–2.

- 972.VÉGH Károly: A mérnöki rajz oktatása a József Ipartanodában. = *M. felsőokt.* 1993. 3/4. 5. 6. 33, 35–36, 28–29.
- 973.ZSIDI Vilmos, összeáll.: Dokumentumok a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem történetéből. I. r. 1948–1956. Bp., BKE, 1995. 289 p. (A Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem Levéltárának kiadványai; 3.)

Sport

- 974.BOTTLIK Iván: Az ezredéves ünnepek kiemelkedő eseménye : millenniumi sakkverseny Budapesten. = *Sakkélet* 45. 1996. 11/12. 372–376.
- 975.JUNI György, szerk.: A magyar röplabdázás 50 éve. Bp., Aréna 2000, 1996. 225 p.
- 976.KARÁDY, Viktor–HADAS, Miklós: Football et antisemitisme en Hongrie. = *Actes de la recherche en sciences sociales* 1994.103 (jun.) 90–101.
- 977.KRAUSZ Tamás: Futball és rasszizmus Magyarországon : avagy miről szól az Ajax-Frادي ellentét? = *Eszmélet* 1996. 29. 104–132.
- 978.KUN László: A Magyar Olimpiai Akadémia létrehozásának előzményei és az Eötvös József Collégium hatása. = *M. Olimpiai Akad. évkv.* 1995. 70–76.
- 979.LÉVAI György, szerk.: Csanádi emlékkönyv. Bp., Trio Produkció K., 1996. 110 p. ill.
- 980.MAGIRIUS Gyuláné: A budai polgári lövészegylet: Kimmach Károly naplója alapján. = *Honismeret* 23. 1995. 4. 41–43.
- 981.NAGY Béla: Fradi futballévszázad. 1899–1995. 2. bőv. Bp., Trio Budapest cop. 1995. 317, 10 p. ill.
- 982.SEIFERT Tibor: Sport a millenniumi rendezvények sorában. = *M. Olimpiai Akad. évkv.* 1995. 86–110.
- 983.SEIFERT Tibor: "A testi nevelés nemzeti ügy" : sportélet a millennium évében. = *História* 18. 1996. 5/6. 59–62.

IDŐSZAKI KIADVÁNYOK CÍMÉNEK RÖVIDÍTÉSEI

- Évkv./1956-os M. Forrad. Tört. Dok. Kut. Int. Évkönyv/Az 1956-os Magyar Forradalom Történetének Dokumentációs és Kutató Intézete
- Acta Archaeol. Acad. Sci. Hung.
Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae
- Acta oeconom.
Acta Oeconomica
- Agrártört. szle
Agrártörténeti Szemle
- Állam jogtud.
Állam és Jogtudomány
- Alm. / Bp. Románok Kult. Társ.
Almanach/ Budapesti Románok Kulturális Társasága
- Ann. Univ. Sci. Bp. Sec. Iur.
Annales Universitatis Budapestiensis de Rolando Eötvös Nominatae. Sectio iuridica
- Archaeol. ért.
Archaeológiai Értesítő
- Ars decor.
Ars Decorativa
- Ars Hung.
Ars Hungarica
- Bolyai évkv.
Bolyai Évkönyv
- Bp. negyed
Budapesti Negyed
- Bp. nev.
Budapesti Nevelő
- Bp. rég.
Budapest Régiségei
- BUKSZ
BUKSZ–Budapesti Könyvszemle
- Cah. d' études hongr.
Cahiers d' études Hongroises
- CEU Hist. Dep. yearb.
Central European University History Department Yearbook
- Commun. archaeol. Hung.
Communicationes Archaeologicae Hungariae
- Ép.- épittud.
Építés-, Építészettudomány
- Éremt. I.

- Éremtani Lapok
Eur. utas
Európai Utas
Eur. szle
Európai Szemle
Eszterházy Károly Tanárképző Főisk. tud.
közlem. Tanulm. francia nyelv, irod. kult.
köréből
Az Eszterházy Károly Tanárképző
Főiskola Tudományos Közleményei.
Tanulmányok a francia nyelv, irodalom és
kultúra köréből
Évf. műsz. termtud.
Évfordulóink a műszaki és
természettudományokban
Filat. szle
Filatéliai Szemle
Fol. archaeol.
Folia Archaeologica
Fol. theol.
Folia Theologica
Földr. ért.
Földrajzi Értesítő
Földr. közlem.
Földrajzi Közlemények
Gazd. stat.
Gazdaság és Statisztika
Gazd. társad.
Gazdaság és Társadalom
Gyógyped. szle
Gyógypedagógiai Szemle
Hadtört. közlem.
Hadtörténeti Közlemények
Havi m. fórum
Havi Magyar Fórum
Herman Ottó Múz. évkv.
A Herman Ottó Múzeum Évkönyve
Hung. studies review
Hungarian Studies Review
Hung. q.
The Hungarian Quarterly
Int. szle
Intézeti Szemle
Irodrtört. közlem.
Irodalomtörténeti Közlemények
Közlek. Múz. évkv.
A Közlekedési Múzeum Évkönyve
Közlektud. szle
Közlekedéstudományi Szemle
Kvt. figy.
Könyvtári Figyelő
Kv. kvt. kvt.
Könyv, Könyvtár, Könyvtáros
Lvt. közlem.
Levéltári Közlemények
Lvt. szle
Levéltári Szemle
M. épip.
Magyar Építőipar
M. épműv.
Magyar Építőművészet
M. felsőokt.
Magyar Felsőoktatás
M. graf.
Magyar Grafika
M. iparműv.
Magyar Iparművészet
M. jog.
Magyar Jog
M. közig.
Magyar Közigazgatás
M. kvszle
Magyar Könyvszemle
M. múz.
Magyar Múzeumok
M. napló
Magyar Napló
M. Olimpiai Akad. évkv.
A Magyar Olimpiai Akadémia Évkönyve
M. ped.
Magyar Pedagógia
M. szle
Magyar Szemle
M. tud.
Magyar Tudomány
M. zene
Magyar Zene
Műemlékvéd. szle
Műemlékvédelmi Szemle
Műsz. terv.
Műszaki Tervezés
Művtört. ért.
Művészettörténeti Értesítő
Orsz. Rabbiképz. Int. évkv.
Az Országos Rabbiképző Intézet
Évkönyve
Orv. hetil.
Orvosi Hetilap
Óvod. nev
Óvodai Nevelés

Óvó- tank. főisk. tud. közlem.
Óvóképző és Tanítóképző Főiskolák
Tudományos Közleményei
Propag. rekl.
Propaganda Reklám
Stat. szle
Statisztikai Szemle
Studia musicol. Acad. Sci. Hung.
Studia Musicologica Academiae
Scientiarum Hungaricae
Szakképz. szle
Szakképzési Szemle
Színhtud. szle
Színháztudományi Szemle
Tanulm. Bp. múltjából
Tanulmányok Budapest Múltjából
Tanulm. termtud. techn. orv. tört.
Tanulmányok a Természettudományok, a
Technika és az Orvoslás Történetéből
Társad. szle
Társadalmi Szemle
Techntört. szle
Technikatörténeti Szemle

Theol. szle
Theológiai Szemle
Tér társad.
Tér és Társadalom
Tört. szle
Történelmi Szemle
Tud. műsz. táj.
Tudományos és Műszaki Tájékoztatás
Új honvéds. szle
Új honvédségi Szemle
Új műv.
Új Művészet
Új ped. szle
Új Pedagógiai Szemle
Vár. közlek.
Városi Közlekedés
Vasúthist. évkv.
Vasúthistória vkönyv

SZEMÉLYNÉVMUTATÓ (szerző)

- Ablonczy Balázs 220
Ábrahám Árpád 922
Ács Piroska 373
Ács Tibor 145
Aczél Endre 268
Adriányi Gábor 269
Albertini Béla 22, 765
Áldor Imre 170
Almásyné Kovács Éva 662
Alpár Ágnes 821
Altmann Júlia 111, 115
Andorka Tibor 374
Angi Péter 890
Antalóczy Katalin 547
Antonovics Dániel 675
Asztalos István 754
Bábiczky László 625
Bächer Iván 12
Bácskai Vera 146–147
Baji Etelka 766
Bajzáth Judit 340, 675
Bak M. János 309
Bakayné Perjés Judit 94
Bakos Mária, N. 375
Balázs László 632
Balászné Veredy Katalin 698
Baliga Kornél 376
Baló Péter 290
Balogh Károly 451, 548
Balogh László 891–892
Balogh Margit 633
Bándi Gáborné 676
Bánkuti Imre 148
Bánóci Zsuzsa 730
Bános Tibor 822
Bányai Irén 45
Barabás Zoltán 475
Bardoly István 38, 377–378
Barkóczy Jolán 520, 677
Barkóczy László 678
Barlai Róbertné 893
Bartyinkné Putz Janka 894
Bartha Lajos 679
Bartha Tibor 221
Basics Beatrix 51
Bata István 504
Batári Gyula 660
Bécsi Antal 895
Békássy Csaba 505
Beke László 767
Békés Csaba 270
Belitska–Scholtz Hedvig 823
Bencze Zoltán 126
Benczéné Nagy Eszter 52
Benedek Zoltán 824
Benkes Mihály 341
Benkes Réka 379
Berczik András 506
Bereczki Lajos 634
Berényi Mária 53, 866
Berki Feriz 635
Bertalan János 636
Bertalan Vilmosné 111
Bertényi Iván 220, 903
Betkó János 661
Bibó István (ifj.) 896
Biragi, Marco 380
Birnbaum Marianna 112
Bíró Ferenc 740
Bíró József 507
Bitskey István 113
Blazovich László 680
Boda Andor 662
Bodnár Árpád 508
Bodnár Judit 271
Bodnár Szilvia 681
Bodo Béla 54
Bodóczy István 897
Bodoky Richard 13
Bodor Ferenc 602
Bódy Andrea 452
Bogdány Miklósné 342
Bognár Zalán 222
Bogoly József Ágoston 741
Bogyirka Emil 55
Bojár Iván András 379
Bojtor Edina 903
Bollókné Panyik Ilona 898
Bóna István 768
Bondár Mária 92
Bondor Vilmos 223, 247
Bónis Ferenc 825–826
Bonta János 381
Boór János 272
Bor Ferenc 382
Borbíró Zsóka 549
Boros Géza 769–770

Boross Marietta 550
Borosy András 476
Borsa Gedeon 867
Borsányi György 224
Borsódy Mihály 551
Botos János 56, 273, 453
Bottlik Iván 974
Bourgin, Simon 274
Bozóky Éva 275
Böhm Antal 495
Braun Pál 663
Breinich Gábor 1, 477
Brenner János 383, 454
Breuer János 827
Brichta Kálmán 171
Buora, Maurizio 95
Burns, Bryan 771
Buza Péter 172, 343–344
Buzás Gergely 114–115
Buzinkay Géza 23, 57, 88, 173, 682–683
Le Calloch, Bernard 11
Cenner Mihály 828–829
Cholnoky Jenő 455
Csabáné Váradi Julianna 456
Csahók István 457
Csaplár Ferenc 869
Csapó Katalin 603–604, 622
Császár László 386–387, 401, 429
Csató Tamás 552
Cséfalvay Zoltán 416
Csengel Péter 426
Cser Erika 149
Cserba Júlia 870
Cséri János 174
Csernitzky Mária 772
Csernus Sándor 137–138
Csete Örs 24, 276–277
Csíkhelyi Lenke 2
Csizmadia Ervin 278
Csonka Béla 553
Csonka János ifj. 553
Csorba László 637
Czaga Viktória 478
Czelnai Rudolf 855
Czére Béla 684–685
Czétényi Piroska, A. 384–385
Czibula Katalin 868
Danka Miklós 533
Dávid Géza 139–140, 899
Deák Ágnes 175
Debreczeni Attila 157, 742
Demeter Júlia 900
Demeter Zayzon Mária 455, 471
Demeter Zsuzsanna 871
Dénes Beatrix 901
Dénes Béla 279
Dercsényi Edit 902
Deréky Pál 743
Déry Attila 345, 388–390
Despoix, Philippe 193
Diczházi Bertalan 554
Dobszay János 638
Domanovszky Sándor 555
Dombóvári Antal 176
Domonkos László 903
Don Péter 773
Donáth Péter 904
Dózsa Katalin, F. 25, 830
Dömötör Ákosné 905
Dövényi Zoltán 556
Draskóczi István 557
Draskóczy István 639
Droste, Wilhelm 391
Dubecz Sándor 280
Dukáné Kárpáti Zsófia 191
Ecséri Lilla 225
Eckhardt Mária 686–687
Eichleiter Anton 558
Elek Artur 774
Éles Márta 796
Elmer István 346, 640, 872
Ember Mária 226, 246
Endrei Walter 559–561, 688
Engel Pál 14
Eörsi László 281–282
Erdei Árpád 479
Erdei Gyöngyi 480, 906
Erki Edit 744
Erős Zoltán 745
Estók János 562
Ézsaiás Erzsébet 831
Fábián János 392
Fabó Beáta 563
Fábri Anna 746
Facsády Annamária 95
Fallenbüchl Zoltán 15
Faragó Éva 150, 162
Faragó Tamás 151, 458–461
Farkas E. János 283
Farkas Éva 680

Farkas László 423
 Farkas Zsolt 347
 Farkas Zsuzsanna 775
 Fazekas Csaba 151, 458, 462, 641
 Fehér György 689
 Fejtő Ferenc 284–285
 Fekete György 509, 664
 Feld István 114
 Felkai László 907
 Fenyvesi Károly 227
 Fényi Tibor 177
 Fenyő Ervin 165
 Fenyő István 873–874
 Ferka András 393, 431
 Fiar Sándor 463
 Fodor András 908
 Fodor Béla 26
 Fodor Gyöngyi 681
 Fodor István 3
 Fodor Pál 141
 Fodor Zita 832
 Forgács Iván 790
 Főrikáné Molnár Anikó 456
 Fornet Béla 665
 Forrai G. János 605
 Forrai Judit 58, 178, 182, 606, 671
 Föld Ottó 833
 Földváriné Kocsis Luca 909
 Frang Dezső 910–911
 Fráter Zoltán 747
 Fried István 731–732, 755
 Friedler Flórián 537
 Friedman, Tuviah 265
 Frisnyák Zsuzsa 510–511
 Frojimovics Kinga 67, 394, 690
 Furkó Zoltán 876
 Fülöp Csilla 432
 Gaál Péter 395
 Gabler Dénes 96–97
 Gábor Eszter 396, 776
 Gajáry István 152
 Gajdos Gusztáv 564–565
 Gál Éva 59, 566, 691
 Galavics Géza 116
 Gall Antony 397
 Gáll Imre 512
 Gángó Gábor 748
 Gann, Christoph 228
 Garamszeginé Kovács Zsuzsanna 912
 Garbóci László 348
 Gát Eszter 567
 Gazda István 135, 568
 Gazsi József 229
 Gecse Gusztáv 642
 Geccsényi Lajos 286
 Gedai István 692
 Gedényi Mihály 48
 Gellér Katalin 398, 777
 Gergely Jenő 633
 Gerle János 399
 Gerő András 27, 179–180, 379, 778
 Gerő László 400
 Glatz Ferenc 913
 Glettler, Monika 474
 Gonda András 914
 Gordosné Szabó Anna 915–916
 Gorjanac, Radojka 643
 Gorka Tivadar 666
 Gosztonyi Péter 230, 287
 Görög Lívia 285
 Götz Eszter 28
 Gráberné Bösze Klára 917
 Granasztói Péter 46
 Granasztóiné Györffy Katalin 377
 Grünvald Mária 365
 Gucci, Marco 333
 Gyáni Gábor 4–5, 61, 90, 181–185, 224, 231
 Gyapay Gábor 918
 Györi Lajos 779
 Györiványi Sándor 919
 Györkei Jenő 288
 Gyulai Géza 508
 Gyuricza Anna 35
 Gyulai Géza 508
 Gyürky Katalin, H. 117
 Hadas Miklós 976
 Hadik András 401–402, 781, 803
 Hajdú Éva 60
 Hajdú Tibor 61, 232
 Hajdú Virág 429, 432, 501, 780–781
 Hajós György 349–350
 Halász Zoltán 186, 351–352
 Halminé Bartó Anna 187, 782
 Hamard, Bruno 233
 Hanák Péter 30–31, 68, 188, 733
 Haris Andrea 38, 377
 Harmat Pál 189, 856
 Haupt Erik 607
 Hegedüs B. András 289–290, 769
 Hegedüs József 291

Hegedüs Sándor 40
 Hégráth László 403
 Heidrich, Charlotte 190–191
 Heiszler Vilmos 192–193
 Hellenbart Gyula 734
 Herczeg Miklós 513
 Hermann Róbert 153
 Hernádi László 608–609
 Herold Ágnes 404
 Hitchins, Keith 626
 Hofer Tamás 353, 820
 Holl Imre 118
 Hollai Béla 234
 Holló Szilvia Andrea 353
 Homolka József 41
 Horák Magda 62
 Horánszky Nándor 812
 Horler Miklós 377
 Hornig, Dieter 193, 419, 806
 Hornyák Mária 920–921
 Horváth Ágnes 922
 Horváth Béla 235
 Horváth Csaba 703
 Horváth Hilda 783–784
 Horváth J. András 405, 478, 481, 693
 Horváth Jenő 63
 Horváth Lajos 64, 292
 Horváth László 236
 Horváth Miklós 288, 293–295
 Horváth Tamás 26
 Hubay Miklós 16
 Huber Alfonz 119
 Hunfalusy Szabolcs 923
 Hunyadi Zoltán 924
 Huszár Tibor 296
 Illon Gábor 36
 Illyés Sándor 917
 Irásné Melis Katalin 120–122
 István Mária 834
 Iván Géza 354
 Iván László 556
 Izsák Éva 297, 463
 Izsák Lajos 63, 239, 328, 913
 Jahn, Harald A. 785
 Jalsovszky Katalin 27, 29–31, 87
 Jancsó Éva 478
 Jani Mária 903
 Jászay Magda 65
 Jávor Ferencné 694
 Jeszenszkyne Bucsi Éva 355
 Jobbágyi Gábor 298–299
 Jónás Károly 695–698
 Jovánovics Miklós 16
 Józsa Zuzsanna 450
 Juhász Erzsébet, K. 514–517
 Juhász Géza 594
 Juhász Gyula 807
 Juni György 975
 Kaba Melinda 98–99
 Kaiser Anna 377, 406–407, 429
 Kajári Erzsébet 300
 Kállay István 482
 Kálmánné Bors Irén 925
 Kapalyag Imre 569
 Kapitány Gabriella 464
 Karácsony György 518
 Karády Viktor 66, 193–194, 644, 976
 Karinthy Ferencné 16
 Karner Katalin 604
 Karsai László 237
 Karsay Ferenc 926
 Kaszás Marianna 570
 Kaufmann, Thomas, D. 786
 Kecskés Sándor 571
 Kékes Szabó Mihály 927
 Kelemen Elemér 898
 Kemenczei Ágota 238
 Kemény Mária 408–409
 Kende István 835
 Kenedi János 301–302
 Kérés Gyula 902
 Keresztély Krisztina 483
 Keresztessy Csaba 410
 Kerpics Klára 191
 Keserű Katalin 787
 Kézdi Nagy Géza 39, 92, 100, 176, 356, 575
 Kibédi Tamás 519
 Kincses Károly 788
 Kirov, Alexander 303
 Kis Aladár 239
 Kis András 304
 Kis Zoltán 645
 Kisara Balla György 42
 Kisfaludy Katalin 476
 Kisházi Zoltán 699
 Kiss Cs. Ildikó 928
 Kiss Csongor 59, 98, 111, 357, 407, 466, 506,
 559, 656, 789, 964
 Kiss Endre 193, 419, 806
 Kiss Erika 673

Kiss Éva 572
 Kiss György 856
 Kiss Judit 465
 Kiss László 857
 Knezevic, Srdjan 790
 Knézy Judit 700
 Kóczyánné Szentpétery Erzsébet 701
 Kókay György 240
 Kollár Nóra 478
 Koltayné Zolder Klára 791
 Komárik Dénes 411–413
 Komlós Aladár 749
 Komoróczy Géza 67
 Koncz Enikő 180
 Koncz Pál 573
 Kontler László 68, 879
 Koós Judith 414
 Koppány Tibor 415
 Korányi András 17
 Koren Emil 646
 Koreny János 877–878
 Korkin, V. F. 305
 Koroknai Ákos 574
 Korsós László 702
 Korsós Zoltán 703
 Kósa Csaba 306
 Kósa László 647, 929
 Koszta László 142
 Kovács Bálint 648–649
 Kovács Gergelyné 704
 Kovács Géza 836
 Kovács László 520
 Kovács M. Mária 241
 Kovács Timea 242
 Kovácsházi, Dorothée 193
 Kovácsyné Medveczky Ágnes 521–524
 Kovalovszky Miklós 243
 Kováts Albert 32
 Kozák Gyula 705
 Kozári József 307
 Kozári Mónika 195
 Köhāti Zsolt 792
 Kőrösi Zsuzsanna 705
 Kőszeg Ferenc 69, 490, 631
 Kővágó Zsuzsa 837
 Kövér György 70, 199
 Kraus, Alex 244
 Krausz Tamás 977
 Kresalek Gábor 610
 Krúdy Gyula 750
 Kubinszky Mihály 525
 Kubinyi András 119, 123–125
 Kun László 978
 Kutas István 497
 Lackó Miklós 231, 735, 751
 Lacza Tihamér 857
 Ladányi Andor 930
 Lakatos Miklós 464
 Lakos János 706–709
 Lampé László 667
 Lapinski, Teofil 154
 Laurenszky Ernő 308
 Le Calloch, Bernard 11
 Léces Károly 917
 Legány Dezső 838–840
 Legeza László 659
 Legters, Lyman H. 309
 Lekli Béla 931
 Lele József 142
 Lengyel György 231, 245
 Lengyel János 611
 Létay Miklós 47, 357, 466, 575
 Lett Miklós 793
 Lévai György 979
 Lichtenberger, Elisabeth 416
 Lipp Tamás 196
 Lipták Dorottya 71
 Litván György 72, 309, 336, 858
 Lovas Gyula 526
 Lövei Pál 794
 Lugosi Lugo László 795
 Lukács Lajos 197
 Luspay Ödön 498
 Mack, Karlheinz 232
 Magirius Gyuláné 980
 Magyar Zoltán 18–19
 Major Norbert 932
 Makhult Mihály 417
 Makra Zsigmond 18, 310
 Malatinszky Sándor 513
 Mann Miklós 933–938
 Márai Sándor 73
 Márfaí Árpád 544
 Margret, Friedrich 212
 Márk Árpádné 527
 Marosi Ernő 126
 Martinkó József 939–940
 Márton Gyula 528
 Márton Katalin 74
 Máté Gábor 872

Matlekovits Sándor 198
Mattyasovszky Zsolnay Tamás 418, 576
Mayer József 941
Mayer Mária 244
Mazsu János, L. 199
Melinz, Gerhard 200, 460, 473–474, 484, 487,
627–629
Mentesné Zöldi Sarolta 374
Méray Tibor 752
Mercz Árpád 577
Merczi Miklós 710–711
Merényi László 942
Mészáros Balázs 712
Mészáros István 943–944
Mészáros Vince 712
Mészöly Tibor 846–847
Mezei István 529–530
Mezey Barna 75
Mihalik István 945
Mikes Tamás 201
Miklóssy Endre 358
Mikó Árpád 126–127
Mikó Zsuzsa 152
Miskei Antal 143
Mocsy Ferenc 59, 98, 111, 357, 407, 466, 506,
559, 656, 759, 964
Módos Péter 531
Mohos Márta 668
Moia Mária 872
Molnár Adrienne 705
Molnár András 155
Molnár Erzsébet 713
Molnár Gál Péter 736, 753, 841
Molnár László 545
Molnár Miklós 311
Móra László 946
Moravánszky Ákos 419–420
Moritsch, Andreas 883
Mózessy Gergely 650
Munkácsi Krisztina 312
Murányi Gábor 246, 313
Murányi Sándor 532
Müller, Lothar 193
Müller Veronika 680
Nádas Pál 947
Nagy András 842
Nagy Balázs 314
Nagy Béla 981
Nagy Beáta 612
Nagy Domonkos Imre 247
Nagy Endre 347
Nagy Ferenc 859
Nagy Gergely 421–422
Nagy József 76
Nagy Margit 100
Nagy Mercedes 796
Nagy Péter Tibor 948
Nagy Vince 533
Nagy Zsuzsa, L. 69
Nagybákay Péter 578
Nagyné Szegvári Katalin 949
Nautz, Jürgen 420
Németh Alajos 613
Németh Amadé 825
Németh György 669
Németh József 579
Németh Mária 423
Nickel, Christa 797
Novotnyné Pletscher Hedvig 77, 467
Nyíri Tamásné 950
Orbán Éva 315
Oroszi Antal 202
Ozogány Ernő 857
Paal, Michaela 416
Pál József 651
Palásti Mónika 644
Pándi Marianne 836
Papp Gézáne 128
Papp Áron Gábor 156
Papp Zoltán 670
Parádi József 485
Párizs Lajosné 951
Patai, Raphael 248
Patterson, James 180
Pavercsik Ilona 157
Pazár Béla 431
Pedroni Emma Anna 580, 952–953
Péhl Gabriella 316
Pereházy Károly 581–582
Pető Andrea 317, 879
Pető Mária 6, 158
Petravich András 424, 429
Petri Edit 78
Pilinyi Péter 159
Pintér László 534–535
Pintér Tamás 425
Pirityi Sándor 880
Plank Ibolya, Cs. 426
Plaschka, Richard 259
Plesznivy Edit 798

Póczy Klára, Sz. 95, 101–102
 Pogány Mária 318
 Polyák Andrea 468
 Pope, Victoria 227
 Porogi András 954
 Póth István 737
 Pótó János 319, 799
 Pototschnig, Christine 191
 Pour László 843
 Pöcz Erzsébet 320
 Prakfalvi Endre 402, 427–429, 432, 501,
 536–537, 780, 844
 Prazák, Richard 845
 Printz Imréné 955
 Prohászka László 800–803
 Puskely Mária 652
 Pünkösti Árpád 331
 Rác Árpád 29
 Rác Lajos 653
 Radnóti Zsuzsa 846–847
 Rainer M. János 322
 Rajczy Miklós 714
 Rajnai Edit 848
 Rakaczkine Tóth Katalin 956
 Rákóczy Rozália 323, 715
 Randé Jenő 881
 Ratzky Rita 754
 Raum Frigyes 860
 Ravasz István 249
 Rédey Pál 203
 Regőczy István 430
 Reisz T. Csaba 43
 Reith Ádámné 885
 Rempert Zoltán 583
 Rennerné Várhidi Klára 849
 Rényi András 804
 Rexa Dezső 359
 Rév Ilona 431
 Ring Éva 71
 Ritoók Pál 432–433
 Róka Enikő 434
 Román András 421, 445
 Rózsa György (1925-) 33–34, 805
 Rózsa György (1922-) 716
 Rózsa Mária 882
 Rózsa Miklós 614
 Rózsáné Vasas Livia 717
 Rozsnyai Krisztina 23
 Rudnytsko, Peter L. 861
 Saád József 469
 Saád Mária 615
 Salamon Ferenc 673
 Saltzer Ernő 37
 Saly Noémi 616–617
 Sanders Iván 79
 Sándor P. Tibor 629, 718
 Sándor Pál 160
 Sándor Tibor 806
 Sánta Gábor 618, 755–756
 Santamaria, Aldo 324
 Sántháné Antal Sára 151
 Sári Katalin 250
 Sárkány Péter 862
 Sárközi Mátyás 850
 Sármány–Parsons Ilona 204, 807–810
 Sárossi Bogáta 619
 Schäffer, Michael 360
 Schéry Gábor 435
 Schinogl Antal 584
 Schkolnyk, Claude 251
 Schläger, Ulrike 252
 Schmidt Mária 279, 325
 Scholz László 654
 Schweitzer Gábor 620
 Sebestyén János 881
 Sedlmayr László 436
 Seifert Tibor 982–983
 Siklós Mária 437
 Simoncsics Zsuzsa 326
 Singer Ödön 80
 Sinkó Katalin 811
 Sipos András 486–490, 671
 Sipos Antalné 585
 Sipos Levente 327–328
 Sisa József 361
 Soltész István 161
 Somkuti Gabriella 719–720
 Somody Árpád 530
 Somogyi Éva 205
 Somorjai Olga 823
 Soós Lőrinc 81
 Spira György 82, 162–164
 Ständeisky Éva 757
 Stark Tamás 83
 Stéfi Judit 630
 Steinert Gyula 253
 Stekl, Hannes 173
 Stemler Gyula 63, 328, 913
 Stirling János 144
 Stupeckzy Emil 957

Sunkó Attila 359
 Suppan, Arnold 883
 Surányi László 546
 Surazska, Wilsa 329
 Sümegh László 958
 Svéd László 330
 Szabadfalvi József 206
 Szabadváry Ferenc 589, 959, 971
 Szabó A. Ferenc 331
 Szabó Dániel 84, 207
 Szabó Éva 738
 Szabó Gyula 960
 Szabó Klára 35
 Szabó Mária 961
 Szabó Márta 621
 Szabó Miklós 254
 Szabó-Pál Tibor 242
 Szabó Zoltán Gábor 962
 Szacsuvay Péter 659
 Szakály Ferenc 470
 Szakály Sándor 255
 Szalai András 438
 Szállási Árpád 667
 Szánthó Géza 362
 Szapáry György 595
 Szarka László 208–209, 471
 Szász János 655
 Szász Tóth Sándor 851
 Szász Zoltán 7–8
 Száva-Kováts Endre 721
 Széchenyi István 165
 Szegedi Péter 499
 Szegő György 439–441
 Szegő Iván Miklós 442
 Székely András 785
 Székely György 129–130, 852, 903
 Székely Imre 812
 Szekeres József 256, 491
 Szelvényi Imre 538
 Szentpétery Tibor 443
 Szép Endre 544
 Szerző Katalin 825
 Szilágyi András, G. 813
 Szilágyi Gábor 814
 Szilágyi Márton 758
 Szirmai Krisztina 103–104
 Szita Szabolcs 257–258, 586
 Szivi Józsefné 722
 Szívós Erika 492
 Szoboszlai György 495
 Szonntag Jenő 105
 Szögi László 131, 656, 963–966
 Szőke József 499
 Szöllőssy Ágnes 815
 Szücs Ilona, M. 444
 Szücs László 9
 Szvoboda Dománszky Gabriella 85, 210, 816
 Tabódy István 657
 Takács Imre 126
 Tallián Tibor 853
 Tallós György 595
 Tamáska Péter 332
 Tardos Károly 817
 Tarján Imre 863
 Tarjányi Ferenc 363–364
 Tarnói László 759
 Tasi József 760
 Téglás János 761
 Téglás Tivadar 365
 Teke Zsuzsa 132–133
 Temesi József 722, 967
 Terplán Zénó 558
 Thománé Nagyváthy Éva 622
 Tiba Zsolt 475
 Tilkovszky Loránt 259
 Timár Árpád 774
 Timon Kálmán 587
 Tisza István 677
 Tognoli, Carlo 333
 Tombor András 260
 Tomka Béla 596–598
 Tomsics Emőke 30–31, 87, 211, 588
 Topál Judit 106
 Toperczer Oszkár 366
 Torbágyi Melinda 723
 Toronyi Zsuzsanna 394, 690
 Tosics Iván 291
 Tóth Ágnes 622
 Tóth Árpád 493
 Tóth Béla, D. 166
 Tóth Benedek 335
 Tóth Gábor 968
 Tóth Gabriella 969
 Tóth Tamás 445
 Tóth Zoltán 212–213, 472–474
 Tökéczki László 86
 Tökés Rudolf, L. 334
 Török József 658–659
 Tschuy, Theo 261
 Turbet-Delof, Guy 336

- Tüzes Károly 214
 Ughy István 36
 Uj Imre Attila 762
 Unger Emil 18–19
 Unyi Béla 539–541
 Ungváry Krisztián 262–264
 Ungváry Rudolf 818
 Urbanits Péter 212
 Urbán Aladár 167
 Vadas Ferenc 446, 724
 Vadon Gábor 665
 Vahrenkamp, Richard 420
 Vajda Ágnes 283
 Vajda Zsuzsanna 864
 Valter Ilona 38
 Vámos Éva Katalin 589, 725, 970–971
 Varga Balázs 819
 Varga Éva 623
 Varga Gyula 665
 Varga J. János 136
 Varga Judit 590
 Varga Károly 542
 Varga Katalin 788
 Varga Lajos 134
 Varga Lajos, Sz. 337
 Varga László, Á. 207, 213
 Vég Gábor 87
 Végh András 115, 126
 Végh Károly 972
 Vekerdi László 865
 Ventzke, Karl 854
 Veresegyházi Béla 44
 Veresegyháziné Kovács Jolán 44
 Vida Istvbán 286
 Vida Mária 726–727
 Vigh Annamária 85, 88, 820
 Villám Judit 727–729
 Villányi György 543
 Vincellér Béla 265
 Viola, Arturo 333
 Virág Zsuzsanna, M. 93
 Visnyovszki Gábor 591
 Vita László 283
 Vízy László 447
 Vladár Ágnes, H. 107
 Voneche, Cardia Isabelle 338
 Vörös Boldizsár 10
 Vörös Károly 215–216
 Vujic Vlastamir 89
 Vujicsics D. Sztoján 168
 Wagner István 592
 Waktor Andrea 20
 Wehli Tünde 126
 Weidinger, Michael 360
 Weisz Dániel 217
 Wellmann Nóra 448
 Wiener György 494–495
 Winkler Gábor 672–673
 Zádor Anna 449
 Zeke Gyula 90, 610, 739
 Zimmermann, Susan 91, 200, 204, 218, 460
 473–474, 484, 487, 627–631
 Zolnay László 135
 Zolnay Vilmos 48
 Zombori Lajos 599–600
 Zseliczky Béla 303
 Zsidi Paula 108–110
 Zsidi Vilmos 722, 909, 966–967, 973

Sára Sántha-Antal: Selective bibliography of the history of Budapest. 1995-1996

In the Budapest Collection of the Metropolitan Ervin Szabó Library one of the basic tasks is to collect and catalogue the literature on local history and local knowledge related to the Hungarian capital. Relying on this collection a number of general and subject bibliographies were published in recent decades. The present bibliography is a continuation of the selective bibliography published in the historical yearbook entitled „Essays from the past of Budapest”, volume XXVIII, in 1999, and covers the materials having appeared in 1996-96.

TARTALOMJEGYZÉK

Jelentés

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár munkája 1999–2001.	5
A Központi Könyvtár bővítése és rekonstrukciója	5
A rekonstrukció szakmai programja	6
A hálózati tagkönyvtárak	9
Épületfelújítások	9
Szolgáltatások, könyvtárhasználat	9
Gyűjteményszervezés	10
Katalogizálási feladatok	11
Az informatikai rendszer fejlesztése	11
Kapcsolatok, rendezvények	11
Gazdálkodás	13
Humánpolitikai feladatok	13
Adatok	31
A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár fő adatai 1999–2001.	31
Személyi változások	32
Elismerések	32
Oktatás-továbbképzés	37
Munkatársaink külföldi tanulmányúttjai	39
A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár kiadványai	39
Pénzügyi gazdálkodás	41
Költségvetési bevételek 1999–2001.	41
Költségvetési kiadások 1999–2001.	42
A külső támogatások összegezése 1999.	44
Az 1999-ben befolyt támogatások részletezése	45
A 2000-ben befolyt támogatások részletezése	47
A 2001-ben befolyt támogatások részletezése	49
Statistikai táblázatok	51
Az állomány 1999.	52
A forgalom egységenként 1999.	53
A forgalom dokumentumtípusok szerint 1999.	57
A forgalom változása 1998-1999.	58
Az állomány 2000.	59
A forgalom egységenként 2000.	60
A forgalom dokumentumtípusok szerint 2000.	64
A forgalom változása 1999–2000.	65
Az állomány 2001.	66
A forgalom egységenként 2001.	67
A forgalom dokumentumtípusok szerint 2001.	71
A forgalom változása 2000–2001.	72
A Központi Könyvtár részletező adatai	73
A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár a sajtó tükrében 1999–2001.	76
A könyvtár munkatársainak szakmai, tudományos és társadalmi tevékenysége	81
Ajándékozók személyek és intézmények	85
A Központi Könyvtár és a hálózat tagkönyvtárainak címjegyzéke	89

Tanulmányok

Papp István: A magyar közkönyvtárak a 20. század második felében	91
N. Nagy Anna: Informatikai fejlesztés a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban 1997–2001.	103
Fodor Béla–Horváth Zsolt–Sándor Tibor: Hitélet Pest-Budán. Képek a fővárosi felekezetek évszázadaiból	119
Katsányi Sándor: Könyves Tóth Kálmán (1900–1972)	161
Karner Katalin: Reklámhistoria. Szemelvények Budapest XVIII-XIX. századi hirdetéstörténetéből	173
Sántháné Antal Sára: Budapest történetének válogatott bibliográfiája. 1995–1996.	199

CONTENTS

Report

The activities of the Metropolitan Ervin Szabó Library, 1999–2001	5
Enlargement and reconstruction of the Central Library	5
The professional programme of reconstruction	6
The branch libraries of the network	9
Renewal of buildings	9
Services and library use	9
Collection development	10
Cataloguing	11
Development of the computer system	11
Relations, events	11
Economic management	13
Human resources	13
Data	31
The most important data of the Metropolitan Ervin Szabó Library, 1999–2001	31
Changes in the personnel	32
Education and extension training	32
Honours	32
Study tours abroad	37
The publications of the Metropolitan Ervin Szabó Library	39
Finances	41
Incomes, 1999–2001	41
Expenditures, 1999–2001	42
Summary of external support, 1999	44
Details of support received in 1999	45
Details of support received in 2000	47
Details of support received in 2001	49
Statistical tables	51
Holdings, 1999	52
Turnover by units, 1999	53
Turnover by material types, 1999	57
Changes in the turnover, 1998–1999	58
Holdings, 2000	59
Turnover by units, 2000	60
Turnover by material types, 2000	64
Changes in the turnover, 1999–2000	65
Holdings, 2001	66
Turnover by units, 2001	67
Turnover by material types, 2001	71
Changes in the turnover, 2000–2001	72
Detailed data of the Central Library	73
The Metropolitan Ervin Szabó Library in the mirror of the press, 1999–2001	76
The professional, scientific and social activities of staff members	81
Donating persons and institutions	85
Directory of the Central library and of the members of the network	89

Essays

István Papp: Hungarian public libraries in the second half of the 20 th century	91
Anna N. Nagy: Information technology development in the Metropolitan Ervin Szabó Library, 1997–2000	103
Béla Fodor–Zsolt Horváth–Tibor Sándor: Religious life in Pest and Buda. Images from the centuries of denominations in the capital	119
Sándor Katsányi: Kálmán Könyves Tóth (1900–1972)	161
Katalin Karner: A history of advertisements. Selected advertisements from Budapest in the 18 th and 19 th centuries	173
Sára Sántha–Antal: Selected bibliography of the history of Budapest. 1995–1996	199

SOMMAIRE

Rapport

L'activité de la Bibliothèque Municipale Ervin Szabó 1999–2001	5
Enlargissement et reconstruction dans la bibliothèque centrale	5
Le programme professionnel de la reconstruction	6
La réseau des bibliothèques	9
Rénovations aux bibliothèques	9
Services, usage	9
Développement de la collection	10
Cataloguisation	11
Développement de l'automatisation	11
Contacts, événements	11
Gestion financière	13
Politique des ressources humaines	13
Données	31
Données détaillées de la Bibliothèque Municipale Ervin Szabó 1999–2001	31
Changements du personnel	32
L'enseignement et l'éducation postsecondaire	32
Décorés	32
Voyage d'études à l'étranger	37
Les publications de la Bibliothèque Municipale Erin Szabó	39
Gestion financière	41
Resette 1999–2001	41
Dépense 1999–2001	42
Subvention totale en 1999	44
Subvention détaillée en 1999	45
Subvention détaillée en 2000	47
Subvention détaillée en 2001	49
Tables statistiques	51
Collection en 1999	52
L'usage par unités en 1999	53
Usage par types des documents en 1999	57
Modifications en l'usage entre 1998–1999	58
Collection en 2000	59
L'usage par unités en 2000	60
Usage par types des documents en 2000	64
Modifications en l'usage entre 1999 et 2000	65
Collection en 2001	66
L'usage par unités en 2001	67
Usage par types des documents en 2001	71
Modifications en l'usage entre 2000 et 2001	72
Données statistiques détaillées de la Bibliothèque centrale	73
L'activité professionnelle, scientifique et sociale des bibliothécaires	76
L'activité de la Bibliothèque Municipale Ervin Szabó dans la presse	81
Liste des donateurs individuelles et institutionnelles	85
Adresses du réseau des bibliothèques et de la Bibliothèque centrale	89

Etudes

István Papp: Les bibliothèques publiques hongroises dans la deuxième partie de la vingtième siècle	91
Anna N. Nagy: Developments d'automatisation à la Bibliothèque Municipale Ervin Szabó entre 1997 et 2001	103
Béla Fodor – Zsolt Horváth – Tibor Sándor: La vie religieuse à Pest-Buda. Images des siècles confessionnelles à Budapest	119
Sándor Katsányi: Kálmán Könyves Tóth (1900–1972)	161
Katalin Karner: Histoire de la réclame. Un recueil des réclames aux 18ième et 19ième siècles à Budapest	173
Sára Sántha-Antal: Bibliographie choisie de l'histoire de Budapest 1995–1996	199

INHALT

Bericht

Die Tätigkeit der Stadtbibliothek Ervin Szabó 1999–2001	5
Die Erweiterung und Rekonstruktion der Zentralbibliothek	5
Das berufliche Programm der Rekonstruktion	6
Die Zweigbibliotheken	9
Bibliotheksrenovierungen	9
Dienstleistungen, Bibliotheksbenutzung	9
Bestandsaufbau	10
Katalogisierungsarbeiten	11
Entwicklung des EDV-Systems	11
Kontakte, Veranstaltungen	11
Wirtschaftung	13
Humanpolitische Aufgaben	13
Daten	31
Die wichtigsten Daten der Stadtbibliothek Ervin Szabó 1999–2001	31
Änderungen im Bibliothekspersonal	32
Bildung und Weiterbildung	32
Auszeichnungen	32
Studienreisen der Mitarbeiter im Ausland	37
Die Publikationen der Stadtbibliothek Ervin Szabó	39
Finanzen	39
Einnahmen 1999–2001	41
Ausgaben 1999–2001	41
Gesamtunterstützung in 1999	42
Unterstützung in 1999 – detaillierte Angaben	44
Unterstützung in 2000 – detaillierte Angaben	47
Unterstützung in 2001– detaillierte Angaben	49
Statistische Tabellen	51
Bibliotheksbestand in 1999	52
Benutzungsangaben pro Einheiten in 1999	53
Benutzungsangaben nach Dokumententypen in 1999	57
Änderungen der Benutzung zwischen 1998 und 1999	58
Bibliotheksbestand in 2000	59
Benutzungsangaben pro Einheiten in 2000	60
Benutzungsangaben nach Dokumententypen in 2000	64
Änderungen der Benutzung zwischen 1999 und 2000	65
Bibliotheksbestand in 2001	66
Benutzungsangaben pro Einheiten in 2001	67
Benutzungsangaben nach Dokumententypen in 2000	71
Änderungen der Benutzung zwischen 2000 und 2001	72
Detaillierte statistische Daten der Zentralbibliothek	73
Die berufliche, wissenschaftliche und gesellschaftliche Tätigkeit der Mitarbeiter	76
Die Stadtbibliothek Ervin Szabó im Spiegel der Presse	81
Spenden von Individuen und Einrichtungen	85
Adressen der Zentralbibliothek und der Zweigbibliotheken	89

Mitteilungen

István Papp: Die ungarischen Öffentlichen Bibliotheken in der zweiten Hälfte des zwanzigsten Jahrhunderts	91
Anna N. Nagy: EDV-Entwicklungen in der Stadtbibliothek Ervin Szabó zwischen 1997 und 2001	103
Béla Fodor – Zsolt Horváth – Tibor Sándor: Das religiöse Leben in Pest-Buda. Bilder aus den Jahrhunderten der Konfessionen in Budapest	119
Sándor Katsányi: Kálmán Könyves Tóth (1900-1972)	161
Katalin Karner: Werbungsgeschichte. Eine Auswahl der Reklamen aus den 18. und 19. Jahrhunderten in Budapest	173
Sára Sántha–Antal: Ausgewählte Bibliographie der Geschichte von Budapest 1995-1996	199

СОДЕРЖАНИЕ

Отчет

Работа Городской библиотеки им. Эрвина Сабо в 1999–2000 гг.	5
Расширение и реконструкция центральной библиотеки	5
Профессиональная программа реконструкции	6
Отделы сети	9
Ремонт зданий	9
Услуги и пользование библиотеками	9
Развитие библиотечных фондов	10
Задачи каталогизирования	11
Развитие компьютерной системы	11
Хозяйствование	11
Задачи с личным составом	13
Связи, мероприятия	13
Данные	31
Самые важные данные Городской библиотеки им. Эрвина Сабо в 1999–2001 гг.	31
Изменения в личном составе	32
Подготовка и переподготовка	32
Научные командировки сотрудников за рубежом	37
Издания Городской библиотеки им. Эрвина Сабо	39
Финансы	41
Динансы, 1999–2001	41
Расходы, 1999–2001	42
Суммирование внешнержки, 1999	44
Подробные данные поддержки в 1999 г.	44
Суммирование внешней поддержки, 2000	45
Подробные данные поддержки в 2000 г	47
Статистические таблицы	49
Фонды в 1999 г.	51
Пользовование по отделам 1999 г.	52
Пользовование по типам изданий в 1999 г.	53
Пзмненения в пользеовании в 1998–1999 гг.	57
Фонды в 2000 г.	58
Пользование по отделам в 2000 г.	59
Пользование по типам изданий в 2000 г.	60
Изменения в пользеовании в 1999–2000 гг.	64
Фонды в 2001 г.	65
Пользование по отделам в 2001 г.	66
Пользование по типам изданий в 2001 г.	67
Изменения в пользеовании в 2000–2001 гг.	71
Подробные статистические данные центральной библиотеки	72
Городская библиотека им. Эрвина Сабо в зеркале печати, 1999–2001	73
Профессиональная, научная и общественная деятельность	76
Сотрудников	81
Подарки лиц и организаций	85
Список адресов центаральной библиотеки и членов сети	88

Статьи

Иштван Папп: Венгерские массовые библиотеки во второй половине 20-го века	91
Анна Н. Надь: Компьютеризация в Городской библиотеке им. Зрвина Сабо	103
Бела Фодор – Жолт Хорват – Тибор Шандор: Религиозная жизнь в Пеште и Буде. Картины из столетий церквей в столице	119
Шандор Катшани: Калман Кеньвеш Тот (1900–1972)	161
Каталин Карнер: История рекламы. Избранные рекламы из 18-го и 19-го столетий в Будапеште	173
Шара Шанта –Аитал: Выборочная библиография истории Будапешта. 1995–1996	199

Ára: 1500,-Ft